john lee hooker & ben harper • lambchop • tuna ötenel • nick cave

sayı 27 ocak '99

ROLL

350 000 TL
KDV dahil

liz phair

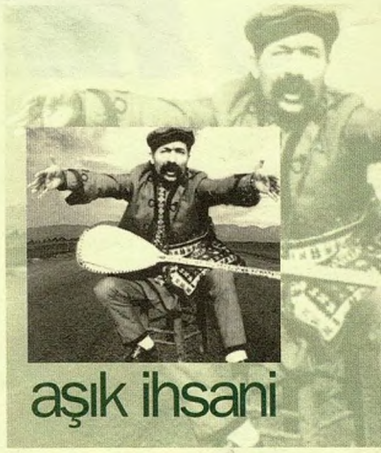

aşık ihsani

lou reed

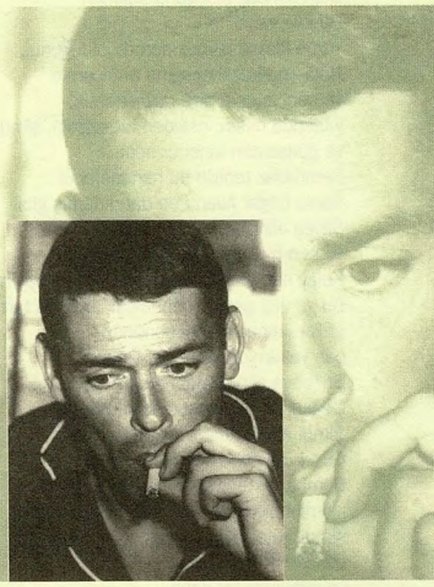

jacques brel

lâle müldür • paul auster • robert altman • hanif kureishi • emir kusturica • bülent somay

Yaşayan Gezegen

O gelince
Odanın sessizliğinde ağır çekim;
parfümünün kokusu öylesine keskin
öyle ki hep yaşayacağını sanırsın,
onun her şey olduğunu.
–ama kimse bilmez onun ne olduğunu...
Söyleyebildiğin her şey için pişman olursun–
Gelişi ölümden bile uyandırır seni
ve o gerçekten seninle sanırsın
ve hep öyle kalacağını,
hep seni bağışlamaya hazır
hep sana merhamet edecek
–ama kendi tarzıyla...

O gelince bir yabancı oluverir
Kulakların duymaz, karşı gelmek istersin
Davullar tehlikeyi haber eder
Ama çok geç –fark etmeliydin
Bembeyaz teniyle bu hanımefendi
Sanki Blake'den ya da Burne-Jones'dan fırlamış gibi
Hep engeller ışığını
ve sahip olduklarını gölgeler

Hâlâ sonsuz olduğunu sanırsın
Dün ve yarın
–ama kimse bilmez nerede olduğunu...
Hâlâ onu kazanacağına ant içersin
ve seni istesin diye dua edersin;
Farkında mısın, eskiden bir azizdin, şimdi bir günahkâr
ve günahların lanetler seni.
Bembeyaz teniyle bu hanımefendi
Sanki Edgar Allan Poe'dan fırlamış gibi
Sıkıca elini tutar
ve sen hiç gitmeyeceğini umarsın
Kolay hedefler, kolay bulmacalar, kolay hayat
Bu gerekli şartlar seni bıçak sırtında tartar,
gizlice kanar. Hepsi sonunda
can yakan kararlara gelip dayanır.
Bulmaya çabaladığın bu gizli anahtar;
Değerli olma gayretidir tüm anladığın.
Şimdi bile hatırlatmak gerekir sana
Güzel Bayan'ın acımasız olduğunu.
Bembeyaz teniyle bu hanımefendi
–ismini hiçbir zaman tam bilemediğin–
şimdi, tutar elini gecede
ve bırakmaz bir daha
ve bırakmaz bir daha

Kaçkınlar
Kuzey bir yerdeydi yıllar önce; soğuktu:
Buz kilitledi kalpleri ve yaşlandırdı herkesi
Güney mesut diyarlar doğurdu ama kuraktı:
Derin sularda dolaştım ve kaybettim aklımı
Doğu şafaktı, altın güneşte hayat bulan:
Rüzgârlar esti yavaşça, kafalar birbirine uydu
Yaz olduğunda, Ağustoslular dalga geçse de
Huzurluyduk biz ve neşe içinde

Yürüdük beraberce, bazen elele
Denizi ve kumu birleştiren ince çizgilerde
Huzur içinde gülümseyerek
Farkına vardık özgür olabileceğimizin
Ve yöneldik Batı'ya hep birlikte

Batı, tüm günlerin biteceği yerdir;
Renklerin griden altın sarısına dönüştüğü
Ve dostlarla olabildiğin.
Ve ışık ince ince doğrar tepedeki bulutları:
Batı Mike ve Susie'dir
Batı sevdiğim yerdir

Orada geçireceğiz hayatımızın son günlerini
Aynı, eski hikayeleri anlatacağız, en azından denediğimiz
Öyleyse Batı'ya yüzlerimiz gülerek gideceğiz
Evet, ve tüm özürlerimiz
Yol'unu gerçekten bilemeyenlere olacak
Kaçkınlarız biz, bildiğimiz ve sevdiğimiz hayattan
giderek uzaklaşan
Yapılacak ya da söylenecek bir şey yok, kalacak yer yok;
yalnızız biz şimdi
Kaçkınlarız biz, sahip olduğumuz her şeyi
iplerle bağlı kahverengi çantalarda taşıyan
Düşünecek bir şeyimiz yok, anlamı yok; ama
mutlu olacağız yalnız başımıza

Batı Mike ve Susie'dir
Batı sevdiğim yerdir
Batı, kaçkınların evidir.

Merak ederek
Doğrulacağım;
Derinlerde, açacağım gözlerimi
Tam nefesim kesilecekken, kurtulacağım

Bekle –belirsiz bir şey var
Yaklaşan, korktuğum bir şey
Sen misin yoksa? Bu ses kimin?
Karar verme zamanı şimdi mi?
Ah –bu mantıksız acı!
Bu tuhaf beyin patlayacak coşkudan.
Ben miyim o? Şimdi mi zamanı?
Vaatlerime başlamalı mıyım?..

Döneceğim:
Yaşadıkça, nefes aldıkça, yanıp tutuştukça
Söz veriyorum, üstesinden geleceğim
Karanlıkta uzanan kollarımla,
Cama dayanmış gözlerimle
hepsi gerçek miydi diye merak ederek.

'Fener Bekçilerinin Sıkıntısı'ndan bölümler
Fenerler alıkoyar anahtarı
ama bulabilir miyim kapıyı?
Denizin üstünde yürümek istiyorum
Öyle ki sahile varabileyim...
Ama nasıl durabilirim ayaklarım ıslanmadan.
Tarıyorum ufku
Ayırmamalıyım gözlerimi
bedenimin hiçbir parçasından.

Geride kalan yıllara bakınca
Biliyorum ki kaybetmişim yolumu;
Bir köpek gibi yemliğe koştum gecelerde
Şimdi bir yabancıyım durup bekleyen... işte böyle.

Gördüğüm acıların hepsi
Huzurun peşinden koşturuyor beni
ama aklımda bütün yaşananlar
Çok yakınım ışığa
ama iyi göremiyorum
çünkü köreltiyorum kendimi
...
Nerede elimden tutan tanrı?
Başka eller nasıl uzanır bana?
Ne zaman bulurum el yordamıyla aradığımı?
Kim öğretir bunları bana?

Ben kendimim / Kendim biziz / Biz seçemeyiz
buradan çıkabileceğimiz yolu
...
Lemmingleri görüyorum, geliyorlar
Ama biliyorum, sadece bir insanım ben
çöküp kalayım mı, yoksa katılayım mı onlara?
Hangisi en iyisi benim için?

Türkçesi: Tezgör Hilmi

Hamill Peter

Roll over

yavrunu sevindir

6 Ajans

9 Nick Cave

10 Lou Reed

14 Liz Phair

18 Lambchop

22 Hooker & Harper

24 Jacques Brel

30 Tuna Ötenel

32 98'in albümleri

34 Bülent Somay

39 Arabesk burcu

40 Paul Auster- Robert Altman

41 Hanif Kureishi

42 Emir Kusturica

44 Lâle Müldür

48 Gayd

50 Albümler

56 Liste

57 Aşık İhsani

62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Duygu Akın, Ender Ergün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Erol Babaoğlu, Fatih Özgüven, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Kutlukhan Kutlu, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Osman Kaytazoğlu, Özgür Uçkan, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Selim Bemba, Serdar Beyaz, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Şahan Nuhoğlu, Şeyda Öztürk, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk **Film hazırlık:** Çağdaş Grafik **Baskı:** Lebib Yalkın Yayımları ve Basım İşleri **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi Billurcu Sokak 32/3 Taksim İstanbul **Tel** 245 56 06 **Yıl** 3 **SAYI** 27 - **OCAK '99** **İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi **İlan sorumlusu:** İnci Becerikli (296 82 41)

AYDA BİR YAYINLANIR

o r i j i n a l

AJANS

Sokağa çıkarken dikkat
Sokaklarda esen rüzgar çünkü
Rüzgarlarla eve dönmek saçma
Ev dar çünkü
BEHÇET NECATİGİL

125 plağım var... Yarısı alaturka. Onları ben dinliyorum. Öteki yarısını misafirler için aldım. Dilimden düşmeyen şarkıları sevgi sırasına göre şöyle sayabilirim: "Gemilerde süvari", "Aman bre fosforlum", "Oy farfara farfara", "Bir vefasız yare düştüm hiç beni yadetmiyor"... **ORHAN GÜNŞİRAY**, *Ses mecmuası, 1962*

Sevinç de olgunlaştırır kalbi / acı ve ayrılık gibi **AHMET OKTAY**

Lokma karın doyurmaz, muhabbet arttırır

Acıkmak, yemek yeme ihtiyacını bize hatırlatan faydalı ve ikaz edici bir histir. Bu hissin şiddetli bir arzu ile zevk haline gelmesine iştah diyoruz ki, yemek yemeyi külfet olmaktan çıkaran da budur.

Gizlesem de, âşikâr itsem de, cânımsın benim **GALİB DEDE**

Bizim meşhur rotamız dolunaylar patlatır be kaptan! **KÜÇÜK İSKENDER**

Björk'ten bir "aşk albümü": İzlandalı kutup şantözü, aşkı anlatan bazı standart parçaların yorumlarını ve kendi parçalarının yeniden "orkestralandırılmış" hallerini bir albümde toplamaya karar vermiş, şu sıralar Lars Von Trier'in filmi için yazdığı müziğe son şeklini vermeye çalışırken bir de bu albümle uğraşıyormuş.

Amerika'da folk'un ve rock'un kadınlarını saatlerce süren konserlerde bir araya getiren Lilith Fair organizasyonu bu sene içinde kıtalararası bir hüviyete bürünebilir. Lilith Fair'i düzenleyenlerin başını çeken folk-rock şarkıcısı **Sarah McLachlan**'ın, gözünü Avrupa'ya ve Avustralya'ya diktiği söyleniyor.

Joe Strummer bomboş oturuyor zannetmeyin, ara sıra ufak işler çıkarıyor. Mesela geçen ay noel münasebetiyle yayınlanan gırgır bir single'da gitar çaldı. Sırf bu şarkı için kurulan Fat Les adındaki grupta Strummer'dan gayrı komedyen Keith Allen, Blur'den Alex James ve şarkıcı Lisa Moorish yer alıyordu. Bu arada Strummer, Amerikan çizgi filmi "South Park" için hazırlanan toplama albüme de bir şarkısıyla iştirak ediyor. Albümde yer alan diğer isimler Devo, Rancid, Primus, Ween, Wyclef Jean, Meat Loaf, Ozzy Osbourne, Elton John ve Barbara Streisand.

XTC'nin 1977-1989 arasında BBC için yaptığı konser kayıtları dört CD'lik bir set halinde yayınlandı. Andy Partridge'nin "kayıp" grubu, önümüzdeki aylarda yeni stüdyo albümünü de yayınlayacakmış.

İlkbaharda yeni bir **Public Enemy** albümü geliyor: "Bring The Noise 2000". "There Were More Hype Believers Than Ever In 97" ve "Welcome To The Terrordome" adlarındaki iki parça şimdiden internette dinlenebilir durumda. Bu arada Public Enemy tayfasından **Chuck D.**, New Yorker dergisinin ilavesi olarak verilen konuşmalı-CD'de Mark Twain'in kısa hikayesi "Jim and the Dead Man"i okudu.

Californialı kız rock'çular **L7** yeni albümünü çıkardı: "L7: The Beauty Process".

10 Aralık'ta Paris'in Bercy salonunda Uluslararası Af Örgütü yararına düzenlenen büyük konserin yıldızları arasında **Peter Gabriel** ve **Radiohead** de vardı.

İlk solo albümü "Clandestino"nun satışları 200 bini aşınca **Manu Chao**'ya turne yolu gözüktü. Mano Negra'nın solisti Chao mart ayından itibaren Fransa'nın her tarafında konserlere başlayacak.

Emir Kusturica yakında çekimlerine başlanacak olan "La Veuve de Saint Pierre" filminde rol alacak. Patrice Leconte'un filminde başrollerde Juliette Binoche ve Daniel Auteuil var.

Publice Image Limited'in 60 şarkıdan oluşan bir CD-set'i bu ay piyasaya çıkıyor. Adı "Plastic Box".

George Michael, klibi "hadise" olan albümü "Ladies and Gentlemen The Best of George Michael"ın, kendisini tutuklayan polis memurlarına (biri fotoğrafta görülüyor) bir ilan-ı aşk mahiyetinde olduğunu beyan etmiş.

99'un büyük yaz festivallerinin ön programlarında hep **REM**'in adı geçiyor, haberiniz olsun.

Marilyn Manson şu dünya üzerinde konserlerine girişte yaş limiti konulan ilk rock'çu oldu. Amerika'nın birçok eyaletinde Manson konserlerine "18 yaşından küçükler giremez" levhaları asılacak. İkinci yasak Japonlardan: Son albümü "Mechanical Animals" Japonya'da yasaklandı. Yasaklama kararının sebebi, Manson'ın plak kapağındaki memeli ve penissiz fotoğrafı değil. Sebep, Manson'ın sol elindeki altıncı parmak; zira bu altı parmaklılık Japonya'da uğursuzluk demekmiş... Bu arada Manson, "Jawbreaker" isimli komedide "takma bıyıklı" yüzüyle rol aldı. Film, bu aylarda Amerika'da gösterime çıkıyor.

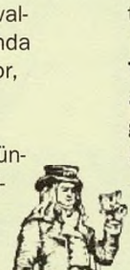

Simple Minds, U2, Pogues, Morrissey gibilerinin prodüktörlüğünü yapan **Steve Lillywhite**, sonunda kendi plak şirketini kurdu: Gobstopper Records.

The Fall, "The New" adını verdiği albümle geri dönüyor. Albüm çıkar çıkmaz Mark E. Smith ve grubu bir Amerika turnesi yapacak.

Underworld, yeni albümünü martta yayınlıyor. Albümün adı, muhtemelen "Beaucoup Fish".

Blur'ün yeni albümü baharda piyasada. Albümün prodüktörü, Madonna'dan tanıdığımız William Orbit. EMI'ın patronu öve öve bitiremeyiş: "Sanki Blur'ün Greatest Hits'i gibi bu yeni albüm, ama şarkılar yeni".

Rage Against The Machine, yılın sonlarına doğru yeni uzunçalarını sevenlerine ulaştıracak. Bu arada, haberiniz olmuştur: Tom Morello, Star Trek serisinin "İsyan" filminde tanınmaz bir halde bir

Günaydın blues

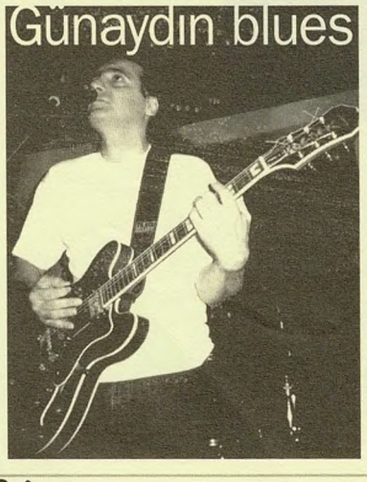

Gökalp Baykal ismini çoğu kişinin duymuşluğu vardır. 80'li yıllardan beridir müzikle yakın temastadır; yazar, çalar, söyler. Bestelerini (demolarını saymazsak) ilk kez bir yıl önce "Ağustos 1996" albümünde günışığına çıkarmış, evinde kendi kendine titizlikle yaptığı kayıtları sunmuştu. Yeni bir albüm için hazırlandığı kulağımıza geliyordu, ama doğrusu "Günaydın Hüzün" sürpriz oldu. "Günaydın Hüzün" bir EP. İçinde fazla değil, dört adet parça var. (Günaydın Hüzün, Gözün Üstümde, Catwalk ve Tatsız Tuzsuz) Ve bu dört şarkıda en az Gökalp Baykal kadar genç blues grubu Catwalk'un emeği var. Üç şarkının yazanı ve okuyanı Gökalp Baykal, dördüncü parça ise Catwalk'a ait bir enstrümantal funk-blues. Grupsuz bir şarkıcının şarkıcısız bir grupla metazori ortaklığı filan zannedilmesin. Olgun şarkıyazarının genç kardeşlerine veya tersi, gençlerin abilerine sıradan bir jesti de değil. Neil Young'ın tek albümlük Pearl Jam'le biraraya gelişi gibi yerli yerinde bir takılmaca. Gitarlar, hammond'lar gırla. Berke-İlke Hatipoğlu kardeşler, Oya Erkaya ve Serkan Ayman'dan kurulu ekip Gökalp Baykal'la beraber üç-beş gün stüdyoda kalmışlar, gayet dostane bir iş çıkarmışlar. Blues çalmak istemişler, çalmışlar, güzel çalmışlar.

Binmişim bir gemiye
–Ve böyle biteviye
Gidiyorum–
Bir diyar olsa gerek.
AHMET MUHİP DIRANAS

Sevinebilirim seninle birlikte / ve üzülebilirim / ve deneyebilirim hissetmeyi / senin hissettiklerini / Bir gün / bıkarsan eğer benden / kolay gelir belki bana da / bıkmak kendimden **ERICH FRIED**

Taze pastaları daha muntazam bir şekilde kesebilmek için en iyi usul, bıçağı her kesişten sonra sıcak suya batırmaktır.

Hakikat şehrinin dükkanıyım ben **İSMAİL İPEK**

Bin dereden bir kendimi getirdim **CAN YÜCEL**

Gazeteci Murat Sözer *(Cüneyt Arkın)*: Neden doğru bildiklerimizi kimseye hesap vermeden yazmayalım, söylemeyelim? **Yaşlı matbaacı:** Fakat meselelerin derinine inebilecek misin? Vurgunculuğun, talanın, rüşvetin sebebi bu bozuk düzendir diyebilecek misin? **Murat:** Gücümün yettiğince savaşmak istiyorum baba. **Matbaacı:** Peki, öyleyse bizi de yaz nefer orduna. *("Mağlup Edilemeyenler" filminden)*

Abdal havaları

Kim hatırlamaz "Kalktı göç eyledi Avşar elleri / Ağır ağır giden eller bizimdir / Arap atlar yakın eyler ırağı / Yüce dağdan aşan yollar bizimdir..." sözleriyle sürüp giden "Avşar Bozlağı"nı... Muharrem Ertaş'ın sesinden yıllarca radyolarda yankılanan bu türkü ve daha nicesi artık bir albümde toplandı. Neşet Ertaş'ın babası ve hocası olan Muharrem Ertaş'ın daha önce korsan olarak yayınlanmış bir albümü vardı piyasada, ancak hem kayıtlar, hem de repertuar açısından pek iyi bir "çalışma" değildi. "Kalktı Göç Eyledi" adıyla, Kalan Müzik'in Arşiv Serisi'nden yayınlanan albüm, Ertaş'ın en parlak dönemi diyebileceğimiz 70'li yıllarda yapılmış kayıtları içeriyor. Kırşehirli bir abdal olarak yıllarca düğünlerde türküler söyleyerek hayatını kazanmıştı Ertaş. Ama ölene kadar yoksul bir hayat sürdü. Tok sesli divan sazının yanına kattığı tiz ve yanık sesiyle, abdal havalarının yanında bozlaklar söylemişti. Orta Anadolu yöresinin karakteristik türküleri olan bozlaklar, ses sahası bakımından oldukça zor söylenen türküler olmasına rağmen, Ertaş asıl ününü bu türküler sayesinde kazanmıştı. Bozlaklar pek çok türkü kazandırdı: "Mezar arasında", "Ağ ellerini sala sala gelen yar", "Biter Kırşehi'in gülleri biter", "Giderim giderim" bunlardan bazılarıydı. 1984 yılında ölen Ertaş'ın yaşadığı yıllarda hiç albümü yayınlanmadı. Nasip bugüneymiş...

yaratığı canlandırıyor.

Edwyn Collins, şu sıralar ilk sinema deneyimiyle meşgul. İngiliz yapımı filmin adı, "Media Darlings". Yıl sonunda gösterime girmesi planlanan filmin soundtrack'inde, Collins'in yanısıra Jarvis Cocker imzalı eserler de var.

Madonna için bir tribute albüm yapıldı. Albümün adı, "Virgin Voices - A Tribute To Madonna". Albümde, Heaven 17 "Holiday", Berlin "Live To Tell", Gene Loves Jezebel "Frozen", Dead Or Alive "Why It Is So Hard" gibi Madonna şarkılarını yorumluyorlar.

"1965" albümlerinin keyfini sürmeye çalışan **Afghan Whigs**'in solisti Greg Dulli, bir konser esnasında, sahneye yakın bir yerlerden yumruk yemiş ve kafatası çatlamış. Hemen hastaneye kaldırılmış. Gelen son haberlere göre, durumu kesinlik kazanmamış ama, ölümcül bir tehlike falan da yokmuş. Kendisine tez elden geçmiş olsun diliyoruz...

Apple firması "Think different" başlıklı kampanyasında John Lennon'la Yoko Ono'nun 1969'daki "yatakta ropörtaj" günlerinden kalma ünlü bir fotoğraflarını kullanmak istemiş ve **Yoko Ono**'yla yüklü bir meblağ karşılığında çarçabucak anlaşmış. Hal böyle olunca, Lennon'ı ve haysiyetli bir tarihi dolara tahvil ettiği gerekçesiyle, Yoko Ono bir kez daha şimşekleri üzerine çekmiş tabii.

sarardıkça güzelleşen dergi

Roll'lan yuvarlan...

Eski sayılarımızı nerelerden mi temin edebilirsiniz? Her zamanki gibi İstanbul'da Kod Müzik ve Pentimento'dan, Ankara'da ise Dost'tan...

AJANS

Amerika'daki "Çıplak Hayvanların Edebe Aykırılığıyla Mücadele Derneği"nin yüz kadar üyesi, dün Beyaz Saray önünde uzun bir gösteri yaparak, Başkan Kennedy'nin eşi Bayan Kennedy'nin atı ile kızı Caroline'in tayı Makaroni'ye Bermuda tipi şort giydirilmesini istemişlerdir. Dernek üyeleri, suç işleyen gençlerin sayısındaki artışın ve cinsel suçların çoğalmasının, büyük ölçüde, hayvanların çıplaklığından ileri geldiğini öne sürmektedirler. *(Hürriyet, 7 Mart 1963)*

İklim ve polis izin verirse çingeneler çıplak gezer **NİLGÜN MARMARA**

geçsin günler, haftalar, aylar, mevsimler, yıllar / zaman sanki bir rüzgar ve bir su gibi aksın / sen gözlerimde bir renk, kulaklarımda bir ses / ve içimde bir nefes olarak kalacaksın
(Erol Sayan'ın rast şarkısı, güfte, Enis Behiç Koryürek)

Yâd et ki sevişdikdi ilâhî adalarda **YAHYA KEMAL**

dönek huylu dünyayı / sözünde durur sanma **HAFIZ-I ŞİRAZİ**

"The Salesman and Bernadette" albümü İstanbul'da yayın yapmakta olan Roll dergisince 98'in en iyi albümü seçilen **Vic Chesnutt**, Uncut dergisinin "En sevdiğiniz söz yazarları kimler?" şeklindeki sorusuna şu yanıtı vermiş: "Eskiden herkesin siktiriboktan olduğunu düşünürdüm. Şimdi, bir sürü insanın harika olduğu kanısındayım. Bazen benim ve Kurt Wagner'in (Lambchop) müziğiyle George Michael arasındaki mesafe bir adımmış gibi geliyor. Belki de gerçekten öyledir. Eskiden klişelerden nefret ederdim, ama yaşlandıkça radyolarda çalan aşk şarkılarına takılmaya başladım. 'Ne güzelmiş' diyorum, kibirli bir dalyarak olmama rağmen. Yeniyetmeliğimde söz yazmaya başlamamın sebebi ortalıktakileri beğenmememdi, Elvis Costello, Leonard Cohen filan hariç tabii. Şimdi geriye baktığımda Blondie'nin Clash'in filan çok kıyak sözleri olduğunu görüyorum. Bugünlerde Kristin Hersh'in sözlerine bayılıyorum, Howe Gelb'i de çok takdir ediyorum. Ve elbette Kurt'u. Oasis'e illet oluyordum ama artık hoşuma gidiyor. 'Wonderwall'u çok seviyorum..."

Aldığımız haberlere bakılırsa, **Beastie Boys** "efendi"leşiyor. Reading Festivali'nde Prodigy'ye şiddet içeren "Smack My Bitch Up"ı repertuarlarından çıkarmalarını önermişler. Adam Yauch ve Mike D'nin yaptıkları bu öneriyi Prodigy'nin Maxim'i "size ne oluyor, canımız ne istersе onu söyleriz" diyerek geri çevirmiş.

Kavanoz dipli dünya

"Seninkine benzemez, eremez garibanların sofrası / sana bulaşmaz, yanaşmaz garibanların dünyası / ressam olsam / çizerim bir resim üstünde bir karga / yanında bir torba içi dolu kanlı para / sanki insanlar canavar yemi / düşünmezsin beslediğin cehennemi / gözünüz de doymaz makinalar durmaz / dünyan hoş fakat içi bomboş / koş para peşinden / dünyaya bunun için mi geldin / anlamazsın nedir hayat kavgası / seninkine benzemez, eremez garibanların sofrası / sana bulaşmaz, yanaşmaz garibanların dünyası..." Frankfurt'ta yaşayan iki hip-hop'çu DJ Mahmut ve Murat G.'nin "Garip Dünya" adlı albümleri yıl sonuna doğru Türkiye'de yayınlandı. En az Cartel, Erci-E, Karakan kadar başarılı bir hip-hop albümü. Sert olmaya da en az onlar kadar sert, ama tabiri caizse biraz psychedelic, dumanlı bir sertlik yükseliyor albümden. Üstelik meselelere, istismara müsait "Almanya'da Türk olmak" perspektifinden bakmıyorlar; onun yerine "şu dünyada kodamanlarca horlanan, sömürülen adam"ın rap'ini söyleyip muhtemel sağa-kaymaları daha baştan bertaraf ediyorlar. Haliyle "Param olacak / arabam olacak / kızlar da var mı? / var var / seni kim tutar" tarzı abukluklara da rastlayamayacaksınız. Gayet güzel arabesk sample'lar, genellikle Türkçe, yer yer Almanca ve Fransızca rap'ler, kıvrak scratch'ler var "Garip Dünya"da... "Bunca yıllar ölenler kimin umurunda / çukur açılıyor para yolunda / yanlışı doğru bulanlar / parayı hayattan üstün tutanlar / nereye kadar gider bu oyun / kırmızı, kırmızı siyah değil / yoksul millet de enayi değil / nereye baksam nereye baksam / nereye baksam bu dünya ters dönüyor..."

Adam Yauch ise "durum"u Q dergisine şöyle izah etmiş: "Belki ikiyüzlülük gibi gelebilir ama, artık şarkı sözlerinin seçiminde daha dikkatli olmaya karar verdik. Hatta, bazı şarkıların bazı sözlerini değiştirmeyi düşünüyoruz." Q dergisi de bu vesileyle Beastie Boys tarihinden "kara" bir sayfayı ifşa etti. Meğer bir zamanlar Mike D az kalsın gruptan kovuluyormuş, yeterince "fırlama" olmadığı için. Kara sayfa bu kadarla da kalmıyor. Beastie'nin 1986 albümleri "Licensed To Ill"in orjinal adı "Don't Be A Faggot" (İbne olma) imiş ve dağıtımcı firmanın müdahelesi sonucunda değiştirilmiş

Gurbet yollarında pervane

Geçtiğimiz yıl "Arif Sağ Trio" ismiyle yayınladıkları "Concerto for baglama" albümüyle adlarından çok sık söz ettirmişti Erol Parlak ve Erdal Erzincan. Şelpe konusundaki çalışmaları bağlamaya yepyeni tadlar getirmişti. Erdal Erzincan deyişler, Erol Parlak da parmak şelpe konusunda ustalığını kanıtlamıştı. Bugünlerde ikisi de yeni albümlerini peşpeşe yayınladılar. "Gurbet Yollarında", Erdal Erzincan'ın "Töre" ve "Garip" albümlerinden sonra yayınladığı üçüncü albüm. Oldukça sakin ilerleyen bir albüm hazırlamış Erzincan. Türküler, şelpeler ve bağlamalar arasında boğulmamış, her şey yerinde kullanılmış. Konçertodaki kemanlar bu kez yok. (İsabet olmuş!) Türkülerin birçoğu eski günlerden akılda kalanlar: Mahzuni'den "Nem kaldı", Neşet Ertaş'tan "Çiçekler ekiliyor", Zaralı Halil'den "Yandım Allah" ve "Yola gel", Ali Ekber Çiçek'ten "Gönül gel varalım" gibi... Önceki albümlerine göre vokalini daha serbest bırakmış, bir âşık gibi söylüyor Erzincan. Parmak şelpelerini pek duyamıyoruz ama. Erzincan'ın albümü sakinliğiyle tam bir yol albümü. Erol Parlak'ın ikinci albümü olan "Pervâne" ise hem repertuar, hem de "sound" açısından Erdal Erzincan'ınkiyle berzerlik gösteriyor. Bağlamalarda yine Erol Parlak, Arif Sağ, Erdal Erzincan üçlüsü yer alıyor. Parlak'ın albümündeki türküler de epey bildik: "Allılar", "Gerizler başı", "Kalktı göç eyledi", "Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm" yeterince örnek teşkil ediyor. Parlak, Muharrem Ertaş'tan (ve elbette Cem Karaca'dan) mükemmel bir sesle dinlediğimiz "Kalktı göç eyledi"yi yorumlayarak da büyük bir cesaret örneği sunmuş...

KONU: Aşk şarkısı nasıl yazılır?

Nick hoca, yazın bizden bir küçük konseri esirgedi ama, geçenlerde Viyana'ya gitmiş, üniversitede öğrencilere "Aşk şarkısı nedir, nasıl yazılır?" diye günlerce ders vermiş. Viyanalı Roll'cu Şebnem Öztürk haber etmese öğrenemeyecektik. Muhabirimiz olay yerinden bildiriyor...

İkinci özel sayımızdaki resimaltına itibar etmeyin. Bu çocuk Nick Cave'in oğlu Luke. Sene, 1992. Yer, Rio de Janeiro.

Nick Cave, bilindiği üzre, müzisyen. Ve Kötü Tohumların önünde duran isim. Dinleyeni, ses tellerinden üflediği öfke, melankoli ve acıyla sarıp sarmalayan, her türlü yapmacıklıktan arınmış haliyle insanın ensesine yapışıp kalan bir ses. Nick Cave, yazar. Bir çizgi romanı, hikayeleri ve de güzel Türkçemize olmasa da Bulgarcadan Japoncaya kadar bilumum dile çevrilmiş ve sahne için uyarlanmış bir kitabı olan bir yazar. "And The Ass Saw the Angel" isimli romanında, doğaüstü güçlerle donattığı Euchrid Euchrow isimli kahramanın İncil'deki bir pasajdan esinlenerek kurguladığı hayat hikayesini anlatan Cave'in kaleminin gücü, pek de sevmediği eleştirmenler tarafından yere göğe sığdırılamamış. Cave'in kamera önüne geçmişliği de var. Wim Wenders'in yönettiği "Berlin Üzerindeki Gökyüzü"nde kendisini oynamış, Berlin'deki bir gece kulübünde Bad Seeds ile sahne alıp "From Her To Eternity"yi en Birthday Party haliyle seslendirmişti. (Konumuzla pek alakası yok ama, Hollywood "Berlin Üzerindeki Gökyüzü"ne de el attı ve muhteşem bir hikayeyi güzel ve temiz insanların aşk fantezilerini fazla rahatsız etmeden besleyecek bir masala dönüştürerek "Melekler Şehri" adı altında bir güzel pazarladı.)

Yazının ana konusunu teşkil eden "bilinmedik" yön ise, tüm bunların yanında biraz alakasız kaçıyor gibi görünse de, Cave'in "bildiğimiz" haline bir şekilde uymuyor da değil: Müzisyen ve yazar Nick Cave, geçtiğimiz eylül ayında öğretmen olarak kürsüye geçti. Cave'e kürsüyü sunan kurum, Viyana Güzel Sanatlar Akademisi.

Akademi her sene eylül ayında "Şiir Okulu" isimli bir seminer düzenler. Seminerin amacı, yazmak, yazmak ve yazmak isteyenlere işi erbabından öğrenme şansını sunmak. Cave'in dersinin adı "The Love Song and How to Write One"dı. (Aşk şarkısı nedir, nasıl yazılır?) Bu konuda ondan iyi erbap mı olur, Cave kalktı Viyana'ya geldi ve diğer birçok ünlü şair ve yazarla beraber Şiir Okulu'nda görev aldı.

Ben seminere katılmayı çok istedim. Aşk şarkısı yazmaya çok meraklı olduğumdan veya aşk şiiri yazmanın öğrenilebilecek bir şey olduğunu düşündüğümden değil. Nick Cave gibi özel insan statüsüne oturttuğum bir şahıstan ders almanın nasıl bir şey olacağını çok merak ettiğimden. Gerçi vardır ya, "özel olanı özel kılan, el altından olmayışı, hep bir nevi yabancı kalışıdır" şeklinde bir rivayet. Nerede okudum hatırlamıyorum, Nick Cave bir röportajında kendisini en çok etkileyen sanatçılardan birinin Bob Dylan olduğunu, ama onunla hiç karşılaşmadığını ve böylesinin daha iyi olduğunu düşündüğünü söylemiş. Kaderde yokmuş meğer, ben de özel insanımla karşılaşamadım. Ucu ucuna kaçırdım.

Okulun programı ağustos ayında ilk açıklandığında o kadar heyecanlanmışım ki, bir yandan en manik halimle eski aşk şiirlerimi ışık hızıyla gözden geçirip, bir yandan da kurs ücretini toparlamakla ve "And The Ass Saw the Angel"ı bitirmekle uğraşırken (Cave'in sınıfına katılmanın ön şartı kitabı okumuş olmak, temel müzik bilgisine sahip olmak ve İngilizce bilmekti) zaman denen şu anlaşılmaz hain kavram, yine yapacağını yapmış, manikliğimi naniklemişti. Cave'in sınıfının kontenjanı iki günde dolmuş olduğundan, bana kala kala olayı medyadaki haberlerden takip etmek kaldı.

Cave'in derslerine katılan 7'si erkek 7'si kadın 14 öğrencinin anlattıklarına bakılırsa, kendisi öğretmenlik işini iyi kıvırmış. İlk derste Akademi'deki sigara içme yasağını delen Cave, samimi ve gayretli haliyle öğrencileriyle ünlü büyük adam olarak değil, sıradan bir öğretmen olarak ilişki kurmayı başarmış. Meşhur kara gözlüklerini hiç çıkarmayan öğretmenin ilk işi, öğrencileri ikili gruplara ayırıp, hiç tanımadıkları diğer yüzden ilham alarak bir aşk şiiri yazmalarını istemek olmuş. Aşk salt bir iç devinim olarak yorumlanınca –ayna meselesi– pek de yersiz bir istek değil bu. Sonra sıra Cave'in en mahrem albümü olarak gördüğü "The Boatman's Call"daki "Where Do We Go Now But Nowhere"in analizine gelmiş. Cave'e göre aşk şarkısının belirleyici özelliği, acıklı olması. Acıklı olmayan aşk şarkısı ise aşk şarkısı değil, aşk şarkısı olarak yutturulmaya çalışılan bir "Hate Song"! Ve şu berbat dünya üzerindeki her insanın acı çekmeye hakkı var. Aşk şarkısını tanrıyla iletişim kurmanın en iyi yolu olarak gören Cave'in tüm eserlerindeki en önemli ilham kaynağı ise İncil. İlk hafta boyunca bol bol aşk şarkısı yazılmış, öğrenciler kendi tecrübelerini anlatırken sınıfta duygu fırtınaları kopmuş. Kurulan iletişimin yoğunluğuna Cave bile şaşırmış. Gözyaşı seli bir yandan, 35 derece sıcaklık öte yandan bastırınca herkesin içi bunalmış, dersi kırıp beraber yüzmeye gitmişler.

Aşk şarkısı deyince iş sadece yazmakla bitmiyor tabii. Müzik bilgisi de lazım. Son iki dersi ritm, tempo ve nota bilgisine ayıran Cave, bu seminer için hazırladığı besteyi yazılanlarla birleştirmeye çalışırken çok titiz davranmış. Çünkü tüm bu seminerin en can alıcı noktası olan konserde sunulacakmış ortaya çıkan şarkı.

Bu konser, hem Cave'i hem de öğrencileri gerim gerim germiştir herhalde. Eğer sınıfa katılmış olsaydım, o sahneye ayak basmamak için bin dereden su getirirdim, itiraf ediyorum. Her babayiğidin harcı değil Nick Cave'in support'u mahiyetinde sahneye çıkmak. Öğrenciler de, Cave de çok heyecanlanmışlar sahnede. Akademietheater'ı dolduran kalabalık önünde kendi yazdıklarını sunan öğrencilerinin omuzlarından tutup manevi destek veren Cave de ilk defa öğretmenlik yapıyor ve öğrencileriyle sahne alıyordu sonuçta. Konsere gidenlere hafakanlar basmış bu gösteri sırasında maalesef. Kimse pek ilgilenmemiş öğrencilerin ürettikleriyle. Ana babalar, amcalar, yeğenler dışında herkes Cave'in sahne almasını ve aşk şarkılarını söylemeye başlamasını beklemiş sabırsızlıkla. Buraların önemli bir gazetecisinin öğrencilerin gösterisini topa tuttuğu konser yorumunu okuyunca, bu seminere katılamamanın benim için daha hayırlı olduğunu düşündüm. İşin ucunda, ilgisiz bir seyirci topluluğuna aşk şiirlerimi okumak ve o sırada yer yarılsa da beni içine alsa diye bacak titretmek de vardı. Kim takar milletin ne düşünüp ne buyurduğunu ama benimki, tabii ki, bir nevi teselli.

Şeyda Öztürk

→9

Lou Reed

1998 yılı, Lou Reed için beklenmedik şekilde hareketli ve bereketli geçti. "Perfect Day" isimli eski şarkısı aralarında David Bowie, Suzanne Vega, Bono, Elton John, Dr. John, Laurie Anderson'ın da bulunduğu bir kalabalık ekip tarafından yorumlandı ve listelere girdi. Yıl ortalarında ise "Perfect Night" isimli konser albümüyle yine ortalarda gözüktü Lou Reed. Mojo ve İnternet dergisi Addicted To Noise'la yaptığı söyleşilerde bu iki vakadan bahsediliyor ve 96 tarihli son stüdyo albümü "Set The Twilight Reeling"e kadar geriye gidiliyor. Ama Reed asıl satıraralarında 30 küsur yıl eğilmeden, bükülmeden nasıl dimdik ayakta kaldığını anlatıyor...

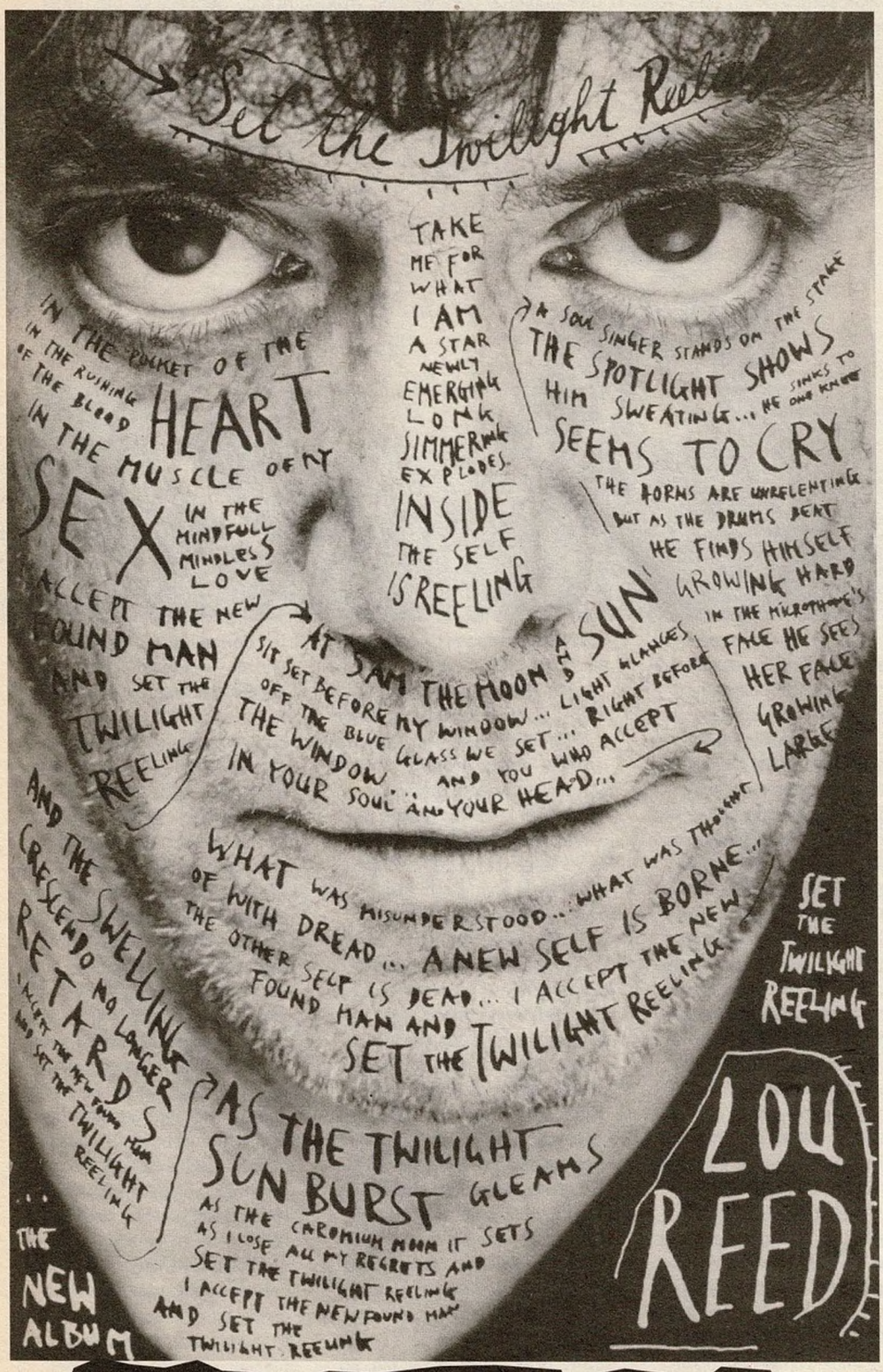

Sizinle aynı şeyleri düşünen insanlara

göz kırpmak güzel bir şey

"Perfect Day"in all-star versiyonu sizi ingiltere'de birdenbire günün adamı haline getirdi. Klibi her hafta Top of The Pops'da yer aldı.

Lou Reed: Hey yarabbi! Ne diyebilirim ki? Londra'da değildim, hadiseleri kaçırdım anlaşılan. Çok isabetli olmuş. Böyle hadiselerde ortalıkta boy göstermemek olmaz, öyle değil mi? Neyse, neticeden memnunum. Curtis Mayfield de katılabilseydi, daha memnun olurdum, ne yazık ki hastaydı. Keşke o da olsaydı, ne kıyak olurdu... Dr. John'la birlikte söylemek de acaip zevkliydi. "Poy-fekt dey". Onun söyleyişini dinlemek müthiş bir şey. Klibi de beğendim; bir façası yok. "We Are The World" gibi bir şey olur mu diye çok tırsmıştım, öyle olsaydı "anti Perfect Day" olurdu. Ama çok iyi bir iş çıkardılar. Bu bir BBC projesiydi, tamamen bir hayır işiydi. Bir kutlama yapıyorlar, ne kutlaması hatırlamıyorum, yayıncılıklarının 2000. yılı ya da öyle bir şey. "Perfect Day"i kullanmayı düşünmüşler; kâr amaçlı olmadığını, gelirin muhtaç çocuklara verileceğini söylediler. Olay böyle. Gerisi tarihe havale. Olaya dahil edilen herkesin onayını aldım. Ve proje su gibi akıp gitti, sanki tek bir nefesmişiz gibi oldu. Radyoda çaldılar mı? Amerika'da yayınlanmadı, Amerika'da BBC yok biliyorsunuz. Neyse, Kurt Vonnegut'un dediği gibi, "neyse."

Şöhretli misafir sanatçıların size gösterdiği saygıdan memnun kaldınız mı?

Hayır, berbattı! O kalburüstü isimlerle işbirliği içinde olmak berbat bir şeydi. Tahmin edebileceğiniz gibi, bütün keyfim kaçtı.

Britanya'daki "evsizler"in yayın organı Big Issue dergisi, Sevgililer Günü sayısında "Perfect Day"i "en romantik şarkı" seçti. Ne dersiniz?

Hakikaten mi? Bunu üfürmüyorsunuz, değil mi? Bakın işte bu iyi geldi. Bu güzel.

Ama bütün bunlar sizin "karanlıklar prensi" imajınızı bozmuyor mu?

Bu imajın kaç yaşında olduğunu bilmiyorum. Aslında, "aydınlıkların ve karanlıkların prensi" olmayı yeğlerim. Bu "karanlıklar" meselesi, sanırım rock'n'roll şarkıları yaptığım için ortaya çıktı; öylesi daha "ilginç" bulunuyor demek ki. Yoksa, ta başından beri karanlıklarla aydınlıklar önemli ölçüde dengedeydi. Belki eşit değildi, bilmiyorum, çetele tutmadım. Ancak, benim şarkılarım sadece "gerilim boşalması"dan ibaret değildi. Fakat, her nedense, "öteki tarafım" mimlendi. Duup - di - du'yu *("Walk On The Wild Side"ı kastediyor)* yazanın da benden başkası olmadığına şaşıracaklar var galiba. Matrak bir durum. "Perfect Day"in hikayesi ta 1972'ye *("Transformer" albümüne)* uzanıyor, dolayısıyla "Perfect Day"i beğenenler için daha fazlası arşivlerde mevcut. "Perfect Day"i yazdığım an hâlâ hatırımda. Şarkının akorlarını bulduğumda

çok mutlu olmuştum. Benim ölçülerimde komplike bir şeydi ve işin içine koronun dahil olmasına bayılmıştım. Aynı akor yapısında iki şarkım daha var, "Candy Says"le "New Age".

Hâlâ New York'a tutkun musunuz?

Elbette. Siz kendi şehrinizi sevmiyor musunuz?

Yeni konser albümünüz Londra'da kaydedildi, öyle değil mi?

Evet, çünkü Meltdown Festivali'ne gelmiştim, Laurie Anderson'ın daveti üzerine. Biraz müteredditim, zira abayı yaktığım bir akustik gitarım var, gelgelelim elektrikli çalmak istiyordum ve ortada problemli bir durum vardı. Akustikler için yapılan amplifikatör sesi bana berbat geliyor. Dolayısıyla İngiliz arkadaşım Pete Cornish'i aradım, o da bana bir box yaptı, Feedbucker adını verdiği bir alet. Harika bir sesi var. Bir zamanlar bir amplifikatör fabrikasına gitmiştim; orada, duvarda Segovia'dan bir alıntı görmüştüm: "Elektro gitar iğrençtir". O yazıyı görünce şöyle düşünmüştüm: Eğer elektro gitara uyuz oluyorsa, akustik gitara takılan pick-up onu çıldırtır. Grubu topladım, dedim ki, "eski aletleri atıyoruz, bununla takılıyoruz. Bundan nasıl bir ses elde edebiliriz? Bu aletten güçlü akor çıkmaz, ama ilginç başka şeyler çıkabilir..."

"Timerocker" adlı oyundan üç yeni parça var albümde. Nedir bu şarkılar?

"Timerocker"ı yönetmen Robert Wilson'la birlikte yazdım. H.G. Wells'in "Zaman Makinesi" adlı eserinden yola çıktık. Adından anlaşıldığı üzere, konusu zamanda yolculuk.

O kitap yeraltındaki bir uygarlığın "yukarıdakiler"e karşı verdiği mücadeleyi anlatmıyor mu?

Roman, bir sosyalizm çağrısı. Fakat oyun öyle değil. İki ahbap yitirdikleri arkadaşlarını arıyorlar, zaman makinesini kullanmasını bilmediklerinden, zaman içinde bir ileri, bir geri gidip duruyorlar. Oyun, bu iki arkadaşın ilişkilerini ve zamanın ne menem bir şey olduğunu anlatıyor. Öyle aman aman, dünyayı yerinden oynatacak sonuçlara varmışlığımız filan yok ama, çok güzel. "Timerocker"a öyle vurgunum ki, kimsenin kalkıp da kaydetmemesine içerliyorum. Bu mesele ne zamandır canımı sıkıyor. Londra'da oyun sahnelenmedi bile. Bu tür yapımlar nedense Londra'ya ulaşamıyor.

Hâlâ rock'un konu alanını genişletmeye kararlı mısınız? Son dönemdeki iki albümünüz, "Magic And Loss" ve Andy Warhol'a ağıt niteliğindeki "Songs For Drella" yitirme duygusuna hitap ediyor... Bu, popüler müzikte pek sık rastlanmayan bir şey...

Yaptığım şeyin popüler müzik olmadığını düşünüyorsanız, bu iyi bir başlangıç. Ben popüler olmadığıma göre, işte sorunuzun cevabı. Ben hiçbir zaman "popüler popüler" olmadım... Ele alacak o kadar çok mevzu var ki. "Songs For Drella"nın müzikal biyografi alanında yeni bir ufuk açacağını düşünmüştüm. Müzik yoluyla haklarında bilgilenebileceğimiz o kadar çok insan var ki... "Drella"ya hemen hiç tepki gösterilmedi, oysa ben çok iyi bir fikir olduğunu düşünüyorum. Başkaları niye bu tür biyografiler yapmıyor, onu sormak lazım. Yapmamaları ayıp oluyor. Yazılacak o kadar çok şey var ki. Bir sürü konunun hariçte bırakılması çok tuhaf. Bunları nasıl olsa birileri yapar, yapıyordur diye düşünüyorsunuz, ama kimse el atmıyor. Mesela, "Naked Lunch"ın rock versiyonunu yapan çıkmadı. Öyle değil mi?

Karşınızdaki şahıs 14'ünden beri barlarda müzik yapan ve aynı zamanda üniversitede edebiyat eğitimi görmüş biri. Ayrıca Shelby'yi, Burroughs'u okuyan biri. Delmore Schwartz'ın öğrencisi ve arkadaşı. Bir de Andy Warhol'u ekleyin. Bu etkiler ilk plaktan itibaren kendilerini hissettiriyor. Saçmaladığım ya da uçtuğum olmuştur. Ama, sonuçta ortada bir bütünlük var.

Şarkılarınızın cover'larından en beğendikleriniz hangileri ?

Maureen Tucker'ın yaptığı "Pale Blue Eyes" coverını çok sevmiştim. U2 da "Satellite Of Love"ın çok güzel bir cover'ını yapmıştı, keza Annie Lennox, Dave Stewart'la birlikteyken aynı şarkıyı çok başarılı biçimde cover'lamıştı. Duran Duran'ın "Perfect Day" cover'ını da çok beğeniyorum. Cowboy Junkies'in "Sweet Jane"i de öyle. Zaten Margo Timmins'in yaptığı her şeyi sevmişimdir.

Solo çalışmalarınızın da, tıpkı Velvet Underground gibi gölgede kaldığını, hak ettiği ilgiyi görmediğini düşünüyor musunuz?

Bilmem. "Perfect Day"e bakın, yıllarca kenarda, köşede kaldı. Bu işler nasıl oluyor bilmiyorum. Belki de bir zaman gelecek, insanlar "Magic And Loss"u da farkedecek. Ya da "Berlin" albümünü, aynı şekilde "Timerocker"ı da... Böyle şeyler zaman istiyor. Ben hep, belirli bir zamana hapsolmayacak şeyler, kalıcı şeyler yapmak istedim. Ama, neyin kalıcı, neyin geçici olduğunu kim bilebilir, öyle değil mi?

Hep "geçmişe mazi derler" mealinde konuşuyordunuz, ama son albümünüz "Perfect Night" bir konser albümü, içindeki şarkılarsa aşağı yukarı otuz yıllık. Düşüncelerinizde bir değişiklik oldu mu?

Bu bir konser albümü, bu da yeni bir şey demek, yeni bir başlangıç. "Perfect Night", mükemmel bir geceydi, sihirli bir geceydi; o gece hakkında konuşmak istemiyorum, çünkü çok mahrem bir şey. Bundan sonraki hayatımda böyle mükemmel bir gece daha olabileceğini sanmıyorum.

Bu çok karamsar bir bakış değil mi?

Öyle görünebilir, ama değil. O gece, mükemmel bir geceydi, nokta. Her şey yerli yerindeydi ve ben bunu belge haline getirmek istedim, o gecenin anısını kayıtlara geçirmek istedim. Ben bir müzisyenim, dolayısıyla, o gecenin kayda geçmesi, tabiatıyla bir albüm şeklinde oldu. Onun harika bir albüm olduğunu düşünüyorum, herkesin sahip olması gereken bir albüm. Otantik bir şey. Bildiğiniz gibi, rock'n'roll plaklarının pek azı gerçekten otantiktir. Müziğin üzerine vokal kaydetmeyi sevmiyorum, hiçbir zaman sevmedim. Gerçekliği değiştirmek istemiyorum. Ama, albümün kayıtlarını yaptığımız o gece sihirli bir geceydi. Çok basit; hakikat de bu. Basit. Başka şeylere ihtiyacı yok.

Siz hep sanatın mümkün olduğunca gerçek ve mümkün olduğunca basit olması gerektiğini söylemiyor muydunuz zaten?

"Perfect Night" minimalist bir albüm, onu bu kadar güçlü yapan da minimalistliği. Gerçekliği süsleyip püslemek hiçbir zaman hoşuma gitmemiştir. Makyaja, şeyleri olduklarından daha yumuşak, daha pürüzsüz göstermeye taraftar değilim. Eğer bir sanat eseri, gerçekliği değil de sanatçının kibrini yansıtıyorsa, o sanat eserinden insanlar ne öğrenebilir ki? Sanatçının egosunu okşamak için yaratılan sanat eserinin özentilik olduğuna inanıyorum. Özetlersek, siktiriboktan bir şey.

Sizin mükemmeliyetçi olduğunuz söylenir hep...

Haklılar. Öyleyim. Hatta kimilerine göre terörün ta kendisiyim, bir diktatörüm. Haklılar. Ama, aynı zamanda kabiliyetliyim ve güzel bir şey yarattığım zaman, onun güzel olduğunu bilebilecek biriyim. Ve "Perfect Night" da güzel bir şey. Bundan hiç şüphe etmiyorum, amaası maması yok, "Perfect Night" güzel bir şey. Yarım yamalak iş yapacak kadar genç değilim artık. Herhangi bir şeyi üstünkörü yapmayacak kadar uzun bir süredir bu endüstrinin içindeyim. Bir albüm yaptığım zaman, o mükemmel ana mümkün olduğunca yaklaşmaya, "o an"ın sihrini mümkün olduğunca yakalamaya çabalıyorum. "Perfect Night"ın öyle bir sihiri var, insanı gırtlağından yakalayan tabii bir enerjisi var. Rock'n'roll böyle olmalı. Gerçek olmalı, gerçek ve dürüst.

Bir yerlerde, müzik sanayiinin boktan bir sanayi olduğunu, yine de hâlâ içinde olduğunuzu söylediğinizi okumuştuk...

Gerçekten öyle mi demişim? Müzik sanayii beni alâkadar etmiyor artık. 70'lerin sonuna doğru mükemmel sound'un peşine düştüm, o mükemmel sound her ne ise... Önceleri daha çok narkotik maddelerle, çılgınlıkla ve rock'n'roll hayat tarzıyla ilgiliydim. Kendime çekidüzen verdim, yoksa az kalsın kalıbı dinlendirecektim. Sonuçta, çareyi başka türlü bir çılgınlığın peşine düşmekte buldum. Mükemmel sound'un, mükemmel albümün peşine düştüm. Bu da, var kalmanın başka bir yolu.

"Perfect Night" tek bir şarkı gibi. O şarkıların 30 yıl öncesine ait olduğuna inanmak zor...

Bunun sebebi hiçbir zaman trend'lere, moda eğilimlere takılmamış olmam. Benim derdim, benim ilgilendiğim şey müzikti. Söyleyecek önemli bir lafım olduğuna inandım hep ve ne söyleyeceksem söyledim. Bugüne kadar ayakta kalmamın sebebi de, hâlâ söyleyecek bir şeyim olduğuna inanmam. Benim tanrım rock'n'roll. Rock'n'roll, insanın hayatını değiştiren esrarengiz bir kuvvet. Benim dinimin en önemli vecibesi ise gitar çalmak.

Peki ya şarkı sözleri, güzel sözler?..

Bir zararı olmaz.

Kendinizi nasıl bir kimlikte görüyorsunuz? Sanatçı olarak toplumsal rolünüzü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Öyle "benim kimliğim şu" gibi bir şeyim yok. Ben bir sanatçıyım ve bunun anlamı şu: İstediğim kadar egoist olabilirim. Sadece ve sadece sanatıma konsantre olabilirim. Bir sonraki albümümün konusunun ne olacağı üzerine kafa yormam. Bütün bildiğim, bir sonraki albümümü yapacağımdır.

Kendinizi hep yeniden yarattınız. Eski albümlerinizden pek hoşlanmamanızın bir sebebi de bu mu?

Kurallarımdan biri şudur: Eski parçalarını katiyen dinleme. Eğer dinliyorsan, artık müzisyen değilsin demektir. Kendi kendinden memnun, doyuma ulaşmış, yeni bir şey yapmaya gönlü olmayan nostaljik bir embesilsin demektir. Hayat, geçmişle meşgul olunamayacak kadar kısa. Ben geleceğe bakmayı tercih ederim.

Aralık 1997'de Internet'teki sansüre karşı düzenlenen bir gösteride yaptığımız konuşmada, sizin "Sex With Your Parents" adlı şarkınızdan bahsetmiştik. "Kongre üyeleri bu şarkıyı duysalar, İnternet'te sansürlemeye kalkarlar. Halbuki, Lou Reed'in bu şarkısı, tam da o kongre üyele-

rini anlatıyor" dedik. Kısa bir süre önce, İnternet sansürü Kongre'de kabul edildi, Başkan tarafından onaylandı ve yürürlüğe girdi. Bu konuda sizin düşünceleriniz neler?

Anlaşılır iş değil. Artık bu zamanda böyle şeyler olmaz, sansür tarihe karışacak diye düşünüyordum. Ama, gel gör ki sansür kurulundaki tartışmalara bakınca, sansürün tarihe karışmamış olması şaşırtıcı gelmiyor. Yanlışım varsa söyleyin; elektronik posta, yazılı postanın sahip olduğu anayasal güvenceye sahip değil. Diyorlar ki, elektronik posta yayıncılığa girer, yayıncılık da yazışmanın aksine sansüre tabidir, tıpkı televizyonun tabi olduğu gibi. Şimdi bunu diyene ne diyebilirsin ki? Ne diyor bunlar ya, ne diyor bunlar?

Sizi "Sex With Your Parents"i yazmaya iten neydi?

Beni bir şarkı yazmaya iten şeyin ne olduğunu bilmiyorum, etrafımda ne oluyorsa, ne varsa, onlar itiyor beni şarkıya. Benimki bir tepki. Etrafımda olanlara verdiğim tepki. Bu tepkimin herhangi bir şeyi etkilemeyeceğini biliyorum. Kimsenin fikirlerini değiştiremeyeceğini de biliyorum. Benim hitap ettiğim insanlar, zaten "bu taraf"a geçmiş insanlar. Bütün bunları biliyorum. Bunların hepsini biliyorum. Ama, işte, bir şeyin ifadesi benimki. Şu anda hiçbir örgütün, grubun üyesi değilim; propagandasını yapabileceğim tek şey, bu tür heriflere karşı örgütlenmeye ve mücadele etmeye çağrı yapmak. "Sex With Your Parents"ın sansüre karşı mücadelede bir referans noktası olması çok hoşuma gider. Çünkü "Sex With Your Parents", bir şeyin güzel bir ifadesi. İnsanların bunu benimsemesini görmek isterim tabii ki. Fakat, neticede ben zaten "bu taraf"takilere hitap ediyorum. Sağcıları ikna etmem mümkün değil ki. Ama, sizinle aynı şekilde düşünen insanlara bir göz kırpmak güzel bir şey, iyi moral oluyor. Yıllar önce, bu kepazeliğin günün birinde ortadan yok olacağını umuyorduk. Sansürlerini kitaplara uygulayamaz oldular, sinemaya uygulayamaz oldular, şimdi TV'ye uygulamaya çabalıyorlar. Burası "Ulyses"i, James Joyce'u sansürlemiş bir ülke. Bu yobaz ülkeyle mi gurur duyuyoruz? Bu gururlanacak bir şey mi? Henry Miller'ın kitap yayınlayabilmek için Fransa'ya gitmesi, William Burroughs'un kitap yayınlamak için Fransa'ya gitmesi... Şimdi kafayı internete takmaları anlaşılır bir şey. Beni hep şaşırtmıştır, Fransa'da ya da Avrupa'da başka bir yerde plaja gittiğinizde kadınların üstsüz olduğunu görürsünüz. Kimse aldırmaz. Saunaya gidersiniz, herkes oradadır; kadın, erkek. Böyle bir şeyi New York'ta yaparsanız tefe koyarlar. Ne olacağını allah bilir. Öyle bir yasak ki bu, öyle büyük bir mesele ki...

"Tipik bir Lou Reed hali" diyebileceğiniz bir yazma şekliniz var mı? Yoksa, her şarkı başka bir durumda mı hasıl oluyor?

Hemen her şarkı aynı şekilde ortaya çıkıyor. Önceden oturup yazmıyorum. Bu albümde dinlediğiniz her şey bu albüm için yazılmıştır. Ve bu albümün sürecinde yazılmıştır. Daha önce yazılmış şeyleri bu albümde kullanmak gibi bir durum söz konusu değil. Genelde, benim zaten zihnimde sürekli olarak müzik ve şarkılar gezinir. Beynimde bir radyo var sanki. Durmadan çalıyor. Tamamen benim için, beni eğlendirmek için çalıyor. Bir albüm yapmaya karar verdiğimde, kulağımdakini kağıda geçirmeye başlıyorum. Hepsi bu. Kağıda geçiriyorum, çünkü bir albüm yapmak istiyorum, çünkü müzik yapmak istiyorum, çünkü eğlenceli oluyor. Aksi olsaydı, hiç uğraşmazdım. Beynimdeki radyo çalıyor da çalıyor. Bazen öyle yoğunlaşıyor ki, kağıda geçirmek zorunda kalıyorum. Beni rahat bırakmıyor. Böyle acayip bir şey. Ama hemen kağıda geçirmezsem uçup gidiyor, kayboluyor.

"Set The Twilight Reeling" albümündeki bütün parçalarda böyle mi oldu? Yoğunluk yüzünden kağıda geçirmek zorunda kaldığınız parçalar mı bunlar?

Evet, öyleydi. Yazma moduna girmiştim. Biri hariç, bütün şarkılar böyle yazıldı.

Bir seferinde şöyle demiştiniz: Sözcükleri eleyerek mümkün olan en yoğun ifadeyi bulmak... Şarkı sözlerini yazarken izlediğiniz yöntem bu mu?

Evet. Ama, "eleme"yi zihnimde yapıyorum.

Peki bir inkişaf gösterdiğiniz söylenebilir mi? Şimdi artık sözcükler doğrudan zihninizden kağıda geçiyor galiba...

Zihnimdeki editör artık çok daha efektif çalışıyor, çünkü artık tecrübesi var. Benim durumumda, tecrübe, gelişme anlamına geliyor. Bütün olay pratik yapmak. Tıpkı gitarı çalıştığın gibi, yazıyı da çalışman gerekir. Bir süre sonra birçok şey kolaylaşıyor. Daha hızlı oluyorsun, daha yetkin oluyorsun. Zihnimdeki editör artık daha iyi çalışıyor. Sonradan yazboz yaptığım oluyor ama, sadece biraz. Onu da bilgisayarda yapıyorum; bilgisayarsız yapmayı artık tahayyül bile edemiyorum. Bana o kadar vakit kazandırıyor ki. Bu işi bilgisayarsız yaptığım günler şimdi bana kabus gibi geliyor.

Eskiden defterlere mi yazardınız?

Evet. Kibrit kutularına, kağıt parçalarına. Elime ne geçerse. Oradan oklar çıkar, buradan bir takım işaretler, yok versiyon bir, yok versiyon iki filan. Kesip yapıştırmalar cabası. Bu albümün tamamını bilgisayar ekranına yazdım. Son albümlerimin hepsi Mac'le yazıldı. Eskiden bir ayda yazdığımı şimdi bilgisayar sayesinde bir haftada yazıyorum.

Bu fark nereden kaynaklanıyor?

Çünkü yazdığımı okuyabiliyorum. Ben yazdığını sonradan okuyamayan insanlardanım. Aradan bir saat geçtikten sonra kendi el yazımı okuyamıyorum. Bu nedenle bilgisayar benim için biçilmiş kaftan. Lisedeyken annem bana daktilo dersi aldırmıştı, kadıncağız hiçbir yerde iş bulamayacağımdan korkuyordu. Bilgi-

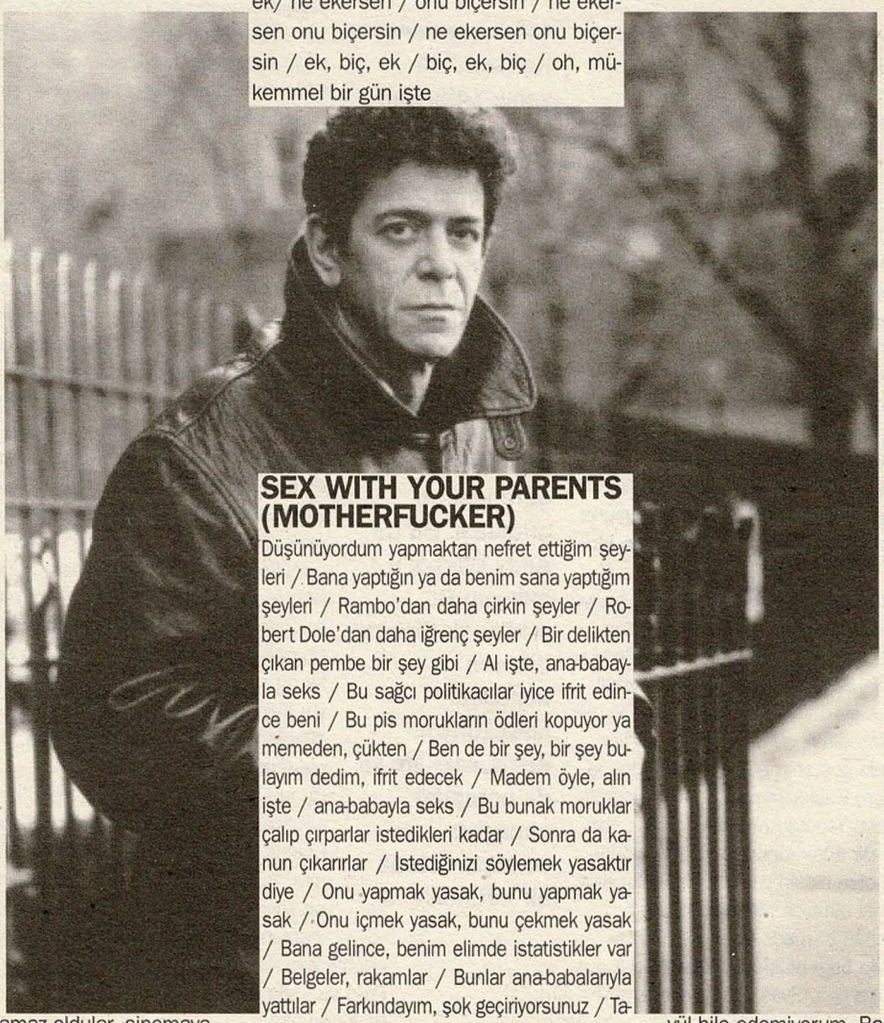

PERFECT DAY

Mükemmel bir gün, parkta kokteyl içmek / sonra hava kararkdığında / eve gitmek / mükemmel bir gün işte / Yem vermek hayvanlara / hayvanat bahçesinde / sonra sinemaya / eve sonra da / ooh, mükemmel bir gün işte / mutluyum seninle geçti diye / iki arada bir derede / bırakma beni / iki arada bir derede / mükemmel bir gün işte / dert, tasa geride / başbaşa hafta sonu keyfi / ne kıyak be oh / ooh, mükemmel bir gün işte / unutturdun bana kendimi / başka biriydim sanki / iyi biri / ooh, mükemmel bir gün işte / mutluyum seninle geçti diye / iki arada bir derede / bırakma beni / iki arada bir derede / ne ekersen onu biçersin / ek, biç, ek/ ne ekersen / onu biçersin / ne ekersen onu biçersin / ne ekersen onu biçersin / ek, biç, ek / biç, ek, biç / oh, mükemmel bir gün işte

SEX WITH YOUR PARENTS (MOTHERFUCKER)

Düşünüyordum yapmaktan nefret ettiğim şeyleri / Bana yaptığın ya da benim sana yaptığım şeyleri / Rambo'dan daha çirkin şeyler / Robert Dole'dan daha iğrenç şeyler / Bir delikten çıkan pembe bir şey gibi / Al işte, ana-babayla seks / Bu sağcı politikacılar iyice ifrit edince beni / Bu pis morukların ödleri kopuyor ya memeden, çükten / Ben de bir şey, bir şey bulayım dedim, ifrit edecek / Madem öyle, alın işte / ana-babayla seks / Bu bunak moruklar çalıp çırparlar istedikleri kadar / Sonra da kanun çıkarırlar / İstediğinizi söylemek yasaktır diye / Onu yapmak yasak, bunu yapmak yasak / Onu içmek yasak, bunu çekmek yasak / Bana gelince, benim elimde istatistikler var / Belgeler, rakamlar / Bunlar ana-babalarıyla yattılar / Farkındayım, şok geçiriyorsunuz / Tamam, durun biraz, bir nefes alın / Hele bir düşünün üzerinde bunun / Göreceksiniz doğru olduğunu / Öyle utandılar, öyle tiksindiler ki / Bilmiyorlar ne halt edeceklerini / Ana-babalarıyla seks yapmışlar bir defa / Gördükleri anneleri / Sevgililerinin gözlerine bakınca / Aile değerleri adına, soralım şimdi / kimin ailesi / Aile değerleri adına, soralım şimdi / Elimizdeki bilgilere göre, sayın milletvekili / İllegal bir ilişki kurmuşsunuz annenizle / Vekaleten seks e sayın milletvekili / pezevenklik denir bizim buralarda bilirsiniz / Elinizdeki boku cilalıyorsunuz sayın milletvekili / Burada, bu şehirde / sevgili annesini yatağa atan / destur demeden / ve prezervatif bile kullanmadan / hürriyetimizin ırzına geçen insanlara / Tanrı aşkına, böylelerine verdiğimiz / bir isim vardır - hey / motherfucker

sayara kolay alışmam, kolay kullanmam, lisedeki daktilo dersi sayesinde. Dokuz ayrı versiyon yazıp hepsini aynı anda ekranda görebiliyorum. Sanıyorum işin sırrı yeniden yazmak. Yeniden yazmak. Bilgisayar yeniden yazmak için yapılmış bir şey. Belirliyici olan hangi hızda ve netlikte yeniden yazdığın. Asıl mesele bu. En azından bana göre öyle.

Bu albüm, başka şeylerin yanısıra bir "yeniden doğuş"a ve bir transformasyona dair bir albüm. Bir sürü alıntı yapabilirsiniz. Mesela, "new self is born / the other self is dead" (yeni bir ben doğuyor / öteki ben ölüyor)... Veya "yeni 'ben'den söz et" gibi dizeler var. Bugünlerde kendinizi yeniden doğmuş gibi hissediyor musunuz?

Yüzüme bir bakın, göreceksiniz. Evet, kendimi çok iyi hissediyorum. Çok iyi. Bugünlerde böyle. Ama, bir hafta sonra... Kim bilir? Belki de tam tersi bir durumda olabilirim.

Laurie Anderson'la ilişkinizin kendinizi yeniden doğmuş gibi hissetmenizde payı ne?

Yeni bir galaksiye adım atmış gibiyim. Çok şanslıyım. Büyük ikramiye çıktı bana, böyle diyebilirim... Ben her şeyi yazıyorum. Bu bazen aleyhime de oluyor. Ama n'apalım? Kaç tane sır saklayabilirsin ki? Öte yandan, unutmayın ki, ben bir yazarım. Bazı şeylerin yerlerini değiştiriyorum. Bu unutuluyor. İnsan yazarken... Ne bileyim, bir yere kadar gerçek. Bir yerden sonra... Ne demek istediğimi anlıyorsunuz, değil mi? Bir yere kadar gerçek. Yani, kendi bütünlüğü içinde doğru, gerçek. Ama, "aynen", "olduğu gibi" değil. Bir sürü başka şeyin içiçe geçmesi, amalgamı. Yazma sürecini ben de tam anlayabilmiş değilim. New Age'ci olduğum sanılmasın ama... Nasıl olduğunu bilmiyorum, oluyor işte; bir yeteneğim, bir becerim var ve bu damarlarımda dolaşıyor. Ona saygı göstermeyi, onun sesine kulak vermeyi öğrendim. Bu, gözlerinin kahverengi olması gibi bir şey değil; ama "o", orada işte, hep orada. Ve ben onu dinliyorum. "O" illâ "ben" de değil. Yazdığım bazı şeyler o denli iyiydi ki, Yeats'den ya da başka birinden farkında olmadan alıntı yaptığımı düşündüğüm oluyordu. Çevremdeki insanlara sorup duruyordum, "bunu başka bir yerlerde gördünüz ya da duydunuz mu, bu size neyi hatırlatıyor" diye.

Yazma sürecini ben de tam anlayabilmiş değilim. Nasıl olduğunu bilmiyorum, oluyor işte; bir yeteneğim var ve bu damarlarımda dolaşıyor. Ona saygı göstermeyi, onun sesine kulak vermeyi öğrendim. Bu, gözlerinin kahverengi olması gibi bir şey değil; ama "o", orada işte, hep orada. Ve ben onu dinliyorum. "O" illa "ben" de değil.

"Van Gogh'un son tablosu geliyor aklıma / belki sen de aynı şeyi hissediyorsun" dizeleri mesela... Bunlar birisine hitaben söylenmiş sözler mi, yoksa öylesine aklınıza gelen şeyler mi?

Ya, ya. Bu albümdeki sözlerden en çok beğendiğim şu: "First came fire / Then came light / Then came feeling / Then came sight..." (Önce ateş vardı / Sonra ışık / Sonra duygu / Ve görüntü sonra.) Alla'allah, kimden alıntı yapıyorum? Bu sözler nereden geliyor? Geçenlerde gençten biriyle söyleşi yapıyordum; bana bu sözlerin öyle bir açıklamasını yaptı ki, şaştım kaldım. Ben onun kadar derinlemesine düşünmemiştim; öyle, geldiği gibi söylemiştim. Sözlerimin derinlemesine manası üzerinde kafa yormam pek, çünkü bu kırkayağın hangi ayağını önce atacağını düşünmesi gibi bir şey olur. Ama, başkalarının sözlerin çeşitli anlam düzeyleri bulup çıkarmaları çok güzel. Benim farketmediğim, üzerine düşünmediğim anlam düzeylerinin her biri için ayrı ayrı argümanlar geliştirilebilir; bunların hepsi de geçerli olabilir. Ben oturup "eveet, şimdi şöyle bir şarkı yazayım" demiyorum. Sözcükler geliyor, kendilerini yazdırıyor.

Hayatınızda olup bitenler bir sanat eserine dönüşüyor denebilir mi?

Evet, tabii. Ama, "sanat eseri" demek kibirlilik olur. Belki şöyle demek daha doğru: Saf, katışıksız... dürüst... iyi... bir takım düşünceleri, ifadeleri sanat eserine dönüştürme çabası.

Ta en başından beri rock'n'roll'u şiirle buluşturmak; rock'n'roll'da geleneksel olarak ele alınmayan konuları, durumları işlemek, bunu da çok yalın ve güçlü bir biçimde yapmak gibi bir tavrınız oldu hep. "Sex With Your Parents"taki blues gitarı bir Howlin' Wolf session'ı gibi. Galiba, insanlar bu tabiiliği tutturmanın ne denli güç bir şey olduğunu farketmiyor....

Nasıl bir şey olduğunu bir de bana sorun. Müziğe başladığımdan beri, sözler ve gitarın sesiyle neler yapılabileceği üzerine hayaller kuruyorum. Ama şunu da hesaba katın: Karşınızdaki şahıs 14'ünden beri barlarda müzik yapan ve aynı zamanda üniversitede edebiyat eğitimi görmüş biri. Ayrıca Hubert Shelby'yi ve William Burroughs'u okuyan, seven biri. Ve ayrıca, Delmore Schwartz'ın öğrencisi ve arkadaşı. Bütün bunların üstüne bir de Andy Warhol'u ekleyin. Bu etkiler daha ilk plaktan itibaren kendilerini sürekli hissettiriyor. Arada bir saçmaladığım, yüz üstü kapaklandığım ya da kaskatı kesildiğim ya da uçtuğum olmuştur. Ama, sonuçta ortada bir bütünlük var. Geçenlerde bir İspanyol dergisinde gördüm, bütün plaklarımı alt alta sıralamışlar. Şimdi denebilir ki, "iyi ama, o plakların bazılarında iş yok". Tamam, öyle olabilir, ama mesele bu değil ki. Bütün o plakları birbirine bağlayan bir ilmik var, hepsinin ortak bir dokusu, bir odak noktası var. Taş üstüne taş koyup inşa edilmiş bir yapı söz konusu.

Ve hâlâ albüm çıkarıyorsunuz; çağdaş, güncel, hayati albümler. Sizin gibi uzun kariyeri olan pek az isim var, Neil Young ilk akla gelenlerden, ama sonuçta uzun bir liste yok. Ne dersiniz?

Hayır, liste pek uzun sayılmaz. Oysa bizden önceki kuşağın yaptığı gibi, bizim kuşağın da yeni şeyler yapmalarını umabilir, bekleyebilirdik. Fakat nedense böyle bir durum söz konusu değil. Halbuki cazcılar öyle yapıyor. Blues'cular keza. Geçenlerde Blue Note kulübüne B.B. King'i dinlemeye gittim. Millet içeri girmek için birbirini çiğniyordu. Herif müthiş. Gerçekten üstad. Herkesin satın alabileceği bir amplifikatör kullananarak çalan bir ustayı seyretmek çok heyecan vericiydi. Huşu içinde dinledim. Adam 70'inde. Söylediği bazı parçaları bugüne kadar hiç duymamıştım. Bazı parçaları ise belki iki milyonuncu defa çalıyordu ve sanki ilk kez çalıyormuş gibi zevk alıyordu. Müthiş bir şeydi. Dolayısıyla, ben neden korkayım ki? Bana diyorlar ki, rock genç işi. Ben de diyorum ki, ben Lou Reed müziği yapıyorum. Şimdi bana müzik yapma müsaadesi var mı, yoksa turşumu kurmayı mı düşünüyorlar? Bir önceki kuşağın eskileri çalıp duracaklarına yeni şeyler yapmalarını beklerdim. Ama yapmadılar, arkadan gelen kuşağın kimi üyeleri –ciddi meseleleri olan, rock yapmak isteyen insanlar– ise nostaljik takılmayı reddetti. Yaptıklarını beğenirsiniz, beğenmezsiniz, o ayrı... Ama mesele bu. Benim yaptığım şeyler, dokuz yaşındakilere cazip gelmeyebilir. Ama ben de –dokuz yaşındakiler alınmasın ama– onları hedeflemiyorum ki. Bakın, ben laf salatası yapmıyorum, plaklarım ortada. Gerçek de bu değil mi?

Peki, ortaya çıkışınızdan bu yana birkaç nesilden müzisyeni etkilemiş olmanızı nasıl yorumluyorsunuz? Bir sürü ismi sıralamanın manası yok, son dönemden birkaç örnek vermek gerekirse, Sonic Youth, Yo La Tengo, Jesus and Mary Chain...

Aslına bakarsanız, ben böyle bir etkiyi göremiyorum. Filancanın benden etkilendiğini söylediklerinde, "öyle diyorsanız öyledir" diyorum. *(gülüyor)* Hakikaten, herhangi bir etkimin olduğunu göremiyorum. Zaten, Velvet Underground olarak plak satışımız sıfır sayılır. Gerçekten sıfır. Bu takdir çok sonradan geldi. Başlangıçta yoktu, başlangıçtan sonra da yoktu, hatta yolun yarısına geldiğimizde bile yoktu.

Ama New York Dolls, Patti Smith... Etkiniz çok hızlı yayıldı, birçok şeyi tesiri altına aldı...

Bilmem, belki de geçici, uçucu bir heves yarattı. Bilmiyorum, zaten bu konuda bir şey söylemem doğru olmaz, bu konuda konuşmak bana düşmez, başkaları söylesin.

Ama böyle bir şey yok mu? Var, bu bir olgu.

Eğer bunda bir gerçek payı varsa, bu beni çok sevindirir. Çok hoş bir duygu. Eğer gerçekse, güzel bir iltifat. Eğer gerçekten gerçekse, yüzüme söylenmesi gerekir.

Müzik dünyasında olup bitenleri izliyor musunuz, yeni grupları, albümleri dinliyor musunuz?

Dinliyorum, etrafıma hep beni yeni durumlara uyandırmalarını söylerim. Geçenlerde Music diye bir grubu dinledim, müthiş bir davul vardı. Müthiş. Bugün Lorraine Ellison'ı dinledim. Bir zirve. Aydınlatıcı, kafa açıcı; inanılır gibi değil, aklınız durur. Sizi sandalyeye bağlayıp dinletmek isterdim. Bence aynı şeyi gönüllü olarak kendi kendinize yapsanız iyi edersiniz. Deminden beri konuşup duruyoruz, daldan dala atlıyoruz; ben de atıp tutuyorum... Başka sorunuz var mı?

Son sorumuz şu: 80'lerin sonundan beri eroin maalesef yaygınlaştı, hatta moda oldu. Bu konuda ne düşündüğünüzü merak ediyoruz, zira siz çok eskiden eroin üzerine bir şarkı yazmıştınız ve bizim yorumumuza göre, o şarkı eroine karşı bir uyarıydı.

Bence, bir plakta birisi bir şey hakkında bir şeyler söylüyor diye, kimse bir maddeyi kullanmaya başlamaz veya bırakmaz.

Hayır, ama...

Ben sigarayı bıraktım. Ama ben bıraktığım için bırakan kimseye rastlamadım. Bana kalırsa, kimse kimseyi hiçbir şeye ikna edemez. Bu arada, bu son söylediğim "Songs For Drella"dan bir dizedir. Şarkılarımdaki dizeler tıpkı konuştuğum gibidir. Bunu ilk söyleyen Andy oldu. Bazı konularda insanlar ne yapıyorlarsa yaparlar, kimse onları bundan vazgeçiremez. Men etmek, yasaklamak filan hiçbir şeyi değiştirmez. Değiştirmedi de. Ben olsam serbest bırakırdım. O zaman eroin kârlı bir mal olmaktan çıkardı. Ben böyle yapardım. Vergilerden oluşturulacak fonla tedavi merkezleri kurardım. Marijuana yüzünden siroz olanı hiç duymadım. Ama, acı çeken hastalara deva olduğunu biliyorum. Baskı toplumu işte, ne denir...

Çeviren: **Yücel Göktürk**

Liz Phair

Liz Phair, altı yıl evvelinin "edepsiz" kızı. Chicago'nun köyünden. 1993'de ilk albümü "Exile in Guyville"i yayınladı. Cinsellikte dibe dalmış şarkı sözleri ve lo-fi sound'uyla deyimin gerçek ve mecazi anlamlarında büyük "gürültü kopardı." 94'de ikinci albümü "Whip Smart" geldi. Sonra albüm değil, evlilik (sinemacı Jim Staskausas ile) ve doğum (oğlu James Nicholas) haberlerini takip ettik. Şimdi 30'unu aşmış "olgun" Phair'in üçüncü albümünde sıra: "Whitechocolatespaceegg". Geçmişin "indie-Madonna"sı bakalım değişmiş mi, değişmemiş mi? Les Inrockuptibles dergisinde 1995 ve 1998 tarihlerinde yapılmış iki söyleşiyle Liz Phair huzurlarınızda...

1995

Kusurları cilalamak gerek

Liz Phair: Benim hakkımda bir sürü saçma sapan şey söylendi, beni motive eden şeyler hakkında, geldiğim yer hakkında... Hepsi bir yana, kesin olan bir şey var, o da şu: Benim şarkı sözlerim gerçeği yansıtıyor. Ben her zaman bu tür şeylere ilgi duydum, her zaman maskelerin düştüğü, insanların birbirini esir aldığı, sabahlara kadar süren muhabbetlerin bir parçası oldum. Erkekler, bu türden itiraflardan hoşlanmazlar. Bir kere, odadaki öteki erkeklerin de bir denemeye kalkacakları korkusuyla, sevgilileriyle aralarındaki cinsel ilişkiden bahsetme cesaretini gösteremezler. Ayrıca, bir odada oturup da cinsellik hakkında muhabbet etmeyi galiba fazla aşağılayıcı, "hakiki erkeklerin" asla yapmayacağı bir şey olarak görüyorlar. Halbuki kızlar arasında bu hiç mesele değildir: Biz hepimiz konuşa konuşa erkeklere nasıl mastürbasyon yaptırılacağını öğrendik: "Peki nasıl yapıyorsun? Ne kadar sürüyor?" İlk fırsatta bir araya gelinir ve muhabbet başlar: "Peki herif tatmin olduğunda ne yapıyorsun? Yutuyor musun?" Kızlar bu mevzularda edep medep demeden, doktorlar gibi konuşur.

Erkekler yapamaz mı?

Erkekler her zaman, sürekli duygularına hakim olma, onları denetleme ihtiyacı duyarlar. Biraz daha sık kendilerini koyvermeleri gerek diye düşünüyorum. "Her şey kontrolüm altında olmalı" diyeceklerine, "hissettiğim bu duygu nereden geliyor?" diyebilmeliler. Kadınlar mahremiyet peşinde koşar, mahrem ortamlarda kendilerini iyi hissederler. Halbuki erkekler kendilerini kötü hissettikleri bu tür durumlardan kaçınırlar. Eğer bir kadınla erkek arasında kendi ilişkilerine dair fazlasıyla mahrem ve derin bir konuşma geçerse, kadın bu konuşma sonucunda müthiş rahatlar, konuşmuş oldukları, bir şeyleri paylaştıkları için mutluluk duyar. Erkek ise, konuşma sonunda bitap vaziyettedir, bir süre yalnız kalmaya ya da dinlenmeye ihtiyaç duyar. İki haftadan önce sohbete tekrar koyulmak imkânsızdır. Halbuki iş kadınlara kalsa, sürekli muhabbet edilirdi... Erkekler o kadar sahiplenmeci ki: Hiçbir şeyi paylaşmak istemiyorlar. Halbuki kadınlar kendilerini kız arkadaşlarına tamamen açarlar. Tabii ki, karılar arasındaki rekabet de bazen feci boyutlara varabiliyor –ama özel, yakın ilişkilerde değil.

Bu mahrem şeyleri şarkılarınla kitlelere anlatmaya başlayınca, anlattıkların müziğin önüne geçmiş olmuyor mu?

Hiç kimse bana gitar çalışım hakkında sorular sormuyor, hiç kimse bu allahın cezası şarkıları nasıl bestelediğimi sormuyor. Bütün cevaplarım hazır, yedekte bekliyor, ama kimsenin umurunda değil. Dünyanın en iyi gitaristi bile olsam, insanların ilgisini hep aynı şey çekecek: "Nasıl olur da bu sevimli mazbut aile kızı böyle ahlaksız şeyler söyler?" Kimse müzisyenlerimle sohbet etmek istemiyor. Beni niçin sevdiklerini, ne aradıklarını biliyorum. Ve bu hakikaten çok üzücü, çünkü öyle olunca, olay bir işe dönüşüyor. Sonuçta, insan müzik hakkında konuşmakla, müzik yapmaktan daha fazla zaman geçiriyor. Oyunun kuralı böyle. İki hafta önce, bütün bunların farkına vardığımda, bunalımlara girdim... Kafama feci bir darbe yedim. Herkesin çok kolay, çok rahat olduğunu düşündüğü bu iş benim içimi döndürmüştü, başıma gelenleri anlayamıyordum. Sonra, birden, her şeyi anladım. Bu ortamlarda, seni bu rollere hazırlamıyorlar, bir oldu bittiye getiriliyorsun.

Tuzağa düşürülmüş gibi mi hissediyorsun?

Klostrofobi; insanın hayatı değişiyor. Benim en büyük sorunum, bana bir anda çok fazla alaka gösterilmesi. Parasal açıdan bakarsak, ufakken çok daha rahat yaşıyordum. Kendimi korumak için, ilgi odağı olmamak için en uygun yolu bulamıyorum bir türlü. Bunun için biraz fazla pasifim galiba. Eskiden, hep insanların bakışlarını yakalamaya çalışırdım. Şimdilerdeyse, bir yere giriyorum ve içerde kimlerin olduğunu fark etmeden dışarı çıkıyorum.

Daha gençken çekingen miydin?

Lisedeyken, daha ziyade içine kapanık biriydim. Annemse, çok açık bir kadındır. Ben kendi köşesinde içine kapanık zavallı bir küçük sersemdim. Bugün benden, alımlı, hoş, sevimli, eğlenceli, sosyal olmam bekleniyor. Benden müzisyen olarak hiçbir şey beklenmiyor. Ne kadar seksist bir durum.

Annenle baban ne işle meşgul?

Babam Northwestern'de enfeksiyon hastalıkları bölümünde, AIDS hastalarını tedavi eden kliniklerle ilişki içinde çalışıyor. AIDS'in daha lafı bile edilmezden on yıl önce AIDS'in olduğunu çok iyi hatırlıyorum. Bu hastalığın uyandırdığı korku, yaşadığımız dönemin paranoyasını çok iyi yansıtıyor. Bu hastalık yüzünden cinsel tavırlarda hakikaten bir değişiklik olduğunu sanmıyorum. Her halükârda bir değişiklik olacaktı, AIDS olmasaydı, başka bir bahane bulunacaktı. Ve bütün bunlar benim midemi bulandırıyor. Herkes korkuyor, sanki şeytan görmüş gibi. Bu korku yapıcı da olabilirdi, ama tam tersine, ortalıktaki bütün paranoyalarımızı daha da abarttı. Tabii ki, insanlar bu tür şeyleri yapmaktan vazgeçmedi... Şimdi şu tür laflar geliyor insanın kulağına: "Ben kendi kendimi arıyorum ve sen benim için çok büyük

14→

bir tehditsin...” Hastalığa yakalanma riski neredeyse hiç olmayan insanlar, durup dururken bu konuda kafa patlatmaya başladı. Hakikaten virüs taşıyanlar, hastalığa yakalananlarsa artık kimsenin ilgisini çekmiyor. AIDS korkusu bizim kuşağımızın günah keçisi. Bizler hayatta en ufak bir hedefi olmayan, doğuştan sakat, kokuşmuş insanlarız... Çok fazla seçenek var ama, yönelim, hedef yok.

Müzik nasıl girdi hayatına?

Oberlin'de fakültede çaylak bir öğrenciyken ilk defa The Jesus & Mary Chain'i dinledim. Alternatif alemleri keşfediyordum yeni yeni; sabah akşam onların “Psychocandy” albümünü dinliyordum, bu albümle yatıp kalkar olmuştum. Bu sisli ve muhteşem gitar sound'unu, hem pop hem de underground olan bu eşsiz sound'u icat etmişlerdi. Birkaç yıldan beri, mesela buzdolabı gibi çeşitli ev aletleriyle uyumlu bir şeyler çalmaya uğraşıyordum. Pixies ya da Replacements'ın “Let It Be”si benim için inkâr edilmez esin kaynakları oldu. Taklit etmeyi çok sevdiğim Stones'dan bile daha fazla.

“Supernova”nın klibinde güneş yerine elektrik ve şimşek kullanmayı tercih ettim. Elektromanyetizm, hoşuma giden birisiyle karşılaştığımda hissettiklerimi çok iyi tanımlayan bir metafor. Manyetik alanlara, titreşimlere, insanların birbirlerine aktardıkları kinetik enerjiye inanıyorum.

İlk albümün “Exile In Guyville”den, “Exile On Main Street”e bir kadın cevabı olarak bahsedildi, Stones'un bu albümüyle sanki diyalogmuş gibi...

Kesinlikle. Bir sohbetti, teker teker her bir şarkıda Stones'un değindiği konulara değinerek... Aslında, bu sırada düşünmezden önce, bütün şarkılar daha önceden yazılmıştı. Bir ay boyunca, walkman'imde sadece “Exile On Main Street”i dinledim, bütün şarkıları tamamen ezberleyinceye kadar... Sonunda, Mick Jagger'ın ne anlattığını, şu ya da bu sözcükle hangi duyguyu aktardığını tam manasıyla anlamaya başladım. Sonra, bu şarkılardan her birini benimkilerle çarpıştırdım. “Burada seninle aynı fikirdeyim, ve işte aynı konuda kadınca bir yaklaşım...” Ya da “git işine, zavallı, sefil 'loser', işte senin o sefil beyninden geçenler, egonun altında yatanlar bunlar!” gibisinden şeyler... “Exile In Guyville”, Stones'un şarkılarıyla benimkiler arasında bir söyleşi gibi...

Alternatif rock sahnesine, ilâhiyaye aynı ritmleri, aynı akorları tekrarlayıp duran bütün bu gruplara nasıl bir gözle bakıyorsun?

Aslında bu ritm tam askeri marş gibi. Bu müzikle orduları yürütebilirsin. Bütün bunlar espriden, mizahtan, ruhtan yoksun. İnsanın sefil bir hayat sürerken eğlenceli olması biraz zor... Beni hakikaten güldüren insan, kendini mutsuz hissettiğinde bile mizah duygusunu, alaycılığını koruyan insandır. Alternatif alem beni sıkıyorsa, biraz uzaklaşma arzusu duyuyorsam, bunun nedeni mizah duygusundan yoksun olmaları. Bütün bu ağlayıp sızlayan şarkıcılar, kendilerini aşabilmekten aciz, kendi kişiliklerine tutsak adamlar: “Kendimi kötü hissediyorum ve bütün dünya bunu bilsin ve benimle acı çeksin istiyorum!” diyorlar.

Peki ama acı, ıstırap sanatçı için en büyük ateşleyici değil mi?

Böyle düşünenler, mahdut fikirli insanlardır. “Exile In Guyville”de kendimi tamamen ortaya koymamı eleştirenler de bu insanlar. Kesinlikle, evde oturmamı, albümü çıkardıktan sonra şarkılarımın arkasına saklanmamı tercih ederlerdi: “Bu benim albümüm, her şey orada, söyleyeceğim her şey kayda geçti.” Beni hem bağımsız rock çevresine ait olmakla, hem de çok daha fazlasını, dünyaya açılmayı istemekle eleştirdiler. Sanki promosyonlar, turneler benim yaratıcılığım için, “Exile In Guyville” için zararlıymış gibi, sanki eve kapanıp oturmam gerekirmiş gibi. Indie çevreleri küçük şehir, kasaba zihniyetini benimsedi; herkes her şeyi biliyor, herkes herkesi tanıyor. Küçük şehri terk etme cesareti gösteren, düşman olarak belleniyor. Bir sürü insan, etraftan ne derler endişesiyle bazı zevklerden kendilerini yoksun bırakıyor. Kariyerimle ilgili şüpheler taşıdığımda, beni cesaretlendiren Urge Overkill'den arkadaşlarıma ne kadar teşekkür etsem azdır. Geçenlerde bateristleriyle, ikinci albümde düşülebilecek tuzak konusunda muhabbet ediyorduk, bana müzisyenlerin ilk albümlerini genellikle kendi camiaları için yaptığını, bu küçük dünyanın dışına değmediklerini anlattı. Buna karşılık, ikinci albüm kitleler için yapılıyor... “Exile In Guyville”den sonra, itibarımı arttırmak için köklerime dönebilirdim. Ama o zaman da albüm hayatta radyolarda çalınmazdı, çünkü benim dinleyicilerim beni paylaşmak istemezler.

Sahne deneyimin hâlâ sınırlı. Senin için bu her seferinde bir meydan okuma mı, yoksa doğal bir durum mu?

Beni en çok korkutan, şarkılarımın ilk taslaklarını gruptaki heriflere göstermek. Benim açımdan hakiki meydan okuma orada, çünkü benim için kesinlikle doğal, sıradan bir şey değil. Esasında, gitarist olarak, şarkı yazarı olarak, şarkıcı olarak kendimi rahat hissediyorum... Yıllar boyunca vebadan kaçar gibi kaçtım sahneye çıkmaktan, en büyük korkum buydu, ödüm kopuyordu. Öğrenmem gerekti. Eğer sadece bana kalsaydı, tamamen bağımsız kalır, her şeyi denetler, her şeyi başından sonuna gözetim altında tutardım. Eğer böyle davransaydım, muhtemelen bir köşeye sıkışıp kalırdım, bağımsız plak şirketlerinin küçük dünyasına hapsolurdum. İlerlemenin, bir şeyler yapmanın tek yolu, gardını düşürmek ve ilk başta çok korkunç gözüken bazı şeyleri yapmayı denemek. İşte böylece kendimi bir grup eşliğinde sahnede buluverdim.

Bu tavizler yüzünden pişmanlık duyduğun oldu mu hiç?

Bir akşam, Maxwell's'de, New York'un plak sanayiinin önemli şahsiyetlerinin karşısında çaldık. Bu VIP kitlenin fazlasıyla bilincindeydim, çok asabiydim... O kadar titriyordum ki, ayakta zor duruyordum. Bu konser hakikaten korkunç olmuştu, öyle şaşkındım ki, grubu tutamıyordum. Bugün bu rolü daha iyi beceriyorum, ama büyük gayret sarfetmem gerekiyor, çünkü tam manasıyla bir angarya. Ama bütün bunları gerçekleştirmiş olmaktan, mizacımın sınırlarını zorlamış olmaktan da gurur duyuyorum. Katettiğim yolu unutmamak lazım. Buna karşılık, kliplerim üzerinde kesinlikle söz sahibi olmak istiyorum. Liz Phair'in imajına karar vermek benim için çok temel bir mesele. Örneğin, “Supernova”nın klibinde güneş yerine elektrik ve şimşek kullanmayı tercih ettim. Şimşek çakması, elektromanyetizm, hoşuma giden birisiyle karşılaştığımda hissettiklerimi çok iyi tanımlayan bir metafor. Manyetik alanlara, titreşimlere, birbirinden hoşlanan insanların birbirlerine aktardıkları kinetik enerjiye inanıyorum.

Daha da ilerlemek, çok daha iyi bir müzisyen olmak gibi bir isteğin var mı?

Benim hoşuma giden, dört kanalda kaydedilen şarkıların sound'u. Dört kanalda bütün bateriyi bir kanala döşeyebilirsin. Orada her şey mümkün, Chet Baker bile yükleyebilirim. Bir zamanlar, hakiki bir sahne yaratığı olmak için şan dersleri almak istiyordum. Mesela Branford Marsalis'in benim müziğimden hiç hoşlanmadığını biliyorum, çünkü fazla amatör buluyor. Aslında bir sürü müzik dersi de aldım; sonuçta müziğim oldukça kavramsal... Peki fark ne? Bu bildik “low-fidelity” mevzuu. Indie rock bizi buraya indirgedi. Bizler ruhlarından gelen tanrı vergisi bir yeteneği olan müzisyenler sınıfına ait değiliz.

Bir ay boyunca, sadece “Exile On Main Street”i dinledim, bütün şarkıları ezberleyinceye kadar... Sonunda, Jagger'ın ne anlattığını, şu ya da bu sözcükle hangi duyguyu aktardığını tam manasıyla anlamaya başladım. Sonra, bu şarkılardan her birini benimkilerle çarpıştırdım.

Bizler hasbelkader müzik yapmayı öğrenmiş zavallı, ayrıcalıklı beyazlarız. Dizlerimizin üstüne çöküyoruz ve ant içiyoruz: “Müzik yapmayı biliyormuş gibi yapmayacağım. Onlara biraz olsun benzeyebilmek için elimden geleni yapacağım.” Bu anlamda, bütün bu “low-fidelity” hikâyesi oldukça çekici. Tanrılar karşısında duyulan alçakgönüllük nedeniyle böyle davranılıyor.

İkinci albümün “Whip Smart”, “Exile In Guyville”e kıyasla daha hareketli, daha dansa yakın. Bunlar hikâye anlatışını nasıl etkiliyor?

Cypress Hill'den ve bütün hip-hop gruplarından, onların bir ritmi döne döne tekrarlama tarzlarından çok şey kaptığım doğru... Bu albümden bir şey çıkarmak için hakikaten benim dünyama girmek gerek. Her küçük ayrıntıya dikkat etmek gerek... Albümü platine yerleştirip kendini kaptırmana imkân yok. Albümün biraz daha ince, daha karışık olmasını, yavaş yavaş insanın içine işlemesini istedim. Yıllar sonra bu şarkıları radyoda duyduklarında, insanların “bir zamanlar bunlar bizim hayatımızın bir parçasıydı” demelerini isterim... Sözleri tekrar tekrar dinlemelerini ve “aman allahım, bunu mu anlatıyordu?” demelerini isterim. Yıllar içinde, yavaş yavaş bilinçaltlarına işleyen bütün bu şeyleri işittiklerinde mırıldanmalarını isterim.

Riot Grrrrls kuşağından L7 gibi gruplara kendini yakın hissediyor musun?

L7 regl sancılarından filan, oldukça matrak şeylerden söz eden bir grup. Ama öte yandan, maço rock'tan da çok uzak değiller, aynı gitar soloları, aynı erkeksi ritmler var. Benim açımdan kız rock grubunun en iyi örneği Hole: hem kadınsı, hem de sert. Gittikçe daha fazla böyle gruplar ortaya çıkıyor. Bu kızlar da atışıyorlar, kavga edi-

→15

yorlar, ama en azından erkekler gibi değil. Kadın geleneğinde kavga ediyorlar, tıpkı Ulysse ile sirenler gibi.

Prodüktör Steve Albini, bütün hayatını Nirvana'yı, Courtney Love'ı, senin Urge Overkill'den arkadaşlarını karalamaya adadı. Geçenlerde de senin için "orospu" dedi...

Kaval kemiğinin yerinde demir bir protez olduğunu söylüyorlar. Bacağından yıldırım çarpacağı günü sabırsızlıkla bekliyorum.

Müzik dünyasında nasıl başarılı olabileceğine dair hiç hesaplar yaptın mı?

Cindy Crawford'un vücudunun bütün geri kalanı mükemmel olduğu halde, yüzünde beni var. Bu onun zayıf yanı. Kusurları kabul edilebilir kusurlar oluncaya dek cilalamak gerekiyor. İnsanın en büyük üç kusurunu bilmesi, bunları lehine çevirmesi ve geri kalanın da mükemmel olması lazım. Müzik dünyasında büyük ikramiyeyi işte böyle vurabilirsin. Sahte bir isim altında, hiper hızlı bir başarı... Sonra kapağı Kanada'ya atarım. Yapayalnız kalmak beni rahatsız etmez. Yapayalnız ve tamamen özgür, sadece bir ürünün olabileceği kadar özgür. Bir ürün olmanın avantajı, nasıl hissediyorsan öyle davranabilirsin. Buna karşılık, bu iktidarı, bu başarıyı ilk başta niçin istediğini unutabilirsin. Müthiş bir sesin olabilir, ama anlatacak pek bir şeyi kalmamış bir ses. Oysa, başlangıçta, bu nedenle şarkı yazıyordum. Arkadaşlarımın benim aracılığımla bir şeyleri görmeleri, hakiki Liz Phair'i keşfetmeleri için, onlar için bir anlam ifade etmek için. Anneme değil de bana ait bir eseri böyle sunabilirdim ancak.

Star olmaya hazır mısın?

Özel hayatımı korumaya her zaman marazi bir ihtiyaç duydum. Şimdi çok kritik, çok hayati bir noktaya geldim: Eğer istersem, Liz Phair'in ünlü olduğuna, muhteşem olduğuna egomu ikna edebilirim. Herkes tarafından tanınmadan bir kafeteryaya gidemeyeceğimi de kabullenmem lazım tabii bu durumda. Hiç kimse bana fena değilsin demekle yetinmedi... Hep bana en iyi olabileceğim, harika olabileceğim söyleniyor. Kendi içimde, derinde ne olduğumu ise kimse bilmiyor. Ağlıyorum, zırlıyorum, hakikaten kendimi kötü hissediyorum... Kendime olan sevgimin çürüdüğü hissine kapılıyorum. Korkunç bir şey bu. Meşhur olmaya geçiş ıstıraplı olacak.

Kendi bütünlüğünü kaybetme sıkıntısı mı?

Sosyo-ekonomik terimlerle bunu açıklayabilirim, beni gerçekten motive eden şeylere ailemin her zaman kuşkuyla yaklaştığını, etrafımdaki hiç kimseye güven duymadığımı, artık kim olduğumu bile bilmediğimi, tam manasıyla yitik durumda olduğumu söyleyebilirim. Bu ağır bir bedel. İnsan dostlarını kaybediyor, tıpkı Vietnam gazisi gibi oluyorsun. Joan Rivers bir keresinde 'show-business' dünyasından olmayanlar için şu kelimeyi kullanmıştı: siviller. Dürüst olalım, ben henüz star olmaya oldukça uzak bir konumdayım. Tamam, Rolling Stone'a kapak oldum ama... Ama dostlarımla bunları konuşmuyorum. Bu arada, bu konularda birisiyle konuşmak için can atıyorum, ama mümkün değil. Benim işim yalnızlığa mahkum eden bir iş. Sevdiğim insanların hayatımın nasıl olabileceği hakkında en ufak bir fikirleri bile yok. Sanki hayatımda hiçbir değişiklik olmamış gibi görüşmeye devam ediyorum onlarla, sanki eski iyi kalpli Liz Phair'mişim gibi. Halbuki, aslında her şey çok daha karmaşık.

İlk albümünde oral seksten söz eden küçük kadın

Şarkı sözlerindeki samimiyet ve güç, çok kısa bir süre içinde, belki de hiç tahmin edemeyeceğin bir dinleyici kazandırdı sana. Öngöremediğin bu başarıyı nasıl yaşadın?

İlk başlarda pek iyi değil. İlk yıl, "Exile In Guyville" ABD'de yirmi bin kadar sattı; bana bu bile fazlasıyla yeterli geliyordu, iddiamın üzerindeydi. Sonra, Spin ve Village Voice dergileri, albümü "yılın albümü" seçtiler ve satışlar altın plağa (500 bin) kadar fırladı. Bir sonraki albümü ve kendimi korumayı düşünerek bu beklenmedik durumu seyretmekten başka yapabileceğim bir şey yoktu. Albümlerimin promosyonunu yapmak gibi bir niyetim yoktu, bu şarkıların öylece ortalığa atılmak için yazıldıklarını hissediyordum. O zaman ayak diredim, oyunu kuralına göre oynamayacağımı gösterdim... İlk başta, tek istediğim kendi sokağımda tanınmak, komşularım, arkadaşlarım tarafından sanatçı olarak kabul edilmekti. Aslında, ben müzisyen değil, çizer olmayı düşünüyordum. Benim için rock sadece geçici bir şey, bir araçtı. Bugün hâlâ binlerce albüm satmaya ihtiyacım yok. Benim için en iyi örnek, Neneh Cherry. Müziğine kendisini fazlasıyla veren ama bu arada özel hayatını da tutarlı bir şekilde korumayı başaran bir kız.

"Whitechocolatespaceeggy" ABD'de çok eleştirel karşılandı. Kimileri müziğindeki sıcaklık ve iç barıştan hoşnut kalırken, kimileri de önceki albümlerinin fazla sert içeriğinden şikâyetçi.

Bir boşluk oluşacağını tahmin ediyordum ve bunun iyi olduğunu sanıyorum. Benden çiğ, çıplak sözlerim ve kıç-baş hikâyelerim nedeniyle hoşlananlar, benden daha genç ve daha güzel kızları dinleyerek coşabilirler, onlarla hiç işim yok... Sonuçta makinayı kontrol eden ya da kontrol etmemeyi tercih eden sanatçının kendisi. Sadece o anahtarları elinde tutuyor, sadece o yaptığı iş hakkında bütünlüklü bir iç bakışa sahip. Oysa, giderek daha çok sayıda gazeteci, gazetecilik rolünü aşıp sanatçılara neyi yapıp neyi yapmamalarını söyleme cüretini gösteriyor. Mesela ben bir kere bile kendi kendime "olgunlaşmam mı gerekir, yoksa ilk albümünde oral seksten söz eden küçük kadın gibi mi kalmalıyım" diye sormadım. Değiştim, hepsi bu. Başarıyı tattım, evlendim, bir çocuğum oldu: Bütün bunlar hiç olmamış gibi yapamam. Malesef olgunluk rock aleminde pek gözde bir değer değil, sarsakları, arızaları, kusurluları tercih ediyorlar. Her halükârda, bugün, doğrudan pornografik bir dil yerine erotik bir şekilde bu konuları şarkılarımda işlediğim için gurur duyuyorum. Tıpkı bir çiftin arasında olduğu gibi: Bir süre sonra bedensel olarak birbirini ezbere bilirsin, ve başka bir şeye, daha ince, daha karmaşık şeylere, daha rafine bir cinselliğe ihtiyaç duyarsın.

Yine de, bu albümde Liz Phair'i yeniden yaratmak gibi bir şeye kapılmadın mı?

Başkaları benim yerime düşündüler: Mesela,

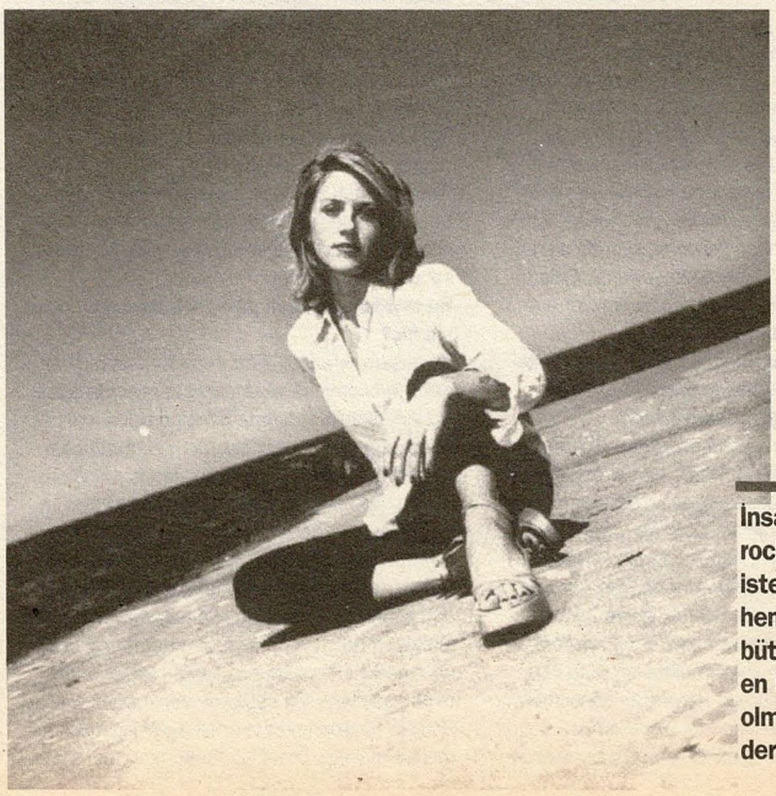

İnsan hem rock yapmak isteyebilir, hem de bütün zamanların en büyük starı olmak gibi bir derdi olmayabilir.

menejerim birkaç hafta boyunca günde bilmem kaç kere bana "'Fuck and Run' zamanındaki herkesin hoşlandığı Liz Phair" olmam gerektiğini söyleyip duruyordu. Sonunda, ona "git biraz hava al" demek zorunda kaldım. "Liz Phair hakkında sen ne biliyorsun ki? Benim hayatım hakkında ne biliyorsun?" Bu çevredeki en büyük ironi bu: Bir şeyden kurtulmak, bir şeyi aşmak, özgürleşmek için şarkı yazıyorsun, ve başarılı olduğun anda, senin yerine düşünen, karar veren adamların tutsağı haline geliyorsun yeniden. Benimle ABD'de yapılan söyleşilerde bundan bahsetmem ve çok az kişi bu konuyu bilir: Ben evlat edinilmişim. Hakiki anne babamı hiçbir zaman tanımadım, hiçbir zaman da tanımayacağım; dolayısıyla, bütün hayatımı kendime uyan, içinde kendimi rahat hissedeceğim, kendi kurallarımın hüküm sürdüğü bir dünya, bir evren kurmakla geçirdim. Hiç şüphesiz bu nedenle, yönlendirilmeye, kendimi tutsak gibi hissetmeye tahammül edemiyorum. "Exile In Guyville"den sonra bir sürü kız, bana bu sözlerin hayatlarını kurtardığını söyledi. Onlara yol göstermiş olmak, ablalık etmek beni sersemletti. Ben kimsenin ablası filan olmak istemiyorum, kendi kendime zaten bir sürü derdim var.

Senin hayatında bu rolü oynayan kimse olmadı mı hiç?

Hayır, hep kendi başımın çaresine baktım. Tabii bütün kızların kendi başlarının çaresine bakmalarını söylemiyorum, bir şarkı bazı ipuçları verebilir tabii, ama koltuk değneği vazifesi göremez. Üç-dört yıl önce, bu örnek olma fikri beni epey düşündürmüştü. Şarkı yazma ihtiyacı aynı mahallede oturduğumuz bir tiple yaşadığım çok mutsuz edici ve şiddetli bir hikâyeden sonra doğmuştu: O şarkılar o heriften öcümü almamın bir yoluydu. Benim sokağımdan üç bin kilometre uzakta oturan birinin onları kendisine yakın hissetmesi beni çok fena yapmıştı.

Kendini müzikle ifade etme ihtiyacını ne zaman hissettin?

Çok küçük yaşta oldu. Beni evlat edinen annemle babam piyano dersi aldırmaya başladılar; bense nefret ediyordum bundan. Bütün tekrarlar, egzersizler, çalışmalar, işin akademik yanı beni mahvediyordu, benim tek istediğim vardı: emprovize yapmak, kendi melodilerimi yazmak. Daha beş-altı yaşlarında ötekiler gibi olmadığımı anladım. Ayrıca oturduğumuz sokakta, parasal açıdan en az varlıklı olan bizdik ve bunu bir adaletsizlik olarak yaşıyordum. Okulda da kendimi farklı hissediyordum. Rekabete girmeye hiç istekli değildim, derslerden sonra dosdoğru eve gidiyordum ve ödevlerimi yapacağıma piyanonun başına oturup içimdekileri döküyordum. Daha sonraları, 12-13 yaşlarında oğlanlarla ilk hikâyelerimi yaşamaya başladım ve o zaman da başımdan geçenleri şiirlere, şarkı taslaklarına aktarma ihtiyacı duydum. Annem şarkılarımda bahsettiğim konuları gördüğünde, aramızdaki ilişki birden kötüleşiverdi. Cinselliğin beni bu denli büyüleyebileceğini, bedensel tecrübeler yaşamayı ve bunlardan hoşlanmayı bu denli sevebileceğimi bir türlü anlayamıyordu.

Konser öncesinde bir takım heriflerle karşılaştım. Beni süzüp aptalca sorular sormaya başladılar: "Peki müzisyenlerine ödemeyi nasıl yapıyorsun? Onları yalayarak mı?" Neye uğradığımı şaşırmıştım, öfkeliydim, sonunda olay bu beş hayvanla dostlarım arasındaki kavgayla bitti. Bu grup kimdi biliyor musunuz: Oasis...

Kişisel deneyimlerin şarkılarını ne kadar aydınlattı?

Kadınların dünyanın hemen hemen her yerinde, binlerce yıldır, yaralandığını, incitildiğini, hor görüldüğünü ve sözümona büyük ilerlemeler kaydettiğimiz günümüzde bu eşitsizliğin, dengesizliğin hiç de düzelmediğini fark etmek için ışığa gerek yok. Oysa, ABD'de ve Avrupa'da bu türden şeylerden söz etmek sizi hemen uzun dişli feminist, bir post-feminist ya da feci şeyler yaşamış bir kız olarak görmelerine yetiyor. İngiltere'deki ilk konserimi biliyor musunuz? Dört ya da beş yıl kadar önce, Manchester'da çalacaktık, aynı zamanda küçük bir yerel grup daha olacaktı. Konser saatinden birkaç dakika önce salona geldim ve bir takım heriflerle karşılaştım. Beni süzüp gittikçe daha aptalca sorular sormaya başladılar: "Peki müzisyenlerine ödemeyi nasıl yapıyorsun? Onları yalayarak mı?" Neye uğradığımı şaşırmıştım, öfkeliydim, sonunda olay bu beş hayvanla benim dostlarım arasındaki kavgayla bitti. Bu grup kimdi biliyor musunuz: Oasis.

"Whitechocolatespaceegg"de bir şarkıda, "Ev hayatı çok sıradan, ben ikili bir hayat sürdürmek için yaratılmışım" diyorsun.

Bu, albümdeki önemli cümlelerden biri, çünkü birkaç dakika önce sözünü ettiğim iç huzuru ihtiyacı, sadakat, anne olmanın mutluluğu gibi şeyleri sorguluyor. Aslında, bundan daha fazla dürüst olmam zor: İkili bir hayata, tehlike içinde hayatımı düzene sokmaya ihtiyaç duyduğum doğru. Bütün bunlar yalnız başına geçirdiğim akşamlarda, fazlasıyla sigara ve içki içip sabahlara kadar stüdyoda oturduğum gecelerde, müzisyenlerimle beraber ya da yalnızken başıma üşüşüyor. Bazı günler kendimi "Fuck and Run"ı yazan yabani kıza daha yakın hissediyorum. Ama, artık her gün aynı kız değilim. Bir anlamda, tastamam bir Ortabatı ürünüyüm. Soğuk yüzünden kış burada çok çetin geçer; insanlar dört-beş ay maruz kalacakları bütün allahın belası şeyleri, soğuğu, rüzgarı, karı unutmak için habire yiyip içerler. Sonra, ilkbahar geldiğinde, insanlar kelimenin gerçek manasıyla zincirlerinden boşanırlar. Herkes herkesle yatar, kızlar neredeyse yarı çıplak gezinirler, herifler en küçük olayda kavgaya tutuşurlar.

Yeniyetmeyken, kendi kendine mi bu kalıba giriyordun?

16 ya da 17 yaşındaysan ve Chicago'nun bir banliyösünde yaşıyorsan, pek fazla seçeneğin yoktur. Arkadaşlarını şaşırtman, farkedilmen, en çılgın olman gerekir. Ayakta kalmanın yolu budur, bu da illa bir küçük orospu oluyorsun demek değil. Ben her zaman heriflerin üstünde olmayı, durumu kontrol etmeyi, kendi ritmime göre götürmeyi sevdim. Herifleri baştan çıkarmak hoşuma gidiyordu. Ama aynı zamanda, her zaman romantik, aşka ve güzel hikâyelere duyarlı bir insandım da. İşte bu yüzden şarkılarım hem çok doğrudan, çok çiğ bir üslûp kullanıyor, hem de aynı zamanda naifler. Bu iki durumun pekâla birbirini tamamlayabileceğine inanıyorum. Aynı şekilde, insan hem rock yapmak isteyebilir, hem de bütün zamanların en büyük starı olmak gibi bir derdi olmayabilir.

Çeviren: ***Siren İdemen***

MANHATTAN
JAZZ
ROCK
BLUES
Çevre Sokak 7 Çankaya - Ankara Tel : 427 62 63

Alo! Lambchop

Varsayalım Lou Reed New York'lu değil de country'nin menbaı Nashville'li... Veya Roy Orbison'lı, David Byrne'lü, Michael Stipe'lı bir Travelling Willbury'ler varsayalım. Lambchop böyle bir şey. Ama dahası var: Hani bizim milli takım İzlanda, Finlandiya gibi ülkelerle maç yapmak için hazırlanırken, gazeteler "balıkçılar, itfaiyeciler, duvarcılar, berberlerle oynuyoruz" diye dalga geçerler, sonra da "milyarlık ayaklar bunlardan nasıl üç yer" diye dövünürler ya... Lambchop öyle bir "takım". Kimi marangoz, kimi parkeci, kimi öğretmen, kimi gazeteci, kimi bulaşıkçı, kimi teknisyen. Ama, profesyonellere taş çıkarıyorlar. Başta Vic Chesnutt olmak üzere müzik dünyasının muteber isimleri tarafından tezahüratla karşılanıyorlar. "Jack's Tulips", "How I Quit Smoking" ve "Thriller"dan sonra geçenlerde "What Another Man Spills" adlı albümlerini piyasaya çıkaran Lambchop'un "kaptanı" Kurt Wagner'e "alo" dedik...

BÜTÜN HARFLER BİRBİRİNDEN farklı

Günün şarkısı ne?

Kurt Wagner: Günün şarkısı, bir Vic Chesnutt şarkısı, "Sewing Machine". Bu "günün şarkısı" muhabbetini nereden biliyorsunuz?

Basın açıklamasından. "It's Not Allright" adlı şarkınızdan bahsederken, her sabah yataktan bir şarkı mırıldanarak kalktığınızı söylüyorsunuz...

Herhalde herkese oluyor bu. Bazısında daha seyrek, bazısında daha sık, ama sonuçta herkes sabahları bir şarkı mırıldanarak kalkmaz mı yataktan?

İstanbul'dan aranacağınızı duyduğunuzda ilk reaksiyonunuz ne oldu?

Çok meraklandım. Albümümüzün o kadar uzaklara ulaştığını bilmiyordum. *(gülüyor)* Haftasonu Vic Chesnutt'ın evindeydim, bana Roll'u gösterdi... Çok şaşırdım, çok beğendim. İyi müzik dinliyorsunuz.

İstanbul'a geldiniz mi hiç?

Hayır, maalesef. Ama ilk fırsatta gitmeyi düşünüyorum, çok fantastik bir yer gibi geliyor insana. Gerçekten öyle mi?

Bir bakıma öyle... Biz de size Nashville'i soracaktık, hep duyarız. Nashville denince ilk aklımıza gelen şey, country müziği ve tabii ki Johnny Cash. Nashville aynı zamanda Johnnny Cash'in memleketi, yanılıyor muyuz yoksa?

Yo, öyle. Johnny Cash buralı, birkaç mil ötede oturuyor. Kariyeri boyunca epey dolaştı, ama sonunda kürkçü dükkanına döndü.

Sizce Johnny Cash, country'yi, "beyaz adamın soul müziği"ni temsil ediyor mu?

Elbette, büyük ölçüde temsil ediyor. Belki kariyerinin bazı noktalarında, özellikle 80'lerde country'den uzak düşmüş gibi göründü ama, kökleri hep oradaydı.

68 kuşağı, hatta 78 kuşağı Johnny Cash'den pek hoşlanmazdı; nedense tutucu, muhafazakar olduğu yolunda bir izlenim oluşmuştu. Sağcı gibi duruyordu, öyle miydi?

Evet, öyle bir imaj oluştu ama, onun politikayla bir alakası yoktu. Mütevazı, insancıl, efendi, kendi halinde bir adam. O imajın oluşmasının sebebi muhafazakar, tutucu çevrelerin Johnny Cash'in müziğine sahip çıkmaları. Dinleyicileri büyük ölçüde o kesimden oluşuyor, ama kendisi öyle biri değil, tamamen nev-i şahsına münhasır bir adam... Dindar bir insan, hıristiyan inancına bağlı bir mümin. Ama öyle "redneck" filan değil, son derece hümanist biri. Genel olarak country müziği yapan insanlar muhafazakar, tutucu filan diye etiketlenir. Johnny Cash de o etiketin kurbanı.

Johnny Cash'den söz ederken ister istemez siyasi terimler kullandık. Siz kendinizi tanımlarken ya da eşinizle dostunuzla sohbet ederken siyasi terimler kullanıyor musunuz?

Bugünlerde biraz öyle, çünkü siyasi hararet bir hayli yüksek şu sıralar. Eş-dost bir araya gelince ister istemez siyaset konuşuyoruz. Ama, müzik yaparken o alana pek girmemeye çalışıyoruz. Ben insanların evine siyasi fikirlerle değil, müzikle girmeyi tercih ederim. Tersini tercih edenler de var tabii, ama benim tarzım o değil.

Lambchop'un özel bir anlamı yok, "ne koyalım, ne koyalım" derken, bir arkadaşımız ortaya Lambchop'u attı. Kuzu pirzola gibi sıradan bir isim olması hoşumuza gitti. Ayrıca, şahsen benim hoşuma giden tarafı, Lambchop sözcüğündeki bütün harflerin farklı olması.

Gerçi sizin yaptığınız müzikte de bir politika var...

Bilmem, öyle bir maksadım yok. Ben kendi müziğimi şahsi buluyorum. Sosyal, politik şeylerden değil, şahsi şeylerden söz ediyorum.

Şahsi şeylerle sosyal, politik şeyler içiçe değil mi?

Orası öyle ama, insan haklarıyla ilgili bir şarkı yazayım diye oturmuyorum. Tabii ki insan hakları savunucusuyum, ama şarkı yazarken öyle bir maksat gütmüyorum.

"The Saturday Option" (Cumartesi Seçeneği) şarkınızda, sabahtan akşama eşek gibi çalışan bir çiftin, sevişebilmek için cumartesi gününü, yani "özgür zaman"ı beklediklerini anlatıyorsunuz. Bu politik bir şarkı değil mi?

Sizce politik mi?

Sizce değil mi?

Aşk politikası denebilir belki de. *(gülüyor)*

Belki de aşkın ekonomi-politiği...

(gülüyor) Ama bu, gündelik anlamda politika değil. Ya da politika denince bu ülkede akla gelen bir şey değil. *(gülüyor)*

18→

Haftanın beş günü, günde sekiz saat çalışan bir insan, akşam eve geldiğinde, yorgun-argın... Herhangi bir şey yapacak ne hali oluyor, ne vakti. Ertesi sabah erkenden yine işe koşturmak zorunda. Hafta sonunu iple çekiyor, çünkü ancak o zaman "serbest" olacak, istediği şeyleri yapacak –sevişmek gibi mesela–, tıpkı sizin "Saturday Option"da anlattığınız gibi...

Böyle düşünmemiştim. O şarkıda çok çalışmaktan sevişmeye vakit bulamayan bir çifti anlattım. Ama herkes çok çalışmıyor ki. Zenginlerin öyle bir sorunu yok. Onlar her şeye vakit bulabiliyorlar.

Ama çoğunluk çok çalışıyor, az kazanıyor. Ve "kendi hayatını" yaşayacak vakti olmuyor. Her gece, zor bir günün gecesi, "A Hard Day's Night".

(gülüyor) "A Hard Day's Night" sizce politik bir şarkı mı?

"I've been working like dog /and should be sleeping like log" (Köpek gibi çalıştım / kütük gibi uyumalıyım) sizce politik sözler değil mi?

Bir bakıma evet, ama sonuçta şahsi bir şey anlatıyor.

Ne kadar şahsi olursa, o kadar politik olmaz mı?.. Madem politika konuşmaya başladık, bari "makro" politikaya da girelim. Irak'a yapılan bombalı saldırı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Çok sinirimi bozuyor, bizim bu askeri saldırganlığımız çok sinirimi bozuyor. Bu saldırıya ve her saldırıya gerekçe gösterilen sebep her neyse, pekala barışçıl yollardan ortadan kaldırılabilir. Ama, barışçıl seçenekler değil de, saldırganlık tercih ediliyor. Bu, bizim uygarlığımızın olgunluk düzeyini gösteriyor. Bu durumdan bir vatandaş olarak hicap duyuyorum, ama elimden başka bir şey de gelmiyor.

ABD'nin saldırısı "kovboy hukuku" olarak değerlendirildi...

Öyle. Ne yazık ki öyle. Kovboy hukuku...

Biz "kovboy müziği"ne dönelim... Sizce country gerçekten kovboy müziği mi?

Bizim yaptığımız şu: Geleneksel bir yapıyı, formu alıp kendi hayatımızı, yaşadıklarımızı dile getiriyoruz. Bugün, zamanın bulunduğumuz noktasında ne yaşıyorsak, onu anlatıyoruz. Geleneği bugüne taşıyoruz; bugünün yaşantısını o form, o yapı içinde ifade ediyoruz.

Ama o form, o yapı "kır"daki hayatın ürettiği bir şey. Bugün kentte, bugünün kentinde yaşananı anlatan bir country, kaçınılmaz olarak bir kent müziği haline gelmiyor mu? Ya da şöyle formüle edelim: Nashville hâlâ bir "country" mi, yoksa artık bir sanayi kenti mi?

Küçük çapta da olsa bir sanayi kenti. 60'larda çok daha küçük bir şehirdi. Bugünse ciddi bir trafik sorunu var mesela. Öte yandan, country müziğinin formu, öyle katı, kalın çizgili bir form değil. Bir hayli esnek bir yapısı var. Dolayısıyla, country pekala kenti ve kent hayatını da anlatabilir.

Dolayısıyla sizin yaptığınız country, "kentte yaşayan beyaz adamın soul müziği" olarak tanımlanabilir mi?

Elbette. Çünkü country, beyaz adamın soul müziğidir, bizler de kentte yaşayan beyaz adamlarız ve bu anlamda country müziği yapıyoruz.

Basın duyurusunda, "Interrupted" adlı şarkınızın bir "kent kıssası" olduğunu söylüyorsunuz. Nasıl bir şey bu "kent kıssası"?

Bir hikaye, bir anın hikayesi. Bir şeylerin insana "malum olduğu", görünür hale geldiği, ya da insanın kendisini farkettiği anın, anların hikayesi.

Bu, aynı zamanda yaptığınız müziğin felsefesi mi?

Aşağı yukarı öyle. Büyük harfle felsefe değil belki, ama kendi hayatımızın, yaşadığımız anların ifadesi..

Zen şiiri ilginizi çekiyor mu?

Biraz. Resim yaptığım sıralarda epey okudum. Zen şiirinin güzelliğini takdir etmemek elde değil. O rafineliğe, sofistikasyona, süzülmüşlüğe saygı duyuyorum, ama beni cezbeden şiir değil, nesir. Ben öykü anlatmayı seviyorum, belki çok parlak bir anlatıcı değilim, ama anlatmayı seviyorum.

Nesir ve öykü anlatmak deyince akla Woody Guthrie geliyor. Guthrie'yle aranız nasıl?

Ben Woody Guthrie'yi Bob Dylan vasıtasıyla tanıdım. Guthrie'yi herkes bilir elbette, ama ismen bilir. Ben Dylan sayesinde Guthrie'nin nasıl bir derya olduğunu keşfettim.

Geleneksel bir yapıyı, formu alıp kendi hayatımızı, yaşadıklarımızı dile getiriyoruz. Bugünü anlatıyoruz. Geleneği bugüne taşıyoruz; bugünün hayatını o form, o yapı içinde ifade ediyoruz. Öte yandan, country müziğinin formu, öyle katı, kalın çizgili bir form değil, bir hayli esnek. Dolayısıyla, country pekala kenti ve kent hayatını da anlatabilir. Country, beyaz adamın soul müziğidir, bizler de kentte yaşayan beyaz adamlarız ve bu anlamda country müziği yapıyoruz.

Peki, sizce Guthrie de "beyaz adamın soul müziği" anlamında bir country'ci mi?

Valla, Woody Guthrie, Woody Guthrie sadece. O başlı başına bir tür. Woody Guthrie müziği. Kolay kolay tanımlanamaz, sınıflanamaz bir kişilik.

Galiba tek bir country müziği yok, anlaşılan en azından üç-dört ayrı country söz konusu... Biri Johnny Cash'in temsil ettiği country, diğeriyse Woody Guthrie'nin temsil ettiği country... Sizce de böyle mi?

Evet, öyle. İkisi de aynı ağacın dalları. Ama, iki ayrı yön, iki ayrı tavır.

Siz hangisine daha yakın hissediyorsunuz kendinizi?

Woody Guthrie'ye elbette.

Bu bağlamda Bob Dylan'ı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bob Dylan da başlıbaşına bir janr. O da aynı gelenekten geliyor, ama Guthrie kanadından. Fakat Dylan da kolay sınıflanamayacak bir sanatçı.

Sizce Dylan da "beyaz adamın soul müziği" anlamında country'ci mi?

Tamamen... Kesinlikle.

Nashville'e dönersek... Nashville'in bir fantazya olduğunu söylemiştiniz. Nasıl bir fantazya o şehir?

Bir bakıma Hollywood gibi. Hollywood nasıl bir fantazya üretim merkeziyse, burası da öyle. Nashville, müzik endüstrisinin ana damarlarından biri durumunda. Birkaç milyonluk bir yer. Ancak, şehrin sakinlerinin hemen hepsi, başka şehirlerden müzik endüstrisinde yer almak üzere gelen insanlar. Nashville, yerlisi olmayan bir kent. Aslında burada üretilen kültür, Nashville'in kendi özgün kültürü değil. Amerika'nın birçok yerinden gelen insanların Nashville'deki sanayi vasıtasıyla ülkenin bütün çeşitliliğine hitap edecek kültürü ürettikleri bir fantazya merkezi. Ama, en önemli üretimleri Nashville imajı. Bu imaj diğer bütün üretimleri belirleyen bir faktör neredeyse.

Grubunuzun bütün üyeleri Nashville'de oturuyor galiba...

Başlangıçta öyleydi, şimdi birkaç arkadaşımız Nashville dışında yaşıyor.

Lambchop kaç kişi?

14 kişiyiz diyebilirim. Ama, aslında sabit bir sayımız yok. Bazen 8-10 kişiyiz, bazen 12-13. Bir çekirdek kadro var, bir de fırsat buldukça, denk düştükçe katılanlar var. 10-14 demek en doğrusu galiba.

Grubun ismi ilginç, "kuzu pirzola" koymak nereden aklınıza geldi, özel bir anlamı var mı?

Özel bir anlamı yok, "ne koyalım, ne koyalım" derken, bir arkadaşımız ortaya Lambchop'u attı. Kuzu pirzola gibi sıradan, hiç özel bir tarafı olmayan bir isim olması hoşumuza gitti. Ayrıca, şahsen benim hoşuma giden tarafı, Lambchop sözcüğündeki bütün harflerin farklı olması.

Damak zevki açısından da Lambchop hoşunuza gidiyor mu?

Tabii. Kimin hoşuna gitmez ki? Ama öyle özel bir düşkünlüğüm yok, herkes gibi benim de hoşuma gider, hepsi o.

Grupta vejeteryan var mı?

Var, var. *(gülüyor)*

Onlar ne diyor bu isme?

Ne desinler, ismin ne önemi var, mühim olan ünvan diyorlar.

Kuzu pirzola evrensel bir şey, Lambchop'un müziği de öyle mi sizce?

Öyle olmasını umuyorum. Sonuçta bizim dile getirdiğimiz şey, çeşitli insanlık halleri. Şarkılarımızda anlattığımız şeyler dünyanın dört bir yanındaki insanların aşağı yukarı aynı biçimde yaşadıkları şeyler... Gündelik olayların, gündelik mahrem yaşantıların tasvirleri, portreleri... Bu arada, merakıma mucip oldu, siz bizim albümümüzü nasıl edindiniz?

Sizin bağlı olduğunuz firmanın temsilcisi, dağıtımcısı var İstanbul'da. Biz de merak ettik, aldık, dinledik, beğendik ve kim bu insanlar, nasıl yaşıyorlar, neler düşünüyorlar diye merak ettik...

Derginizin kapağında Courtney Love'ı görünce çok şaşırdım. Courtney oralarda da dinleniyor mu gerçekten?

Dinleniyor tabii, sonuçta "global köy"de yaşamıyor muyuz?

Orası öyle de... Yine de, Amerikan kültürünün hızla global köyün yegane kültürü haline gelmesi kaygılandırıyor beni... Bu gidişle yeryüzünde Amerikan kültüründen başka bir şey kalmayacak.

Amerika'nın ekonomik egemenliği, daha doğrusu, Amerikan emperyalizmi diye bir vaka var. Ve haliyle aynı paralelde bir kültürel hegemonya söz konusu. Ama, bu hegemonyaya karşı enternasyonalist karakterli bir karşı koyuşun gerekliliği, demin sözünü ettiğiniz "insanlık halleri"nin, "dünyanın dört bir yanında aşağı yukarı aynı biçimde yaşanan gündelik hayatın tasvirleri"nin ve benzeri "ortak paydalar"ın çeşitli ifade biçimleriyle hemhal olmayı devre dışı bırakmaz ki...

Evet, anlıyorum ama... Yine de Amerikan kültürünün diğer kültürleri yok etmesinden korkuyorum... Mesela insanlar Amerikan country müziğini dinlemek yerine kendi country müziklerini yapsalar, kendi dillerinde söyleyip dinleseler... Aksi takdirde, günün birinde ortada Amerikan kültüründen başka bir şey kalmayacak. Bu çok ürkütücü bir şey...

Ama bu, Amerikan kültürüne veya herhangi bir kültüre, malik olduğundan çok daha fazla bir güç atfetmek olmaz mı? Mesela, Anadolu topraklarının bin yıllık müzik geleneğinin, Amerikan country'si, ya da başka bir müzik türü tarafından yok edilebileceğini düşünmek pek gerçekçi değil... Öte yandan, zihinlerin ulusal sınırlara hapsolması, kültürlerin kendi kabuklarına çekilip başka kültürlerle etkileşimden yoksun kalması, o kültürlerin kurumasına yol açmaz mı?

Yine de, dünyanın her yerinde "drink Coca Cola" teranesinin geçerli olması tehlikeli bir şey. Bilmem anlatabiliyor muyum?

Konuyu Michael Jackson'la bağlayabiliriz belki de. Siz Courtney Love'dan söz etmiştiniz, biz de size Michael Jackson'ı sormak istiyorduk. Albümünüze "Thriller" adını vermeniz tuhaf gelmişti, o kadar popüler olmuş bir albümün adını yinelemenizi garipsemiştik. Fakat sonra bunu bilhassa yaptığınızı, maksadınızın Michael Jackson'ın şahsında bütün soul sanatçılarına bir selam vermek olduğunu okuduk. Michael Jackson bir yandan Amerikan emperyalizminin simgesi olarak görülebileceği gibi, bir yandan da ırkçılığa, şovenizme, beyaz, anglosakson, protestan uygarlığına ve de seksist zihniyete karşı bir itiraz gibi de görülebilir. Siz Michael Jackson'ı nasıl görüyorsunuz?

Her şeyden önce, onu bir soul sanatçısı olarak görüyorum. Albümümüze onun albümünün adını vermemizin sebebi de bu bağı, bu bağlantıyı beyan etmek, onun şahsında bütün soul sanatçılarına saygımızı sunmaktı. Benim için Michael Jackson demek, Jackson Five'ın Michael'ı demek. Sonraki hallerine de sempati duyuyorum; dansı, kılığı kıyafeti, o eldivenleri filan... Ayrıca, kliplerini seyretmek de çok eğlenceli.

Eğlenceli olmasının yanısıra, deminki bağlamda düşünürsek, bayağı "mesajlı" da... Bosna'dan çevre katliamına, ırkçılıktan yerli kültürlerin yok edilmesine, bir dizi hayati meseleyi çarpıcı biçimde dile getiren klipler...

Evet, zaten başka türlü olsa, ona "Thriller selamı"nı göndermezdik...

Sizin "Thriller" albümünüzün esin kaynağının Barcelona sokaklarının sesleri olduğu okuduk...

Evet, Barcelona'ya konsere gitmiştik. Bir öğleden sonra otel odamda uyukluyordum. Dışardan o kadar çok ses geliyordu ki, gayrı ihtiyari takıldım. Sonra sesleri saymaya başladım, tam 14 ayrı ses saydım. Albüm fikri bu seslerden doğdu. Bu, aynı zamanda bizim country anlayışımızı da yansıtıyor. Country gündelik hayatın müziği: Gündelik "yaşantılar", hayatın sesleri; içinde yaşadığımız, ama gündelik hayhuy içinde pek farkına varamadığımız sesler, dokular, ayrıntılar.

Barcelona nasıl bir şehir?

Harika bir yer. Müthiş tarihi güzellikleri var.

Amerikan kültürünün egemenliği de var mı?

Var tabii. Ama, tahmin ettiğim kadar değil. Şehir merkezinde Amerikan kültürünün etkisini hissediyorsunuz, özellikle de müzik marketlerde. Ama, merkezden uzaklaştıkça bu etki giderek azalıyor ve müthiş bir kültür, müthiş bir tarih çıkıyor insanın önüne. Müziğiyle, mimarisiyle, yemeğiyle, düşünce biçimiyle...

Amerikan kültürü, yerli kültürü yok edememiş yani...

Edememiş. Orada insan çok tuhaf duygular yaşıyor. Düşünseniz, Kristof Kolomb'un Amerika'ya gitmek üzere yola çıktığı noktada duruyorsunuz. 500 küsur yıl önce, dünya tarihini değiştiren gezinin başladığı noktada durup denize bakıyorsunuz. Çok acayip bir duygu.

O duyguya "tarih duygusu" denebilir mi?

Evet. Tarih duygusu. Bu, Amerikalılarda olmayan bir duygu. Barcelona'da Amerika'nın ne kadar genç olduğunun ayırdına vardım. Bizim aslında tarihimiz yok. İnsan Amerika dışına çıkınca tarih diye bir şeyin var olduğunu hissediyor.

Ve başka bir dünyanın varolduğunu da...

Yalnız varolduğunu değil, çok uzun zamandan beri varolduğunu. Amerika'ya dönünce, her şeyi artık başka bir gözle görüyorsunuz. Onun için bence her Amerikalı mutlaka Amerika dışına çıkmalı, gidip "eski kıta"ları görmeli.

Peki, Barcelona'da hoşunuza gitmeyen şeyler de var mıydı?

Yoksulluk. Büyük bir yoksulluk. İnsan inanamıyor. Öyle böyle değil. Özellikle şehir merkezinden uzaklaşınca, karşınıza öyle kahredici bir yoksulluk çıkıyor ki... Öyle bir yoksulluğa hiç tanık olmamıştım.

Nashville'de benzeri olmayan bir yoksulluk mu bu?

Nashville'de de yoksulluk var, ama asla bu ölçekte değil. Nashville, Barcelona'nın yanında cennet.

Eğer Nashville'de değil de Barcelona'da yaşasaydınız, yaptığınız müzik farklı olur muydu?

Olurdu tabii.

"N.O." adlı şarkınızda kastettiğiniz New Orleans, öyle değil mi?

Evet.

New Orleans nasıl bir yer? Şarkıda "şiir değil bu, mahrumiyet" diyorsunuz...

New Orleans bir illüzyon yaratıyor. Mardi Gras'la filan, sanki sürekli bir parti atmosferi varmış gibi, bir özgürlükler şehriymiş gibi bir hava yaratılıyor ki, illüzyondan başka bir şey değil. İşin aslı şu: İnsanlar yoksunluk duygusunu böyle illüzyonlarla telafi etmeye çalışıyorlar. Eğlenme çabasında hüzün veren bir şey var. Bilinçli bir yanılsama belki de.

"The Last Days of Disco" adlı parçada da aynı fikri işliyorsunuz galiba...

Aşağı yukarı aynı şey. Diskoda da aynı eğlenme çabası var, ve dolayısıyla aynı hüzün...

New Orleans, Mardi Gras denince akla "kült" film "Easy Rider" geliyor. Orada da New Orleans ve Mardi Gras şenliği bir özgürlük simgesi halinde...

Ama, hatırlarsanız filmin kahramanları New Orleans'a vardıklarında, bütün hayalleri tuz-buz oluyor. O illüzyon darmadağın oluyor.

"Alkol, tarihsel olarak country müziğinde merkezi bir yer tutuyor" demiştiniz bir yerde. Aynı biçimde, "keyif verici maddeler rock müziğinde merkezi bir yer tutar" denebilir mi?

Bilmem. *(gülüyor)*

Vic Chesnutt, marijuananın legalize edilmesi için yapılan kampanyaya destek verdi. Siz de aynı fikirde misiniz?

Evet. Bir insan alkol veya narkotik maddelerle kafa bulmak istiyorsa, bu onun en tabii hakkı. Marijuana içiyor diye bir insanın özgürlüğünün elinden alınması, hapislerde süründürülmesinin anlaşılır, kabul edilir bir tarafı yok. Dolayısıyla yasallaşmasından yanayım. Ayrıca, ortada dönen para düşünülürse, keyif verici maddeler yasallaştığında, o para gerçek ekonomiye kanalize edilebilir ve bir sürü sosyal sorun halledilebilir.

Bir insan alkol veya narkotik maddelerle kafa bulmak istiyorsa, bu onun en tabii hakkı. Marijuana içiyor diye bir insanın özgürlüğünün elinden alınmasının, hapislerde süründürülmesinin anlaşılır, kabul edilir bir tarafı yok. Dolayısıyla yasallaşmasından yanayım. Ayrıca, ortada dönen para düşünülürse, keyif verici maddeler yasallaştığında, o para gerçek ekonomiye kanalize edilebilir ve bir sürü sosyal sorun halledilebilir.

Söz paradan açılmışken... Siz parkecilik yaparak geçiminizi temin ediyorsunuz, öyle değil mi?

Evet. İlkgençliğimden beri o işi yapıyorum, severek yapıyorum. Gerçi artık yorucu geliyor, ne de olsa 40'ıma merdiven dayadım. Bütün gün eğilip kalkmak zor geliyor artık.

Rahat geçinebiliyor musunuz bari?

İdare ediyoruz.

Hayatınızı müzik yaparak kazanmanız mümkün değil mi?

Mümkün olmasına mümkün ama, o zaman da ne hayat sizin hayatınız oluyor, ne de müzik sizin yaptığınız müzik. Başka türlü yaşıyorsunuz, başka türlü müzik yapıyorsunuz. Çok fazla şeyden çok fazla fedakarlık yapmak gerekiyor. Ve sonuçta müzik endüstrisine bağımlı hale geliyorsunuz. Halbuki, şimdi, yoruluyoruz filan ama, istediğimiz gibi müzik yapıyoruz. Sonuçta istediğimiz gibi yaşıyoruz.

Bu politik bir şey değil mi?

(gülüyor) Bir bakıma...

Söyleşi: **Yücel Göktürk**

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
MÜZİK BÖLÜMÜ

herkes için müzik

YOĞUNLAŞTIRILMIŞ AKŞAM KURSLARI

Armoni-Teori (Ali PERRET-Şevket AKINCI)

Bas Atölyesi-Bas & Davul (Raci PİŞMİŞOĞLU-Can KOZLU)

Davul Atölyesi-Bas & Davul (Raci PİŞMİŞOĞLU-Can KOZLU)

Armoni (Ali PERRET-Özel)

Klasik Gitar (Hüsrev İSFENDİYAROĞLU-Bülent ERGÜDEN)

Kompozisyon-Düzenleme (Ali PERRET)

Doğaçlama (Aydın ESEN)

Topluluk-Bas & Davul (Butch MORRIS-Özel)

Özel Kurslar:

Caz Gitar: (Neşet RUACAN / Şevket AKINCI)

Caz Piyano (Ali PERRET)

Vokal (Randy ESEN / Nükhet RUACAN)

Trompet (İmer DEMİRER)

Saksofon (Mike WILKENS)

Her program haftada
6 saattir (19:00 – 22:00 arası)

Son Kayıt: 24 Ocak 1999

Kurs Tarihi:
Şubat - Nisan 1999 (12 Hafta)

Ön Kayıt + Yerleştirme Testi Ücreti:
10 Milyon TL

Kurs Ücreti: 950 Amerikan Doları karşılığı TL (KDV hariç)

İnönü Cad. No:28 Kuştepe 80310 İSTANBUL Tel: (0212) 216 22 22 / 195 - 192 - 437 e-mail: hpolat@ibun.edu.tr

John Lee Hooker | Ben Harper

Benim olayım reggae

Sıradan bir Lee Hooker sabahı. Saat 11:00. Kahverengi - pembe çizgili takım elbisesiyle barda oturuyor. Şapkası da kafasında. Kapıdaki lüks siyah Cadillac onun. TV'de beyzbol maçı var. Duvarlarda John Lee'nin ahbapları ve müzisyen dostlarıyla çekilmiş fotoğrafları... Stevie Ray Vaughan, Carlos Santana, George Thorogood, Canned Heat... Burası, Hooker'ın yıllardır takıldığı mekan: 24 saat açık bir kahve. "Her zamankinden" demesine bile gerek yok, oturur oturmaz sahanda yumurtası geliyor: "– All right baby". Garson kızlar ona hizmet etmekten memnun. Birazdan Ben Harper gelecek. Harper, konser vermek için geldiği California-Rewood City'den Lee Hooker'ı görmeden gitmek istememiş. Hooker'ın geçenlerde piyasaya çıkan "The Best of Friends" albümünde Ben Harper da var, slide gitarıyla öyle bir delta blues takılıyor ki, Hooker'ın dediği gibi, "sanki bir yük treni geçiyor"... Hooker 78'inde. Artık turneye çıkmıyor, ama altı kişilik ekibini ayda birkaç sefer topluyor, konser veriyor... Duvardaki fotoğraflardan birinde Clinton'la sarmaş dolaş. (Clinton, geçenlerde sırf Hooker'la merhabalaşmak için askeri uçağı saatlerce pistte bekletmişti). "Başkana söyleyecek kötü bir sözüm yok. O da herkes gibi kadınları seviyor. Yakalandı sadece..." Duvarda ayrıca, cam mahfaza içinde Hooker'ın iki Grammy ödülü asılı duruyor. Şöminenin üstünde de, San Francisco Giants'ın tam kadro imzaladığı bir beyzbol sopası... Hooker, beyzbol ve San Francisco Giants hastası. İmzalı sopadan gururla söz ediyor. Harper kapıdan girer girmez Hooker'ın yanına çöküyor, selam-sabahtan hemen sonra TV'deki beyzbol maçından laf açıyor. Zaten üzerinde de San Francisco Giants forması var. Maç bitiyor, söyleşi başlıyor. İlk mevzu, haliyle Hooker'ın evinde çıkan yangın... Hemen Raygun vasıtasıyla Hooker'ın yıllardır mekan tuttuğu kafe-bara bağlanıyoruz...

22→

Ben Harper: Yangını duyduk, üzüldük. Geçmiş olsun...

John Lee Hooker: Ya, sorma. Berbat bir hadise. Ama yapacak bir şey yok, katlanmaktan başka. Allahtan sigortam vardı.

Harper: Çok hasar var mı?

Hooker: Kimseye bir şey olmadı, birkaç parça eşya harap oldu, o kadar. Şükürler olsun, gitarlarımı kurtardım, üçünü de...

Harper: Güzel, gitarlar sağ salim yani...

Hooker: Evet. Harika, öyle değil mi? Gitarlar yani...

Harper: Sizin müziğinizi en çok etkileyen gitar ustaları kimler?

Hooker: Hiç tereddütsüz Lightning Hopkins derim... Ve de T-Bone Walker.

Harper: Elinize ilk gitarı veren T-Bone değil miydi?

Hooker: Tastamam öyle. Bir Epiphone'du. Üvey babam rahmetli Will Moore'un da etkisi olduydu. Çalmayı o öğretti. Benim stilim ondan yadigar.

Harper: Peki, sizi en çok etkileyen şarkıcılar kimlerdi?

Hooker: Liste epey uzun. Ama Sam Cooke'un apayrı bir yeri var.

Harper: Hey gidi koca Sam! Bütün şarkıları Sam yazdı değil mi?

Hooker: Ve de Otis Redding. "Sitting On The Dock Of The Bay". Sam, Otis için de bir sürü şarkı yazdı. Sam'le hiç tanışmadım, ama onun müziğine bayılırdım.

Harper: *(mırıldanıyor)* "I was born by the river..." O herifler şarkı söylemeye başlayınca, insan enstrümanların ağırlığını bile unutuyor. Öyle bir kaptırıp gidiyorlar ki...

Hooker: Harika adamlardı. Stevie Ray Vaughan'ı da çok severim. Meşhur olmadan önce hep benle takılırdı.

Harper: Yazdığınız ilk şarkı hangisiydi, "tamam, bu güçlü bir şarkı" dediğiniz şarkı?

Hooker: "Boogie Chillen". Yıl 1948'di.

Harper: Müzisyenlerin kılığı kıyafeti önemli mi sizce, yoksa mesele sadece ve sadece müzik mi?

Hooker: Tabii ki mühim olan ne giydiğin değil, yaptığın müziğin türü. Kılığın, kıyafetin de yaptığın müziğe uygun olmalı. Ama, her halükârda benim gönlüm takım elbiseden yana. Gerçi benim çaldığım mekanlarda takım elbise şartı yok, beni dinlemeye gelenlerin kıyafetleri spordur genelde. Ama ben takım elbiseden şaşmam.

Harper: Dinleyicilerin reaksiyon göstermesi insanın hoşuna gidiyor, değil mi?

Hooker: Elbette. Ama bazen havanda olmuyorsun. Yine de onları memnun etmek için elinden geleni yapıyorsun.

Harper: Bir-iki sefer bana şöyle oldu: Şovdan sonra etrafımı bir kalabalık sardı, imza vermekten parmaklarım su topladı ve kendi kendime dedim ki, "bu çekilir iş değil". Bir başka şovdan sonra ise etrafımda kimseler yoktu ve bu da pek hoşuma gitmedi... Siz de aynı duyguları yaşamışsınızdır herhalde...

Hooker: Aynen, aynen... Bu arada, yeri gelmişken söyleyeyim, senin çalışını çok beğeniyorum. Canavar gibisin maaşallah. Harbiden öyle. Slide gitar çalmayı nereden öğrendin?

Harper: Ustaları dinleye dinleye... Blind Willie Johnson, Lowell George gibi ustaları dinleye dinleye....

Hooker: Ya Fred McDowell?
Harper: Fred! Koca Fred'i dinlemez olur muyum? "Got To Move". Siz Fred'le tanışır mıydınız?
Hooker: Bittabii. Beraber çok takıldık. Fred McDowell... *(ağzıyla bir slide gitar sesi çıkarıyor)* Onu seyretmeye bayılırdım. "Why you looking at me like that?.." *(gülüyor)*
Harper: Modern müziği nasıl buluyorsunuz; hip-hop'u, rap'i, rock'u seviyor musunuz?
Hooker: Seviyorum tabii. Her birinin ayrı bir yeri var. Ama benim olayım reggae.
Harper: Bob Marley'le tanıştınız mı?
Hooker: Çok istedim ama kısmet olmadı.
Harper: Ben bir sefer seyrettim onu. Babam götürmüştü, dokuz yaşındaydım... Beatles mı, Rolling Stones mu, hangisini tercih edersiniz?
Hooker: Stones'u. Hepsini tanırım. Ama Keith'in yeri ayrı, onunla sıkıfıkıyızdır. Stones'un iyi numaraları var.
Harper: Evet, doğru. Keith kıçını toplayabiliyor.
Hooker: Aynen öyle. Sabah elinde bir şişe Jack Daniels'la yataktan kalkıyor, eline gitarını alıp çalmaya başlıyor. Ayakları yere basan bir tip. Afrası tafrası yok. Şöhret takılmıyor. Sıradan bir vatandaş gibi. Ben de öyleyimdir. İç huzurundan başka bir şey istemem. Küçük kulüplere gitmeyi severim. Oturup dinlerim, içimden kalkıp çalmak gelir, arada bir çalarım da. Funky barları severim. Senin de gittiğin olur mu?
Harper: Giderim, sizin kadar sık değil ama, giderim. Chicago'daki Checkerboard Lounge'a mesela. Sizinle zaten orada tanıştım.
Hooker: Biliyorum, seni ilk defa orada dinlemiştim. Ama sen benim orada olduğumu farketmemiştin.
Harper: Evet, farketmemiştim. İyi ki de etmemişim, yoksa elim ayağıma dolaşırdı. Amerika'da en çok sevdiğiniz yer neresi?
Hooker: Tam burası.
Harper: Peki Avrupa'da?
Hooker: İngiltere, Londra. Orada bir yıl oturdum. Blues'a bayılıyorlar. Fakat yemekleri berbat. *(gülüyor)*. Halbuki Fransa'da adamlar mutfak olayını biliyorlar. İngilizler o konuda felaket.
Harper: İngiltere'de bir milyon dolar verseniz bile doğru dürüst bir kuru fasulye-pilav yiyemezsiniz.
Hooker: Sen hiç fish and chips yedin mi? Ben bir seferinde hastanelik oldum.
Harper: Ne zaman İngiltere'deydiniz?
Hooker: 60'larda. Bir yıl orada yaşadım.
Harper: O günlerde orada olmak müthiş bir şey olmalı, o zamanların İngiltere'sindeki müzikal atmosfer bambaşka bir şeydi...
Hooker: Herkes oradaydı: Eric Burdon, Eric Clapton... Eric Clapton arkamda çalıyordu. John Mayall and the Bluesbreakers'da olduğu sıralardı...
Harper: Bana kadınlar konusunda tavsiyelerde bulunmanı rica etsem...
Hooker: Sen evlisin ama...
Harper: Evli, bekar farkeder mi? Hep zor olmuyor mu?
Hooker: Doğru, haklısın, hiç kolay değil. Ben hep seyahat etmek zorundaydım ve karım bırakmamı istiyordu.
Harper: Müziği mi, seyahat etmeyi mi?
Hooker: Seyahat etmeyi. Ama benim hayatım oydu. İki karım da bırakmamı istedi. Halbuki, gitarım benim karım.
Harper: Onları hâlâ seviyor musunuz?
Hooker: Arkadaşız. Biliyor musun, Las Vegas'a gidiyorum.
Harper: Tatil mi, iş mi?
Hooker: Oyun. Oynamaya gidiyorum. Geçen sefer bir buçuk dolar kaybettim ve hemen bıraktım. Bir-iki dolar kaybedersem hemen bırakıyorum. Kazanınca da aynısı. Hemen bırakıyorum. Çünkü kalırsam, biliyorum ki aldığımı makineye geri vereceğim.
Harper: Makine kumarında beni sinir eden şu: Hep tam yanıbaşındaki makine şakır şakır para döker.
Hooker: Evet, yanındaki kazanır, seninkinde tık olmaz. Ve o kazanan makinedeki genellikle bir kadındır. *(gülüyor)*
Harper: Valla öyle. Hakikaten öyle. Genellikle bir kadındır...
Hooker: Vegas'ın her yerinde rehinci dükkanları vardır. Bütün paranı makinelere döküp eve dönersin, bakarsın çoluk-çocuk aç bîilaç.
Harper: Yüzmeyi sever misiniz?
Hooker: Yo, yo, yo... O balıkların işi. Ben yüzen kadınları seyretmeyi severim.
Harper: Bob Dylan'la tanışma fırsatınız oldu mu?
Hooker: İyi hatırlattın, ondan alacağım var. *(gülüyor)* Benim otelde kalıyordu, New York'ta, Broadway Central otelinde. Camı çerçeveyi indirdi. Suzy diye bir kız arkadaşı vardı yanında. Bir kapıştılar. Şarap içiyorlardı, Bob elindeki şişeyi kıza fırlattı, kız eğilince şişe gitti, camda patladı. Sonra camcının parasını ben ödedim. *(Dylan'ın burundan-genizden sesini taklit ederek)* "I'll pay you for the damn drink dirty woman, I'll pay you for it..." (O lanet içkinin hesabını ödeyeceğim sana, pis kaltak, ödeyeceğim sana) Ve Bob hâlâ bana o parayı ödemedi!
Harper: Yıl kaçtı?
Hooker: 67.
Harper: Ben geçen hafta ne yaptığımı hatırlamıyorum, siz otelin adını hatırlıyorsunuz... Hafızanız, maaşallah... Ben iki hafta önce Atlanta'da kaldığım oteli hatırlamıyorum.
Hooker: Bazı şeyleri hatırlıyorum, bazı şeyleri ise hatırlamak istemiyorum...

Çeviren: **Y.G.**

Jacques Brel

Dünya 20 yıldır Jacques Brel'siz. Geçtiğimiz ekim ayı onun 20. ölüm yıldönümüydü. Bunu bahane eden Fransız rock'çuları (aralarında Noir Désir, Arno, Alain Bashung ve bizim küçük rai'cı Faudel de var) üstadın anısına "Aux Suivants" isimli tribute-albümde bir araya geldiler, ölümden, yalnızlıktan, aşktan, vefasız kadınlardan, burjuva domuzlarından, düşmüş insanlardan, sarhoşlardan, denizcilerden, uykusuz şehirlerden bahseden Brel şarkılarını yorumladılar. Biz de Roll olarak –bugünlerde kulağımızda 24 saat "Aux Suivantes" albümü– bu büyük şarkıyazarının anısı önünde saygıyla eğiliyoruz. Programımızda ilk olarak Brel'in memleketinden, Belçika'dan gelen bir yazı var: Gülüş Gülcügil, Brel Vakfı'nın yardımlarıyla hazırladığı yazısında Jacques Brel'in Belçika'yla olan "sorunlu" ilişkisine de değiniyor. Ve bir de söyleşi: Sene 1971, yer Knokke, Brel anlattıkça açılıyor, aşka geliyor...

Onu anlamak için Fransızcanın F'si bile gerekmez

Brel dinlemek için Fransızcanın F'sini bile bilmeniz gerekmez. O her şeyden önce güçlü yorumu ve içtenliğiyle etkiler sizi. 50'lerde şarkılarıyla var olmaya başlayan, vahşet ve barış umudu arasında yırtılan neslin bir parçası Brel. İçinde tükenmek bilmeyen bir enerji, yüzünde zor yılların izleri... Yaşlılık ve ölümden bahsetmek zorunda gidermiş, hele kendi yaşlılığı söz konusuysa. Yine de şarkılar yazmış bu konuda, hem de kaç tane. Açık seçik, çığ çığ yaşlılık ve ölümden bahseden şarkılar...

Şiddetli, ateşli kelimeler

Tipik bir kuzey ülkesinde yaşıyorsanız, gökyüzüne hakim gri rengi unutmak ve "dramdan kaçmak" için hayalperest olmalısınız. Şarkıları bütün insanlığa hitap eden Jacques Brel için de hayal gücünün gelişmiş olduğunu düşünmek zor değil. Oysa kendisi hiç de böyle düşünmüyor: *"Aslında hepsi Belçikalı o şarkıların. Çünkü benim hayal gücüm, bildiğim ve gördüğüm yerler dışında geçen hikayeler bulmaya yetmez."* Bir başka söyleşide de renklerini esas Flandre'ye, o geniş ovaya borçlu olduğunu söylemiş: *"Neden? Nasıl? Bilmiyorum. Belki de manzaranın yavanlığından, üzerinde hamur sopası gibi dolaşan o gri gökyüzünden. O basık, endişe verici hava... Öyle bir şey ki Flandre, griyi, grinin bütün tonlarını taşıyor. Bakın, Georges Brassens Akdenizli. Şiddetli kelimelere ihtiyaç duymuyor, çünkü içinde bulunduğu manzaranın kendisi ateşli. Verhaeren, tam tersine.. Hele Ghelderode! Bruegel, Van Eyck, Hals... tablolarına dağlar koymuşlar. Ovada yaşayan insanda yükseklik, ölçüsüzlük isteği oluyor."*

Brel'in enerjik ve hırslı oluşu, her şeyin dümdüz, yavan olduğu bir ülkede, Belçika'da demek ki bir gereksinim: *"Menton'da bir kıza 'seni seviyorum' deniyor. Ama burada, Ninove'da, her şey gri, bugün yağmur yağıyor, yarın da yağacak... 'Seni seviyorum'unu avazın çıktığı kadar bağırasın ki, kız da hissetsin."*

Başkeşiş Brel

18 yaşında okulu bırakıp babasının fabrikasında çalışmaya başlayan Jacques, iş onu fazla sarmayınca, kısa zamanda başka dünyalara adım atmış: Hasta ve yaşlılara yapılan tiyatro gösterilerine katılmak ve kabarelerde gitarla bestelediği şarkılarını söylemek... 24'üne gelip de gösteri dünyasına girebilme hayaliyle Paris'e gitmek üzere yola çıktığındaysa, arkasında üç yıllık eşi Miche ile kızları Chantal ve France'ı bırakmış. Yaptığı ilk kayıtlar kimseyi ilgilendirmeyince, orada tek başına ve parasız, vasat bir hayat sürdürmeye başlamış. Derken, 1956'da çıkan "Quand on n'a que l'amour", birden şansı ondan yana çevirmiş. Aşktan ve dostluktan bahseden bu ilk hit'le Brel, ilk olarak Katolik Fransız kesiminin gözüne girmiş. O günlerde adı, Brassens'in deyişiyle "başkeşiş Brel"e çıkmış. Ancak zamanla kendisine ilk ilgiyi gösteren bu çevreden uzaklaşıp gitgide daha da kişisel bir yazı ve yorum tarzı yakalamış. Sonraki şarkılarında "dostluk" temasına sadık kalmakla birlikte, aşk sözlerinin yerini kadın düşmanlığının ("Les Biches") aldığı görülüyor. Dahası, Tanrısallık yerini din adamlarına karşı tavırlara ("Les Bigotes", "A mon dernier repas"), naiflik ise antikonformizme ("Les Bourgeois", "Ces gens-là", "Le Moribond") bırakıyor.

"Ben" derken "sen"

Fransa'nın en büyük konser salonu Olympia'yı doldurmaya başladığı günlerde Brel, bir radyo programı kaydetmek için gittiği Cezayir'de bir gün arkadaşı Jacques Danois'ya gelip şaşkınlık içinde anlatmış: *"Bir takım adamlar demin beni görmeye geldi. Konuşup tartışmak istiyorlarmış. Düşünebiliyor musun? Benimle!"* Brel'in neden bu kadar şaşırdığını anlayamamış Danois. "Adaletin, özgürlüğün, bağımsızlığın ozanı olan adam, doğal olarak Cezayir halkının da sözcüsü kabul ediliyor, bunda garip olan ne?" diye düşünmüş. Bunca tevazunun nedeni, aslında Brel'in kendi "yer"ini algılayamamış, hatta belki de kendini yeterince tanıyamamış olması. Meğer şarkılarında anlattığı hikayeleri de başkalarından yola çıkarak kurarmış Brel. Her ne kadar birinci şahısta söylüyorsa da, aslında "ben"i değil, "sen"i anlatırmış yani. Anlaşılan hep başkaları için heyecanlanmış, kederlenmiş, sevdalanmış, isyan etmiş... Gerçek "ben"in ise neler hissettiğini bilmediğini o zamanlarda farkeden Danois, *"bu yüzden hep başkalarını anlatıyordu"* diyor, *"hatta bazen kendi olduğunu sandığı başkalarını."*

B(r)elçikalılık

Brel'in içinde bulunduğu bu "kişilik çatışması", içinde yaşadığı ülke ve toplumun doğrudan yansıması olarak görülebilir. Brel'in gerçekte ülkesine ait olmadığı, hatta Belçikalı olmaktan nefret ettiği bile söylenir. Birçok insan Brel'i Fransız zanneder, haksız da değillerdir, çünkü Brel en çok Fransa'da yaşamış, ününü orada kazanmış, ayrıca kendini daima Fransa'ya daha yakın görmüştür. *"Belçikalılık zor"* diyor bir söyleşisinde, *"Belçika, suni bir ülke. Bizler, hiçbir yere ait*

24→

olmayan kişileriz. Ne tarihimiz, ne referansımız var." Bunları biraz sert bir dille de olsa açıkça belirtmenin, bir halkın gerçekleri kendisinden saklamasından çok daha iyi olduğunu düşünüyor. *"Bazılarının içinde bulundukları şartları reddetmeye çalışması beni sıkıyor. Mikroskobik bir bölgede, mikroskobik problemlerle uğraşıyoruz. Sizce bu ülke, dil kavgasından biraz daha önemli olamaz mı? Bunlara alçak politika denir."*

Brel ile Belçika arasındaki bu karmaşık ilişki, aslında ilginç bir biçimde, her Belçika vatandaşının içinde bulunduğu durumun ve bunun getirdiği çok yönlü kimliğin yansımasından başka bir şey değil. Hayat standardının gayet yüksek olduğu Belçika'da, Fransız ve Flaman olmak üzere iki ayrı topluluk beraber yaşamakta (Almanya sınırında yaşayan ve Almanca konuşan azınlığı saymazsak). Ne var ki, bu küçücük ülkede burun buruna yaşayan iki topluluk, başta dil konusu olmak üzere birçok anlaşmazlık yüzünden uzun senelerdir birbirini yiyor. Fransızca konuşan Valonlar ve Hollandacayı kendilerine özgü bir diyalekte çevirmiş Flamanlar arasında politik, ekonomik ve sosyal alanlarda süren bu amansız "soğuk savaş", yakın geçmişte ülkeyi idari bakımdan ikiye ayırdı.

Brel bugünleri görmedi ama, bir Flaman çocuğu olarak ömrü boyunca ülkesinin politik ve sosyal sorunlarını yeterince yaşamış tabii. Flaman asıllı olmasına rağmen Fransızca şarkı söylemeyi seçtiği için, dil konusunda son derece hassas bazı Flamanların gözünde, soyunu ve kimliğini inkar eden biriymiş. Önemsemiyor gibi görünüyorsa da, bu konunun bu kadar büyütülmesi onu çileden çıkarıyormuş: *"Bir Finlandiyalı, neden ülkesi hakkında Almanca yazıp söylemesin? Ben frankofonum, çünkü bana öyle geliyor ki (belki de saflığımdan) bir demokraside, üstelik halk demokrasisi olmayan demokraside bile dilediğimiz ifade biçimini seçme hakkımız var. Flaman ırkındanım, ama hikayelerimi Fransızca anlatmak istiyorum."* Bu aşırı hassasiyet konusunda sorulan sorulara kimi zaman, tepesi attığında, provokatif cevaplar verip ortalığı iyice kızıştırıyormuş. Bir gün çocuklarını Fransız okuluna yazdırıp da tepki alınca, cevabını vermiş: *"Size hiçbir kötülük yapmamış bu çocukları, Flamanca havlamaya zorlamanızı yasak ediyorum."*

Jacques Danois ile yaptığı bir konuşmada "Flaman" ve "Flamingan" kavramlarını anlatıyor Brel:

–Sence Flaman nedir?

–Valla değişik Flaman türleri vardır.

–Nedir bunlar?

–Bir Flaman vardır, bir de Flamingan. Bunlar çok farklı iki kavram. Flaman, kaba, oluşmamış bir Fransızdır. Flamingan ise, yumuşamış bir Alman.

–Yani Flaman olmayan Flaminganlar mı var? ve Fransız olabilecek Flamanlar?

–Evet, tabii, bir sürü. Ben daha çok Flaman ırkındanım. Flamanları da severim. Onlarla birlikteyken kendimi huzurlu hissediyorum.

–Onlar seninleyken huzurlular mı?

–Hayır!

–Niçin?

–Kendileriyle alay ettiğimi sanıyorlar.

–Peki bu doğru mu?

–Hayır, kesinlikle. Ama gel de onlara kanıtla!

Bütün bunlara rağmen, Brel'in hemen her şarkısında ülkesinden, insanlarından, aksanlardan ve yer isimlerinden örnekler bulursunuz. Kendi içinde çelişkiler taşıyan biri olarak kalacak bu sanatçı üzerine bir kitap yazan Olivier Todd, onun için, *"Brel, Belçika'dan tutkuyla nefret ederdi"* diyor.

Ne me quitte pas

1958'de yaptığı dördüncü albüm "La valse à mille temps" (Bin tempoluk vals) ile, en büyük başarılarını elde etmeye başlar Brel. Albümde bulunan birkaç unutulmaz parça var: "Les Flamandes", yeni doğan kızına yazdığı "Isabelle" ve yüzyılın en ünlü şarkılarından biri olan "Ne me quitte pas". Bu şarkının çevrildiği dilleri ve yorumlandığı albümleri saymak mümkün mü acaba? Rod McKuen'in "If You Go Away"inden başlayıp Frank Sinatra, Shirley Bassey, Neil Diamond, Tom Jones, Sting gibi birkaç bilinen ismi saydığımızda, geriye sadece Amerikalı olmak üzere 200 kadar şarkıcı kalıyor... Bu şarkının Brel'inkinden başka mutlaka dinlenmesi gereken bir yorumu varsa, o da kuşkusuz Nina Simone'unki. Aksanlı Fransızcasına rağmen her bir kelimeye hakkını öylesine vermiş ki, kendi sözleri olup olmadığını bile düşünebilirsiniz. (Bu arada, "Ne me quitte pas"yı Zeki Müren de okumuştu "Beni Terketme" diye.)

Aranjörü François Rauber, zamanında Brel'e gitarı bıraktırmıştı. Ona göre, hayal gücü teknik gereksinimlerinin hayli ötesinde giden bu adam için gitar, onu ilerletmekten çok, yerinde saydırıyordu: "Görüyorsunuz, o koca şeyi boynundan sarkıtarak yaşamaya devam etseydi, nasıl bir aktör, nasıl bir komedyen kaybedermişiz."

Aranjörü François Rauber, Brel'e zamanında gitarı bıraktıran adam olmuş. Bu yüzden az düşman edinmemiş Rauber. Ama ona göre, hayal gücü teknik gereksinimlerinin bir hayli ötesinde giden bu adam için gitar, onu ilerletmekten çok, yerinde saydırıyormuş. *"Brassens için durum farklı. O el kullanacak adam değil, gitarsız çok utangaçlaşırdı. Ama Jacques, kendini ifade edebildi, patladı"* deyip ekliyor Rauber: *"Görüyorsunuz, o koca şeyi boynundan sarkıtarak yaşamaya devam etseydi, nasıl bir aktör, nasıl bir komedyen kaybedermişiz."*

60'larda Brel, artık yılda yaklaşık 300 kez sahneye çıkan bir yıldız olmuştur. Sadece şarkılarının içinde soluk alıp veren, gülen, ağlayan, sayıp söven, dil çıkaran, haykıran, susan, vücuduna sığamayan dev bir aktördür sahnede. Fikret Kızılok'un deyişiyle "Brel sanki her şeyin üstüne çıkmış ve bir uçuşa geçmiştir."

Beşinci albüm de büyük başarı kazanır. Olympia, onun şarkılarıyla yankılanıp durur: "Les prénoms de Paris", "Les Bourgeois", "Les paumés du petit matin", "Madeleine"... 1964'te yine unutulmayacak bir parça çıkarır ortaya: "Amsterdam", anne babasının ölümünden birkaç ay sonra Olympia'da verdiği konserde gerçek bir zafer olur. (70'li yıllarda "Amsterdam"ı olduğu gibi "La Mort"u (Ölüm) da yorumlayan David Bowie'nin kendisiyle karşılaşma isteğini Brel, geri çevirmiş. Bu konuda Brel'in, Bowie'nin "rock attitude"undan olduğu gibi "cinsel belirsizliğinden" de hoşlanmadığı söyleniyor.)

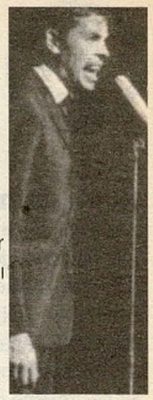

O yıllarda dünyanın dört bir yanında iyiden iyiye ün yapmış olan Brel, yavaş yavaş sahne hayatından yorulmakta olduğunu hisseder. 1967'de ise Olympia'da son bir konser vererek seyircilerine veda edecektir.

Markiz adaları

Konser hayatını bırakır bırakmaz önce tiyatro, sonra sinema hayatına başlayan Brel, 68 sonunda bir Amerikan oyunundan uyarladığı "L'homme de la Mancha"yı sahneler. Oyunda kendisi Don Kişot, Yeşilköy havaalanındaki talihsiz ölümüne kadar Dario Moreno da Sanço Panza'dır.

Brel 60'ların sonunda başlayarak Claude Lelouche, Marcel Carné gibi yönetmenlerin filmleri de dahil, on kadar filmde de aktörlük yapar. Edouard Molinaro'nun yönettiği, Lino Ventura ile oynadığı "L'emmerdeur", 73 yılında sinema macerasının sonu olur. 70'lerin başında, yönetmenliği de denemiş, iki senaryosunu da filme çekmiştir: "Le Far West" ve Barbara'yla birlikte rol aldığı "Franz".

Bu arada Brel'in yalnız sahneleri değil, müziği de tamamen bıraktığı söylentileri yayılmaya başlamıştır. Hasta olduğundan şüphelenilir. 72'de, birkaç şarkısını yeniden kaydettikten sonra, Markiz adalarına, bir zamanlar Paul Gaugain'e de yataklık etmiş Hiva-Oa'ya giderek ortadan kaybolmuştur. Hayranları onu yıllar boyunca, endişe içinde bekleyecektir. Yaptığı söyleşilerde artık söylemek istediği bir şey kalmadığını savunmaktadır Brel: *"Buradan sonra ancak kendimi tekrar ederim, ama fazladan bir şey yapamam"* der. François Rauber, Brel'in bu tutumunu ileride şöyle anlatacaktır: *"İster Mozart olsun ister bir başkası, bir zaman gelir, 'daha' iyi olursunuz. Sonra, imkanınız ve yeterli gücünüz varsa, 'en iyi' olursunuz. Brel, 'en iyi' oldu. İşte bunun için bırakmaya karar verdi. Çünkü ondaki o gururla, 'daha az iyi' bir şeyler yapmayı kendine yediremezdi. Bu gurur, pozitif bir duygu."*

Derken son bir albüm yapar Brel. Aralarında "Jojo", "Orly", "Vieillir" de bulunan albüm, piyasaya adeta bir tören halinde çıkar: Müzik marketlerine gelen kutular kilitlidir, açılış şifresi herkese aynı anda telefonla verilecektir. Böylece 17 Kasım 1977 günü, saat 12:51'de kutular açılır, plaklar konur ve şarkılar bütün ülkede aynı anda dinlenmeye başlanır. Brel de adalardan geri döner, ama ne yazık ki söylentiler doğru çıkar. Ciddi biçimde hastalanmıştır. Hayatı son sürat yaşayan bu adamın vücudu, sonunda akciğer kanserine yenik düşmüştür. 9 Ekim 1978 günü Brel, 49 yaşında hayata veda eder.

Gülüş Gülcügil

Aspirin olmak

Hayat, ölüm, sağlık

Sağlığım çok iyi, daha doğrusu sağlık değil, canlılık, hayatiyet demek lazım buna. Çünkü aslına bakarsan, herkesin sağlığı iyi, eninde sonunda. Benim çok özel bir sinir sistemim var: Kendimi çok hızlı toparlamamı sağlıyor, ama aynı zamanda, fazla yüklenmekten, biraz depresif dönemler geçirmeme de neden oluyor. Ama çatı sağlam, eskisine göre çok daha az içki içiyorum, çok fazla sigara içiyorum ve çok fazla çalışıyorum...

Ama bunlar da sağlığa zararlı değil mi?..

Ama yaşamak da sağlık için çok zararlı, insana hayatta yaşamaktan daha çok zarar verebilecek başka bir şey yoktur. O halde, ya heyecanlardan yoksun yaşayacaksın ya da heyecanları tadarak...

Peki kanserden falan korkmuyor musun?

Ölüm korkusu mu yani?..

Evet.

Ölümden çok fazla korkmuyorum, hayır. Öncelikle şunun için: ölüm sahip olduğum tek kesinlik, tek inanç. Ayrıca, ölümden pek korkmuyorum. Ölümden korkmadığım neredeyse aşikâr. Yıllarca acı çekmek gibi bir arzum ya da niyetim olmadığı da aşikâr. Acı çekmeyi sevmem, acı çekmekten hoşlanmak delilik olurdu, mazohist olmam lazım acıdan hoşlanmam için. Ama artık hiç varolmamak düşüncesi beni korkutmuyor. Bir akşam uykuya dalacağım ve ertesi sabah uyanmayacağım, bu bana eşyanın tabiatı gibi görünüyor. Ayrıca, arkada kesinlikle hiçbir şey kalmadığına inanıyorum. Bu ölüm kavramı beni rahatsız etmiyor. Hayır. Pek değil.

Böyle sigara içmeye devam edecek misin?

Tabii, çünkü otomobile binmek de sağlık için çok tehlikeli, sevişmek de sağlık için tehlikeli, koşmak da sağlık için çok tehlikeli, hayal kurmak moral sağlık için çok zararlı. Bir yıpranma, eskime olayı olduğuna göre, her şey sağlığa son derece zararlı. Bütün bunlar bir yana, sakat gibi yaşamaktan da kaçınmak lazım sanıyorum. "Ve dikkatli olun, kendinize iyi bakın, mümkün olduğu kadar uzun yaşayın" demekten kaçınmalı. Öyle sanıyorum ki, bir hayatta mühim olan, hayatın süresi değil, yoğunluğudur. Bir rozbifte mühim olan ağırlığı değil, kalitesidir. Dört kilo rozbifin başında tek başına otururşan, aptal gibi görünürsün... *(gülüyor)* Sadece güzel güzel dilimler, harika... Neyse, hayat bana çok da fazla bir şey söylemiyor. Yaşadığımıza göre, ilginç bir biyolojik kaza söz konusu, ama hepsi bu. Dolayısıyla da, yaşadığımız süreyi olabildiğince yoğun yaşamak lazım; yoksa, boğuntu ve can sıkıntısından başka bir şey olmaz. Tehlikeyi göze almak hayatın bir parçası. Tabii ki hesapsız, gözü kara bir şekilde değil. 180 kilometreyle virajı alan birisini görmek beni dehşete düşürüyor. Bu, hiç de eğlenceli değil benim açımdan. Ben riske atılmayı çok severim, ama bunu ciddi ciddi hesaplayarak yaparım. Bazen çuvallarım, düşerim, kafa göz yararım, bu da hayatın heyecanlarının bir parçası.

Uçak kullanıyorsun...

Evet, uçak... Ama bu eşek gibi çalışmak demektir. Doğru düzgün, gerektiği gibi uçak kullanmak için başka bir şey yaparkenkinden belki on kat, yirmi kat daha fazla çalışman gerekir. Halbuki arabaya herkes biniyor, ve normal bir şekilde araba kullanan insanların deli olduklarını düşünüyorum. Herkes sabahleyin evinden çıkıyor ve kimse kimsenin frenlerinin çalışıp çalışmadığını bilmiyor. Çok temel, çok ilkel bir 'check list' bile yok. Her sabah milyonlarca, milyonlarca araba yola koyuluyor ve kimse ilk kırmızı ışıkta arabasının freninin tutacağından emin değil. Halbuki uçakta, –benim bir Mick 55'im var– her seferinde en az on dakika 'check list'im sürüyor.

Başarı, yetenek, arzu

Başarmak kelimesi üzerinde anlaşmamız lazım. Ben insanın sadece tek bir şeyi başardığına inanıyorum; insan hayallerini başarır. Bir hayalin var ve onu kurmayı, gerçekleştirmeyi başarıyorsun. Bu anlamda başarmak için, hayalimi gerçekleştirmeyi başarmak için çalıştığım doğru. Bu hayal, o zamanlar kesinlikle şarkı söylemek değildi, hayalimi dışa yansıtmaktı, bu da bir telafi, kompansasyon fenomeni, klinik olarak çok daha ürkütücü kelimeler var bunun için. Duhamel'in de dediği gibi, insan kaçırdığı, başaramadığı, yakalayamadığı şeyi anlatıyor. Bir telafi olayı, ve ben bu telafi olayını başarmak istiyordum, bunun için çok çalışmam gerekti tabii ki. Bir şeye kesinlikle kaniyim: Yetenek diye bir şey yoktur. Yetenek bir şeyi yapma arzusudur. Bir anda istakoz yemeği arzulayan, bunu hayal eden birini düşün. İşte o anda, o esnada o yeteneğe sahiptir. O anda, yaraşır bir şekilde, doğru dürüst istakoz yiyecek yeteneğe, onun tadına varacak, keyfini çıkaracak yeteneğe sahiptir. Ve bir düşü gerçekleştirme arzusunun yetenek olduğunu sanıyorum. Yetenek bir düşü gerçekleştirme arzusudur. Bunun için de ter akıtmak, gayret etmek, disiplin gerekir. Bundan eminim. Ben sanatın ne olduğunu bilmiyorum. Sanatçı tanımıyorum. Bir şeyler için çalışan insanlar var ve bir şeyler için büyük bir enerjiyle çalışan insanlar var, hepsi bu.

İnsanın "olması"

İnsanın 17 yaşında sonlandığını, artık olduğunu düşünüyorum, tabii bu genel bir kural. Ama 16-17 yaşlarında, bir insan bütün hayallerini kurmuştur, bunu bilmez ama, o hayaller artık onun içine geçmiştir. Şöhrete, şatafata mı arzu duyuyor, güvenceye mi, yoksa maceraya mı, yoksa... neye arzu duyuyor, bu vardır artık, bunun tam farkında değildir belki, ama şeylerin tadını almıştır, tıpkı çukulatanın tadı gibi, lahana çorbasının tadı gibi, bunun tadını almıştır, hissetmiştir. Hayatını artık düşlerini gerçekleştirmek için geçirir. Ve bir insanın 17 yaşında ölü olduğunu, ya da ölebileceğini sanıyorum. Sonra, en azından benim durumumda olduğu gibi, düşlerden ziyade, şaşırtıcı olanları gerçekleştirmek için yaşıyorsun. 20 yaşına kadarki şaşkınlıkları gerçekleştirmeye çalışıyorum. Ve 40 yaşında bütün bunların farkına varıyorsun. Bu başka bir mesele, ama 40 yaşında artık biliyorsun. 40 yaşına kadar bilmiyordum. Şimdi bunun böyle olduğunu biliyorum. 60 yaşında da belki başka şeyler keşfedeceğim.

Ne yaptığımı bilmiyorum. Ama ne yaptığımı bilmemem de harika değil mi? Yarın ne yemek isteyeceğimi bilmiyorum, yarın ne içmek isteyeceğimi de bilmiyorum, ya da yarın ne yapmak isteyeceğimi de. Bilmiyorum. Yemek, içmek derken bunlar imge, temel olarak iştahımın ne olacağını bilmiyorum, ve bilmek de istemiyorum. Bu çok berbat, iğrenç bir şey, 42 yaşındayım, ve 45 yaşında neleri arzulayacağımı kesin olarak bilmem iğrenç bir şey olurdu. Cehennem gibi. Neyse ki gelecek kimseye ait değil, Tanrı'ya da ait değil.

Zaman, Brassens, New York, Sinatra

Hiçbir zaman modaya uygun şarkılar yazmadım. Mesela, hiçbir zaman ritmik dalganın içinde olmadım ben. Yani ritmik manada, benim yaptığım 1914-18'den önceye ait. Ben moral açıdan, moralist düzeyde 14-18 öncesine aitim. 39-40 savaşından önceye aitim. Mesela, Bras-

1969'dan unutulmaz bir hatıra: Fransız şansonunun üç büyüğü Jacques Brel, Léo Ferré ve Georges Brassens, bir söyleşi için bir araya gelmişler. Küllükler dolup boşalıyor, ordan burdan konuşuyorlar, arada biraz da Serge Gainsbourg'u çekiştiriyorlar...

sens'in de 1800'lerin sonundaki savaştan önceye ait olduğunu düşünüyorum. Brassens'e büyük bir hayranlık duyuyorum, olağanüstü şeyler yazan bir adam, ama modanın, genel akışın içinde değil. Bu yüzyılın dalgası içinde değil. Brassens'in cümleleri, sözlerini müziğe döküşü, kafasını kurcalayan şeyler, dertleri geçtiğimiz yüzyılın ritmleri. Brassens'e gücünü veren, Brassens'i Brassens yapan da bu: tedirginlik, oraya ait olmamak. Bendeki de bir ölçüde bu. Çok açık, 5. Cadde'de oturmuyorsun. Brassens New York'da 5. Cadde'de oturmuyor, ben de. Ama orada, 5. Cadde'de oturanlar da var. Mesela, Claude Nougaro gibi biri pekâlâ New York'da 5. Cadde'de oturabilir. Söylemek istediğim bu. Dalga, moda derken hiçbir zaman dönemin dalgası, modası içinde olmadım. Bu dönemi reddediyorum... Neyse şimdi, bu başka büyük bir mesele...

New York'tan nefret etmiyorum; orada bulunmaktan nefret ediyorum. İkisi arasında büyük fark var. Aslında ben sadece kırı, köyü seviyorum. Bir binanın 39. katında oturmayı sevmiyorum. Kirliliği sevmiyorum.

Kirlilik seni rahatsız ediyor mu?

Evet, kirlilik beni rahatsız ediyor. Bana çok daha önemli gelen bir kirlilik var: 20. yüzyılın sonuna geliyoruz ve insanlar hâlâ satılık. İşte bana, hangi deterjanın ne kadar, nasıl kullanılması gerektiğinden çok daha önemli gelen kirlilik bu. Belki de aptal olduğum için. Ama bana çok daha önemli gelen moral bir kirlilik var.

Brel-Sinatra karşılaştırması yapılıyor zaman zaman... İlk anda çok gülünç, tuhaf geliyor...

Son anda da öyle... *(kahkahalarla gülüyor)*

Sinatra hakkında ne düşünüyorsun?

Sinatra'yı bir kere gördüm. Ama bilmiyorum. Şarkılar düşünmek için değil. Sinatra'nın şarkı söyleyişi hayranlık uyandırıyor. O tarzda daha iyisi yapılamaz. Kesin. Sinatra benim için çocukluğumun idolü, böyle dersem şimdi ona ayıp olacak, ama yıllardır var, daha yeni ortaya çıkmadı. Onun bir şarkısını dinlemek bana zevk veriyor, tabii geceleyin yataktan kalkıp da dinlemiyorum, bir dakikalık, birkaç dakikalık bir zevk...

Aşk

Eğer insan bir kadına çok aşıksa, güzelmiş, değilmiş, çirkinmiş bunu umursamıyor, görmüyor. Bir kadına çok aşık olduğun zaman, ona her şeyi vermelisin; sonra bir an geliyor, artık aşık değilsin, artık niçin aşık olmadığını bilmiyorsun. Hiçbir şey bilmiyorsun, bütün hayatını bunu düşünerek geçirebilirsin; boşuna. Bunu analiz etmeye çalışan insanlar var, hiçbir zaman bana tatmin edici gözüken sonuçlara ulaşamadılar. Bir an geliyor ve artık aşık değilsin o kadına ve durum dramatik oluyor, çünkü artık ona söyleyecek hiçbir şeyin yok ve doğru dürüst aşk yapamaz oluyorsun... O zaman, bayağı şeyler söylememek için susmak gerek, susmak demek illâ kadını terk etmek demek değil; susmak lazım, asla aşk yapıyormuş gibi yapmamak lazım, bu kadın için de kendin için de çok iğrenç, çok aşağılayıcı olur. Hiçbir zaman, kendine bayağı şeyler söyleme lüksünü tanımamak lazım. Susmak lazım. Şarkılarda, her yerde... Bir an geliyor, "şimdi söyleyeceğim, işin özü değil, çok temel, çok önemli değil" diyorsun –şu ana kadar söylediklerim çok önemliydi anlamında söylemiyorum. Ama "çok kesin, açık bir ihtiyaç değil, zorunluluk değil." O zaman susmak lazım. Bunun moral bir dürüstlük meselesi olduğunu düşünüyorum, hepsi bu. İnsanları hoşnut etmekten, onlara zevk vermektense, onlara karşı dürüst olmanın daha iyi olduğu anlar var.

Sadakat

Dostluk kötü niyetin eğitildiği çok büyük, çok önemli bir talim, ve harika bir şey, bir gün onu sevdiğini ilan ediyorsun, sonra onu seviyorsun, sonra oğlan her şeyi yapabilir ya da kız her şeyi yapabilir. Bu harika bir şey.

En saygı duyduğun duygu hangisi?

Aşktan söz etmiyoruz... Sadakat. Kesinlikle sadakat. Aşık olmanın bununla alakası yok. Bazı adamların bazı adamlara olan sadakati beni gözlerimi yaşartacak denli etkiliyor. Bunu güzel buluyorum, bunu soylu buluyorum, bunu diğer duygulara üstün görüyorum. Çok tuhaf, çünkü sevgi, şefkat kelimesini düşündüğümde, erkekleri düşünüyorum. Kadınlara karşı tutku duyuyorsun, sabır duyuyorsun, sonra pişmanlık duyuyorsun, bana öyle geliyor, dürüst olmak lazım. Ama şefkat kesinlikle erkeklere karşı oluyor, çünkü şefkat, nasıl söyleyeyim, eşit bir duygu. İki kutup arasında, ama iki eşit kutup arasında bir akış. Kadınlarla ise... Tabii ki bir kadını şefkatle sevebilirsin, bu benim zihnimin almadığı bir şey değil, haklı olduğumu söylemiyorum... Müşfik olmayan bir erkek erkek değildir. Katı bir erkek yoktur. Ağlamayan bir erkek yoktur. Bu beni dehşete düşürüyor. İster utançtan olsun, ister neşeden, ne nedenle olursa olsun, hiçbir zaman, asla ağlamamak için egoist olmak lazım... Bu şefkat hikayesini seviyorum ben.

Kadınlar, erkekler

İnsanın göçebe olduğunu düşünüyorum. İnsan gezinmek için, tepenin arkasında ne olduğunu gidip görmek için yaratılmış... İnsan derken, erkekten bahsediyorum. Buna hakikaten inanıyorum. Esas olarak kadının erkeği durdurduğunu düşünüyorum. O zaman, erkek kadının yanında duruyor. Sonra kadın kendisine her gün bir yumurta yumurtlanmasını istiyor. Bütün dünyadaki bütün kadınlar her gün bir yumurta yumurtlanmasını arzu ediyor; ama bunu anlıyorum. Sonra, yumurta yumurtlanıyor. Adam nazik, kadından çok daha az hesap yapıyor. Kadının kötü olduğunu söylemiyorum, erkeğin sersem olduğunu söylüyorum; söylediğim bu. Ve erkek yumurtanın yanında kalıyor, o zaman yumurtanın altına koymak için saman gerekiyor, erkek yumurtanın altına koymak için saman buluyor; sonra bir gün yağmur yağıyor, o zaman... *(gülüyor)* Saman aramaya gidiyor ve bir de çatı gerekiyor, sonra cereyan oluyor ve erkek duvarlar yapıyor ve sonra da orada kalıyor. Ve erkek göçebedir. Öyle sanıyorum ki bir erkek, normal bir erkek, hayatı boyunca çekip gitmeyi hayal eder, nereye olursa olsun, ne şekilde olursa olsun... 40 yaşında bile olsa, bir erkekle bir akşam iki çift laf etmeye başla, hemen sana nasıl kurtulmak istediklerinden bahsederler, "Aah aah pilot olmayı çok isterdim... Şunu yapmayı, bunu etmeyi çok isterdim..." diye anlatmaya başlarlar. Bütün erkekler bir şey yapmayı arzu ediyor ve erkekler mutsuz. Oysa kadının bir tek düşü var, oğlanı orada tutmak. Bu kötülükten değil. Kadın kötü değil. Kadın düşman. Harika bir düşman. Bütün düşmanlarımın çıplak olmasını çok isterdim... *(gülüyor)*

Hangisini tercih edersin, bir kadının gülümsemesini mi, bir çocuğun gülümsemesini mi?

İkisi aynı şey... *(gülüyor)* İkisi de bir şey istemek içindir... *(kahkaha patlatıyor)* Bu söylediğim sadece kötülük olsun diye, söylediğimin tek kelimesine bile inanmıyorum. Ama kadının gülümsemesini tercih ederim. Evet, kesinlikle. Zaten bunun için de çocuklar var, çünkü erkekler kadınların gülümsemesini tercih ediyor.

Kadınlar hakkında konuşmayı pek bilmiyorum. Hiçbir zaman kadınları çok iyi anlamadım. Bir şeyin yanından teğet geçtiğimin tamamen bilincindeyim. Bununla gurur da duymuyorum. Ama hayatım boyunca yanından geçtiğimin, değmediğimin bilincindeyim. Belki de tembellikten, mümkündür... Ya da utanma, edep duygusundan, bu da mümkün... Bu açıklamaların hiçbiri beni tatmin etmiyor. Ama bir şeyi teğet geçtiğimi hissediyorum. Bu bir iş, çalışma, emek: kadınlar. Emek. Yoksa dişilerin üstüne atlayan bir herif olursun. Bu da benim hiç hoşuma gitmiyor doğrusu. Öyle sanıyorum ki, ben kadınlardan çok aşkı seviyorum; aşkı çok fazla seviyorum. Şimdi buradan çıkıp, benim oğlancı olduğum söylenebilir. Hayır, oğlancı değilim. Ama aşkı fazla sevdiğimi sanıyorum. Kadınlar her zaman aşkın altında kalıyor, hayalini kurduğum aşkın. Ve oldukça romantik olduğumdan, ya da gizlemeye gerek yok, duygusal olduğumdan... Kadın aşkın biraz gerisinde kalıyor. Hayalimin gerisinde. Ama kadınları pek iyi anlayamadım. Ve artık çok geç.

Dostluktan söz ederken, dostluğun ne demek olduğunu bildiğimi sanıyorum. Şefkatten, sevgiden söz ederken, şefkatin, sevginin ne demek olduğunu bildiğimi sanıyorum. Şarkıdan söz ederken, bir şarkının ne demek olduğunu aşağı yukarı bildiğimi sanıyorum. Ama kadınlar... Kadınlar hakkında ya da bir kadın hakkında söyle-

→27

yebileceğim tek şey, benim bu konuda söylediklerime itibar etmemek gerektiğidir. Ama doğruyu söylemek gerekirse, yeterince gayret göstermediğimi sanıyorum.

Yurt, anadil, şive

Ben Belçikalıları seviyorum. Birincisi, ben Belçikalıyım. Belçikalıyım ve 20 yıldır sersemce olmayan şeyler yazıyorum. 20 yıldır konuşuyorum, Belçika'dan, Belçikalılardan, Flamanlardan... bahsediyorum. Ve Belçikalı şivesiyle konuşuyorum. Niçin olmasın? "Le Plat Pays"de ve öteki hikâyelerde çok açık anlatıyorum. Ama bu Belçikalı durumunu reddeden insanlar var. Bu üzücü bir şey, benim hoşuma gitmiyor. Çünkü eğer sen bir yerdensen, ve bir şeyleri değiştirmek istiyorsan devrim yaparsın, ama bütün hayatın boyunca ağlaşıp durmazsın, "aah aah biz Belçikalılar şöyleyiz, böyleyiz, kimse bizi anlamıyor, tanımıyor..." Bu doğru değil. Dünya Belçika'nın nerede olduğunu bilmiyor. Mütevazı olmak lazım. Tıpkı sabahleyin traş olurkenki gibi, mütevazı oluyorsun ve köpüğün, sabunun arkasında kendi suratını keşfediyorsun. Ama Belçika meselesi kesinlikle mikroskobik bir mesele, anlıyor musunuz? Mesela, Peru'ya ya da San Salvador'a gittiğinde, ben Belçikalıyım dediğin zaman, karşındaki eğer üniversite falan okumuşsa, hayal meyal Avrupa'da olduğunu biliyor. Ama bu bir şey değil. Belçika'nın Avrupa'da olduğunu hayal meyal biliyor. Ben Amsterdam'dan söz ettiğimde, Amsterdam'ı Belçika'da sanıyor. İnsanın durumunu kabul etmesi lazım, ya da değiştirmesi, ama hakikaten değiştirmesi... Bu nedenle de sanki Belçikalı değilmiş gibi yapan bir sürü herif var. Bir keresinde bir kadın bana "niçin hiç durmadan bizimle dalga geçiyorsunuz!" diye çıkışmıştı. *(ağır Belçika şivesiyle kadının taklidini yapıyor)* Ne dememi istiyorsun ki? Bu şive benim çok hoşuma gidiyor, bana güzel geliyor. Ama bunu söylediğim zaman insanlar bana inanmıyor. Ama ben bunu çok hoş buluyorum.

Kanada aksanı da öyle değil mi?..

Kanada aksanı.. Evet, çok hoş. *(taklit yapıyor)* Bunları çok iyi anlamıyorum. "Les Bonbons" şarkısını Brüksel aksanıyla yazmıştım; insanlar dalga geçtiğimi, alay ettiğimi sandılar. Kesinlikle öyle değil. Bu aksanı kullandım. Çünkü böyle bir aksan var. Onu ben icat etmedim, var. Bunda bir tat var, o toprakların izi var. Niçin herkes illâ aksansız konuşmak zorunda olsun? Benim aksanımın inceldiği söyleniyor. 20 yıldır Fransa'da yaşıyorum, bu çok mantıklı. Peki ama niçin illâ Londra aksanı ya da bilmem ne aksanıyla konuşmak gereksin?.. Hayır, nasıl konuşuyorsan, öyle konuşursun. Ve ben buna bayılıyorum. Ben böyle konuşmuyorum, bunu seviyorum.

Ben zihinsel olarak Flamanım dediğim zaman, tabii ki bunun doğru olduğunu ispatlayamam. 20 yıldır Alplerden ya da Adriyatik'ten bahsetmiyorum, Flamanlardan bahsediyorum ama, yine de... *(gülüyor)* Frankofon olduğum için de bunu Fransızca yapıyorum. Niçin mesela bir Finli, Finlandiya'dan Almanca olarak bahsedemesin ki? Demokrasilerde yaşadığımıza göre, üstelik halk demokrasisi olmayan demokrasilerde bile, herkesin istediği ifade biçimini seçmeye, kullanmaya hakkı olduğunu düşünüyorum. Ve ben ırk olarak bir Flamansam, istiyorsam, Fransızca anlatabilirim kendimi. Ve insanın İngiliz olup da kızıl saçlı olmamaya ve Portekizce konuşmaya, Portekizce şiirler yazmaya hakkı vardır diye düşünüyorum. Eğer yarın bir Flamana bana Flaman olduğunu ispatlamasını söylersem, ispatlayamaz. Bir Flamanı nereden, nesinden tanırsın? Flamanca konuşmasından mı? Bu ispat sayılmaz. Bir Moğol harika Flamanca konuşabilir. Bütün bunlar hiçbir anlam ifade etmiyor. Irkçılık bu. Olacak şey değil, istenecek bir şey de değil, eğer bütün Moğollar Flamanca konuşsaydı, Flandre çok küçük gelirdi... *(gülüyor)* Herkesin dişi aynı şekilde ağrıyor, herkes bokuna aynı şekilde bakıyor, herkes kadınlara aynı şekilde bakıyor, herkes ıspanak yemeğini aynı şekilde seviyor ya da sevmiyor ve gerisi aşağılık, iğrenç politikaların sonucu diye düşünüyorum; ya da bu benim zaafiyetim.

Aspirin meselesi

İnsan bir şey icat ettiğinde, bir aspirin olur, hâlâ buna inanıyorum. Ve eğer, bir şarkı süresince, bir film süresince, birileri için aspirin olabiliyorsan, insanlar içlerini kemiren şeyleri düşünmüyorlar, başka bir şey düşünüyorlarsa, bir asprinleri oluyor. Bu da iyi bir şey. Ve sonra, bunu şunun için yaptı, şöyle yaptı, böyle yaptı, yok dürüst değil... falan filan deniyorsa... Sonuçta bütün bunlar, dürüst olup olmadığın, bir tek kişi için önemli: O da benim. Ve ben asla kendimden memnun değilim. Ama bu, benim için son derece önemli. İnsanlar bana saldırıp "sen şöylesin böylesin, soytarısın" dediklerinde biraz üzülüyorum... Ama bütün zamanımı onlara kendimi ispatlamaya çalışarak geçiremem, ispatlayamam da zaten. Ama sonuçta, bu bir tek beni bağlar, benim için mühim, akşamleyin ben kendi kendimle yatıyorum, onlar benimle yatmıyorlar. Ve dürüstlük, benim dürüstlüğüm öncelikle beni ilgilendirir.

Anlıyor musun, şarkı yazmak, şarkı söylemek, bir filmde oynamak ya da yönetmek bütün bunlar asprin olma işleri... Dışa yansıtma, bir tür teşhircilik. Bunu kabul etmek lazım. Ben teşhirci olmayı tercih ettim diyebilmek lazım; istersen moral, felsefi vb. niyetlerle diye ekleyebilirsin... Ama bu durumu kabul etmen lazım. Bazen öyle bir an geliyor ki, bütün niyetlerin teşhirci faaliyetlerin tarafından silinebiliyor. İnsanlar yaptığından hoşlanıyor mu, hoşlanmıyor mu? Hoşlanmamaları da çok normal. İnsanların yaptığını sevmemeye hakkı var. Ben onların hepsini seviyor muyum sanıyorsun? Ben hepsini sevmeye çalışıyorum, ama beceremiyorum. Ama bunu onlara gazetelerden söylemiyorum... *(gülüyor)* Bir barda, suratından hoşlanmadığım birisiyle karşılaştığımda, "tahammül edilmez bir tipiniz var" demiyorum adama... *(gülüyor)* Halbuki, genellikle insanlar, beni görür görmez, "senden hiç hoşlanmıyorum, nefret ediyorum" diye üstüme atlıyorlar. Ama bunu çok iyi anlıyorum. Çok hoş olduğunu söylemiyorum, ama dünyanın sonu da değil. Böyle işte. İster kral ol, ister yol işçisi, mühim olan iyi bir insan olman, mühim olan fonksiyon değil, o fonksiyonu nasıl yerine getirdiğin. Sonuçta hayranlık duyulacak bir bakkal olabilirsin. Bir kutu bezelye almak için dükkâna girdiğinde, seni iyi karşılayan, memnun me-

sut dükkânından çıktığın bir bakkal, heykelinin dikilmesine layıktır. Umursamaz bir doktordan çok daha fazla...

Özgürlük

Gerçek özgürlük, yanılma hakkına sahip olmaktır. Eğer yanlış yapmaya, şaşırmaya, çuvallamaya hakkın varsa... özgürsündür. Başarı hiçbir zaman özgürlüğün kanıtı değildir. Oysa başarısızlık her zaman özgürlüğün kanıtıdır. Biliyordun, ya da bilincinde değildin... Biliyordun ve yanıldın. Özgürdün. Özgürlüğünü kullandın. İnsanlar çok seyrek özgürlüklerini kullanıyorlar diye düşünüyorum. Yanılmak, kendi hatalarını yapmak, kafayı gözü yarmak, canını acıtmak, ağlamak, başını yastığının altına sokmak ve yanılmak gerek, bazan saçmalamak gerek. İnsan saçmalar, önemli değil. Başkasına zarar vermediği sürece varolmak, hareket etmek, ihtiyatlı olmaktan çok daha önemli geliyor bana. Acilen ihtiyatlı olmaktan kaçınmak gerekiyor, ihtiyatsız olmak gerekiyor. Kafan gözün mü yarılacak? Yarılsın... Neden olmasın? İnsan aşağılanmaktan ölmez, yok öyle bir şey. İnsan kafayı gözü yarmaktan ölmez, yok öyle bir şey. İnsan sırtına yediği bıçak darbesinden ölür, ya da trafik kazasında. Yanlış yapmaktan, yanılmaktan kimse ölmez. Kimse gülünç değil. Yaşayanlar var, ölüler var. Bu doğru işte. Yaşayanlar ve ölüler var. Ve geri kalan her şey... Eğer iyiysen, eğer mutluysan... Mutsuz bir insan kadar korkunç bir şey yoktur, çünkü mutsuz insan mutsuzluk verir. Halbuki, mutlu bir insan, deli bile olsa, bir parça mutluluk katar. Nefrete gelince, nefret, aptalların sağlığını besler.

Hong Kong'a gitmek mi, Villevorde'u terketmek mi?

Villevorde'da yaşayan, ama Hong Kong'a gitmeyi arzu eden bir adam için en zor olan, Hong Kong'a gitmek değil, Villevorde'u terk etmektir. Zor olan budur. Çünkü bir kere Hong Kong'a gittikten sonra, bir şekilde yolunu bulursun. Sağlığının yerinde olması yeter, sonra herkes Hong Kong'a ulaşır. Ama zor olan Villevorde'u terk etmektir.

Sakınımlı, ihtiyatlı insanları sevmiyorum. İhtiyat derken, moral ihtiyatlılıktan söz ediyorum. Bundan iğreniyorum. Kafalarıyla bedenleri birlikte, uyum içinde çalışan insanları seviyorum. Entellektüelleri pek sevmiyorum. Ben bir entellektüelim, ama entellektüelleri sevmiyorum. Kafası ve bedeni bir arada yaşayanları seviyorum. Bedeni düşüncelerinden ayrı giden insanlardan hoşlanmıyorum.

Ben kitap yazacak bir milyon kişi tanıyorum, hayatımda böyle bir milyon kişiyle karşılaştım. Adama rastlıyorsun, "şimdi askı satıyorum ama, bak gör, iki sene sonra kitabımı yazacağım," diyor. İki sene sonra bir daha görüyorsun, "Şimdi hıyar satıyorum... Evlendim, bir karım var, iki çocuğum var, şuyum var, buyum var, metresim şöyle, arabam eskidi... Hıyar satıyorum, beş yıla kalmaz kitabımı yazacağım..." Kitap sembol burada... İster askı sat, ister hıyar, eğer bir şeyi yapmayı çok arzu ediyorsan, onun için, hata yapmayı da göze alarak deli gibi atılmalısın. Ben atılmayı tercih ediyorum. Ne olabilir ki? İnsanlar niçin şarkı yazmıyor, niçin şarkı söylemiyor, niçin kitap yazmıyor, biliyor musun? Çünkü onun yerine başka işler yapıyorlar. Tek nedeni bu. Hong Kong'a gitme mevzuu. Zor olan bu. İnsanın kendini zorlaması, kendini mecbur hissetmesi, kıçını sıkması lazım, yoksa paskalya yumurtası gibi öyle gelivermiyor. Çalışmak, emek, disiplin lazım...

Aptallık, tembellik, salaklık

Aptallık... Aptallık korkunç bir şey. Dünyanın en kötü şeyi. Dünyanın kötü ruhu, büyücüsü. Kötü insan diye bir şey yok, aptallar var ve bu onların suçu değil, ve korkak insanlar var, bu onların hatası. Korkak insanlar ve korkularını üstlenmeyen insanlar var... Aptallık tembellikten olur... "Yaşıyorum, sağlığım yerinde, bu bana yeter" diyen aptaldır... "Bu kadarı bana yeter". "Bu yeterli değil" diyerek her sabah kıçını kaldırmaz. "Yeteri kadar şey bilmiyorsun, yeteri kadar şey görmüyorsun, yeteri kadar yapmıyorsun"... Bunun tembellik olduğunu sanıyorum. Yüreğini yağ bağlıyor ve yağ giderek beyninin de etrafını sarıyor. Böyle olduğunu sanıyorum.

İnsanın dişi ağrıyorsa, küçükken dişini doğru dürüst fırçalamadığı içindir. Maruz kaldığın bütün aşağılanmalar, daha önce bazı salaklıklar yaptığın içindir. Aşağılanma nedir? Hayatının bir anında bir saçmalık, bir hata yapmışsındır, ya da her zaman iyi yaptığın bir şeyi, o zaman o kadar iyi yapmamışsındır...

Sen moral gücü nereden buluyorsun?

Yaşamaktan... Yaşamaktan...

Hastalar karşısındaki tepkin nedir?

Hastasına, hastalığa bağlı... O erkeğin ya da kadının bunu bilip bilmediğine bağlı... Bütün enerjinin oraya gitmesi gerek...

Yine sağlık mevzuuna geldik...

Biliyor musun, eninde sonunda bir gün seçim yapmak zorundasın. Ya kendini seçeceksin, ya da seçmeyeceksin. Bence, eğer kendini seçersen, anında can çekişmeye başlarsın. Çünkü olağanüstü bir enerjiyle kendinle uğraşmaya başlarsın –hepimizin olağanüstü bir enerjisi vardır. Ya da şöyle dersin, "tamam yaşıyorum, buradayım, 82 bin kilometre çapında, dönen bir topun üzerinde yaşıyorum, ilginç bir durum, ama bu kadar"... Bu biyolojik olay kaçınılmaz sona doğru gidiyor. Hepimiz bunu biliyoruz. O halde, ne kadar iyi geçerse, nasıl söyleyeyim, ne kadar şeffaf, ne kadar açık, ne kadar neşeli, ne kadar doğru olursa, o kadar iyi. Hepsi bu. Bu kadar basit. Bütün bunlar bir yana, tabii ki her şeyden kuşku duyduğun bazı akşamlar var, tabii ki her şeyden kuşku duyduğun bazı sabahlar var. Bazen sabahleyin banyoya gidiyorsun ve suyun altında öylece durmak istiyorsun. Bu benim başıma geliyor. Mühim olan etrafta yaşananlardır demek çok egoistçe.

Korku, heyecan, mutluluk

Bir film yaptığında korkuyorsun, konser verdiğinde, albüm çıkardığında ödün kopuyor. 17-18 yaşlarında şarkı söylerken, sahneye çıkmazdan önce her seferinde kusardım. Korkudan. Günde üç kere sahneye çıkıyorsam, üç kere kusardım. Uçakta da bazen çok korkarım. Yelken yaparken de çok korkarım. Bir filmde oynarken de... Korkmayan, korku duymayan insan, insan değildir. Mühim olan korkunu üstlenmektir. Korku duymuyorum diyen delidir, onu kapatmak gerekir.

Niçin bu ihtiyacı duyuyorsun?

Bu bir ihtiyaç değil. Sürekli korkuyu reddetmeyi anormal buluyorum. Güvence peşinde koşan insanlardan nefret etmiyorum... Ama pek de hoşlanmıyorum onlardan. Ben korku olmadan yaşayamazdım, belki de fazla sağlıklı olduğum için, ama hesapsız, aptalca, gözükara atıldığın korkudan söz etmiyorum. Çünkü ben beş yıl sonra kitap yazacağım deyip askı satan adam olmayı reddediyorum. Bir beş yıl daha, sonra bir beş yıl daha, beş yıl daha... Ve kitap yazıyorum. İşte böyle: Yapmak lazım. Ölüm fikrinin aceleciliğiyle değil... Çünkü şeylerin yapılması lazım. Ve hep arzularını erteleyerek, reddederek yaşayamazsın, delirirsin, mutsuz olursun, ve etrafını mahvedersin. Eğer bir insan bir şey yapmayı arzu ediyorsa, eğer dünya turu yapmak istiyorsa, her şeyi terk etmeli... Ondan sonrası kolay, ister bir yük gemisine denizci olarak girer, ister başka bir şey yapar ve dünya turunu yapar. Eğer arzu ettiği halde yapamıyorsa, insan dünya turu yapamamaktan ölür. Yalancıktan, sudan zorunluluklar nedeniyle köşeye sıkıştığı bahanesiyle arzu ettiği şeyi yapamıyorsa, insan ölür. Eğer kalıyorsa, o zaman hakikaten o kadar arzu duymuyor demektir.

Uçak kullanmayı bildiğin zaman, biraz daha fazla oluyorsun. Hayır daha güçlü olmuyorsun, aynı derecede kırılgan kalıyorsun, yine aynı şekilde korkuyorsun, hatta belki daha fazla korkuyorsun, çünkü muhayyilen besleniyor. İnsan Rimbaud okuduğunda, bir önceki günden daha zengin olmuyor. Ama önceden sandığından daha kötü yazdığını biliyorsun. Müzik için de aynı şey geçerli. Her şey için. Kaçış, emekliliktir. Hayatları boyunca uygun bir şekilde çalışmış insanların emekli edilmesine karşı değilim. Ama kaçış, vazgeçme, elini eteğini çekmektir. Kaçış budur. "Ah çok şanssızım, hayatta hiç şansım olmadı" lafları boş. Kimin şansı olmuş ki? Ben şans nedir bilmiyorum. Sınav olduğu gün, hazır olmandır şans. O zaman da, hazırlıklı olduğun için sınavı başarırsın, hazırlıklı değilsen çakarsın. Hepsi bu. Bu çok heyecan verici, yaşamak bu. Coşku verici.

Sen yüzde 100 mutlu musun, yoksa yüzde 50 mi?..

Yüzde 100 mutluluk imkânsız, en nihayetinde... Ama mutluyum, işte... Mutlu, mutlu...

Çeviren: **s.i.**

Tuna Ötenel

İsmiyle, soyismiyle müsemma bir cazcı. Tuna'sı, nehirden, Tuna nehrinden geliyor; Ötenel'i ise müzisyen babası Cevdet beyin kemanıyla çıkardığı kuş seslerinden... Tuna Ötenel caz deyince Türkiye'de akla gelen ilk birkaç isimden biri. Büyük bir piyanist. Ankara'da konservatuarda Ulvi Cemal Erkin'in öğrencisiydi, ama içine "yasak müzik" caz düştü. "Sivil" hayatta, Ankara kulüplerinde Metin Gürel'in öğrencisi oldu. Erol Pekcan, Okay Temiz, Muvaffak Falay gibi kalburüstü isimlerle çalıştı. 1978'de Erol Pekcan ve Kudret Öztoprak'la beraber "Caz Semai" albümünü, 94'de "Sometimes"ı çıkardı. Şimdi elimizde yeni albümü "Vian Köpüğü" duruyor. Albümde Ötenel'in yanında Boris Vian'ın memleketlisi kontrbasçı Pierre Michelot ve davulcu Philippe Combelle var. Ötenel'le Roll için piyanist Selim Bemba görüştü.

MASANIN KENARINDAKİ TUZ TANELERİ

Uzun seneler süren müzik yolculuğunuzda "Vian Köpüğü" sizin için ne ifade ediyor?

Tuna Ötenel: Bu çalışma cazla dolu geçen yılların bir sonucu. Çoğu caz müzisyeninin olduğu gibi benim de amaçlarımdan biri, iç dünyamı dışa yansıtmaktı. Biz caz müzisyenleri fazla konuşmayı sevmeyiz! Kendimizi müziğimizle anlatmayı tercih ederiz. Bununla ilgili küçük bir anekdot anlatayım: Afrika'da bir kabile reisi, oğlunu Amerika'ya tahsile göndermiş. Çocuk okulunu başarıyla bitirmiş, bol para kazanmış ve Afrika'ya geri dönerken babasına hediye olarak komple bir davul seti almış. Babası bunu görünce çok sevinmiş ve "Ne kadar iyi ettin. Komşu kabileye tamtamlarımla sadece 50 kelime söyleyebiliyordum. Artık 200 kelime söyleyebileceğim" demiş! Bu kısa anekdot bence çok şey anlatıyor... Albüm, kendimde gördüğüm bir misyonun yerine getirilmesi konusunda da önemli bir aşama oldu. Bu misyon, Türkiye'de de evrensel standartlarda caz müziğinin yapıldığını, tüm dünyadaki caz müzisyenlerine duyurmak. Bence aslında caz müzisyenleri sanatlarını birbirleri için icra ederler, halk için değil! Yine biraz felsefeye gireyim! Kaygan zemini olan bir masa düşünün. Bu masaya bir tuzlukla tuz ekerseniz, ektiğiniz yerde tuzun birikmesinin dışında, bazı tanelerin masanın kenarlarına sıçradığını ve orada tane tane durduklarını görürsünüz. İşte biz caz müzisyenleri bu taneleriz!

Aslında caz müzisyenleri sanatlarını birbirleri için icra ederler, halk için değil! Yine biraz felsefeye gireyim! Kaygan zemini olan bir masa düşünün. Bu masaya bir tuzlukla tuz ekerseniz, bazı tanelerin masanın kenarlarına sıçradığını ve orada tane tane durduklarını görürsünüz. İşte biz caz müzisyenleri bu taneleriz!

Ben de Türkiye üzerinde bu tanelerden biriyim!.. Müzik yapılırken caz müziğinden hoşlanan ama müzisyen olmayan kişiler de güzel bir şeyler hissedip ruhlarındaki pırıltıları keşfediyorlar ve mutlu oluyorlarsa, bu da tabii çok güzel bir şey. Ama caz müzisyeninin çaldığı her nota, kendisini dinleyen ve aynı dilden konuşabilen kimselere, yani caz müzisyenlerine gönderilmiş birer mesajdır. Ben de "Vian Köpüğü" ile Türkiye'den dünyadaki, özellikle Avrupa'daki caz müzisyenlerine mesajlarımı göndermeyi hedefledim.

Albüm için repertuar seçiminde nasıl bir yol izlediniz?

"Vian Köpüğü", sekiz beste ve üç caz standardından oluşuyor. Besteler özel olarak bu albüm için yapılmış değil. Tüm müzik yaşamım boyunca bestelediğim parçalar arasından, bu albümün genel havasına uyum gösterenleri dahil ettim. Örneğin bundan dört sene önce yaptığım "Sometimes" adlı albümde yer alan "Kuşadası"na bu albümde de yer verdim. Ritmik ve canlı bir parça olan "Kuşadası", benim için çok şey ifade ediyor. Caz müziğinin yayılması için büyük fedakarlıklarda bulunan ve bu nedenle "Caz anası" lakabın taşıyan Füsun Levet'in Kuşadası'nda bir caz kulübü var. Bu kulüpte seneler boyu unutulmaz geceler yaşadık. Phillip Combele ile de bu kulüpte tanışmıştık. Bu yüzden, "Sometimes"dan sonra "kaldığımız yerden devam edelim!" düşüncesi ile "Vian Köpüğü"nü "Kuşadası" ile açtık... Arkasından "Aurore" adlı parça geliyor, Cüneyt Sermet'in eşinin isim annesi olduğu bir balad. "Aurore", gündoğumu demek. Bu parça da müzik çevrelerinde takdir toplayan bir çalışma. Zaten genelde kalburüstü ve bu işten anlayan insanların beğendiği parçaları bu albüme koydum. Albüm Avrupa'ya yönelik olacağı için, ilk sorunuzun cevabı olan mesajlarımı (!) daha iyi verebilmek için!.. "Bebop Samba" da enteresan bestelerimden biri. Bebop tarzı bir melodi ile samba ritminin kombinasyonu. Ünlü saksofoncu Lucky Thompson'a ithafen yazdığım "For Lucky", benim için özel bir çalışma. Caz müzisyenleri parçanın adını duyduklarında Lucky Thompson için yazıldığını hemen anlarlar. Albümde beraber çaldığım Pierre Michelot ve Phillippe Combelle de parçayı çok sevdiler. Lucky, onların gençlik dönemlerinden yakın arkadaşları olduğu için "For Lucky"i bir başka keyifle çaldılar.

Sizin mükemmel seviyede saksofon çaldığınızı da biliyoruz...

İltifatın için çok teşekkürler. Tenor saksofonumu çok ağır olduğu, askısı maskısıyla uğraşmak konusunda biraz tembel olduğum için fazla sağa sola götürmüyorum. Bu aralar bu yüzden alto ve soprano çalıyorum.

Sizi geçen ilkbaharda Ankara'da bir konserde dinlemiştim ve orada alto ile "Portrait of Black and White" adlı bir parça çalıyordunuz. Çok hoşuma gitmişti.

Evet. Bu parçayı ünü Türkiye'nin sınırlarını aşmış büyük müzisyen, sevgili İmer Demirer ile beraber ünison olarak çalıyorduk. Parçanın Chat Baker yorumu çok güzeldir, bence bir yerden bul ve dinle. Alto deyince, kendime ait bir alto stilim olduğunu pek sanmıyorum. Zaten bu çok zor bir şey. Alto, saksofon ailesinin belki de en zor çalınan üyesi. Bu nedenle cazla özdeşleşmiş alto saksofoncu sayısı fazla değildir.

Albüme adını veren "Vian Köpüğü" hakkında neler söylemek istersiniz?

Çok sevdiğim arkadaşım, yazar ve tiyatrocu Mehmet Baydur bana, aynı zamanda bir müzisyen olan Fransız yazar Boris Vian'ın "Günlerin Köpüğü" adlı bir kitabını vermişti. "Şu kitabı bir oku bakalım, belki üzerinde bırakacağı

etkiyle bir şeyler çıkar!" dedi. Gerçekten de kitabı okuduktan sonra "Vian Köpüğü"nü besteledim. Bahsettiğim olay yirmi sene önce oluyor! O günlerde çok saydığım bir insan olan Abdi Ipekçi'yi kaybetmiştik. Hem bu üzüntünün etkisi, hem de yağmurlu bir günün melankolik havasında bu parça ortaya çıktı. Boris Vian ve eseri "Günlerin Köpüğü"nden yola çıkarak parçaya "Vian Köpüğü" adı verildi. Paris'te Fransız müzisyenlerle bir kayıt yapmam gündeme gelince, seneler önce yaptığım bu besteyi gün ışığına çıkardım. Zaten genelde de böyle oluyor. Ben bestelerimi albüm çıkarmak amacıyla yapmıyorum. Hayatımın değişik dönemlerinde yaşadıklarım ve hissettiklerimin birer dışavurumu şeklinde bestelerim ortaya çıktı. Bunlar seneler boyu gündeme gelmedi. "Vian Köpüğü"nde olduğu gibi, yeri ve zamanı gelince bu bestelerin kaydedilmesi kısmet oldu.

Tüm albüm buram buram Fransa kokuyor. Genel havada Fransız chanson'larının lirizmi hissediliyor. Bu konuda ne dersiniz?

O nosyonu aldıysanız çok iyi. Ben ilk olarak 1979'da Fransa'ya bir turne için gitmiştim ve çok etkilenmiştim.

Phillippe Combelle ve Pierre Michelot ile sanki senelerdir beraber çalıyormuş gibisiniz. Trio'da çok güzel bir uyum var...

Albüm vesilesiyle yeni tanışmış olmamıza ve albümün iki gün içerisinde kaydedilmesine rağmen, Pierre Michelot ve Phillippe Combelle ile çok iyi bir hava yakaladık. İkisi de çok usta ve deneyimli müzisyenler. Michelot baba tüm dünyaca tanınan ve beğenilen, harika bir kontrbasçı. 70'lerinde olmasına ramen enerjisinden hiçbir şey kaybetmemiş. Kontrbas tonu ve emprovizasyonlarındaki yaratıcılık nedeniyle onunla birlikte çalmak gerçekten büyük bir zevk. Phillippe Combelle de tabiri caizse kaymak gibi bir davulcu. İkisiyle beraber uzun süreli bir müzikal beraberliğim olacağını tahmin ediyorum.

Repertuar konusuna bir dönüş yapalım. Albümdeki standart parçaların seçimini nasıl yaptınız?

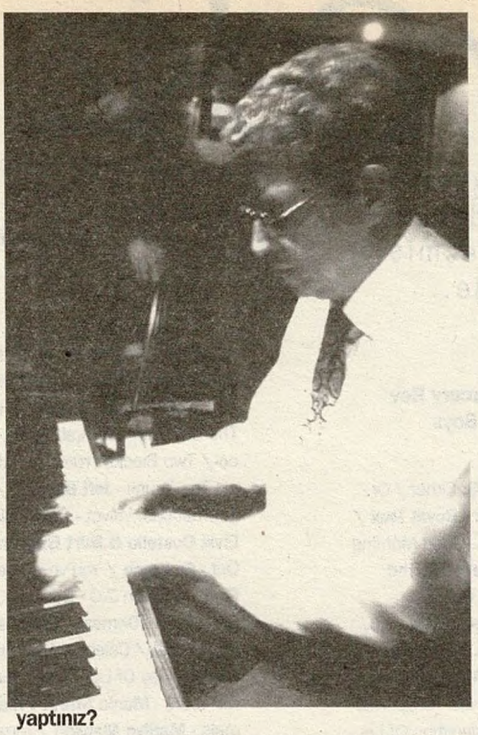

Kayıt Paris'in melankolik havasına uygun bir şekilde yağmurlu bir günde yapılmıştı. O güne uygun olarak "Here Is That Rainy Day"i çaldık. Cole Porter'ın ünlü standardı "I Love You", üçümüzün de çalmaktan çok keyif aldığı bir parça olması nedeniyle seçildi.

Üçüncü standart olan "Saudado de Brasil"in yorumu çok ilgi çekici. Antonio Carlos Jobim'in bir bestesi olması nedeniyle bildiğimiz bossa nova tarzı bir şey beklerken, solo piyano olarak çalınan Bill Evans stili parçayla karşılaşmak şaşırtıcı!

Senin de dediğin gibi, bu parçayı Bill Evans'a gönderme olarak çaldım. Bu günlerde Türkiye'de bazı müzisyenler hakkında "Bill Evans gibi çalıyor" yorumları yapıldığını ve bu müzisyenler arasında benim adımın anılmadığını gözlemlemekteyim. Ben kendimi Bill Evans ekolünün bir takipçisi olarak görüyorum. Müzik hayatımın önemli bölümünü Bill Evans'ın müziğini ve stilini etüd ederek geçirdim. Bu parçayı albüme dahil etmemdeki nedenlerden biri de bu. Avrupa'da da dağıtılıp tanıtılacak bu albümde, Türkiye'de Bill Evans'ın müziğinin ve stilinin doğru bir şekilde yaşatıldığının mesajını bu yorumumla vermek istedim.

Bill Evans etkisinin yanısıra, kendi stiliniz de bu albümde belirgin bir şekilde hissediliyor...

Boris Vian'ın "Günlerin Köpüğü"nü okuduktan sonra "Vian Köpüğü"nü besteledim. Bahsettiğim olay 20 sene önce oluyor... O günlerde Abdi Ipekçi'yi kaybetmiştik. Hem bu üzüntünün etkisi, hem de yağmurlu bir günün melankolik havasında bu parça ortaya çıktı.

İnsan ne kadar bir ustaya saygı gösterse ve onun gibi çalmaya çalışsa da, sonunda kendini çalıyor. Aslında doğrusu da bu. Ailemin Bulgaristan kökenli olması nedeniyle, Balkan müzikleri beni her zaman çok etkilemişti. Bununla beraber yaşamım boyunca çok iyi piyanistlerle tanışma ve onları gözlemleme fırsatım oldu. Tüm bunlar kendi stilimin ortaya çıkmasına yardımcı oldu.

Bundan sonraki müzikal yaşantınız konusundaki düşünceleriniz nedir?

"Vian Köpüğü", Michelot ve Combelle ile müzikal beraberliğimize bir başlangıç teşkil etmesi ve Avrupa'ya açılmama fırsat yaratması nedeniyle, benim için ciddi bir dönüm noktası oldu. Uyumlu bir trio oluşturmak bir piyanist için çok çok önemli. Aynı şekilde Michelot ve Combelle de ortaya çıkan müzikten çok memnun oldu ve ilerde beraber çalışma isteklerini ifade ettiler. Önümüzdeki yıllarda onlarla başka çalışmalar yapmak istiyorum.

Söyleşi: ***Selim Bemba***

BÜLENTORTAÇGİLERKANOĞURGÜROLAĞIRBAŞ
CEMAKSELHAKANBEŞERBİROLAĞIRBAŞBAKİDUYARLAR
VURALSERİFOĞLUCHRİSCHAVEZSARPKESKİNERYAHYADAİ
DENİZDUNDARŞİBELKÖSECAĞLAYANYILDIZOĞUZKUÇUKBERBER
AYŞEGÜLYEŞİLNİLNEZİHYEŞİLNİLAYŞETÜTÜNCÜAKİNELDES
SARPMADENVOLKANOKTEMSELİMBEMBACANAYER
OZANDOĞULUALİPERRETREYENTBOLUKBAŞI
ASIMCANGÜNDÜZJAM SESSIONS

Jazz Cafe

Hasnun Galip Sokak No: 20 Beyoğlu 245 05 16

15:00 İLE 19:00 ARASI BÜTÜN İÇKİLERDE %50 İNDİRİM

90ksan8ekiz

İngiltere'den New Musical Express, Melody Maker, Q, Select, Uncut, Mojo... Amerika'dan Spin... Fransa'dan Les Inrockuptibles... Türkiye'den Roll... Oturmuşlar, 98'in en güzel albümlerini seçmişler, sıralamışlar. "Listekâr" okurlarımızın dikkatine sunuyoruz... Dokuzu bir yerde...

NME

1. Deserter's Song - **Mercury Rev**
2. Hello Nasty - **Beastie Boys**
3. Mutations - **Beck**

4. Moon Safari - **Air** / **5.** Mezzanine - **Massive Attack** / **6.** Either / Or - **Elliott Smith** / **7.** This Is Hardcore - **Pulp** / **8.** Accelerator - **Royal Trux** / **9.** Jurassic 5 - **Jurrasic 5** / **10.** Like Weather - **Leila** / **11.** Good Morning Spider - **Sparklehorse** / **12.** The Good Will Out - **Embrace** / **13.** The Thing We Make - **Six By Seven** / **14.** There's Something Going On - **Babybird** / **15.** The Boy With The Arab Strab - **Belle & Sebastian** / **16.** Music Has The Right To Children - **Boards Of Canada** / **17.** Philophobia - **Arab Strap** / **18.** Featuring 'Birds' - **Quasi** / **19.** 1965 - **Afghan Whigs** / **20.** You've Come A Long Way, Baby - **Fatboy Slim** / **21.** How To Operate With A Blown Mind - **Lo-Fidelity All Stars** / **22.** The Miseducation Of Lauryn Hill - **Lauryn Hill** / **23.** Hope Is Important - **Idlewild** / **24.** This Is My Truth Tell Me Yours - **Manic Street Preachers** / **25.** Without You I'm Nothing - **Placebo** / **26.** Up - **REM** / **27.** Ray Of Light - **Madonna** / **28.** Live At The Royal Albert Hall - **Spiritualized** / **29.** Live 1966: The Royal Albert Hall Concert - **Bob Dylan** / **30.** International Velvet - **Catatonia** / **31.** England Made Me - **Black Box Recorder** / **32.** XO - **Elliott Smith** / **33.** Precious Falling - **Quickspace** / **34.** Sketches For My Sweetheart The Drunk - **Jeff Buckley** / **35.** Celebrity Skin - **Hole** / **36.** A Grand Love Story - **Kid Loco** / **37.** You Guys Kill Me - **The Third Eye Foundation** / **38.** Psyence Fiction - **UNKLE** / **39.** Kingsize - **The Boo Radleys** / **40.** A Thousand Leaves - **Sonic Youth** / **41.** Silur - **Tarwater** / **42.** Nu-Clear Sounds - **Ash** / **43.** Open Transport - **MDK** / **44.** f#a#oo - **Godspeed You Black Emperor!** / **45.** Version 2.0 - **Garbage** / **46.** End Hits - **Fugazi** / **47.** Breaking God's Heart - **Hefner** / **48.** Bring It On - **Gomez** / **49.** Six - **Mansun** / **50.** I've Been Expecting You - **Robbie Williams**

Melody Maker

1. International Velvet - **Catatonia**
2. Hello Nasty - **Beastie Boys**
3. Deserter's Song - **Mercury Rev**

4. This Is Hardcore - **Pulp** / **5.** Moon Safari - **Air** / **6.** Mutations - **Beck** / **7.** The Boy With The Arab Strap - **Belle & Sebastian** / **8.** Nu-Clear Sounds - **Ash** / **9.** 100% Columbian - **Fun Lovin' Criminals** / **10.** Good Morning Spider - **Sparklehorse** / **11.** You've Come A Long Way Baby - **Fatboy Slim** / **12.** Big Calm - **Morcheeba** / **13.** Bring It On - **Gomez** / **14.** Mezzanine - **Massive Attack** / **15.** The Good Will Out - **Embrace** / **16.** How To Operate With A Blown Mind - **Lo-Fidelity Allstars** / **17.** Push The Botton - **Money Mark** / **18.** Rafi's Revenge - **Asian Dub Foundation** / **19.** Jurassic 5 - **Jurassic 5** / **20.** Decksandrumsandrockandroll - **Propellerheads** / **21.** Hope Is Important - **Idlewild** / **22.** Up - **REM** / **23.** Six - **Mansun** / **24.** Without You I'm Nothing - **Placebo** / **25.** Psyence Fiction - **UNKLE** / **26.** Kingsize - **The Boo Radleys** / **27.** Fin de siècle - **Divine Comedy** / **28.** Get In! - **Kenickie** / **29.** This Is My Truth Tell Me Yours - **Manic Street Preachers** / **30.** Version 2.0 - **Garbage** / **31.** Return To The Last Chance Saloon - **Bluetones** / **32.** The Miseducation Of Lauryn Hill - **Lauryn Hill** / **33.** Gran Turismo - **Cardigans** / **34.** Is This Desire? - **PJ Harvey** / **35.** The Audience - **The Audience** / **36.** XO - **Elliott Smith** / **37.** England Made Me - **Black Box Recorder** / **38.** Come Down - **Dandy Warhols** / **39.** Rialto - **Rialto** / **40.** Recorded In State LP - **Scott 4** / **41.** Accelerator - **Royal Trux** / **42.** Tin Planet - **Space** / **43.** Acme - **Jon Spencer Blues Explosion** / **44.** Adore - **Smashing Pumpkins** / **45.** Freak*On*Ica - **Girls Against Boys** / **46.** End Hits - **Fugazi** / **47.** Electro Shock Blues - **Eels** / **48.** Medeiros - **Wheat** / **49.** We Rock Hard - **Freestylers** / **50.** Isola - **Kent**

Q

(alfabetik sırayla 45 albüm)

Moon Safari - **Air** / From The Choirgirl Hotel - **Tori Amos** / Nu-Clear Sounds - **Ash** / Inna Heights - **Buju Banton** / Hello Nasty - **Beastie Boys** / Quench - **Beautiful South** / The Boy With The Arab Strap - **Belle & Sebastian** / Mermaid Avenue - **Billy Bragg & Wilco** / Two Blocks From The Edge - **Michael Brecker Quartet** / Sketches For My Sweetheart The Drunk - **Jeff Buckley** / People Move On - **Bernard Butler** / Can-I-Bus - **Canibus** / International Velvet - **Catatonia** / Talk On Corners - **The Corrs** / Painted From Memory - **Elvis Costello & Burt Bacharach** / The Globe Sessions - **Sherly Crow** / The Good Will Out - **Embrace** / You've Come A Long Way, Baby - **Fatboy Slim** / Try Whistling This - **Neil Finn** / Version 2.0 - **Garbage** / Kundun - **Philip Glass** / Bring It On - **Gomez** / The Miseducation Of Lauryn Hill - **Lauryn Hill** / Celebrity Skin - **Hole** / Gis Gis - **Ifang Bondi** / Ray Of Light - **Madonna** / This Is My Truth Tell Me Yours - **Manic Street Preachers** / Mechanical Animals - **Marilyn Manson** / Mezzanine - **Massive Attack** / Embrya - **Maxwell** / Deserter's Songs - **Mercury Rev** / Supposed Former Infatuation Junkie - **Alanis Morissette** / Teatro - **Willie Nelson** / Walking Into Clarksdale - **Page & Plant** / Without You I'm Nothing - **Placebo** / Decksandrumsandrockandroll - **Propellerheads** / This Is Hardcore - **Pulp** / Northern Sulphuric Soul - **Rae & Christian** / Up - **REM** / Feeling Strangely Fine - **Semisonic** / Adore - **Smashing Pumpkins** / XO - **Elliott Smith** / Tin Planet - **Space** / My Way - **Usher** / I've Been Expecting You - **Robbie Williams**

SELECT

1. Moon Safari - **Air**
2. This Is Hardcore - **Pulp**
3. The Boy With The Arab Strap - **Belle & Sebastian**

4. Bring It On - **Gomez** / **5.** You've Come A Long Way Baby - **Fatboy Slim** / **6.** International Velvet - **Catatonia** / **7.** This Is My Truth Tell Me Yours - **Manic Street Preachers** / **8.** The 3 EP's - **Beta Band** / **9.** The Miseducation Of Lauryn Hill - **Lauryn Hill** / **10.** England Made Me - **Black Box Recorder** / **11.** The Magical World Of The Strands - **Michael Head** / **12.** Either/Or - **Elliott Smith** / **13.** Hello Nasty - **Beastie Boys** / **14.** Without You I'm Nothing - **Placebo** / **15.** Push The Botton - **Money Mark** / **16.** Nu-Clear Sounds - **Ash** / **17.** Pelaton - **The Delgados** / **18.** Ray Of Light - **Madonna** / **19.** 100% Columbian - **Fun Lovin' Criminals** / **20.** Jurassic 5 - **Jurassic 5** / **21.** Deserter's Song - **Mercury Rev** / **22.** Version 2.0 - **Garbage** / **23.** Mezzanine - **Massive Attack** / **24.** Acme - **Jon Spencer Blues Explosion** / **25.** Can-I-Bus - **Canibus** / **26.** Fin de siècle - **Divine Comedy** / **27.** Mahogany Brown - **Moodyman** / **28.** Sunmachine - **Dario G** / **29.** Tonight You Are The Special One - **Earl Brutus** / **30.** Accelerator - **Royal Trux**

SPIN

1. The Miseducation Of Lauryn Hill - **Lauryn Hill**
2. XO - **Elliott Smith**
3. Aquemini - **Outkast**

4. Car Wheels On A Gravel Road - **Lucinda Williams** / **5.** Moon Safari - **Air** / **6.** Mezzanine - **Massive Attack** / **7.** Mechanical Animals - **Marilyn Manson** / **8.** Mermaid Avenue - **Billy Bragg & Wilco** / **9.** Version 2.0 - **Garbage** / **10.** Hello Nasty - **Beastie Boys** / **11.** Celebrity Skin - **Hole** / **12.** Featuring "Birds" - **Quasi** / **13.** From The Choirgirl Hotel - **Tori Amos** / **14.** Consumed - **Plastikman** / **15.** Up - **REM** / **16.** Moment Of Truth - **Gang Starr** / **17.** Rufus Wainwright - **Rufus Wainwright** / **18.** You've Come A Long Way Baby - **Fatboy Slim** / **19.** Psyence Fiction - **UNKLE** / **20.** Pack Up The Cats - **Local H**

32→

UNCUT

1. Deserter's Song - **Mercury Rev**
2. Strangers Almanac - **Whiskey Town**
3. Moon Safari - **Air**

4. Bring It On - **Gomez** / **5.** Mezzanine - **Massive Attack** / **6.** Live 1966: The Royal Albert Hall Concert - **Bob Dylan** / **7.** Electro Shock Blues - **Eels** / **8.** Mutations - **Beck** / **9.** Six - **Mansun** / **10.** Painted From Memory - **Elvis Costello & Burt Bacharach** / **11.** 1965 - **The Afghan Whigs** / **12.** Hello Nasty - **Beastie Boys** / **13.** Car Wheels On Gravel Road - **Lucinda Williams** / **14.** The Jazz Age - **Jack** / **15.** What Another Man Spills - **Lambchop** / **16.** More Becomes You - **Plush** / **17.** Crazy On The Weekend - **Sunhouse** / **18.** Mermaid Avenue - **Billy Bragg & Wilco** / **19.** You've Come A Long Way Baby - **Fatboy Slim** / **20.** Good Morning Spider - **Sparklehorse** / **21.** The Boy With The Arab Strap - **Belle & Sebastian** / **22.** The Black Light - **Calexico** / **23.** Rafi's Revenge - **Asian Dub Foundation** / **24.** Cold And Bouncy - **The High Llamas** / **25.** Sketches For My Sweetheart The Drunk - **Jeff Buckley** / **26.** Jurassic 5 - **Jurrassic 5** / **27.** Palm Tree - **Superstar** / **28.** Yield - **Pearl Jam** / **29.** The 3 EP's - **Beta Band** / **30.** Up - **REM** / **31.** International Velvet - **Catatonia** / **32.** Either / Or - **Elliot Smith** / **33.** A Little Communication - **McAlmont** / **34.** Dearest Christian - **PM Dawn** / **35.** Psyence Fiction - **UNKLE** / **36.** This Is Hardcore - **Pulp** / **37.** Good Humour - **Saint Etienne** / **38.** 100% Columbian - **Fun Lovin' Criminals** / **39.** The Miseducation Of Lauryn Hill - **Lauryn Hill** / **40.** The Magical World Of The Strands - **Michael Head & The Strands**

MOJO

1. Mutations - **Beck**
2. Bring It On - **Gomez**
3. Moon Safari - **Air**

4. Mezzanine - **Massive Attack** / **5.** Push The Botton - **Money Mark** / **6.** Deserter's Song - **Mercury Rev** / **7.** Car Wheels On A Gravel Road - **Lucinda Williams** / **8.** Live 1966: The Royal Albert Hall Concert - **Bob Dylan** / **9.** Dig My Mood - **Nick Lowe** / **10.** XO - **Elliott Smith** / **11.** Mr. Love Pants - **Ian Dury & The Blockheads** / **12.** Live At The Albert Hall - **Spiritualized** / **13.** The 3 EP's - **Beta Band** / **14.** Up - **REM** / **15.** Crazy On The Weekend - **Sunhouse** / **16.** Rufus Wainwright - **Rufus Wainwright** / **17.** Sketches For My Sweetheart The Drunk - **Jeff Buckley** / **18.** Painted From Memory - **Elvis Costello & Burt Bacharach** / **19.** Version 2.0 - **Garbage** / **20.** Palm Tree - **Superstar** / **21.** Acme - **Jon Spencer Blues Explosion** / **22.** The Globe Sessions - **Sherly Crow** / **23.** This Is Hardcore - **Pulp** / **24.** What Another Man Spills - **Lambchop** / **25.** Lateness Of The Hour - **Eric Matthews** / **26.** Hell Among The Yearlings - **Gillian Welch** / **27.** The Salesman And The Bernadette - **Vic Chesnutt** / **28.** Adore - **Smashing Pumpkins** / **29.** Musings Of A Creekdipper - **Victoria Williams** / **30.** Electro Shock Blues - **Eels** / **31.** Good Morning Spider - **Sparklehorse** / **32.** This Is My Truth Tell Me Yours - **Manic Street Preachers** / **33.** V - **Gorky's Zygotic Mynci** / **34.** Jubilee - **Grant Lee Buffalo** / **35.** Hello Nasty - **Beastie Boys** / **36.** Nu-Clear Sounds - **Ash** / **37.** Ray Of Light - **Madonna** / **38.** Step Inside This House - **Lyle Lovett** / **39.** Walking Into Clarksdale - **Page & Plant** / **40.** The Boy With The Arab Strap - **Belle & Sebastian**

les Inrockuptibles

1. Deserter's Song - **Mercury Rev**
2. Rufus Wainwright - **Rufus Wainwright**
3. Mutations - **Beck**

4. Acme - **Jon Spencer Blues Explosion** / **5.** Like Weather - **Leila** / **6.** Up - **REM** / **7.** Clandestino - **Manu Chao** / **8.** XO - **Elliott Smith** / **9.** Without You I'm Nothing - **Placebo** / **10.** Mark Hollis - **Mark Hollis** / **11.** You Guys Kill Me - **Third Eye Foundation** / **12.** Live Roseland NYC - **Portishead** / **13.** England Made Me - **Black Box Recorder** / **14.** Jurassic 5 - **Jurassic 5** / **15.** La bancale - **Tue-Loup** / **16.** Tout l'univers (Listener's Digest) - **Roudoudou** / **17.** Fantasma - **Cornelius** / **18.** Fantaisie Militaire - **Alain Bashung** / **19.** Is This Desire? - **PJ Harvey** / **20.** I Love My Friends - **Stephen Duffy** / **21.** Big Calm - **Morcheeba** / **22.** Good Morning Spider - **Sparklehorse** / **23.** Crazy On The Weekend - **Sunhouse** / **24.** The K&D Sessions - **Kruder & Dorfmeister** / **25.** Version 2.0 - **Garbage** / **27.** Glee - **Bran Van 3000** / **28.** Adore - **Smashing Pumpkins** / **29.** Moon Safari - **Air** / **30.** Kingsize - **Boo Radleys** / **31.** Moon Pix - **Cat Power** / **32.** Perry Blake - **Perry Blake** / **33.** Silur - **Tarwater** / **34.** We Rock Hard - **Freestylers** / **35.** How To Operate With A Blown Mind - **Lo-Fidelity Allstars** / **36.** This Is Hardcore - **Pulp** / **37.** TNT - **Tortoise** / **38.** The Black Light - **Calexico** / **39.** Sketches For My Sweetheart The Drunk - **Jeff Buckley** / **40.** The 3 EP's - **Beta Band** / **41.** Come Down - **Dandy Warhols** / **42.** White Magic For Lovers - **Drugstore** / **43.** A prendre - **Miossec** / **44.** Hello Nasty - **Beastie Boys** / **45.** Johnny Dowd - **West Of Memphis** / **46.** Psyence Fiction - **UNKLE** / **47.** OK - **Talvin Singh** / **48.** Northers Sulphuric Soul - **Rae & Christian** / **49.** Yeah! - **Little Rabbits** / **50.** Vidéo - **Cosmo Vitelli**

ROLL

yabancı

1.
The Salesman and Bernadette
Vic Chesnutt

2.
The Sketches For My Sweetheart The Drunk
Jeff Buckley

3.
Teatro
Willie Nelson

4. Mark Hollis - **Mark Hollis**
5. Perry Blake - **Perry Blake**
6. Mezzanine - **Massive Attack**
7. Up - **REM**
8. Peace and Noise - **Patti Smith**
9. This Is Hardcore - **Pulp**
10. L'Argot du bruit - **Pascal Comelade**
11. Mutations - **Beck**
12. England Made Me - **Black Box Recorder**
13. Ray Of Light - **Madonna**
14. Hello Nasty - **Beastie Boys**
15. Is This Desire? - **PJ Harvey**
16. Making Bones - **Red Snapper**
17. Good Morning Spider - **Sparklehorse**
18. Walking Into Clarksdale - **Page & Plant**
19. Pink Elephant - **Mick Harvey**
20. Ophelia - **Natalie Merchant**
21. Psyence Fiction - **UNKLE**
22. Black Rock - **Djivan Gasparyan & Michael Brook**
23. As Above So Below - **Barry Adamson**
24. Let Us Play - **Coldcut**
25. Contact From The Underworld Of Red Boy - **Robbie Robertson**

yerli

1.
O
Teoman

2.
Gülün Kokusu Vardı
Erkan Oğur - İsmail Demircioğlu

4. Tanbul - **Zen**
5. Avdet Seyri - **Serdar Ateşer**
6. Light - **Bülent Ortaçgil**
7. Lazutlar - **Fuat Saka**
8. Athena - **Athena**
9. Ummanda - **Ulaş Özdemir**
10. Gizli Gizem - **İnan**
11. Edirne Romanları - **Deli Selim & Kadir Ürün**
12. The Love Album - **Crunch**
13. Gözün Sevem - **Hakan Taşıyan**
14. 30. Yıl - **Moğollar**
15. Karşılama - **Okay Temiz & Group Zourna**

3.
Ah Bir Joker
Mirkelam

Bülent Somay

Birikim, Defter dergileri, bir dönem de Radikal'de köşe yazarlığı... Bu, yazı cephesi. Müzik cephesine gelince... Mozaik serüveninin ardından, keyfi oldukça barlarda çalıp söylemek dışında epeyce suskun kaldı, şimdi iki ilginç çalışmayla ispat-ı vücut etmeye hazırlanıyor: Biri, kendi şarkılarından oluşan bir albüm, diğeri Cohen, Sting şarkılarının yorumlarının ve aynı şarkılar hakkında metinlerin yer alalacağı bir albüm-kitap... Somay'la eski ve yeni durumları ve de umumi vaziyetleri konuştuk.

Biraz kalender olmak...

Bülent Somay: Erol adında halamın oğlu vardı. Şimdi New York'ta iktisat profesörü. Benden birkaç yaş büyüktü. 12-13 yaşlarındayken biz bunun plaklarından Donovan, Dylan, Cohen dinlerdik. 68 - 69 yılları bahsettiğim zamanlar. Sultanahmet'e takılırdık. Orada dışardan gelenler, dışarıya gidip gelenler olurdu.

Beatles durumu yok yani?

Ben müzik yapmaya ilk heveslendiğimde Beatles artık dağılmaya hazırlanıyordu. O zamanki hitleri "Let It Be"ydi ve hatırlıyorum, o yaşlarda bile bana çok fazla pop ve göt gelirdi.

Stones?

Stones da dinlemedim, hâlâ da dinlemem. Daha çok balad dinleyerek başladım. Rock'a geçtiğimde artık gitar çalmaya başlamıştım. Led Zeppelin vardı, ama en başta Yes gelirdi benim için. Genesis'i hiç sevmezdim nedense.

Donovan, Dylan, Cohen, sözlerini bazen müziğin önüne geçiren isimler...

İngilizceyi 1972 yılında öğrendim. Şarkı dinlediğimde anlayacak kadar İngilizcem vardı. Benim için şarkı sözleri hep önemli oldu. Belki de bu yüzden baladlara meraklıyım. Latin Amerika müziklerine ilgi duymaya başladığımda da ilk işim İspanyolcayı çözmek oldu. Victor Jara'yı, sözünü anlamaya başladığım zaman sevebildim.

Sözünü anlamayınca bir şarkıyı sevemiyor musunuz yani?

Sevemem. Sevdiğim hiçbir İtalyan şarkısı hatırlamam mesela. Çünkü anlamam. Mesela Mehmet'in (Güreli) sözleri nasıl bu kadar ikinci plana attığını hiç aklım almamıştır. Ben, mesela sahnede bir şarkıyı söylerken bir cümleyi unutsam, abondone olurum. Ama adam bütün bir şarkıyı atmasyon sözlerle söyleyebiliyor... 1970 yılında ilk ciddi gitarımı aldım. 68'de aldığım kötü bir gitarım vardı. Hâlâ hatırlarım, İsmail Soyberk ortaokul-lise kankamdı, kendimize birer tane gitar almıştık. Çok boktan Polonya mallarıydı. İsmail o zamanlar davula meraklıydı ama davul alacak para yoktu. Bir süre çanak çömlekten davul yapmayı denedi, olmadı. Bas gitar çalmaya heves etti, pahalıydı. İsmail'in ilk bas gitarını kendimiz yaptık. O ucuz gitarlardan birini alıp üzerine bas teli taktık. En sonunda teller sapı çeke çeke çat diye kırdı. Biz de gittik, İsmail'e bir torna tezgahında bas yaptık. Ama perdeleri bir türlü tutturamadık. Biz de perde takmamaya karar verdik ve kendi çapımızda perdesiz bas icat etmiş olduk. *(gülüyor)* İsmail'in bugün perdesiz bas merakı oradan gelir. Biz öyle İsmail'le çalmaya başladık.

Ne çalıyordunuz?

İlginçtir, Beatles çalıyorduk. *(gülüyor)* Kolaydı çalması. Bir Beatles nota kitabı buluyorsun, akorları gösteriyor sana, pata küte çalmaya başlıyorsun.

Söz ve beste yazma fikri var mıydı peki?

O zamanlar söz yazmak aklımın ucundan bile geçmiyordu. 1971 yılındayken birkaç Nâzım besteledim ama. *(gülüyor)*

Victor Jara'nın bir lafı benim için çok yol gösterici olmuştur: "Güzel sesim olduğu için şarkı söylemem. Şarkı söylerim, çünkü gitarımın aklı ve ruhu vardır..." Gitarımın aklı ve ruhu varsa, her şey olur. Yoksa, gitarın ya da gırtlağın konuşmuyorsa, çıkan müzik buralı-oralı değildir, kötüdür en başta.

Bağlama merakı hiç olmadı mı?

Hiç merak sarmadım. Monofonik geliyordu bana. Öyle olmayabileceğini sonradan öğrendim. 1971 yılında Boğaziçi'ne girdim. Şimdi Boğaziçi'nin diğer üniversitelerden tek farkı manzarasıdır. Ben girdiğim zaman başka bir dünyaydı. Tamamen Amerikan gelenekleri vardı. Benim girdiğimde, üniversite puanıyla adam alınışının ikinci senesiydi. Ondan önce Robert Koleji'ydi. Aydınlık "hareketimiz" *(gülüyor)*, o PDA'dan (Proleter Devrimci Aydınlık) bugünkü İP'ye uzanan hareket, biliyorsun, Robert Koleji'nde serpilip büyümüş ve maalesef bir türlü orada ölememiş olduğu için...

Dolayısıyla siz de o yıllarda Aydınlıkçı mıydınız?

Hayatta övünerek söyleyebileceğim az şey vardır, onlardan biri de hiçbir zaman Aydınlıkçı olmamamdır. *(gülüyor)* Ama okulda onlar vardı. Benim hazırlık sınıfımı saysam hayretlere düşersiniz: Engin Civan namlı üçkağıtçılarımızdan oldu, Tuğrul Tanyol iyi bir şair, Güldal Kızıldemir iyi gazeteci diyebileceğim birkaç kişiden biri, sonra Engin Ardıç, önemli bir Türk düşünürü oldu. Ve Barış Pirhasan. Böyle "seçkin" bir yerdi yani... Benim kendime marksist demem 19 yaşındayken, 1975 yılında oldu. O dönemde bir yerlere ait olmak zorunda hissederdiniz kendinizi ve dar bir örgüte katılırdınız. Benim için öyle olmadı. Hayatımda bir gruba bağlı olduğum bir buçuk yıllık bir süre falan vardır sadece. Ben aidiyet sorunu olarak değil, okuya okuya solcu oldum. 75'e kadar anarşist falan olduğumu düşünürdüm. Bunda da etki Erol'du sanırım. Müzikle uğraşırdı, hippilik yapardı, solculukla ilişkisi vardı.

Aynı zamanda Anadolu pop yılları o zaman. O müzikler de Boğaziçi'ne ulaşmamış mıydı?

Anadolu pop yaptık biz de. Lise sonda Evrim 4 grubunu kurduk. Ben gene gitar çalıyordum, iki gitar, iki keman vardı. Sonra ıklığ, rebab gibi aletler de katıldı. Bir tane de 45'lik yaptık hatta. "Ayşem"di adı galiba, öbür yüzde, "Aşkın Elinden" olabilir, bir Yunus Emre düzenlemesi vardı.

İlhan İrem'e eşlik eden Evrim 5 aynı grup muydu?

Donovan, Cohen hattına girip biraz daha sofistike balad anlayışına yönelince, hafif küstahlık ederek bu işten sıkıldığımı söyledim. İsmail de onlara katıldı, bir de davulcu aldılar ve Evrim 5 oldular. Benden çok daha iyi bakıyorlardı müziğe. Solist olarak da önce Esmeray'ı buldular, sonra İlhan İrem geldi ve İlhan İrem'in ilk çıkışı onlarla oldu... Bu arada klasik gitar dersi almaya başladım ve ne kadar kötü çaldığımı anladım. İki sene ders aldım ve kendi kendime eşlik edecek kadar gitarist oldum. 75'e geldiğimde okuldaki solcu hareket içinde, daha doğrusu devrimci hareket içinde yer aldım. Solcu demiyorum, çünkü herkes solcuydu Boğaziçi'nde. Kimi CHP'liydi sadece. Hareket içinde yer almaya başlayınca o tuhaf anti-emperyalist takıntılar başladı işte.

"Arkadaş" filmi, saçları kesme, gitarı bırakma

falan gibi mi?
Saçlar kesildi, evet. Çok da acımıştım ama. Hatalar yapıldı tabii. O zaman çok görseldi devrimcilik. Çok sözeldi aynı zamanda. Bugün de öyle ya! Belli cümleleri, belli kalıpları kullanarak konuşunca devrimci olunduğu zannediliyordu. Ben de öyle sanıyordum. Kılık kıyafet tutuculuğu başladı. Erkekler pek etkilenmedi, ama kızlar bacı gibi giyinmek zorunda kaldı. Onlar daha çok acı çektiler o açıdan. Sevinç aldığın müzikle devrimci arkadaşlarının ilgilendiği müzikler de birbirinden çok uzak oluyordu. Bu ne yaratıyordu? Gizli ruh kardeşlikleri oluşturuyordu. Mesela ben o zamanlar daha Maocuydum. Sovyetleri sosyal emperyalist olarak görüyorduk falan işte. O sıralarda, –Sovyetik diyeyim– bir kampta yer alan Barış Pirhasan benim ruh kardeşimdi. Normalde yan yana durmamız ayıp olarak görülürken, biz gizlice buluşur, Cohen falan dinlerdik.

Hâlâ söz ve beste yok mu ortada?
Hayır, hâlâ düşünmüyorum. Boğaziçi Üniversitesi Müzik Kulübü'nün korosunu kurduk. Semih Kuyumcuoğlu, Murat Buket ile üçümüz başını çektik. Spirituel'ler söyledik, gospel söyledik, düzenlemeler yaptık tuhaf tuhaf. "Zahir"i yaptık, bir Alevi deyişidir, hatırlar mısın? *(mırıldanıyor)* Koro, flüt, piyano, iki gitar, basla böyle bir-iki Alevi deyişi yaptık, ama biraz gospelvari olmuşlardı. Şimdi birçok insan "işte tam da Boğaziçili tavrı" diyebilir ama, Moğollar'ın yaptıklarından çok da farklı bir mantık değildi. Moğollar'ın, Kardaşlar'ın Batı müziği kültürleri gospel'a kadar gitmediği için daha rock içinde kaldılar.

O zamanın gruplarının konserlerini, müziklerini takip ediyor muydunuz?
Bakırköylülükten doğan bir fanatiklilikle Cem Karaca hastasıydım. Bizim Cem abimizdi o. Barış, Cem, Erkin üçgeni vardı. Daha Barış'ın sağcılığı, Cem'in solculuğu ortaya çıkmamıştı. Ama Barış hep daha yumuşak başlı şeyler yapardı, beni pek açmazdı. Cem Karaca Apaşlar'ın sertliği hoşuma giderdi. Erkin Baba ise hippi, saçları uzun falan, en yakın gelmesi gereken insan, ama kimyalarımız tutmadı nedense hiç. Dinlerdim ama, çok düşkünlüğüm olmadı. O zamanlar en sevdiğimiz gruplar Modern Folk Üçlüsü, Dönüşüm falandı. Dönüşüm'ün "Kiziroğlu Mustafa Bey"ini çok beğenirdim. Şimdi bu Ayna grubunu her gördüğümde acayip sinirleniyorum. Dönüşüm'ün "Kiziroğlu"suna peh peh peh demek gerekir hâlâ... Ben vokal harmonisi denilen şeye her zaman meskun olmuşumdur. Mazharları da bu yüzden sevdim. Beni en çok etkileyen ve onun gibi olmak istediğim insan Jon Anderson'dır. Yes'in "Tales Of Topographic Ocean"ını hâlâ ayin gibi koyar dinlerim evde. Jon Anderson gibi olabilmek için çok çalışmam gereken yıllarda ben müziği bıraktım.

Mozaik cesur bir grup değildi. Tam tersine, en cesur taraflarımız kırpıldı. En delici projelerimiz yapılmış olsaydı, çok farklı şeyler olurdu. Hepimizin en iyi yapabileceği tarafları budanmış oldu. Bunu da hep uzlaşmak adına yaptık. Müzik aslında çok şahsi bir şeydir ve bir grup da ancak bu şahsi isteklere benzer cevaplar veren insanlar arasında kurulur.

Niye bıraktınız?
Tiyatroyla uğraşmaya başladım. Tiyatro konu olduğunda içinde bulunduğum sol camiayla kesişebiliyorduk. Brecht'i onlar da seviyordu, biz de. 1980'e kadar evde kendi kendime çaldım. Bu arada bütün Inti Illimani, Jara şarkılarını çalmayı, söylemeyi öğrendim kendi kendime.

1980'e geldik. Ne oldu 12 Eylül sabahı?
Harç bitti, yapı paydos. Annem sabah beş buçukta telefon etti. Darbe oldu dedi. Kalktık, ne yapacağız diye düşünmeye başladık, arkadaşımla. O anda bir grupta değildim. Adım ortalarda gezmiyordu, ama hemen alınacak belli insanlar vardı. Onlar konuşursa bizi de alırlardı. Konuşmadılar, kimse de beni aramadı... Bir yıl neredeyse öyle geçti. Mozaik'in son albümündeki "1981" tam da bunu anlatır işte... Ayşe Tütüncü'yle tanıştık bu arada. Piyanoyla gitar ilk defa yanyana geldi benim için. Onunla karşılaşmış olmak, müzikal olarak beni baştan aşağıya silkeledi. Armoniyle aramda olan ilişkinin mantıksız bir aşk ilişkisi olduğunu fark ettim. Bilmiyorum, ama seviyorum. Ayşe çok iyi biliyordu, ondan öğrendim.

Mozaik macerasına girsek artık...
1983 temmuzuna kadar iki yıl boyunca Kanada'daydım. Orada bir Nijeryalı ve bir Arjantinliyle bir grup yapıp iki-üç konser verdik. Latin Amerika şarkıları çaldık. O zaman El Salvador ve Nikaragua'nın en ateşli olduğu zamanlardı. Latin Amerikalılar da aynı bizim gibi "gece"ler yaparlardı, politik içerikli. Orada çıkıp şarkı söylerken üzerime fazla bir anti-Amerikancı his gelirdi, hoşuma giderdi. Şili'den, El Salvador'dan kaçanlar vardı ve İngilizce konuşmak ayıp gibi görülürdü onların arasında. Bir gece "Venceremos"u söyledim. Sonra "ben bir şarkı söyleyeceğim" dedim, "bunun İngilizce çevirisi 'We Shall Overcome'. Bir Amerikalı da bir zamanlar böyle bir şarkı yapmış..." Normalde çok tepki almam gerekirken, herkes katıldı. O sırada benim eski arkadaşlarımdan Sumru, Saruhan, Timuçin ve Ayşe burada bir grup kurup konser vermiş. Kıskançlıktan öleyazdım. Dönünce altı ay falan flört ettik grupla. Tanımadığım Serdar Ateşer vardı, grupta bas çalıyordu. O sırada onlar "Ölümden Önce Bir Hayat Vardır" konserini yapmışlardı. Aslında bir konser için bir araya gelmişler, dünya halk şarkıları söyleyeceklermiş ve o konser için adımız Mozaik olsun demişler. Hepsinin müzik zevkleri de farklıydı aslında.

Mozaik'e bakınca sanki bir grup insan bir araya gelmiş, müzik yapmalıyız ve şunun için yapmalıyız diye düşünüp taşınıp da işe girişmiş gibi görünüyor.
Mozaik müzik yapmak için kurulmadı ki! "Bi şey yapmak lazım" dendi, grup kuruldu. Bu "bi şey" kelimesi çok önemli işte. "Yeni bi şeyler yapmak lazım abi", "abi, farklı bi şey olsun abi" dendi. O "bi şey" "bi şey" olarak kaldığı sürece, başarısızlığın baştan garantisi vardı tabii. Farklı bir şey yapalım demezsin, bir şey yaparsın, sonra "bu, bugüne dek olanlardan farklı oldu galiba" denir. Ne yapacağını bilmeyen insanların lafıdır "farklı bir şey yapalım" lafı. Ama bunun da

ORANJ SYMPHONETTE
THE ORANJ ALBUM
RYKODISC

Bill Frisell, Yusef Lateef, Ron Miles, PJ Harvey, Tom Waits'in topluluklarında çalışmış müzisyenlerden kurulu Oranj Symphonette; yeni albümünde Duke Ellington, John Barry ve Burt Bacharach gibi caz ve easy listening ustalarının parçalarını yorumluyor.

RED SNAPPER
MAKING BONES
WARP

'Red Snapper son on yılın en ateşli ve en coşkulu dans albümüyle geri dönüyor' GQ Magazine

BAABA MAAL
NOMAD SOUL
RYKODISC

World Music'in popüler ismi Baaba Maal; Jon Hassel, Brian Eno gibi isimlerle çalıştığı yeni albümünde Afrika'nın geleneksel müzikleriyle batının çağdaş tınıları arasında bir köprü kuruyor.

TRANSGLOBAL UNDERGROUND
REJOICE REJOICE
NATION RECORDS

Etno-pop türünün öncüsü TGU'nun yeni albümünde Hint, Afrika, Mısır, İsrail, Çingene müzikleri; trip-hop, techno, hip-hop gibi 90'lar dans müziğinin yapıtaşları üzerinde biraraya geliyor.

KODMÜZİK

İstiklal Cad. Atlas Pasajı, No:16 Beyoğlu/İstanbul | Tel: 0212 244 2422 - 292 0465 | kod muzik@superonline.com | Faks: 0212 292 0473

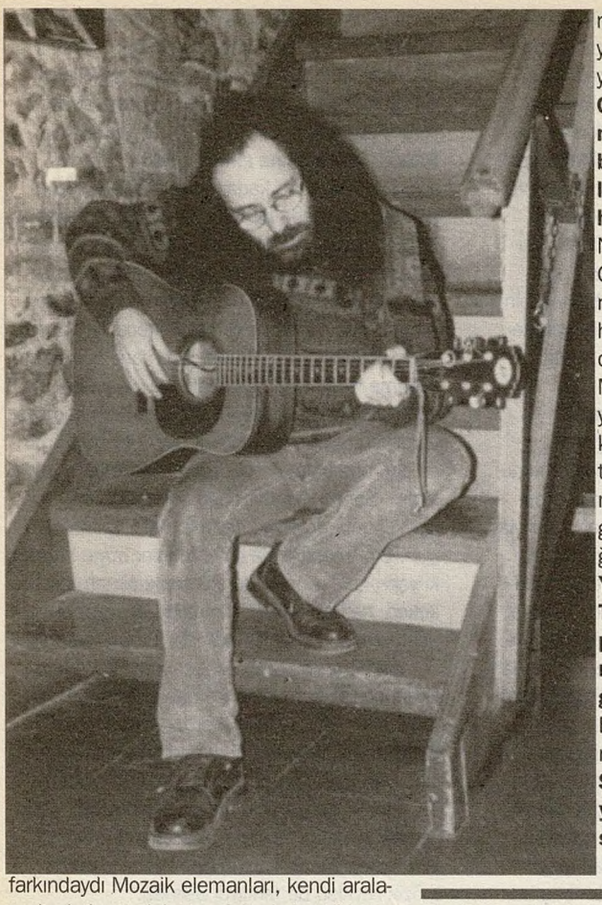

farkındaydı Mozaik elemanları, kendi aralarında da bunu dalgaya alırlardı, kendi kendiyle alay etmeyi biliyordu grup, ama büyük bir erdem değil tabii. 1984'te Serdar Ateşer "arkadaşlar, rock'a açılalım" diye tartışma başlatınca, karşısında şunları buldu: dünya halk müzikleri, balad, caz... Grup, zamanında Chick Corea bile çaldı. Berbat çaldı. Benim neyimeydi ki Chick Corea çalmak? Grup Chick Corea çalabilenlerle çalamayanlar arasında ikiye ayrılmıştı sanki. Mozaik, insanların ne istediklerine hiç aldırılmayan bir hale geldi. Demokratiktik, herkesin ortak fikrini bulacaktık, bunun için de herkesin sivrilikleri törpülendi, ortada bir yerde buluşuldu işte. 1985 yılında o bilinen esas Mozaik böylece çıkmış oldu.

"Ardından" albümünün içinde "tüm itirazlara rağmen elektro gitar solo Bülent Somay" yazıyor bir şarkının altında...

O soloyu nota nota yazmıştım oturup. Çok basit bir soloydu oysa ki. Yaptığımız her müzikte o müziği yaratan temel karakteristiği atarak çalıyorduk. Caz çalıyorsan doğaçlama yaparsın, biz kurgu çalıyorduk. Rock çalıyorduk, iyi aile çocuğu tavrıyla. Halk müziklerini de...

Bir Almanın gazel okuması gibi...

Aynen öyle.

Mozaik'ten nedense başta Mozaik'çiler memnun değil. Bu grubun hiç önemi, güzel yaptığı bir şey yok mu yani?

(gülüyor) Bence var. "Bu yaptığınız çok değişik, nasıl böyle cesur bir müzik yaptınız" deniyordu ama elimiz ayağımız titreyerek yaptık biz onları. Mozaik cesur bir grup değildi. Tam tersine, en cesur taraflarımız kırpıldı. En delice projelerimiz yapılmış olsaydı, çok farklı şeyler olurdu. Hepimizin en iyi yapabileceği tarafları budanmış oldu. Bunu da hep uzlaşmak adına yaptık. Müzik aslında çok şahsi bir şeydir ve bir grup da ancak bu şahsi isteklere benzer cevaplar veren insanlar arasında kurulur. Yaş ilerledikçe istekleri-

Orient'te oryantalist olmak en kötüsü tabii: Balık Ayhan, sadece Batı için değil, bizim için de ilginç bir "öteki" artık. Biz de artık Balık Ayhan'ın hayatımızın doğal bir parçası olduğu zamanları yaşamıyoruz.

ni ifade etmek öne çıkıyor çünkü. 25 yaşında, ama şu var ama bu var diye, biraz daha esnek olabiliyor.

Genelde adınız Bulutsuzluk Özlemi'yle anılıyordu. O dönemin iki grubu gibi. Onlar belli bir formu kendilerine seçip hem Türkçe, hem rock, hem de politik olarak var oldular.

Nejat'ın hiçbir zaman fanı olmadım. Onun prozodisi, Türkçeyi rock formuna oturtuşu beni hiç çekmedi. Öyle hiç sevmem. Türkçeyi kullanışını sevdiğim iki insan var sadece: Bülent ve Mazhar. Hani bir Levi's reklamı var ya, ufaklığın eline silindir veriyorlar, kare bir yere balyozla çakarak oturtuyor, çok çirkin bir reklam ayrıca da, neyse, Nejat bana hep bunu yapıyor gibi geldi. İleride geriye doğru bakıldığında ne kalır? İyiydi hoştu denir...

Yine de şunu söyleyemez miyiz? Türkçe rock yaparak, aynı zamanda politik olarak sol kesimle rock çevresinin biraz barışmasını sağladılar gibi sanki...

Barıştılar mı? Ayrıca barışmaları gerekiyor mu?

Şöyle de devam edebiliriz: Türkiye'de rock olmak zorunda mı? Varsın olmasın. Dünyanın her ülkesinde rock çalınması şart mı?

Türkiye'de belki de rock müziği olmuyordur, ayrıca olması da şart mı?! Müzisyensen, rock dinlemeyi ve söylemeyi seviyorsan, o zaman müzisyen olarak kendine gidecek yer bulman gerekir. Bu rahatlığa erişen bir müzisyen bu lafı edebilir. Burada yaşayacağım, yerim burası ve bir de rock çalacağım diyorsan, bu lafı söyleyemezsin, bu ülkede de rock çalınmalı dersin. Serdar Ateşer'in Mozaik'ten ayrıldıktan sonraki macerası bence tam da bu durumu anlatır: "İllâ da barışacağım." Nasıl barışacaksın? İşte böyle on yılda bir albüm yaparsın ondan sonra. Mozaik içinde istediğini yapmak istiyormuş gibi yapıp ayrılan Serdar oldu. Ama -muş gibi yaptı, çünkü ayrıldıktan sonra da istediğini yapmadı. Hep aradı. Şunu da yapayım, şarkı da söyleyeyim, gitar solo da atayım, ama ben şunu çalmak isterdim diye dağılıp gitti. Ne istediğimizi bilmek o kadar zor ve karışık bir şey değil. Belki sen bir hard rock grubunun davulcusu olayım, iyi davul çalayım, konserden sonra da kızlar üzerime atlasın diyebilirsin. Bu dünyanın en haklı isteklerinden biridir, kim çıkıp da "ne diye bunu istiyorsun, sende politik şuur yok mu" diyebilir? Sana ne! Adam bunu istiyorsa ister, sana mı kaldı tasası? Oturup da bunları tartışırsak, müzik yapmaya vaktimiz kalmaz. Roll'da okudum, Serdar'ın yaptığı gibi kültür teorisi yapmaya başlarsın. Bırak allahaşkına bunları ya! Bunları yaptık zamanında. Kültür teorisiyle olmuyor, sen kendinin teorisini yap. Kendini anla, ben ne istiyorum diye. Ben Serdar'ın ne istediğini anlamadım, kendisinin de anladığını sanmıyorum. 40'ımdan sonra kendimin ne istediğini anladım ama. Bundan sonra gelecek eleştiriler de benim için önemli değil. İstediğimi yapacağım çünkü. Beğenmediniz mi? Eee, iyi beğenmeyin, demek ki benim istediğim şeyin fazla taraftarı yokmuş. Müziğimle mesaj vermek zorunda mıyım? Mesaj vermenin çok daha anlamlı semiyotik yolları vardır ve ben o yolları kullanıyorum zaten hayatımda. Yazı yazıyorum, yayıncılık yapıyorum. Yetiyor bunlar bana. Ben şarkı söylemeyi seviyorum, balad söylemeyi seviyorum. Bu saatten sonra oturup artık Mozaik'te olduğu gibi cazcı arkadaşlarımla konsensüs oluşturmak gerekmiyor ki... 1988 yılında Serdar ayrıldı Mozaik'ten, grupta elektro gitar kalmadı ve ben elektro gitar çaldım. Görev beni çağırıyor diye elektro gitar aldım ve oturup çalışmaya başladım. Sapık mısın be adam? Elektro gitar insanın gençliğinde heves edip öğreneceği bir şeydir. 32 yaşında elektro gitar çalmaya başlanmaz ki! Bas çalmayı hiç sevmeyen Saruhan grupta bas çalardı mesela. O hiç değilse bas çalmayı da iyi becerirdi, ama bas çalmak istemiyordu ki adam. Esas şarkı söylemek istiyordu. Timuçin de şarkı söylemek isterdi, ama oturtuldu, perküsyon çaldırıldı. Mozaik'in temel yanlışı buydu. Bunun en öne çıkan eleştirmeni Serdar Ateşer'miş gibi göründü, ama Serdar bunun en sıkı savunucusuydu, diğer taraftan da enstrümantal mükemmeliyetçiliği falan vardı. Serdar, Mozaik adlı gruba, içimizde marksist geçmişe sahip insanlar olmasına rağmen, "doğru müzik" denilen lafı sokan insandır. Müziğin doğrusu yanlışı mı olur! Seversin ya da sevmezsin sadece.

İnsanlar sizden ne yapmanızı bekliyordu sizce? Daha birkaç yıl önce bir söyleşiniz olmuştu, orada "işçi sınıfına müzik yapmamakla" suçlanmıştınız.

İşçi sınıfı için müzik yapamazsınız ki!

Evrensel Kültür dergisinde o zamanlar "Türkiye'de sınıf müziği yok" demiştiniz... Ne kastediyordunuz?

Sınıf müziği kendiliğinden ortaya çıkar. "Ben müzisyenim ve marksistim, işçi sınıfının müziğini yapayım" diyemezsin ki. Türkiye'de pop müzik yapanlar kimin müziğini yapıyorlar? Burjuvazinin dersen gülerim. Proletaryanın dersen, gene gülerim. Sınıflar ötesi bir müzik yapıyorlar, herkes seviyor. Kemalist proje, imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz projesi, bu anlamıyla bir tek Türk popuyla gerçekleşti işte. Arabesk de öyle. Bir zamanlar sosyolojik analizler yapılmaya çalışılırdı, kırdan kente göç eden insanlar falan... Orhan Gencebay'ı artık "bu ne biçim müzik" diyen aydınlar bile dinliyor. Teslim oldular onlar da. ÖDP bir toplantıda slogan olarak kullanmış "Batsın Bu Dünya"yı. Ben de bu arada, "Hatasız Kul Olmaz"ı düzenliyorum, çalmak için. Biraz hard rock, Led Zeppelin'vari bir düzenleme olacak. Hiçbir zaman hayranı ve dinleyicisi olmadım gerçi. Hatta 85 yılında Yeni Gündem dergisine çok ağır bir yazı yazmıştım. Kalkıp "Türkiye'nin blues'u" diyenler olmuştu. Ben de "hiçbir alakası yok" derken, dozu kaçmış bir yazı yazdım. Hakaret de ettim. Şimdi olsa hakaret etmem.

Hep bir ortasını bulamama hali var sanki... İnsanlar ya anlamsız yere yerin dibine batırılıyor ya da zamanı geçtikten sonra gene anlamsız yere yüceltiliyor. Överken de referans ille de Batı oluyor. Bir rock müzisyeni çıkıp da Ali Ekber Çiçek için "Türkiye'nin John Lee Hooker'ı" diyebiliyor televizyonda.

Yüreğini koyarak çaldığını söylemek için kurulmuş bir cümledir o. Ali Ekber Çiçek'in eline gitar versen de öyle çalar, ya da Hooker'ın eline saz

versen aynı şey. İyi müzisyen yüreğini koyar zaten. Mesela Erkan Oğur, perdesiz gitarıyla çalarken de aynı yüreği koyuyor oraya, bağlamayı alıp türkü çalarken de. Benim "Küçük Kurşun Askerin Gerçekleşmeyen Kaçışı" diye bir parçam vardı. Pop caz beste yaptım diye bakmıştım. Erkan'a sordum, "nikriz makamı bu" dedi. Ben hayatımda bu makamı bilmem. Almanya radyosunda yayınlandı şarkı, "bakın ne kadar Akdenizli bir parça" diye sundular. Standart bir pop caz olarak duymak da mümkün o parçayı, Spyro Gyra gibi. O zaman farkettim ki, Amerikalı, Türk, Akdenizli olmak arasında çok ince çizgiler var. O "buralı olmak", "buraya ait bir şeyler yapmak" gibi laflar, o ince çizgileri görmeyen insanların kaba çizgiler ihtiyacından doğuyor. Victor Jara'nın bir lafı benim için çok yol gösterici olmuştur: "Güzel sesim olduğu için şarkı söylemem. Şarkı söylerim, çünkü gitarımın aklı ve ruhu vardır..." Gitarımın aklı ve ruhu varsa, her şey olur. Yoksa, gitarın ya da gırtlağın konuşmuyorsa, çıkan müzik buralı-oralı değildir, kötüdür en başta.

Son albüm "Plastik Aşk"da "Emekli Albay Hilmi Ertunç" gibi daha somut, ironik sözleri olan parçalar çıktı. Bu, kadroya Ümit Kıvanç'ın dahil olmasıyla mı oldu?

"Hilmi Ertunç" için belki söylenebilir. Ama her gelen, kişiliğini de gruba getirdi. Ümit'in o ironik, sarkastik kişiliği de gruba geldi tabii. Her şeye dalga geçerek bakmak tavrıyla, Türkiye'deki insanların askeriyeye olan aşkını anlattığında öyle bir söz yazdı haliyle. Ümit'i gruba harika bir davulcu diye almadık ki, kişiliğiyle aldık. Ümit'in enstrümantal yetersizliği onu çok gerdi. Rahat olsa olacaktı, ama olamadı. Ben de elektro gitar konusunda aynı gerilimi yaşadım. Adam perdelerde doğru olarak gezinmiş denebilirdi benim için, ama gitar konuşmuyordu tabii. Altı kişi içinde iki gergin insan olunca, o albüme de geçmiş olsun demek gerekti tabii. "Plastik Aşk", gereken önemin verilmediği bir albümdür. Albümdeki beş bestemin içinde ikisinin iyi olduğunu düşünürüm. Gerisini hep beraber unutabiliriz. "1981" ve "Bir Adam Öldü", gerçek anlamda şarkı yazarı olmayı becerdiğim ilk iki şarkı. "1981"de biraz Peter Gabriel özentiliği vardır ama iyi parçadır.

Sınıf müziği kendiliğinden ortaya çıkar. Türkiye'de pop müzik yapanlar kimin müziğini yapıyorlar? Burjuvazinin dersen gülerim. Proletaryanın dersen, gene gülerim. Sınıflar ötesi bir müzik yapıyorlar, herkes seviyor. Kemalist proje, imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz projesi, bu anlamıyla bir tek Türk popuyla gerçekleşti işte.

Şimdi ilginç bir başka durum var. Ülkedeki entellektüel camia içinde yer alan, aynı zamanda film çekebilen, kitap yazabilen, resim yapan, gazeteci olan bazı isimler var. Bülent Somay, Ümit Kıvanç gibi... Ya da Mehmet Güreli... Bunlar aynı zamanda müzik yapan isimler. Ama bu ülkedeki müzisyenleri say dediğinde, ilk akla gelecek isimler değil bunlar. Benim işim müzik diyen insanlar değil.

Evet, öyle gibiyiz. Mehmet buna en iyi örnek tabii. Ümit lisede davul calmış, sonradan maydonoz denemez ona. Mehmet gençliğinden beri gitar çalar. O da aynı. 70'lerde başka şeyler yüklenince, Ümit müzik yapamamış. Mehmet'in yapmadığı bir heykel kaldı galiba. Ben de resim ve sinema dışında çok iş yaptım. Bizim gibi adamlarla müzisyen müzisyenler arasında tabii ki ciddi farklar var. Avantajları çok daha geniş bir alandan beslenirsin. Mesela Türkiye'nin en basçılarından biri Gürol. Adam hayatını da müzikten kazanıyor ve o çok başarılı işlerinin arasında istemediği şeyleri de yapmak zorunda kalıyor. Artık azaldı, ama eskiden çok yapardı. Sevmeden çaldığı müzikler Gürol'da "aman abi yaa" tavrı geliştirmiştir. Bir sürü iyi müzisyende var bu. İsmail iyi bir örnek, ama hiçbir zaman kendi müziğini yapamadı. Hep projeleri vardır oysa ki. İskender Paydaş iyi bir müzisyendir, ama başkalarına çalmaktan kendi müziğini yapamaz oldu. Gürol bu yapının içinden fırlayıp kendi müziğini yapmayı bseceren nadir insanlardandır.

Ama bu müzisyenlik dışındaki işler, entellektüel uğraşlar ve bu çevrenin insanı olmak da, lafın ağızdan çıktığı gibi çıkmasını engelleyen, kurguya ağırlık veren insan olmayı getirmiyor mu?

Sanal bir ortamda yaşadığımız doğru. Bizim gibi adamlar öyle. Ama bundan kurtuluş yolu yok değil. Hayatının değişik alanlarını birbirinden ayırıp duvarlar çekemezsin ama, yaptığın işi, daha doğrusu kendini çok ciddiye almaktan vazgeçtiğinde bu işler kolaylaşıyor. Aksi halde tabii, entellektüel işler arasında bir de müzik yapan adam, oturup bir beste yapmadan önce Kemalist kültür politikamızın sorunlarını düşünür ki, hiç şansı kalmaz hayatta.

Mesela Lou Reed de entellektüel bir adam, ama "sabah kalktım televizyon pırıl pırıl, evde de taze salata kalmamış" gibi çok günlük ve sıradan sözler yazabiliyor.

Benim son dönem bestelerim de hep öyle. Bir muhabbetten bir beste çıkarabildiğim yerlere geldim. Rönesans aydını gibi olduk. Ama aydınlanmacılık değil tabii bu. Çünkü rönesans, aydınlanmadan önce gelir. Kemalizm bize yaptığın işi çok iyi yap, orada uzmanlaş, başka şeye burnunu sokma diyordu. Biz de, sana inat her boku yapacağız demiş olduk. Bu durumda biz biraz pre-kemalist olduk. *(gülüyor)*

Bundan sonra ne olacak peki?

Bundan sonra aydınlanmacı olamayız tabii. *(gülüyor)*

Yakında çıkacak albümde, bildiğimiz kadarıyla sözler İngilizce olacak. Şimdi herkes "neden Türkçe değil" diye soracak.

Neden İngilizce, biraz ayıp etmiyor muyum, değil mi? Bir nevi terbiyesizlik sayılmaz mı? Kırk yıllık Türkçe neyine yetmedi lan? Vatandaş Türkçe konuş!.. "Vatandaş Türkçe konuş"tan başlayalım: Bu slogan Türk faşistlerinin ilk kalkınmasıdır. Nedense bizim Türk faşistleriyle solcular arasında bir ortak nokta ararsak, böyle bir kader birliği vardır. Solcularımız da anti-emperyalizm üzerinden milliyetçidir. Yani sağdan soldan, illâ dünyanın uluslara bölünmüş olduğunu, farklı ulusların farklı diller konuşup farklı kültürlere sahip olduğunu, kaza eseri doğmuş olduğumuz yerin diline, örf ve adetlerine bağlı kalmanın bir farz olduğunu kabul ederek işe başlayacağız ki, gerisi gelsin. Ben kendimi böyle bir bağlılık içinde hissedemiyorum. Nerede doğduğumuz bir tesadüftür. Vallahi tesadüftür. *(gülüyor)* Bir tesadüfe bu kadar fazla erdem yüklemeyelim. Şarkılarımı son zamanlarda İngilizce yazıyorum. Niye? Çünkü, benim söylediğim tarzda şarkılara Türkçe söz yazmak zor. Bunu beceren bence iki insan var

sadece: Bülent ve Mazhar... Bu Türkçe dilinin başka herhangi dilden daha fakir, aşağı olmasından kaynaklanmıyor. Bundan 75 yıl önce bizim Türkçeye kendi elimizle ettiklerimiz buna sebep. Dilin bir darbeyle değiştirilebileceğini zannettik, dilin kendi geçmişiyle bağlarını kopardık. Alfabesini, kelimelerini, gramerini değiştirme gayretine girdik. Artık 75 yıl önce yazılmış şeyleri okuyamaz olduk. Bir dilde şiir yazmak için bu dilin belli vezinlere, belli ölçülere, kafiyelere sahip olması gerekiyor. Bunlar ancak yüzyıllar boyu yavaş yavaş oluşur. Şair yenisini yaratır, ama karşısında mücadele edeceği bir şey olursa yaratabilir. Vezinlere karşı çıkar ve yeni bir vezin yaratır. Ya da serbest vezinde yazar. Bir şairin karşı çıkacağı bir şey yoksa ne yapabilir? Dil devrimi denilen şeyle birlikte bir sürü şairin yaratıcılığına ket vurulmuş oldu. Türkçe kendi vezinlerini zaman içinde tekrar oluşturacak. Bunu yapacak olanlar da şarkı yazarlarından ziyade şairlerdir, bugünün şairleridir... Serbest vezin müzikal akıcılığı bozuyor, o yüzden Türkçe beste yapmak konusunda sorunlarım var. Bu yüzden bildiğim ikinci dil olan İngilizceyi tercih ettim. Daha büyük bir yetenek mi istiyor? Hayır. Hatta daha kolay. Çünkü hazır kalıpları var. Kendi yeteneksizliğimi kamufle ettiğimi söylemek bile mümkün. Türkiye'de İngilizce müzik yapmak, anlaşılabilirliğini binde bire düşürmek demektir. Ama ben zaten anlaşılır ve popüler olayım, albümlerin çok satsın diye yapmıyorum. Yayınlanmasa da çok üzülmem zaten... Bundan on yıl önceki o heavy metal furyasında bir sürü genç grup İngilizce sözlü metal parçalar yaptı. Ben onlara hep yapmayın derdim. Çünkü İngilizce sözleri, gramerleri, telaffuzları yanlıştı ve zaten bir şey de söylemiyorlardı. Sadece ses çıkarmak için yapıyorlardı. Artık öyle metal kaldı mı? İngilizce söylüyormuşum gibi yapınca olmaz. Kendi eleştirmenin olmak güçtür, ama bir şarkıyı yazıp bitirdikten sonra mutlaka ana dili İngilizce olan bir arkadaşımla elden geçiririm. Onun müdahelesiyle çok bozulacaksa, çöpe atarım. "Bu İngilizce bir şiir olmamış" denen bir bestem olmadı. Onları da zaten şiir formatında yayınlatmaya çalışıyorum. Dışarıda tabii. İngiliz şiirinde bir devrim oluşturmadıklarını biliyorum. Orta karar İngilizce şiirler oldu.

Ama İngilizce her şeyi de söyleyemezsiniz. Mesela Nejat Yavaşoğulları "Kütürdet Beni Rutubet nasıl derim ben İngilizce" diyor.

Doğru. Benim heavy metalcilere karşı çıkışım da o. Rock ana dilinde yapılır. Çünkü reflekstir. Ama ben balad yazıyorum. Düşünerek yazılır ve kurgulanır balad. Birdenbire aklına gelmez. Keşke öyle çıkan parçalarım olsa da, güzel güzel Türkçe rock yapsam. Kendime de haksızlık etmeyeyim, tarzım o değil belki de.

Peki, eski bir Mozaik dinleyicisi bu albümü aldığında ne diyecek sizce?

Kafayı yemiş diyebilir. Ama müzik tarzı farklı Mozaik'ten. O melez bir tarzdı. Bu tamamen bana ait bir tarz. Rock'laşmış baladlar bulacaklar. Sapho'da kendi şarkılarımı ve bir takım cover'ları bir arada söylüyorum. Cohen'i rocklaştırıyorum, Sting'i cazlaştırıyorum.

Arada kendi şarkınız olduğunu hiç söylemiyorsunuz ve oradakilerin çoğu, onları da başkalarına ait yabancı şarkılar sanıyorlar.

Benim şarkılarım olduğunu bilmeleri gerekmiyor. Keyif alıyorlarsa, kimin olduğu önemli değil. O krediyi alıp madalya gibi dolaşmak istemiyorum. Biraz kalender olmakta fayda var. Beğendiyseniz teşekkür ederim. Kendime artık bir şarkı yazarı diyebilirim. Fakat şarkı yazarlığıyla icracılık arasında çok uçurum olduğunu sanmıyorum. Adam gitar çalmayı öğrenmiş, cover yapıyor, Hendrix söylüyor. Güzel bir maymunluk türü. Birçok genç için çok eğitici. Cover düşman olduğum bir şey değil. Ama öyle de müzisyen olunmaz. Ama illâ şarkı yazarı olmanız gerekmiyor. Yorum diye bir şey var. Bir şarkıyı kendinleştirebilirsin. Şimdi tuhaf bir proje yapıyorum. Müzik hayatım boyunca beni etkileyen bazı şarkıların bana ne söylediği üzerine yazılar yazdım. Müzik okumaları. Bu denemelerimin yanında o şarkıları bir de yorumluyorum ve bu kasetli bir kitap olarak yayınlanacak. İçinde Cohen, Sting, Peter Gabriel, Jara gibi isimler var.

Ali Ekber Çiçek'in eline gitar versen de öyle çalar, ya da Hooker'ın eline saz versen aynı şey. İyi müzisyen yüreğini koyar zaten. Mesela Erkan Oğur, perdesiz gitarıyla çalarken de aynı yüreği koyuyor oraya, bağlamayı alıp türkü çalarken de.

Peki, "işte yapmak istediğim buydu" dediğiniz bir albüm oldu mu?

Peter Gabriel'ın "Passion"ı çıktığında "işte bu" demiştim, ama o da sonra geçti.

Real World hikayelerinde de "arkadaşım ud çalacaksan gel çal ama, gitar çalmaya kalkarsan senle işimiz olmaz" gibi bir tavır var. Ya da "sana geleneksel kıyafet giydirelim, bağdaş kur, gitarı bir tuhaf çal, biz de dinleriz o zaman" gibi bir şey... Peter Gabriel'ın yaptığı, neden bizim yapmamız gereken şey oluyor?

Peter Gabriel'ın böyle bir niyeti olduğunu hiç sanmam. Ama world music denen şey buna vardı.

Mesela Balık Ayhan kendi müziğini çalsa kimse ilgilenmeyecekti ama, "ben Jan Garbarek dinliyorum" deyip de kanunla "Caravan" çalınca herkes üzerine atladı. Ali Kırca alıp onu haberlere çıkardı. Sadece çingene müziği çalmakla kalsa, kim dönüp bakardı?

Aldılar, "kardeşim gel, ama 'öteki' olmaya devam ederek gel, bana ayna olmaya kalkma, öteki ol, postmodern kültürde 'öteki' olarak kalmayı kabul ettiğinde her zaman yerimiz var sana" dediler. Bu durumu onaylamıyorum, ama anlayabiliyorum. Başka nasıl olabilirdi ki! Kapitalizm, başından beri, verimsiz olan kültürleri –insani açıdan değil, kapitalist mantıkla söylüyoruz bunu– kendine tabi kıldı ve gitti bastırdı. Yokmuş gibi yaptı. "Kapitalist olmayan Hindistan" ve onun rantını yiyen "kapitalist İngiltere" diye bir ayrım kalmadı ortada. Hindistan da kapitalist oldu ve kapitalist olurken sadece üretim biçimini değil, kapitalist kültürü de aldı. Ama birkaç bin yıllık bir kültür var. Onu nereye koyacak? Atacak mı, satacak mı? Bu arada kapitalizmin çekirdeği olan yerlerde kültürel gelişme tıkanmaya başladı. Şimdi ne yapıyorlar, senin benim geçmişimizi yiyorlar. Eskiden senin benim artık değerimizi yerlerdi, şimdi senin benim kültürel geçmişimizi yiyorlar. Fakat bu arada biz de onlara benzedik ya, onların bizim geçmişimizi yemesi gibi, biz de kendi geçmişimizi yiyoruz. Orient'te oryantalist olmak en kötüsü tabii: Balık Ayhan, sadece Batı için değil, bizim için de ilginç bir "öteki" artık. Biz de artık Balık Ayhan'ın hayatımızın doğal bir parçası olduğu zamanları yaşamıyoruz.

Nerede doğduğumuz bir tesadüftür. Vallahi tesadüftür. Bir tesadüfe bu kadar fazla erdem yüklemeyelim. Şarkılarımı son zamanlarda İngilizce yazıyorum. Niye? Çünkü, benim söylediğim tarzda şarkılara Türkçe söz yazmak zor. Bunu beceren bence iki insan var sadece: Bülent ve Mazhar...

İstiklal Caddesi ile Tarlabaşı birbirine paralel iki cadde. Tarlabaşı'nda sokak aralarında hâlâ elinde darbukayla, klarinetle dolaşan çocuklar var. Kimse o tarafa geçmiyor ama, İstiklal'deki sinemalarda "Ağır Roman" filmine gidebiliyor.

"Ağır Roman" nefret ettiğim bir film, romanın kendisinden başlayarak. Bizde de ötekileştirme var artık. Bizim de "biz o değiliz" demeye çok ihtiyacımız var. "Ağır Roman"ın aslında bizim hikayemiz olduğundan çok korktuğumuzu, onu öteki kılığında görmeye çok ihtiyacımız olduğunu gören bir takım uyanık tüccar yazar, yönetmen ve müzisyenler, onu bize ötekileştirerek gösteriyorlar ki, biz kendi Batılılığımızdan iyice emin olalım. Oyun bu.

Balık Ayhan'la aynı yerde çaldık biz. Birkaç gece de beraber çaldık hatta. Program bittikten sonra ben oturup sohbet ediyordum onunla, ama geyik muhabbeti. O benim için seyirlik bir adam değil çünkü. "Abi, karı kız durumları, geçinebiliyor musun hoca" tarzında muhabbet edince, Balık çok şaşırdı. Çünkü "bu entel dantel herifler bizimle çalar söyler, sonra onlar kendi alemine, ben kendi alemime" tavrı geliştirmiş. "Bunlar bize böyle bakar giderler, bizi gerçek insan olarak görmezler" diye düşünmüş. Bir şeyi seyirlik hale getirmeden sahici diyemiyoruz biz. Bunu Guy Debord'un "seyirlik toplumu" anlamında söylüyorum. Bizim hayatımızda ağaç konsepti var, ama ağaç yok. Çevreciliğimiz de o yüzden böyle. Gerçek ağaçla ilişkimiz yok bizim. Ama ağaç sevgimiz var. Bu çingene müzisyenler birer imse, bir şey işaret ediyorlar demektir. Ama bir şey işaret etmeyen kısmını hayatımızda elbette istemeyiz. Onun yeri yok hayatımızda. Ama hepimizin hayatı, gösterenlerden oluşuyor. Yapacak başka şeyimiz de yok. Ben ne yapabilirim? Müziğime, bunları bile bile, bir gösteren olarak buralılık katamam. Şuraya Balık Ayhan'ı çaldırayım, Barboros Erköse şuraya üflesin diyemem.

Çıkış nerede?

Çıkış aramamız gerekmiyor. Kavgam kendimle, ne istiyorsam onu yapacağım. Çoktandır beni ağlatan müzikler dinlemedim. En son "Passion"da ağlamıştım. Yüreğimden etkileyen en son o olmuştu. Dünyada yok ki çıkış, Türkiye'de olsun. Kendi çıkışımızı arayalım, neyi istediğimizi bulalım. "Yüreğimizde ağırlığı olan duyguyu nasıl söylerim"i bulalım. Bu da entelektüel bir arayış değildir, kendini açmakla ilgilidir. Açığa çıkardığım duygu seni ilgilendirirse, ben de senin için iyi müzik yapmış olurum. Bundan ibaret hayat. Bundan daha fazla misyonlar edinirsek, iki seksen uzanırız. Önce cesaret edelim, çünkü şarkı söylemek kıçını açmaktır. Kıçımızı açalım önce, gerisi gelir.

Söyleşi: **Serkan Seymen**

"KASHMIR"DE "CÜMBÜŞ" VAR MI?

Satürn arabesk burcuna giriyor

Yeni yılı Beyoğlu'nda, Peyote Bar'da karşıladık. Saat tam 12'de sahnede Replikas çalıyor, çaldıkça bir dansöz göbek atıyordu. Sağımıza solumuza baktık, bir yığın tanıdık gördük: Jimmy Page, Robert Plant, Nusret Fateh Ali Khan, Jeff Buckley... Bar çıkışı eve yollanırken farkettik ki, satürn arabesk burcuna girmiş...

Page-Plant'in "No Quarter" albümü... Son şarkı... "Kashmir"... Unutanları, hatırlamaya ve bütün çekinceleri bir yana bırakarak şu soruya yanıt vermeye çağırıyorum: Bu şarkıda "cümbüş" var mı? Bu albüme kaynaklık eden MTV konserini seyredenlerdenseniz, cümbüşü sadece duymakla kalmıyor, bizzat gözlerinizle de varlığına şahit oluyorsunuz. Page ve Plant, kendi grupları, Londra Metropolitan Orkestrası ve Mısırlı saz heyeti... Cümbüşün kaynağı ise bunların bileşimi değil. Başrolde Mısırlı saz heyeti var, ki konseri seyrettiğinizde bunu açıkça fark ediyorsunuz. Mısırlı müzisyenler diğer müzisyenleri tek kelimeyle büyülüyor. Klasik orkestranın çellocu, kemancı güzellerinin parmak şıklatmaları boşuna değil. Raconu bilseler, ortaya çıkıp göbek atacaklar neredeyse. Acaba Mısırlı müzisyenler o sahnede neler hissediyorlardı? MTV stüdyolarının seyircisiyle kendi ülkelerindeki seyirci arasında ne fark vardı? Muhtemelen bunları düşünüyorlardı, ama yine muhtemelen aldırmıyorlardı. Beraberlerinde getirdikleri müziğin garip bir gücü vardı, su gibi akıcı, her dilde anlaşabilen... En çok da buna güveniyorlardı...

Mısırlı kemancı, Selami Şahin'in giydiklerine benzer parlak takım elbisesi, dudak üzerinde bırakılmış Ayhan Işık bıyığı ve neredeyse suni gibi duran pavyon sırıtışıyla ayağa kalkıp taksimini geçmeye başladığında, sanki karşımızda asri zamanların cazcısı duruyor. Sadece müziği değil, 'stili' de yabancı biri... Mısırlı müzisyenler, Robert Plant, "ooh baby pretty baby" çığlıkları atarken bildiklerini okumayı ve tartışmasız bir şekilde Page-Plant'ten sahne çalmayı beceriyorlar. Yaşlı rock kurtları da bunun farkında olmalılar ki, kendilerine yakışan bir tevazu gösterip sahneyi terk ediyor, konserin sonunu saz heyetine bırakıyorlar. Saz heyetini müzikal ve görsel bir baharat olarak düşünürsek, sadece yemeğin lezzetinin değil, yemeğin ta kendisinin de değişmekte olduğunu söyleyebiliriz. Hatta sofranın etrafına toplanmış kalabalığın da...

Page-Plant'in Unledded konserindeki saz heyeti, zamane popüler müziğinde esen arabesk rüzgarın iyi bir örneği. Bunun adına "oryantalizm" mi diyeceğiz? Kısaca "evet" mi diyeceğiz, yoksa "evet, ama..." mı? Dahası, oryantalizm hangi noktada devreye giriyor? Marks'ın Fransız köylüleri için söylediği "onlar kendilerini temsil edemez, dolayısıyla temsil edilmeleri gerekir" sözü, 19. yüzyıl oryantalizminin mantığını özetliyordu belki ama, bugünün "global" dünyasında temsiliyet krizinin bütün coğrafyalar için aynı olmadığını kim iddia edebilir? ABD'deki hispanikler kendilerini daha mı iyi temsil edebiliyor? Ya da Nusrat Fateh Ali Khan'ın bir temsiliyet sorunu var mı?

Aynı anda hem oryantalist, hem de "aydınlatıcı" olabilecek bir resim tahayyül edin. Benim aklıma yıllar önce televizyonda oynayan bir Napolyon dizisinden bir sahne geliyor. Aydınlanma çağının tüm idealleriyle dolu Fransız ordusu Mısır çöllerinde ilerliyor. Terden sırılsıklam olmalarına rağmen ikili düzenlerini hiç bozmadan ve silahlarını aynı seviyede tutarak... Birden ilerdeki kum tepesinin ardından Bedeviler görünüyor. Atlarının üzerinde zılgıtlar çekerek, savaş çığlıkları atarak... Düzenin D'si bile hak getire! Böyle bir resim, iktidarla ötekini aynı netlikte temsil ediyor. İş ne taraftan baktığınızda...

19. yüzyıl oryantalizminin sonu, Batı'nın Doğu'yla girdiği savaşlarla gelmişti. Batı, Doğu üzerindeki askeri iktidarını kurdukça, "yabancı" ya da "mistik" Doğulu imajı önce hicivle, giderek küçük görmeyle yer değiştirdi. Bugünse Batının askeri iktidarı tartışma götürmez. "Ortadoğu barışı'" bunun en büyük kanıtı. Yine de Körfez savaşından birkaç yıl sonra MTV stüdyolarına rock konseri dinlemeye gelen Amerikalı gençler, Selami Şahin kıyafetli, Ayhan Işık bıyıklı saz heyetlerini alkışlama durumunda kalıyor.

Kısaca, bugünün "öteki"si 19. yüzyılın "öteki"sinden farklı özellikler arz ediyor. Ne de olsa "öteki" hareketli bir kavram: Taraflardan iktidarı temsil edenler "biri" olmayı seçtikçe, "iktidar çemberinin dışında kalanlar ve dışında bırakılmışlar" diğeri olmayı seçiyor. Bu da globalizmin bir sürprizi olsa gerek. Günümüzün maceraperestleri, 50 km. ötelerinde nasıl bir dünya olduğunu merak etmeden yaşayıp giden çok az topluluğa rastlayabilir. Globalizm, aynı değerler ve aynı kültür etrafında birleşen "öteki"ni de yaratıyor. Artık öteki, geçmişteki örneklerinden çok daha net biçimde globalleşmiş durumda. Filistinlilerin gündelik hayatı ile ABD'deki zenci ve hispanik mahallelilerin gündelik hayatları arasında maddi ve manevi olarak ne fark kaldı ki? Uluslararası orta sınıfın bir temsiliyet sorunu olmadığına şüphe yok. Ama işin ilginci, popüler müzik, diğer bütün toplumsal etkinliklerin bir adım önünden giderek ötekini temsil etmeyi de sırtlanıyor. Rock, bir süredir benzini tüketmiş gibi görünmekten kurtulmaya başladıysa, bunun nedeni bu yeni itici güç olabilir. Jeff Buckley gibi adamlar sayesinde, ötekinin turistik bir muhabbetten ibaret olmadığı seslere kavuşuyoruz. Buckley'nin "sadanın içindeki sada, sesin içindeki ses" diye tasvir ettiği Nusrat Fateh, "New Year's Prayer" şarkısının da başrolünde oynamıyor mu? Jeff Buckley ile Nusrat Fateh'i yan yana koyun, aynı dilden konuştuklarını duyarsınız. Demek ki, öteki temsiliyet krizi yaşamıyor, sadece gören gözleri, duyan kulakları gereksinme duyuyor.

Peki, biz Türkiyeli vatandaşlar, Selami Şahin'in takım elbisesini, Ayhan Işık bıyığını, pavyon sırıtışını ve göbek havasını MTV stüdyolarını ayağa kaldırırken gördüğümüzde neler hissediyoruz? Bildiğimiz, alıştığımız müziğin, tüm görsel imgelerin kullanım değeri değişiyor, Satürn arabesk burcuna girerken her şey melezleşiyor, yerine oturuyor. Karşıt gibi görünen uçlar, ötekilik diyarında bir araya geliyor. İşte size bir resim daha: Bu yılbaşı gecesi saat tam 12'de, bir dansöz, Replikas eşliğinde geleneksel yeni yıl göbeği attı. Belki de herkesten çok dansöz için bir sürprizdi bu. Belki herkesten çok o hatırlayacak dansını. Uzun lafın kısası, iş tecavüze dönüşmezse, iki taraf da kaçınılmaz bir şekilde birbirini öpecek. Hayırlısı!

Ogan Güner

DEV SORUŞTURMA: YAZARLAR, YÖNETMENLER NE YER, NE İÇER?

Bu ay Roll'da müzisyenler biraz mola istedi, biz de edebiyatçıların, sinemacıların peşine düştük. Les Inrockuptibles dergisinde her hafta yayınlanan "gönülçelen" köşesinden gönlümüze göre bir seçme yaptık. Sorular üç aşağı beş yukarı aynı: Hangi filmler hayatınızı değiştirdi, hangi kitapları dönüp dönüp bir daha okuyorsunuz, pikabınızdan hangi plak inmiyor vesaire vesaire? Cevaplar muhtelif...

PAUL AUSTER
Bazıları sıcak sever

Romanları ardı ardına Türkçede yayınlandı, "Şans Müziği"nden "Ay Sarayı"na, "Yalnızlığın Keşfi"nden "New York Üçlemesi"ne kadar... Sinemaya da bulaştı: Wayne Wang'ın "Smoke"una senaryo yazdı, "küçük" New York'unu anlattı. Artık bir de kendi filmi var: Evet "Lulu On The Bridge"in yönetmeni ünlü Amerikalı romancı Paul Auster...

1998'de ilk filminiz "Lulu On The Bridge" pek çok ülkede gösterime çıktı. Sinemayla ilişkiniz ne kadar geriye gidiyor?

Paul Auster: Belleğimdeki en belirgin anı beni epey uzaklara götürüyor. "Dünya Savaşı" isimli filmi izlediğimde altı yaşında olmalıyım, H.G. Wells'in kitabından yola çıkılarak hazırlanmış bir bilim kurguydu. Dehşet verici bir filmdi, ama yıllar boyunca onun anısı beni terketmedi. Özellikle hatırladığım bir an var: Korkunç görünüşlü Marslıların bir rahip tarafından karşılandıkları an. Marslılar parmaklarını dokundurarak insanları yok edebiliyorlar. Gemilerinden indiklerinde, yöre halkını yatıştırmak isteyen yaşlı rahip elinde barışın simgesi olan haçıyla yaklaşıyor onlara. Peki Marslılar ne yapıyor? Acımasız bir el hareketiyle yaşlı adamı bin pişman ediyorlar. *(gülüyor)* Bu sahneyi ben çok tuhaf ve bir o kadar duygusal buluyorum: Dünyanın en iyi niyetleriyle de donansanız, her şeyi elde edemezsiniz. Hele karşınızdakiler Marslıysa... *(gülüyor)* On yaşlarında filanken bir başka film daha beni çok etkiledi: "The Incredible Shrinking Man". Fantezi filmlerinin çok ötesinde gerçekçi bir tarafa sahipti bence. Bu gitgide küçülen adamın hikayesinde gerçek bir derinlik vardı. Adam filmin sonunda bir kibrit kadar kalıyor ve neredeyse duyulmayacak kısık bir sesle şu kelimeler dökülüyor ağzından: "Ne kadar küçülürsem küçüleyim, her zaman kainatın bir parçasıyım." Bence çok önemli bir cümle.

Ailenizle birlikte sık sık sinemaya gider miydiniz?

Arkadaşlarla giderdim, genellikle cumartesi öğleden sonraları. O dönemde komedilere ilgi duyuyordum, mesela Billy Wilder'ın "Bazıları Sıcak Sever"i benim on favori filmim arasındadır. Howard Hawks, Frank Capra ve Chaplin'in, Buster Keaton'ın, Marx Biraderlerin, W.C. Fields'ın –ki Amerikan kültüründe mutlak idollerimden biridir– filmleri... Ben her zaman sinemada "gülmeyi" sevdim, gülmek bu sanatın çok önemli bir boyutudur. Bugün artık, eskisine oranla daha çeşitli zevklerim var: Büyük klasik güldürülerden Bogart'lı kara filmlere, müzikal komedilere kadar... Yabancı ülkelerin sinemalarından da çok besleniyorum. Ozu'nun "Tokyo Hikayesi" mükemmeldir, tıpkı Jean Renoir'ın "Büyük Aldanış"ı gibi. Bu filmin sonu büyüleyici gelir bana, özellikle de kadın ve iki firari arasında geçen veda sahnesi. Herhangi bir yönetmen, kadının evinin önünde gözyaşları içindeki yüzüyle bitirirdi bu filmi. Halbuki Renoir son sabah kahvaltısındaki tabakları filme çekti, sonra da yıkanan bulaşıkları... Bu, sanatsal ve insani açıdan Renoir'ın ruhundaki inanılmaz zenginliği gösteriyor. Hayranı olduğum bir diğer yönetmen de Satyajit Ray –özellikle de son dönem eserleri. Ray, sinemada aradığım her şeyi çok iyi temsil eden biri: Prodüksiyon olanaklarından tasarruf, yalınlık, ama özünde gerçek bir yoğunluk ve sağlamlık.

Size damgasını vurmuş yazarlar, kitaplar neler oldu?

Ufakken spor fanatiğiydim, bütün vaktimi beyzbol dünyasını anlatan küçük romanlar okuyarak geçirirdim. 12-13 yaşımdayken o olağanüstü ergenlik romanını okudum, "Gönülçelen"i. Bana harekete geçme arzusu verenin Salinger olduğunu söyleyebilirim herhalde. Yazının büyük gücünü hissetmek için bu ebedi kitaptan iki-üç sayfa okumak yeterli. Gençliğimde ayrıca Hemingway'in de hayranıydım, bana tıpkı bir heykeltraşın kili yoğurması gibi dili ustalıkla kullandığı hissini veriyordu. Ve tabii Dostoyevski. "Suç ve Ceza"yı 15 yaşında delicesine okudum. İçime sökülmez bir çivi çakıldı sanki.

Daha yeni keşifleriniz var mı?

Jean Michael Coetzee diye Güney Afrikalı bir yazar var. Onun romanı "Barbarları Beklerken" son yirmi senede en iyi bulduğum eserlerden biri. Bir de İngiltere'de yaşayan bir Alman var, Georg Sebald. İki kitabını okudum, "Göçmenler" ve "The Rings Of Saturn": Romanla meditasyon arası çok uyarıcı ve saf şeyler...

Hayatınıza hangi müzikler eşlik ediyor?

Benim en büyük tutkum hep klasik müzik olmuştur. Büyük isimler: Schubert, Mozart, Bach, Haydn. Ama son 15 yıldır falan, başka müziklere de açtım kendimi: Astor Piazzola'nın ve Tom Waits'in fanıyım. Bence Tom Waits, Amerikan tarihihih en büyük songwriter'larından biri.

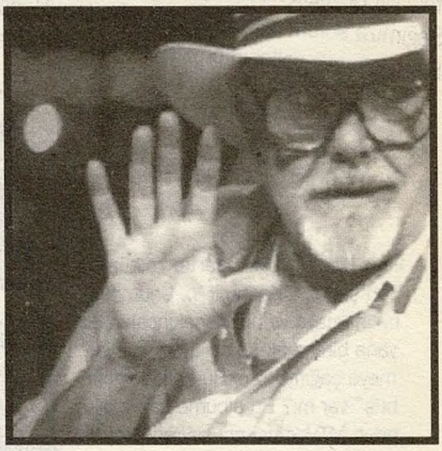

ROBERT ALTMAN
Suzanne, let you down...

Robert Altman'ın filmlerinde müzik başköşededir. Mesela "Nashville"de... Son on senedeki üretimini şöyle bir hatırlayalım: "Fool For Love", "Vincent ve Théo", "Oyuncu", "Short Cuts" (Tom Waits'li), "Prêt à Porter" ve "Kansas City"... Yeni filmi ise "The Gingerbread Man" adını taşıyor. Yakında gösterime girer diye tahmin ediyoruz.

"Kansas City" isimli filminizin konusunu tamamıyla müzik oluşturuyor. Çok mu müzik dinlersiniz?

Robert Altman: Evet, bilhassa da caz. Temelde vokallere karşı duyarlıyım. Altı yaşımdayken sürekli radyodan standart parçaları dinleyen siyah bir dadım vardı. Hatırlıyorum, bir gün gözlerini bana dikti ve şöyle dedi: "Bak Bobby, şimdi iyi dinle: Duke Allington 'Solitude'ü söyleyecek, bu dünyanın en güzel şarkısıdır." Evet, benim favori şarkım hâlâ budur. Hatta "Kansas City"nin iki planına da bu şarkıyı yerleştirdim. Ayrıca Lyle Lovett gibi country şarkıcılarını ve Tom Waits'i filan da dinlerim. Sekiz sene evvel, Fransa'nın güneyinde "Vincent ve Théo"yu çektiğim sıralarda, her gün evden büroya birbuçuk saat araba sürüyordum. Çekimler boyunca Tom Waits'in ve piyanist Tommy Flanagan'ın kasetleriyle yolları aşındırdım, ya biri ya öbürü. En çok sözlere dikkat ederim, zaten ben de şarkı sözleri yazıyorum, özellikle de country şarkıları için, çünkü çok kolay. Tıpkı filmler gibi şarkılar da yabancı dil öğrenmek için iyi bir yöntem. Bildiğim az buçuk Fransızca Edith Piaf sayesindedir, İtalyancam ise Paolo Conte'nin şarkı sözlerinden geliyor.

40→

HANIF KUREISHI

Jumpin' Jack flash

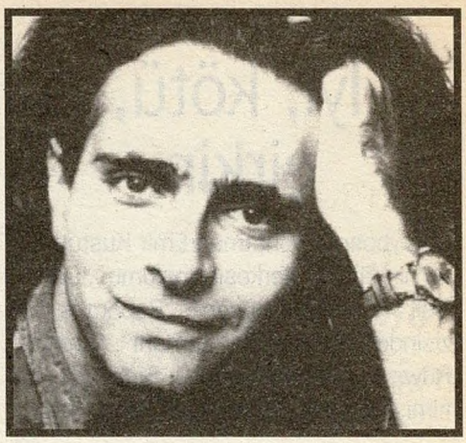

"Benim Güzel Çamaşırhanem" filminin senaryosu onundu. Stephan Frears'la bir filmde daha birlikte çalıştı. Sonra da İngiliz romanını "dinamitleyen" yeni kuşak yazarlarından biri haline geldi. Romanları "Banliyönün Buda'sı", "Black Album" ve "Intemacy". Pakistan kökenli bir Londralı. Irk temelli şiddeti, umutsuzluğu, yoksunluğu, "öteki" Britanya'yı mizahi bir dille anlatıyor.

Her şeyden önce bir yazarsınız ama, başlangıçta tiyatro, sonra da sinema için yazdınız. Sinema ve tiyatro dünyasıyla ilişkileriniz nasıl bir seyir izledi?

Hanif Kureishi: Londra'da öğrenci olduğum yıllarda her gece dışarı çıkardım. Gerçi bu olağanüstü bir durum değil ama, beni eve bağlayan hiçbir şey yoktu. Şimdiyse çocuklarım var ve hayat daha karmaşık bir hal aldı. İnsan yaşlandıkça tembelleşiyor. Artık erkenden, vakitlice yatmak için sebeplerim var, başta çocuklar... Sabah erken kalkıp çalışmaya başlamak da hoşuma gidiyor, bir de çok genç bir kız arkadaşım var. Bugün artık neredeyse hiç sinemaya gitmiyorum, filmleri videodan seyrediyorum. Harika bir şey: Ayaklarınızı masaya uzatabiliyorsunuz, pijamayla ekranın karşısına geçebiliyorsunuz, filmin ortasında ara verebiliyorsunuz, hatta yaramaz bir şeyse kapatıveriyorsunuz. Harika bir filmse, sinemada bir daha görürsünüz, olur biter. Açıkçası sinemaya gitmeyi sevmiyorum, sokağa çıkacaksın, arabana park yeri bulacaksın, işkence gibi bir şey. Ama Frank Capra'nın "Şahane Hayat"ını seyredeceksem de, biraz yolculuk edeceğim diye surat asmam yani...

Televizyon seyrediyor musunuz?

Artık, hayır. Ama televizyonla büyüdüm. Ben küçükken televizyon akşamüstü 5'te açılırdı, gece 11'de kapanırdı. Bütün banliyö evlerinde bu böyleydi. Hayatım buydu: Hiç ayırt etmeden, çıkan her şeyi seyretmek. Kimse başka bir şey yapmıyordu, televizyonu açmak ve kapanana kadar karşısında oturmak. Bir gün farkettim ki, televizyona böyle yapışmaya mecbur değilim! Vay be, ne özgürlük ama! Bugün yalnızca bazen futbol maçlarını seyrediyorum.

Tiyatroya da mı hiç gitmiyorsunuz?

Bu sinemaya gitmekten bile daha komplike bir şey! Hem de hiç gitmiyorum. Londra'da mesafeler çok uzak, merkezdeki Ulusal Tiyatro'ya gitmek için bir saatimi harcamam gerek... Ama tiyatro benim için bir dönem çok önemliydi. Yeniyetmeliğimde bu ülkede çok sağlam bir tiyatro geleneği ve John Osbourne, Harold Pinter, Arnold Wesker gibi yazarlar vardı. Bu isimler o dönemlerin yazarlarından, ne bileyim ben, Graham Greene, William Goldwin, Iris Murdoch'dan falan daha enteresan geliyordu bana. Daha ziyade Amerikan yazarlarını okurduk –Salinger, Kerouac, Ginsberg–, sinemadan ziyade tiyatroya giderdik. Ben tiyatroda çok şenlikli bir tür fantezi boyutu, bir derinlik, bir ağırbaşlılık bulurum, ki çok nadiren sinema filmlerinde rastlanır bunlara. Oyuncuların çalışma biçimlerini, performanslarını da takip etmek çok hoş. Britanya kültüründe tiyatro sinemadan daha önemli bir yer edinmişse, bu, kültürel geleneğimizin resim temelli ya da görsel olmaktan ziyade, edebi temelli olmasındandır.

İngiltere çağdaş plastik sanatlar açısından faal bir ülke...

Evet, amatörce de olsa ben de takip ediyorum. Annem Kraliyet Akademisi üyelerinden biri. Bazen orda birlikte öyle yemeği yiyoruz. Yaşlı hanımlara göre bir yer, ama sık sık çok enteresan sergiler oluyor. Bu açıdan bakınca Londra bence çok iyi bir şehir –böyle konuşmayı sevmiyorum, çünkü burda yaşıyorum ve hiç de kibarlık budalası değilim– ama, kültürle ilgilenenler için mükemmel bir yer. Coğrafi olarak Avrupa'yla New York'un arasında duruyor, gerçekten de çok farklı etkilerin birleştiği, bir araya geldiği bir nokta: Müzik ve pop kültürüyse, buyrun size Amerika, "ciddi" kültürse, buyrun Avrupa. Londra kültürlerin karıştığı bir şehir. Sadece Afrikalılar, Faslılar, Pakistanlılar ya da Hintliler gelmesin aklınıza, İrlandalıları, İskoçları da kastediyorum.

Pop grupları da önemli mi sizin için?

Artık pek öyle yeni şeyleri takip etmiyorum. Yaşlandıkça, genel bir eğilim olarak olaydan kopuyorsunuz. Bir şeyin yeni olması artık onu dinlemem için vesile değil, o çağları geçtim artık. Nöbeti çocuklarıma devrettim. Ben eski dalgaları dinliyorum. Geceleri dışarı çıkmak için üstümü değiştirirken Beatles'ı, Stones'u, Who'yu, kendi dönemimin gruplarını koyuyorum. Herkes böyle yapıyordur herhalde. Hangi sanatla büyüdüysen, o senin vücuduna ilelebet kazınır. Tabii yine neler olup bittiğine biraz bakıyorum, son zamanlarda çıkmış sevdiğim şeyler var: Mesela Tricky, Massive Attack, Bristol sound. Tricky inanılmaz marifetli bir herif. Klasik müziği de çok seviyorum. Bana hayatta olmanın acılarından, zorluklarından bahsediyor –halbuki 18 yaşındayken klasik müzikten hiçbir şey anlamazdım. Sonra oradaki dehayı ve derinliği keşfettim. Bundan memnunum, benim için yeni bir şey ve daha öğrenecek çok şeyim var. Bu eğitsel bakış yakama fena yapışmış durumda, herhalde öğrenmenin, eğitimin çok önemli addedildiği bir göçmen ailesinde yetiştiğim içindir. Şu sıralar Beethoven hakkında bir kitap okuyorum, çok zevkli.

Peki kitaplar söz konusuysa? Yine Stones, Who albümleri gibi örnekler mi vereceksiniz?

Yok hayır, iş edebiyata gelince daima yeni şeylerle ilgileniyorum. Dickens okumak istediğim olmuyor değil, ama genellikle tarih, psikanaliz kitapları ya da çağdaş romanları tercih ediyorum. Şu sıralar bir Kanadalıyı keşfettim, Mavis Galant, bence harika. "Gönülçelen"i öyle yatağa uzanıp da tekrardan okumazdım doğrusu, bu kitabı gayet iyi biliyorum. Kitap okumak, "Jumpin' Jack Flash"i dinlemek gibi bir şey değil ki.

"McCabe ve Mrs Miller" isimli filminizdeki şarkılar da Leonard Cohen imzalı.

"That Cold Day In The Park"ın, yani ilk filmimin hazırlıkları ve çekimleri sırasında ben ve ekipten bazı arkadaşlar Vancouver'da bir evde kalıyorduk. Hiç durmadan yağmur yağıyordu ve geceleri, iş bittikten sonra Leonard'ın ilk albümünü dinleyip içkiye gömülüyorduk: *(mırıldanıyor)* "Suzanne, let you down..." Bu plağı o kadar çok indirip kaldırdım ki, sonunda gittim, bir yenisini aldım... Sonraları, tam "McCabe ve Mrs Miller"ın çekimlerinde filme uyacak bir müziğin arayışındayken, bir Paris seyahatinde bir partide tanıştığım kız, pikaba Leonard'ın albümünü koydu. Saniyesinde anladım ki, filmin müzikleri işte bu şarkılar: Sözüyle, melodisiyle, her şeyiyle filmle örtüşüyor. Leonard bana müzikleri kullanma hakkını vermekle yetinmeyip beş kuruş para da ödetmedi. Dahası, kontrata göre, film gösterime girdiğinde bu üç şarkının telif payları da prodüksiyona geri dönecekti. Görülmüş şey değil, tam ve gerçek bir cömertlik. Sonraları ara sıra karşılaşmaya başladık, ve sonunda bir gün itiraf etti ki, filmi beğenmemiş. Ben tabii yıkıldım. Neyse, aradan gene bir zaman geçti, birkaç sene sonra Leonard'dan telefon geldi: "Şimdi filmi bir daha seyrettim. Bence şahane. Ne oldu da ilk seferinde beğenmedim, anlamıyorum. Çok üzgünüm." Sonra çok iyi iki dost olduk. "Evlilik" filmimde de "Bird On A Wire" şarkısını kullandım.

Peki edebiyat? Favori yazarlarınız kimler?

Ben çok az okurum, daha çok kendim yazmaya çalışıyorum. İkisini birden yapmak zor. Sanki her an bir kitabı bitirmek üzereyim, ama seneler sürebiliyor. Esasında, okumalarımda, çekeceğim filmlerde işime yarayacak şeyleri tercih ediyorum. Bu konuda nispeten son zamanlarda yeni bir şey keşfettim: Romanlardan ziyade öyküler sinemaya daha kolay uyarlanabiliyor. "Short Cuts" için Raymond Carver'ın öyküleriyle çalışmıştım. Carver hastalarına filmi beğendiremedimse de, benim en güzel hatıralarımdan biridir. Şu sıralar, "More Short Cuts" filminin hazırlıklarıyla meşgulüm: Bu sefer de Carver öykülerini başka yazarların öykülerine karıştırıyorum. Carver fanları herhalde kalp krizi geçirecek... Filmin müziklerini Dave Stewart hazırlıyor.

Filmlerinizi yaratırken edebiyattan ve müzikten bolca yararlanıyorsunuz. Peki sinemacı meslektaşlarınız sizin için bir ilham kaynağı oluyor mu?

Genellikle onlar bana ne yapılmaması gerektiğini gösteriyorlar. Aslında çok az film görüyorum. Beni gerçekten etkileyen ilk film David Lean'in "Kısa Tesadüfler"i olmuştu. Yalnızdım, 20 yaşındaydım ve 40 yaşındaki o kadına deli gibi aşık olmuştum. Çok da çekici sayılmazdı, ama genç bir budalanın küçük kriterlerini düşünsenize... Bir de Fellini'yi çok sevdim. O dönemlerde yazar olmayı düşünüyordum, daha yeni tanıştığım insanlara uzun uzun mektuplar döktürüp duruyordum. Herhalde Bergman'ın filmleri beni diğerlerinin hepsinden daha fazla etkilemiştir. O yıllarda "Persona"yı düşünmediğim gün yok gibiydi. John Huston da en büyük referanslarımdan biri olmuştur: "Sierra Madre Hazineleri"ne bayılırım. Bu filmleri pek öyle sık seyretmiyorum, ama onların beni dönüştürdüğünden eminim, tıpkı Jean-Renoir'ın "Oyunun Kuralı" gibi. Şu Renoir'lar, ne inanılmaz ailedir..!

EMIR KUSTURICA

İyi, kötü, çirkin

Saraybosnalı yönetmen Emir Kusturica'nın filmleri herkesin malumu: "Dolly Bell'i Anımsıyor musun", "Babam İş Gezisinde", "Çingeneler Zamanı", "Arizona Rüyası", "Underground"... Şimdi yeni bir filmi daha var: "Siyah Kedi Beyaz Kedi".

Sinemaya ilişkin ilk anılarınız neler?

Emir Kusturica: Benim için sinemaya giriş kapısı sanatsal değil, sosyaldi. Mesela çok ufakken Sergio Leone'nin filmlerini gördüğümü hatırlıyorum. Biliyorum ki Amerikalı velet lerin bu filmlerde gördükleri şeylerle benim gördüklerim aynı değildi. "İyi, Kötü ve Çirkin"de mükemmel bir cümle var: "Bu memlekette hayat beş para etmez, ama ölüm on para eder." İşte derdini kısa yoldan anlatan bir cümle; birini öldürtmek için para ödenebilir, ölüm paraya çevrilebilir... Saraybosna'nın korkunç bir banliyösünde yetişen biri olarak, Leone filmlerinde söylenen şeylerle kendimi derin alakalı hissediyordum. Bu fikir, yani hayatını idame ettirmeye mecbur olma, komşundan daha sağlam kalma fikri, günlük hayatta yaşadıklarımla örtüşüyordu. Ve işte bu yüzden benim filmlerimde hep haydutlar olur. Benim temel etki kaynağım sinema değil, hayatın kendisidir –Saraybosna'da gördüğüm, yaşadığım düğünler, dernekler, bayramlar, panayırlar, tüm bu ışıltılı, şenlikli şeyler... Filmlerimde, başkalarının filmlerinde görüp sevdiğim şeyleri asla yeniden üretmeye kalkışmadım, çünkü hayatı hep kendi gördüğüm gibi göstermeye çalışmakla meşguldüm. Yani, hem bayağı, adi, hem de harikulade! Bu zıtlıkları, iğrenç ve güzel olanı aynı anda gösterme arzusu, bana David Hockney'in resimlerini de sevdiren sebeptir: Son derece sıradan ve sıkıcı bir Los Angeles havuzu boyuyor ve ondan eşsiz, şiirsel bir şey çıkarıyor. Bu olağanüstü banalliği seviyorum, tıpkı Takheshi Kitano'nun filmi "Hana-Bi"yi ("Havai Fişekler") sevdiğim gibi: Sadece görünüşte kalan yavan bir estetiğin ardında gizlenmiş bir derinliği var çünkü. Yazmış olmaktan hoşlanabileceğim bir film değil belki ama, birinin böyle bir film yapmış olmasından memnunum. Böyle kişisel saplantıyı, yasadışılığın verdiği serbestlik duygusunu temel alan bir filmin varolabilmesini önemli buluyorum. Yetişme çağlarımda, her biri birer sinema abidesi olan Tarkovski'nin filmleri de içime işledi, mesela "Andrey Rublev". Sonra da çok kısa bir zaman diliminde bütün Fellini'leri seyrettim. Ve kendi kendime, neden Fellini anlatacağını inanılmaz bir serbestlik içinde anlatırken, Tarkovski'nin böylesine ağırbaşlı, trajik olduğunu sordum. Benim geldiğim yer neresiydi? Bir sürü kültürün kavşak noktasından geldiğimin farkına vardım ve belki benim de keşfedebileceğim bir bakir alan vardır dedim.

Gençlik çağlarınıza damga vurmuş kitaplar oldu mu?

Rus edebiyatı klasiklerini çok okudum, Tolstoy'u, Gogol'ü... Ve Salinger'i de çok sevdim. Yalnız ona değil, mümkün olduğunca kapalı bir entellektüelizme düşmeden, hayatın karmaşasından, insanoğlunun anlaşılmazlığından hareket eden yazarlara hayranlık besledim. Daha henüz yeniyetmeyken bile, trajik ile komiğin, siyah ve beyazın karışımına karşı hassastım. Annemden bana çok uç noktalarda bir kara mizah duygusu miras kaldı, bu benim ülkemde çok başvurulan bir sanattır. Bazen bu istikamette çok ilerilere gittim, çok ağır, çok kara bir mizahın kapılarına dayandım. Artık hiç değilse daha çok ışığa ve güneşe doğru gitmek istiyorum, "Siyah Kedi, Beyaz Kedi"nin iki temel unsuru da bu. Bunu edebiyata taşırken de, romanla öykü arasında bir şeyler yazıyorum. Michael Haneke, bu konuda çok hoş bir şey söylemişti –umarım doğrudur: Benim filmlerim, Shakespeare ile Marx Biraderler arasında bir yerlerdeymiş.

İlkgençliğinizi geçirdiğiniz Tito dünyasında rock'la, Batı kültürüyle tanışmanız nasıl oldu?

Bu biraz ilk filmim "Dolly Bell'i Anımsıyor musun"un konusudur zaten. Yugoslavya Batı kültürünün girdiği ilk hatta tek sosyalist ülkeydi. 60'lı yıllarda ilk rock plakları Yugoslavya pazarına girdi ve hayatımızın önemli bir parçası oldu. Ama bunlar genellikle boktan İtalyan baskısı plaklar olduğu için, ben Çekoslovakya'da kaçak satılan orijinal plakları tercih ederdim. 70'lerde ise artık anglo-

sakson rock'u legal olarak Yugoslavya'da dağıtılabiliyordu. Biraz imtiyazlı bir Doğu ülkesiydik. Unutmamak lazım ki Yugoslavya, Varşova Paktı'na üye bile değildi, bağlantısızlardandı. Ülkede yumuşak bir komünizm vardı, ama cennet de değildi, gizli polis gece gündüz işbaşındaydı.

Müzik galiba hayatınızda mühim bir yer teşkil ediyor...

Müzikte de büyük hacimli şeyleri, kültürel şokları seviyorum. Sex Pistols'un "My Way"i söylemesi gibi bir şeyden daha iyisi yapılamaz. Aynı anda hem yıkıcı hem yumuşak, hem ilkel hem de zekice. Müzikten beklediğim şeylerin mükemmel bir özeti. Şu sıralar Bulgar cazı dinliyorum: Serbestçe, sınırsızca koşturabileceğiniz bir oyun alanı bu da. Benim genellikle kendine has dünyalarını yaratabilmiş ve bu çerçevenin içinde gelişimlerini sürdüren, milyarder olmayı kafalarına takmadan kitleleri yakalayabilen insanlara karşı zaafım oldu: Iggy Pop, Lou Reed, Rolling Stones, kısacası estetik bir çizgiye ve hünere sahip ve ona tutunarak yolunda ilerleyen tipler. Iggy Pop'u 20 kişilik bir kulübe de soksan, 5000 kişilik bir salona da çıksan aynı yoğun, inanılmaz gösteriyi yapar sana. Iggy gerçek bir sihirbaz, korkunç kabiliyetli bir motor: Onun insanları yerinden oynatma kapasitesinden hayrete düşüyorum. Ben de senelerce rock çaldım, grubumla onlarca konser verdim, ama Iggy'nin insanları böyle harekete geçirecek güce nasıl sahip olduğunu hiç anlayamadım. Zaten anlasaydım, hep sahnelerde kalırdım.

Çeviren: ***Derya Bengi***

virgül 15

• OCAK •

AHMET OKTAY, **MEHMET ERGÜVEN**'in *Görmece* ve *Pusudaki Ten* adlı kitapları hakkında yazdı. **VICTORIA R. HOLBROOK**'un *Aşkın Okunmaz Kıyıları, Türk Modernitesi ve Mistik Romans*'ı üzerine **SELİM S. KURU**; **ORHAN PAMUK**'un son kitabı *Benim Adım Kırmızı* hakkında **YAVUZ SELİM KARAKIŞLA** ve **ILGAZ ZORLU**'nun *Evet, Ben Selânikliyim, Türkiye Sabetaycılığı* adlı kitabı üzerine ise **RIFAT N. BALİ**'nin yazılarını okuyabilirsiniz.

YAŞAR ÇABUKLU, **FEZA KÜRKÇÜOĞLU**, **BEHÇET ÇELİK**, **MÜCAHİT BİLİCİ**, **TURGAY KURULTAY**, **YALÇIN ERGÜNDOĞAN**, **KEREM ÜNÜVAR**, **HİKMET ŞEVKİ** ve **ULUS BAKER** de *Virgül*'ün yeni sayısında...

Sahaf, Mercek, polemik, değinme, eleştiri, yeni çıkan kitaplar ve kısa kitap tanıtımlarının yer aldığı sayfalar da *Virgül*'ün **Ocak** sayısında!..

Pusula Yayıncılık Tel: 0.212. 252 42 80 Fax: 0.212. 293 15 44

• HER AYIN İLK GÜNÜ TÜM KİTAPÇI VE BAYİLERDE •

dj mahmut & murat g.

garip dünya

TÜRKÇE
HİP-HOP/RAP

HOMEWORK

KODMÜZİK

İstiklal Cad. Atlas Pasajı, No: 16 Beyoğlu/İstanbul
e-mail: kod muzik@superonline.com

Tel: 0212 293 2065 - 292 0465
Faks: 0212 292 0473

Lâle Müldür

Müjde! Geçen yıl başladığımız söyleşiyi 2000 yılından önce nihayete erdirdik. Ekim sonunda Patika'dan çıkan düzyazılarını, "Anne! Ben Barbar mıyım?"ı görünce vesile bu vesile deyip teybimizi uzatmıştık Lale Müldür'e. Tam yayına hazırlıyorduk ki, Metis'ten şiir kitabı "Divanü Lûgat-İt-Türk çıktı; birkaç sefer daha buluştuk, sonuçta kasetler birikti, birikti... Deşifreydi, ayıklamaydı derken ocak ortasını bulduk. Geç oldu, güç oldu ama galiba böylesi daha hayırlı oldu. Güzel metinlere ilaveten güzel şiirlerle haşır neşir olduk, dahası Lale Müldür'le ruh kardeşi olduk. Darısı cümlemize... Brel "aspirin"den dem vuruyor ya, Müldür'ün sohbeti müsekkin misali...

Bize bir Marakeş kafası durumu lazım

Lâle Müldür: NTV'de, Nilüfer Kuyaş'ın programında, Fatih Özgüven benim için "en mistik olduğu anda rock star, en rock star olduğu zaman en mistik" dedi.

Güzel demiş. Mesela bizim en çok takıldığımız "bize bir Marakeş kafası durumu lazım" dizesi hem mistik bir laf, hem rock bir hal.

Doğru.

İstersen biraz bu "Marakeş kafası"na takılalım...

Olur. Biliyor musunuz, Marakeş hep kayınvalidemin, kayınpederimin gittiği yer. Onlar gitti, ben gidemedim. Düşünün. Çok gıcık oluyorum, kayınvalden, kayınpederin gidiyor, sen gidemiyorsun.

Marakeş kafası durumuna girmek için illâ Marakeş'e gitmeye gerek yok herhalde ama, değil mi?

Gerekmez tabii, Marakeş'e gitmeden de girilebilir Marakeş kafası durumuna... Peki, Marakeş kafası nedir sizce?

Marakeş kafası durumu... Valla, tarifi zor... "Derviş kafası durumu gibi bir şey" denebilir mi acaba?

Olabilir. Ben de bilmiyorum yani.

Crosby, Stills & Nash'in bir parçası vardı "Marakesh Express" diye. Güzel şarkıydı.

Bilmiyordum, "Marakesh Express" ha!.. Ne güzel isim!..

"Divanü Lûgat-İt-Türk"ün iki asal rengi mor ve oranj galiba. Oranjdan başlayalım istersen... Turuncu değil, portakal rengi değil. Oranj... Nedir oranj?

Mutluluk oranj değil midir? Bana öyle geliyor yani...

Oranj güneş rengi değil mi?

Evet, evet. Güneş rengi.

Peki mor ne?

Mor, yas. Uzun bir yas. Melankoli. Uzun bir melankoli.

Patlıcan morunu nasıl buluyorsun, çok acayip bir mor değil mi?

Benimki hercai menekşe moru. Maviye kaçar. Öyle bir mor.

Ece Ayhan'ın moru nasıl bir mor?

Ece Ayhan'ın moru dişil bir mor.

Bir de Deep Purple moru var, o nasıl bir şey sence?

Benim Deep Purple diye adlandırdığım bir giysim vardı eskiden.

Nasıl bir giysiydi?

Mor bir tayt, çok tatlı bir mor ama. Üstüne, aynı kumaştan bir uzun tunik. Tuniğin moru daha açık mor. Onun üstüne siyah uzun ceket. Ve siyah rugan ayakkabılar.

Deep Purple'la aran nasıldı?

Bilmem, hiç bilmem. Dinlemedim. Takılmadım. İsmi hoşuma gitmişti sadece.

"Divanü Lûgat-İt-Türk"ü şöyle özetlesek ne dersin: "Burada tarihimizdeyiz"...

Tarihimizdeyiz ama, tuhaf biçimde bugündeyiz. 2000 yılındaki tarihimizdeyiz. Çünkü lazer bile var içinde. UFO var, UFO'yla şamanı yanyana getirdim mesela. Ben zamanı çarpıştırmayı çok seviyorum, büyük zaman şeylerini böyle çarpıştırmayı. Anlatabildim mi? Mekan da öyle. Mesela bir dizem vardır, çok sevmişlerdi: "Sen kaderini uzayda ara, ben karnabaharlara bakacağım". Oradaki mekan farkını –karnabahardan uzaya– onu seviyorum, o oyunu... Zaman yolculuğunu... Bir zamandan giriyorsun, bir başka zamandan çıkıyorsun. Zaman makinesi gibi.

Antalya'da çok güzel karnabahar yemeği yapıyorlar, ama karnabahar demiyorlar, "çiçek" diyorlar. Lokantaya gidiyorsun, "bir porsiyon çiçek" diyorsun...

İngilizcesi de "cauliflower", yani cauli çiçeği.

Cauli ne acaba?

Bilmem, Hint bitkisi gibi sanki...

Karnabaharlara bakmak da kolay iş değil hani, bayağı bir ilim. İklimi, tohumu, gübresi...

Bu benim aklıma türler arasındaki ilişkiyi getirdi. Bir şiir okuyabilir miyim,

Şiir yazmaya başlarken, acayip etkisinde kaldıklarımdan biri Leonard Cohen, diğeri Bob Dylan. Onlardan yola çıktım... Kafam bozuk olduğu zaman Bob Marley dinlemeyi seviyorum. Bir canlılık veriyor bana.

44→

türlere ilişkin bir şiir. Adı "Modern Türler Arasındaki İlişki". Çok üzüntülü bir şey ama. Televizyonda bir belgeselde gördüm. *(kitabın sayfalarını karıştırıyor)* "Modern Türler Arası İlişki": *"turnalar sığ sularda ayakta uyurlar. / çünkü sadece böyle düşmanlarından korunabilirler. / hava çok soğuk olduğu zamanlar başka başka uçarlar. / karla kaplı turnalarla çiftçilerin savaşı ise / trajik bir şeydir. turnalar tohumları yer, / çiftçiler turnaların üzerine dolu yağdırır. / ikisi de açlıktan..."*

Hazır türler arasındaki ilişkiden laf açılmışken, biraz iguanalardan bahsedelim mi? İnsan türü iguanalardan feyz alabilir. O iguanalı şiirini okumak ister misin?

Tabii. *"Bir iguana beynine zarar vermeksizin / kalbini üç dakika durdurabilir. / İncinen bir dostluk için de / geçerli bu..."*

İstersen burada kalalım biraz.

Evet, kalalım.

Tersi de düşünülebilir mi?

Nasıl tersi?

Kalbe zarar vermeden beyni üç dakika durdurabilmek.

Yok, hayır. O kaşarlanma gibi bir şey olur.

Aynı şey –beyne zarar vermeksizin kalbi üç dakika durdurmak– aşk konusunda da geçerli mi?

Aslında bu dizede dostluk yerine aşk vardı, sonra değiştirdim.

Acaba iguana niye böyle bir şey geliştirmiş? Çok acayip değil mi, hayvan kalbini üç dakika durduruyor.

Üstelik bunu beyniyle yapıyor.

Lotus oturuşu da "iguana kafası durumuna ulaşmak" olarak düşünülebilir mi? Meditasyonun zirvesi de böyle bir şey değil mi?

Meditasyonun zirvesi, aklını durdurmak. Nirvana o. Aklın evrilip çevrilmelerini bitirdiği, durdurduğu yer.

Deniz aslanlarının nişanı nasıl bir şey?

Bir belgeselde gördüm. Nasıl bir şeydi, tam hatırlamıyorum... Geçenlerde leoparlar üzerine bir belgesel seyrettim, çok kafama takıldı. Bu kitapta yok ama, yazmayı düşündüğüm romanda bunu işlemek istiyorum. Leopar, yavrularını uzun müddet koruyor, bütün tehlikelerden koruyor uzun bir süre. Fakat sonra, bir kayanın üzerine çıkıyor, yavruları ölmüş gibi ses çıkarıyor. Çok kafama takıldı. Niçin? Niye yavruları ölmüş gibi yapıyor?

Peki, bazı kadınlar niye leopar desenli giysiler giyiyor?.. Yalnız kadınlar da değil, örneğin Keith Richards da nedense leopar desenli ceketlere bayılıyor... Niye acaba?

Ben de severim, giyerim. Ama bu soyut bir şey, güzel buluyorum o kumaşları. Estetik buluyorum. Sırf estetik nedenlerle... Aslında ben noktalı, benekli şeyleri çok seviyorum.

O bahsettiğin belgeselde erkek leopar ne yapıyor?

Onu unuttum, bilmiyorum.

Seksist bir algı mı söz konusu, yoksa erkek leopar ortalıkta değil miydi, evi-barkı terk mi etmişti?

Belki de...

Belki de işe –ava yani– gitmiştir... Leoparlarda aile kurumunun olduğu söylenir... Öyle midirler?

Bilmiyorum, ama utangaçlar. Utangaç hayvanlar.

Peki, erkek leopar dişi leoparın yavruları ölmüş gibi ağlamasına karşılık ne yapıyor?

Bir şey yapmıyor, çok pasif. Hiç aklımda kalmamış yani.

"Divanü Lûgat-İt-Türk"te bir kurt var...

Evet, Börte Çino.

Kurt deyince ister istemez insanın –"Türkiye insanı"nın– aklına bozkurtlar ve faşizm geliyor, bu da bir tür "imgelem blokajı" yaratıyor. Börte Çino nasıl bir kurt?

Biliyor musunuz, bu kitabı yazarken korktum, bana "faşist" diyecekler diye... Börte Çino göksel kurt. Mavi bir kurt; boz değil, mavi.

Nasıldı o bölüm?

"Cengiz soyu, Börte Çino (göksel kurt) ile Goa-Maral'ın (dişi geyik) evlenmesinden türer. Kurt mavi, geyik yağızdır. Bozkırda efsaneler gerçek sayılırlar."

Okul yıllarından herkesin kulağında kalmıştır, ama doğrusu tam olarak ne olduğu pek de bilinmez, nedir bu "Divanü Lûgat-İt-Türk"?

Sözlük. İlk ansiklopedik sözlük. Kaşgarlı Mahmut yazmış... TÜYAP'ta komik bir şey oldu. İki kız bana dediler ki, "bundan sonra hocamız 'Divanü Lûgat-İt-Türk'ü kim yazdı diye sorunca Lâle Müldür diyeceğiz"... *(gülüyor)* Türklerin esprisi bazen çok acayip. Diyarbakır'dan bir kız yazıyor bana, diyor ki, "ben sizinle bozdum; bana gittiğim yerlerde Lâle diyorlar. Bir kitap yazacağım. İsmi 'Saplantılı Bir Analiz' olacak"... *(gülüyor)* Gittiği yerlerde Lâle diyorlarmış kızcağıza, çok acayip değil mi? *(gülüyor)* Türklerin esprisi bazen çok acayip.

Bu "Türkler" meselesine nasıl sardırdın?

O kadar kendi içime çekilmiştim ki... Bütün ütopyalarımı kaybetmiştim. Kolektif hiçbir şeye inanmıyordum. Çeşitli çevrelere baktım. "Ben buralı mıyım" diye düşündüm. Modern kibarlıklar çok canımı sıkmaya başlamıştı, sahte geliyordu. Hiçbir çevreye uyum gösteremedim. Hep 'loner'dım yani. Moğollar ve Türkler dışında, acaba bir şey bulabilir miyim diyebileceğim başka kimse kalmamıştı... Kendi tarihinle hesaplaşma gibi bir şey. Ya da bir tür sürgüne gitmek... Acaba her şeyin görece sert olduğu bir toplulukta ilişkiler nasıl olurdu diye merak ettim. Her şeyin sert yaşandığı böyle bir toplumda, bin yıl önce geçen bir aşk ilişkisi... Bunu düşünmek heyecanlandırdı beni. Şimdi hâlâ merak ediyorum. Benim yazdığıma benzer bir ilişki var mıydı bin yıl önce diye. Bu belki de benim aşkı korkutucu bulmam yüzünden oldu. Şöyle düşünüyorum, günümüzde sırf birbirinden korktuğu için bir araya gelemeyen bir sürü ideal çift var. Herkes aslında ideal eşinden korkuyor. Onun yerine gidiyor, yanlış bir kişiyi buluyor. Bunu, ilişkilerin daha korkutucu olduğu bir toplumda denemek, olayı bir laboratuvara sokmaktı sanki.

Osmanlı yıkıldıktan sonraki "Türklerin bilinçaltı"nı inceliyorum. Çünkü Osmanlı megalomanisinin her Türkün bilinçaltında kendine yeni bir yer bulması gerekiyor; o da şizofreniye yol açıyor. Örnekler de topladım: Radyolardan duyduğum konuşmalar, taksi şoförleriyle konuşmalar... Uçuk örnekler... Sultanahmet'te dolaşan bir kadın var mesela, kolunda görevli yazıyor. Kendini kurtarıcı sanıyor. Türkiye'de herkeste var bu, herkes kendini "özel" sanıyor.

O korku nasıl bir korku?

Gerçek aşktan korkuyorlar.

Neden?

Anlaşmak istemiyorlar ki. Psikanalitik bir şey. Çünkü kimsenin anlaşan annesi babası yok. Birbirine aşık anne baba yok. Yani aslında birbirine aşık karı koca yok... Geçenlerde, Aykut Işıklar'ın programında Ali Kocatepe ve eşi vardı. Program boyunca, sanki çok mutlu, birbirlerine aşık bir çift gibiydiler. Ali Kocatepe eşinde çok güzel ve vakur bir kadını görüyordu. Kadın da "tam evlenilecek adam" şeklinde takılıyordu kocasına. Bu arada sürekli parmağındaki alyansı sokup çıkarıyordu. Psikanalitik bir durum olarak dikkatimi çekti. Programın sonuna doğru birdenbire bütün sahne yıkıldı. Çünkü kadın itiraf etti: "Ya, aslında ilişkimiz çok monoton, çok sıkılıyoruz; arada ayrılıklar lazım, özlemek iyi oluyor" dedi. Ali Kocatepe göçtü, ama belli etmemeye çalıştı. İşte bu, sürecek bir evlilik. Görünmezin üzerinden anlaşıyorlar.

Bu durumu Aykut Işıklar nasıl yorumladı?

Çarçabuk geçiştirdi, derhal laf kalabalığıyla konuyu kapattı, başka konuya geçti, sanki hiç öyle bir şey söylenmemiş gibi... Halbuki programdaki tek gerçek an oydu.

"Divan-ı Lügat-it-Türk"e dönersek... Öyle bir metne el atmak nereden aklına geldi?

Ben her kitapta yeni bir dil arayışına girerim, "Divan-ı Lügat-it-Türk"de yeni bir dille karşılaşınca hiç düşünmedim, yağmaladım. "Divan-ı Lügat-it-Türk"ün bir tür arkeolojisini ve dekonstrüksiyonunu yapmak istedim.

"Divan-ı Lügat-İt-Türk"le karşılaşman bir tesadüf müydü, yoksa zaten tarihsel metinler içinde mi "arayış"taydın?

Türkiye'de olan ilişkileri hiçbir türlü izah edemiyordum, hiçbir görüş açısından... Meselenin köküne inmek istedim. Onun için "ilk sözlük"ü incelemeye başladım. Sözlük olduğu için bana o dünyayı bir anda verdi. Dilin sınırlarına kadar görebildim yani. Eski Türkler üzerine başka kitaplar da okudum...

"Meselenin kökü"ne inebildin mi?

İndim sanıyorum.

İndiğinde ne gördün?

Batılı matılı değilmişiz aslında.

Peki neymişiz, kimmişiz?

Ali Kocatepe ve eşi gibiymişiz.

Başka ne gördün?

Şiddet.

O şiddetin bugünkü şiddetten bir farkı var mı?

Daha dürüst bir şiddet. Modern kibarlıkların olmadığı bir dünya yani. Şimdi haberleri daha rahat izliyorum.

"Türklük" nasıl bir şey sence?

Türklerde bulduğum bir şey var. Empati belki de. Bıçak sırtında yaşamak. Hem tehlike var, hem sevgi var. Biraz sado-mazo bir şey... Eski Türklerin yaşantısı beni hiç ilgilendirmezdi eskiden, şimdi çok ilginç geliyor. Köklere dönüş gibi bir şey belki de... Beni eski Türkler çok ilgilendirmeye başladı. Özbekistan, Azeri müzikleri çok hoşuma gidiyor. Orada yeni bir ses yakalamaya çalışıyorum... Bence, Deleuze'ün deyimiyle, şizofrenik bir arzu makinası var. Osmanlı İmparatorluğu yıkıldıktan sonraki "Türklerin bilinçaltı"nı inceliyorum. Çünkü Osmanlı megalomanisinin her Türkün bilinçaltın-

da kendine yeni bir yer bulması gerekiyor; o da şizofreniye yol açıyor kendi görüşümce. Örnekler de topladım: Radyolardan duyduğum konuşmalar, taksi şoförleriyle konuşmalar... Uçuk örnekler... Sultanahmet'te dolaşan bir kadın var mesela, kolunda görevli yazıyor. Kendini kurtarıcı sanıyor. Türkiye'de herkeste var bu, herkes kendini "özel" sanıyor. Ayşe Özgün'ün programlarında bile çıkıyor bu ortaya... Herkes kendini özel biri, bir misyoner sanıyor... Bence şu anda herkes iyice sapıttı. Belki bu dönemde herkesin sapıttığını gördüğüm için normal olmak başarıymış gibi geliyor. Yıldırım Türker "en deli biz başladık, en normal biz kaldık" derdi, çok doğru bir laf. Herkes normalken deliliğimi yaşadım, bitti. Şimdi herkes sapıtmışken normal olmayı başarı olarak görüyorum. Haberlere bakıyorum, şaşıp şaşıp kalıyorum. Bu büyük bir tutkum, her kanalda izliyorum haberleri.

Sen epey dışarıda yaşadın. Türkiye, dışarıdan bakınca nasıl görünüyor?

Dışarıdan güzel gözüküyor, içindeyken tuhaf. Tımarhane gibi gözükmüyor dışarıdan, unutuyorsun çünkü. İnsan ilişkilerindeki sıcaklığı arıyorsun mesela. Çok acayibime giderdi: Brüksel'de, eşimin bir arkadaşı, ziyarete gelirdi. Eşim, hoşgeldin filan demez, resmine –ressamdı– devam ederdi, konuşmazlardı. En son giderken arkadaşı, "karım beni terketti" derdi mesela, o kadar bekledikten sonra. Evliyken pek farketmemiştim ama, boşandıktan sonra yeni bir çevre kurmak zorunda kalınca, oradaki insanlarla iletişim kurmanın imkansızlığını gördüm. Burada insanlar iki dakikada kaynaşıyor, bu benim hoşuma gidiyor... Natacha Atlas'ın bir lafı vardı, "biz dünya füzyonunun kirli donlarıyız" diyordu. Bence burada böyle bir elektrik var. Bir şey canlı kalmış burada. Avrupa'yı ölmüş buldum. Paris de bitti diyorlar, epeydir gitmedim. İstanbul'da canlı bir şeyler var hâlâ, bütün sıkıntılarımıza rağmen. Herkesin canı sıkılıyor ama, diğer taraflar daha kötü geliyor bana... 86'da Türkiye'ye döndüm, üç yıl Brüksel'de yaşadıktan sonra... 86'dan 95'e kadar gittim, geldim. 95'de temelli gittim. Temelli gitmeyince özlemiyordum, nasıl olsa döneceğim diye. O fikirle gidince çok özledim burayı. İstanbul'da kendimi evimde hissedebiliyorum.

İstanbul'da nerelere gidiyorsun, hangi mekanları tercih ediyorsun?

Eski İstanbul, Sultanahmet tarafları... Ahmet Güntan'la çok gideriz oralara. Oranın elektriğini çok seviyorum. Aslında çok evden çıkan birisi değilim, ama arada Sultanahmet'e gitmek hoşuma gidiyor. Evimden görünen manzara da güzel: Topkapı, Ayasofya...

İstanbullu musun?

Aydınlıyım. Ailem 1965'de geldi buraya, mecburen ben de...

İlk geldiğinde çok yadırgamış mıydın?

O yıllarda kuzu gibiydi insanlar. Ama yine de Aydın'dan İstanbul'a gelmek, son derece barışçıl bir ortamdan savaşçıl ortama geçmek oldu. Gerçi bir yandan da kargaşayı seviyorum, ama bu alışkanlığın getirdiği bir şey, seçtiğim bir şey değil..

Seçme şansın olsaydı, nasıl bir seçim yapardın?

Aydın'da kalmayı seçerdim; normal, küçük bir evin hanımı olmak isterdim. Gümüşlük'ten dönerken Aydın'dan geçtik, pazarda bir kadın gördüm, "bir kilo biber" dedi. Ağlamaya başladım. "Neden ben bu kadın gibi değilim" diye.

Nasıl bir kadındı?

Çok normal bir kadın. Ev kadını. Normal güzellikte, normal bir kadın, her şeyi normaldi.

Sen kendini nasıl buluyorsun?

Kendimi çok sıradan buluyorum ben, çoğu zaman hiç öyle bulunmamama rağmen. Kendi gözümde öyleyim; normal, herkesten farklı olmayan biriyim. Bana yapıştırılan başka, değişik imaj sinirime gidiyordu. Anlayamadım nereden çıktığını. Sınırlarım çok genişti, belki oradan kaynaklandı. Konuşurken dur durak bilmezdim, "bu söylenmez" kavramım yoktu eskiden. Tamamen saydamdım. O fazla gelmiş olabilir insanlara... Bugünlerde sözcüklerin hepsi bana ağır geliyor, susmayı tercih ediyorum. Tembellik gibi bir şey: Bir sözcük daha söylemek, sonra bir sözcük, bir sözcük daha, üstüme yığıldığını zannediyorum. Bir suskunluk geldi bana. Arkadaşlarımla aram bozuldu, herkes "konuşmuyorsun" diye küsüyor bana.

Konuşmayı anlamsız bulmaktan mı?

Esine inanırım, deşifre edilmemiş bir kavram, kozmik bir bağlantı olarak görürüm. Manik dönemimde kafam karışıktı: Kim yazıyor, nereden geliyor... Otomatik yazıyordum. Derrida'nın "görünmez bir el yazıyor" demesine inanırdım. O konuda kafam çok karışık..."Kuzey Defterleri"ni başka bir ben yazdı gibi bir duygum var. Çünkü Türkiye'de değil, dışarıda yazmıştım. Gurbetteki bir ben belki, bilmiyorum. "Buhurumeryem" için, kendimi yazdım, o beni yazdı gibi bir duygum var. Başka birisi yazıyormuş gibi bir şey...

Evet, bir bıkkınlık... Çok sıkıcı buluyorum bir sürü şeyi. Kompleks gelecek konuşmamaktan; ama, herkes hep aynı şeyleri söylüyor, bıktım duymaktan. Çağ sonu, hatta millenium sonu sendromu gibi geliyor bana: Sanki bir şeyler bekleniyor. Yeni bir şeyler beklendiği için de, eski şeyler çok can sıkmaya başladı. Ben çok konuşanları da konuşmuyor buluyorum, bakıyorum, aynı şeyleri konuşuyorlar. Diyecek bir şey kalmadı gibi, bu, genel bir sorun gibi... Yeni düşünce ve yeni ilişki biçimleri lazım. Ben beklemedeyim, bekliyorum. O zaman konuşacağım, o zamana kadar konuşamayacağım gibi geliyor. Ortak bir duygu bu galiba... Bu aralar kendi kendime düşünmeyi seviyorum. Dışarı çıkmak istemiyorum, evde öyle takılıyorum, düşünüyorum.

Neler üzerine düşünüyorsun?

Öyle düşünüyorum. Felsefe de düşündüğüm yok, kendi kendime çekilmiş gibiyim. Çeşitli şeyler düşünmek çok hoşuma gitmeye başladı, saatlerimi geçiriyorum böyle. Ben farkında olmadan meditasyon yapıyormuşum, çünkü bir gün bu konularla ilgili bir arkadaşıma bu durumumdan söz ettiğimde, "içimden duru bir ırmak akıyor gibi" demiştim. Bu meğer meditasyonun tarifiymiş. İki-üç yıl sustum, hiç söyleşi de yapmadım, evden dışarı çıkmadım. Çünkü bana çok geldi... Eskiden, yazarken, hep kendim gibi insanlar okuyacak gibi saçma bir düşüncem varmış. Başka türlü algılandığımı görünce... Bana kötü bir şeymiş gibi geldi bu, yazmayı da bıraktım kaç kere. Zor bir süreçti. Şimdi her şeyi kabul ediyorum. Kitap yapmanın benim için vazgeçilmez bir şey olduğunu farkettim. Başka türlü zamanımı değerlendirebileceğimi düşünmüyorum. Hiçbir şeyin anlamı kalmadı kitap yapmanın dışında, bir anlam alamadım dünyadan. Yüksek anları yakalamak gibi bir şey oluyor kitap yapmak... Yazdıklarımı okumak hoşuma gidiyor. Kırk yılda bir yazdıklarımı anlayan, yazdıklarımla bağdaşan insanları görmek çok hoşuma gidiyor. Ama başkaları tarafından yanlış algılanabileceğimi düşünmek korkunç geliyor.

O "yüksek anlar" nasıl şeyler?

Manik depresiftim, o yüzden yüksek anlarım çok oldu. Fakat şimdi tedavi görüyorum, belki de o yüzden suskunum biraz, ilaçların etkisi olabilir. Şu anda hiç yüksek an yaşayamıyorum, maniyi örten ilaçlar veriyorlar bana. Kuş geçse anlamı vardı benim için. "Normal" dediğimiz dünyaya girdim şimdi ve normalliğin çok sıkıcı olduğunu gördüm... Çok ileri gittiğim zamanlar oldu, korktum: Zihnine hakim olamamak, bir dakika sonra ne yapacağını bilememek... Bir kitap var, "Durulmayan Kafa" diye çevrildi, çok güzel anlatıyor. Yazar bir doktor ve o da manik depresif. İlaç tedavisine karşı değil, psiko-terapi ve ilaç tedavisi gerekir diyor. Yüksek anlarını hep özlüyor, unutamıyor. Ben de öyle bir hal içindeyim şu anda, frendeyim. Normallerin dünyası çok sıkıcıymış ama... *(gülüyor)* "Normal" oldum yani... Yazmamı etkiliyor bu: Manikken daha iyi yazıyordum. Ama bu son şiir kitabımda yüksek bir an yakalayabildim gibi geliyor bana...

Çok ağır bir manik depresif değilim, iletişimim hiç kopmadı. Kendi dünyama çekilmedim şizofrenler gibi. Bayağı bir iletişim kurardım, onlar da beni dinlerlerdi. Kuş geçerdi, onun binlerce anlamı olurdu. Manik depresifte her şeyin anlam kazanması, hiçbir şeye anlam verememekten doğan bir şeymiş. Arkadaşlarım bana iyi tahammül etmişler. "Eskiden nerde grup varsa öne çıkardın" derlerdi. Şimdi tam tersiyim: Kendi kabuğuma çekiliyorum, dinlemeyi, gözlemeyi seviyorum. Buna alışma sürecinden de belki sıkılıyorum. Hayatım hakikaten değişti. Etrafımda konuşulsun, ben oturayım istiyorum.

Diskurun enerjisi ve sözün çokluğu... Neyi anımsatıyor bunlar?

Haberleri. *(gülüyor).* Ahmet Güntan "haberleri Brezilya dizisi seyreder gibi seyrediyorum" diyor.

Birçok insan da Brezilya dizilerini haberleri seyreder gibi seyrediyor, "hayattan haberler" niyetine... Sence "modern aşk" nasıl bir şey? "Divan-ı Lügat-it- Türk"te, "Modern aşk konusunda diyebileceğim beş satır bir şey var" diyorsun...

"Bunu yapan biri var / bir ilişki bitiyor / kadın kadın olduğu için mi / erkek erkek olduğu için mi bitiyor / bunu yapan biri var." Kitap zaten Rilke'nin çok sevdiğim bir sözüyle başlıyor: *"Kim olduğumu ne bilirlerdi. Şimdi korkunç zordu beni sevmek ve ben buna yalnız birinin gücü yeteceğini seziyordum. Ama o, Biri, istemiyordu henüz."*

"Modern Aşk"ta, "bana gelince ben / hazan yüzlü bir adamı aradım hep / bir sonbahar günü be-

yaz pardesüyle / kurumuş yaprakların üstünden / kapımı çalmasını bekledim" diyorsun. Bu "hazan yüzlü adam", mizah dergilerinde sık sık yapılan "gizemli adam" tiplemesini andırıyor gibi geldi biraz... Ne dersin?

(gülüyor) Yanlış kişiler işte... Bana dert gibi geliyor aşk artık, derdi daha çok diyorum. İnsanlara kapılamamamın uzantısı... Eskiden çok kapılırdım; aşık olunca oynatıyorum ben, her şey çok heyecanlıymış gibi gelliyor.

Kitapta aşkın "hileli bir deeper blue" olduğunu ima ediyorsun. Nasıl bir şey o "deeper blue"?

Deeper blue, Kasparov'un meydan okuduğu bilgisayar... Benim "deeper blue"yla kastettiğim aşktaki satranç. Yarı hesaplanmış hamleler. Hep hamleler yapılır aşkta, ama doğalmış gibi gösterilir.

Son iki kitabında yabancı dilden sözcükleri hemen hiç kullanmıyorsun, öncekilerde ise... Ve bu yüzden bir hayli eleştirildin, öyle değil mi?

Ben hiç Paris'te bilmem ne café'sinde oturup bir şey yazmadım. Yabancı sözcükler o şekilde girmedi. Hepsinin context'te bir anlamı, tematik bir önemi vardı. Ya da Türkçede olmayan kavramlardı, ya da şarkı sözleriydi. Bunlar çok olduğu için yabancı sözcükler çokmuş gibi gözüküyor. Değil aslında... Poliglottu kafam, bana öyle geliyordu dizeler, tabii bir şeydi benim için. Dilin içinde kanunsuzluk yaratmak, hiç bilinmedik bir dil, bir Babil lehçesi aramak gibi bir şey vardı. Kullandığım yabancı kelimelerin yanında hemen anlamını veriyordum ama, o yabancı kelimeler biraz daha mistik bir hava getiriyor. Bilinmemesi bile benim işime yarıyordu şiirde, öyle düşünüyordum.

Endüstriyle birlikte bütün sınırlar alt–üst edildi zaten, bütün siyasi, ekonomik, dilsel sınırlar ortadan kalktı. Mallarmé mesela, şöyle diyordu: "Bir şair ilkin yurtseverdir, esas gönderme yaptığı anadilidir ama, bilinçaltı ritmine sadık kalır". Ben onu arıyordum. Proust da "iyi kitaplar yabancı dilde yazılmış gibidir" diyor. Öyle bir efektin peşindeydim. İngilizce bildiğimi göstermek gibi bir şey değildi yani... Bu eleştiriden o kadar bıktım ki, yeni kitabımda, hiç yabancı kelime yok. Zaten konusu itibariyle olmaması gerekiyor. Yabancı sözcükleri yabancılaştırma etkisi yaratmak için kullanıyordum, yoksa yabancı dil bildiğimi göstermek için değil. "Divanü Lûgat-İt-Türk"te hiç yabancı sözcük yok, ama büsbütün anlaşılamayan Öztürkçe var. Ve yine aynı maksatla var.

Endüstriyle birlikte bütün sınırlar alt-üst edildi zaten... Mallarmé şöyle diyordu: "Bir şair ilkin yurtseverdir, esas gönderme yaptığı anadilidir ama, bilinçaltı ritmine sadık kalır". Ben onu arıyordum. Proust da "iyi kitaplar yabancı dilde yazılmış gibidir" diyor. Öyle bir efektin peşindeydim. Yabancı sözcükleri yabancılaştırma etkisi yaratmak için kullanıyordum, yoksa yabancı dil bildiğimi göstermek için değil. "Divanü Lûgat-it-Türk"te hiç yabancı sözcük yok, ama büsbütün anlaşılamayan öztürkçe var. Ve yine aynı maksatla var.

Demin şarkı sözlerinden bahsettin... Bir söyleşide de şairlerden çok, müzisyenlerden esinlendiğini söylemiştin. Esin kaynağın müzisyenler kimler?

Şiir yazmaya başlarken, acayip etkisinde kaldıklarımdan biri Leonard Cohen, diğeri Bob Dylan... Onlardan yola çıktım. Ciddi şairler onlar aynı zamanda.

Neden özellikle Cohen ve Dylan?

Bilmiyorum, kendime çok yakın buluyorum herhalde söyledikleri şeyleri. Cohen'in "I'm Your Man" albümü, bende "bunları ben söyleyecektim" gibi bir duygu yarattı. Tam bir özdeşleşme haliydi.

Natasha Atlas'la da aran iyi galiba...

Transglobal Underground'u görmüştüm televizyonda. Kadın bana tam İstanbul'un havası gibi gelmişti. Söz istediler benden... Bir arkadaşım vardı, ona sormuştum biliyor musun bu grubu diye, Natacha Atlas'ın annesinin eski sevgilisi çıktı. Telefon etmiş burada bir Türk şair var diye, onun üzerine söz istemiş Atlas. İngilizce yazıp gönderdim, ama eline ulaşmamış. Buraya konsere geldiğinde tanıştık, daha önce mektuplaşmıştık. Türkçe şiirlerden tabii bir şey anlamadı, ben de İngilizceyi bir daha gönderemedim. Bir de şu anki müziği benim şiirime çok uzak, çakışacak bir şey bulmak zor.

Neler dinliyorsun bu aralar?

Kafam bozuk olduğu zaman Bob Marley dinlemeyi seviyorum. İngiltere'de öğrenciyken Bob Marley fırtınası başlamıştı, her sokakta reggae duyulurdu. Bir canlılık getiriyor bana... Aslında her tür müziğin iyisini dinliyorum, ayırt etmiyorum. Radio Blue dinliyorum hep, bazen Açık Radyo...

Çocukluğunda, ilk gençliğinde neleri, kimleri dinlemeyi severdin?

"Heloise" diye bir şarkı vardı, bunu yazacağım dedim ve yıllar sonra yazdım. King Crimson'dan "Confusion" vardı, Peppino di Capri... Klasik Türk müziği de vardı ama daha çok yabancı müzik dinlerdim, Billie Holiday mesela...

Önce pek ilgini çekmeyen ya da beğenmediğin, ama sonradan "a, ne güzelmiş" dedin şeyler oldu mu?

Rolling Stones için dedim bunu. Sevmediğim dönemleri vardı, ama sonra "ne kadar güzelmiş aslında" dedim.

Şarkı sözü yazmayı düşündün mü hiç?

Yapamıyorum. Yeni Türkü istiyor ama şarkı sözleri yazamıyorum. Şiir olarak çıkıyor. Şarkı sözünün kötü, ucuz bir şiir olması gerekiyor gibi geliyor bana, onu yapamıyorum. Yanlış bir şey aslında, sevdiğim şeyler şarkı sözleri ama, ben yapamıyorum. Çok iyi şarkı sözleri var.

Kimi şiirlerin bestelendi, sonuçlarından memnun musun?

Memnunum. "Destina" büyük bir hit oldu, beni "Destina"nın yazarı diye biliyor büyük çoğunluk. Kendim bir klip çekmiştim ona. Serdar Ateşer "La Luna"yı yaptı. Selim Atakan "Eskil Bir Aşk Öyküsü" diye bir şiirimi yaptı. Aslında onu çok seviyordum ama onu kimse okumadı, bir kere Deniz Türkali televizyonda okudu. Bir de klasik müzik yaptılar bazı şiirleri, izleyemedim onları ama.

Şiirlerini nasıl yazıyorsun?

İlk önce kağıda yazıyorum, bütünleşiyorum kağıtla. Daktiloya çekme durumunu da çok seviyorum, bana huzur veriyor. Ama daktiloya çektiğim zaman yabancılaşıyorum artık, yabancı biri gibi okuyorum. Ondan sonra zaten kararımı veriyorum, şunu alayım, şunu almayayım diye. Bir de garip bir huyum var: Boş kağıda yazamam... Kenarları doldururum, küçük kağıtların kenarlarına karınca duası gibi yazarım.

"İlham" denilen şey sana ne zaman ve nasıl geliyor?

Esine inanırım, deşifre edilmemiş bir kavram, kozmik bir bağlantı olarak görürüm. Manik dönemimde kafam karışıktı: Kim yazıyor, nereden geliyor... Otomatik yazıyordum. Derrida'nın "görünmez bir el yazıyor" demesine inanırdım. O konuda kafam çok karışık..."Kuzey Defterleri"ni başka bir ben yazdı gibi bir duygum var. Çünkü Türkiye'de değil, dışarıda yazmıştım. Gurbetteki bir ben belki, bilmiyorum. Ama "Buhurumeryem" için, kendimi yazdım, o beni yazdı gibi bir duygum var. Başka birisi yazıyormuş gibi bir şey... Ne olduğunu ben de tam bilmiyorum, ama öyle bir bilinç kırılması var: Ben yazmamışım, ben ayrıyım gibi.. Yıllarca bana bir imaj yaptılar, herkese yaptıkları gibi. O imajın dışına çıkmaya çalıştım, tam tersini konuşuyordum mesela. O başka bir kişiymiş gibi geliyordu.

Ne tür şeyler okuyorsun?

Çok az kitap okuyabiliyorum artık. Sıkıntı veriyor çoğu şey, palavra geliyor. Kurmaca kitaplar okuyamıyorum, çok iyi kitapsa okuyabiliyorum. Daha çok biyografiler, felsefe, psikoloji kitapları, onları okuyabiliyorum. Bir şey öğrendiğimi düşünmem gerekiyor yani. Mistik kitaplar okurdum, onlardan da bıktım. Şimdi ne okuyacağım bilmiyorum.

Dünya ahvali hakkında ne düşünüyorsun, "2000'li yılların eşiğinde" geleceği nasıl görüyorsun?

Karanlık görüyorum geleceği. Ama karanlığın sonunda bir ışık olacakmış gibi. En azından öyle ummak istiyorum. Bence şu anda herkes iyice sapıttı. Çok fazla kötücüllük var. Kötü kalplilik diz boyu. Herkes kendisinin iyi kalpli olduğunu sanıyor ama... Kötü kalpli birinin "ben kötü kalpliyim" dediğini gördünüz mü hiç? Azdır yani. *(gülüyor)* İnsan düşünce anlıyor kötü kalbin, iyi kalbin ne olduğunu...

Bu "kötücül" epey yeni bir sözcük. Eskiden "kötücül" diye bir sözcük yoktu dağarcığımızda...

E, çünkü kötücüllük yoktu.

Ama, kötülük hep vardı, belki bu ölçekte değildi ama hep vardı... "Kötücül"ü dağarcığımıza sokan ne oldu sence?

Türkiye'de eskiden beri büyük bir haset vardı; o haset büyüdü, büyüdü, kötücüllük oldu. Eskiden insanları akıllı mı, değil mi diye değerlendirirdim. Artık öyle yapmıyorum. Artık en önemli kriterim şu: İyi mi, kötü mü?

Peki, "Marakeş kafası durumu" için "kötücüllüğün olmadığı bir kafa durumu" diyebilir miyiz?

Evet, kötücüllüğün olmadığı bir durum. Bir kaybolma. Mesela Ali Kocatepe ve eşi, bir Marakeş kafası durumunda olsalar, böyle olmazlardı. Hiç kayıp değiller, kendilerinden son derece eminler.

Nasıl bir şey bu "kaybolmak"?

Bütün kartlarını açmak. Benim Türkiye'de en çok sevdiğim şey. Böyle insanlar var çünkü. Kaybolmak ya da bütün kartlarını açmak, 60'lardaki çiçek çocukları akımının çağımıza adapte olmuş hali. Veya Cohen'in deyişiyle söylersek, "beautiful losers" hikayesi. Ama Zerrin Özer'in cenazede mahvolması gibi bir durum değil yani. Zeka kokan bir zarif yitirme şekli.

Bu, aynı zamanda bir "kazanma" olabilir mi? Özgürlüğü kazanmak... Janis Joplin'in şarkısındaki gibi: "Freedom is nothing left to lose..."

Evet, kaybedecek bir şeyin olmadığı zaman özgür oluyorsun...

"Marakeş kafası durumu" bu olabilir mi?

Evet. Tam öyle...

Söyleşi: **Y.G.**

Aksanat'ta bu ay

Charles Mingus Sextet
(1964, Norveç - Oslo konseri)
14 Ocak, 12:30
Mozart "Piyano Konçertosu no. 19&23"
(Karl Böhm / Viyana Filarmoni Ork.
solist: Maurizio Pollini
15 Ocak, 12:30
Bon Jovi
("Keep The Faith")
23 Ocak, 15:30

Borusan'da bu ay

14 Ocak, 18:30, *söyleşi*, **Necdet Yaşar**
(Katıldığım musiki meclisleri)
15-29 Ocak, 10:00, *çocuk atölyesi*, **Leyla Sakpınar, Sonja Bohlander Tanrısever**
(Müziğin rengi)
15-29 Ocak, 18:30, *söyleşi*, **John Cook**
(Geçmişten günümüze dans ve müzik)
16-30 Ocak, 14:00, *atölye*, **Okay Temiz**
26 Ocak, 19:00, *caz konseri*, **Cem Tuncer** (gitar), **Osman Sezgin** (gitar), **Selçuk Karaman** (bas gitar), **Murat Üstün** (tenor saksofon), **Alp Ertung** (davul)
26 Ocak, 18:00, *atölye*, **Verda Ferah**
(Bilinçaltı armonisi)
27 Ocak, 12:30-17:30, *video belgesel*, **Dizzy Gillespie** (Dizzy Londra'da)
28 Ocak, 18:30, *söyleşi*, **Oğuz Dönmez**
(Uluslararası sanat hukuku ve Türkiye)

[konser]

Yapı Kredi'nin yıl boyunca devam eden festivali 1999'a sektirmeden merhaba diyor. Festival, inşallah şahane konserlerle, etkinliklerle devam edecek. Bu ay, **Zen**'le idare edelim. 30 Ocak cumartesi akşamı, saat 19:30 itibarıyla, AKM konser salonunda bakalım nasıl bir performans sergileyecekler, hangi notaları yan yana getirecekler...

İTÜ Vakfı Sosyal ve Kültürel Hizmetler Komitesi bir **Yıldız İbrahimova** konseri tertip ediyor. İbrahimova'ya piyanoda Vasil Parmakov eşlik ediyor. İkiliyi 11 Şubat perşembe akşamı, 19:30'da, İMKB İstinye salonunda izleyebilirsiniz. Biletleri İTÜ Vakfı tesislerinden temin edebilirsiniz. Telefonlar, 243 16 27 - 249 52 23.

[mecmua]

"Orwell, '1984'te insanların acı çekerek denetlendiğine dikkat çekerken, 'Brand New World'de insanlar hazza boğularak denetlenmektedirler. Orwell, bizi nefret ettiğimiz şeylerin mahvetmesinden korkarken, Huxley, bizi sevdiğimiz şeylerin mahvedeceğinden korkuyordu... Çalıntı'nın bu sayısı, Orwell'in değil, Huxley'nin haklı olduğu düşüncesiyle hazırlandı..." Periyoduna bir türlü sadık kalmayan, kalsa da kalmasa da münasip vakitlerde elimize ulaşan tam bağımsız mecmua Çalıntı, Aralık 1998 tarihli 30. sayısını bu Orwell - Huxley kehanetleriyle açıyor. Sayı 30 ama, az buz değil, tam tamına yedi yıldır var Çalıntı: Bu sayı, aynı zamanda yaşgünü sayısı. Naim Dilmener'in imzalı artist fotoğraflarından Özdemir Erdoğan'a, Björk'ten Joy Division'a, Camille Paglia'nın Barbra Streisand yorumundan Yoko Ono portresine, Country Joe McDonald & The Fish'den Quicksilver Messenger Service'e, yine bir dolu güzel okuma vaat ediyor yedinci yıl nüshası. Nice nice yıllara...

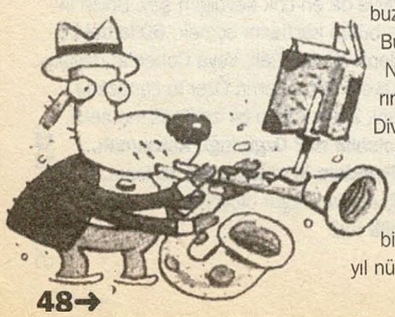

SİNEMA SİNEMA SİNEMA SİNEMA SİNEMA SİNEMA SİNEMA

Bilgi Üniversitesi'nde sinema

The Commitments
Yön: Alan Parker
Oyn: R. Arkins, M. Aheme, A. Ball
15 Ocak, 19:30
16 Ocak, 18:00
The Sweet Hereafter
Yön: Atom Egoyan
Oyn: M. Chaylon, P. Donaldson
16 Ocak, 20:00

Romeo Is Bleeding
Yön: Peter Medak
Oyn: G. Oldman, L. Olin, J. Lewis
17 Ocak, 16:00 - 20:30
Exile
Yön: Paul Cox
Oyn: A. Young, B. Champion
17 Ocak, 18:00

Sex, Lies & Videotapes
Yön: Steven Soderbergh
Oyn: J. Spader, A. MacDowell
25 Ocak, 19:30
30 Ocak, 18:00
My Left Foot
Yön: Jik Sheridan
Oyn: D. Day Lewis, R. Michnally
26 Ocak, 19:30
Kafka
Yön: Steven Soderbergh
Oyn: J. Irons, T. Russell, J. Grey
27 Ocak, 19:30

Sarafina
Yön: James Roodh
Oyn: L. Knomalo, W. Goldberg
28 Ocak, 19:30
Map Of The Human Heart
Yön: Vincent Ward
Oyn: S. Lee, J. Moreau
29 Ocak, 19:30
Adak
Yön: Atıf Yılmaz
Oyn: T. Akan, N. Nazır
30 Ocak, 16:00 - 20:30
Selvi Boylum Al Yazmalım
Yön: Atıf Yılmaz
Oyn: T. Şoray, K. İnanır, A. Mekin
31 Ocak, 16:00 - 20:30

Bir Yudum Sevgi
Yön: Atıf Yılmaz Oyn: K. İnanır, H. Soygazi, M. Çetinkaya
31 Ocak, 18:00

[tiyatro]

İstanbul Devlet Tiyatroları

Miss Margarida Yöntemi Yazan: Roberto Athayte / yön: Metin Belgin / oyn: Ülkü Duru, Ali Sürmeli, Ali Fuat Çimen
19-20-21-22 Ocak, 20:00 / 24 Ocak, 15:00, Oda Tiyatrosu
Ferhad ile Şirin Yazan: Nâzım Hikmet / yön: Yücel Erten / oyn: Sermin Hürmeriç, Levent Öktem, Oktay Korunan *19-29-21-22-26-27-28-29 Ocak, 20:00 / 16-23-30 Ocak, 15:00 - 20:00, Taksim Sahnesi*
Yemenimin Uçları Yazan: Refik Erduran / yön: Aleksander Kantaria / oyn: Alp Öyken, Mehlika Kaptanlar, Bilge Şen, Umut Demirdelen *26-27-28-29 Ocak, 20:00 / 30 Ocak, 15:00 - 20:00 / 31 Ocak, 15:00, Oda Tiyatrosu*

İBB Şehir Tiyatroları

Kuyruklu Yıldız Altında
Yazan: Hüseyin Rahmi Gürpınar / yön: Savaş Dinçel / oyn: Hale Akınlı, Levent Üzümcü, Yıldıray Şahinler, Kerem Yılmazer, Binnur Uyar
27-30 Ocak, 15:00 - 20:30 / 28-29 Ocak, 20:30 / 31 Ocak, 15:00 - 19:00, Harbiye Muhsin Ertuğrul Sahnesi
Ahududu Yazan: Joseph Kesselring / yön: Çetin İpekkaya / oyn: Suna Pekuysal, Devrim Parscan, Metin Zakoğlu, Mehmet Bulduk, Ani İpekkaya
20-23 Ocak, 15:00 - 20:30 / 21-22 Ocak, 20:30 / 24 Ocak, 15:00 - 19:00, Gaziosmanpaşa Sahnesi
27-30 Ocak, 15:00 - 20:30 / 28-29 Ocak, 20:30 / 31 Ocak, 15:00 - 19:00, Üsküdar M. Celal Sahnesi
Eski Fotoğraflar
Yazan: Dinçer Sümer / yön: Hakan Altıner / oyn: Emin And, Hümeyra
27-30 Ocak, 15:00-20:30 / 28-29 Ocak, 20:30 / 31 Ocak, 15:00 - 19:00, Gaziosmanpaşa Sahnesi
Hürrem Sultan
Yazan: Orhan Asena / yön: Engin Uludağ / oyn: Ayşegül Devrim, Rıdvan Çelebi, Mazlum Kiper
20-23 Ocak, 15:00 - 20:30 / 21-22 Ocak, 20:30 / 24 Ocak, 15:00 - 19:00, Fatih Reşat Nuri Sahnesi
Derya Gülü
Yazan: Necati Cumalı / yön: Necdet Denizhan / oyn: Sevinç Erbulak, Ersan Uysal, Burak Davutoğlu
14-15 Ocak, 20:30 / 16 Ocak, 15:00 - 20:30 / 17 Ocak, 15:00 - 19:00, Fatih Reşat Nuri Sahnesi

[radyo] ↓

—"Açık Radyo." 94.9

pazartesi

Ege'den Çıktık Yola
Melih Duygulu
13:30 - 14:30

Yorum
Hakan Şensoy - Cihat Aşkın
14:30 - 15:30

Vertigo
Hilmi Tezgör - Cem Sorguç
20:00 - 21:00
Alternatif müziğin her türü

Fotosentez
Roll
21:00 - 22:00

Harita Metod Defteri
Halil Turhanlı
22:00 - 23:00
Müzik tarihine alternatif bakış

Caz Saati Uygulaması
Serdar Karabatı
23:00 - 24:00
Caz

Aya Seyahat
Orhan Cem Çetin - Figen Evren
00:00 - 01:00
Meraklı metinler

salı

Gitaresk
Jak Kohen
21:00 - 22:00
Rock ve blues'da gitar

Esintiler
Seda Binbaşgil
22:00 - 23:00
Rock, soul, caz

Doğaçlama Hayatlar
Sevin Okyay
23:00 - 24:00
Caz

Özlü Sözler
Melih Katıkol
00:00 - 01:00
Şarkı sözlerine analitik bir bakış

çarşamba

Latin Lover
Ayhan Sicimoğlu
20:00 - 21:00
"Latince" müzik

Modern Müzik
Nedim Tanyolaç
21:00 - 22:00
Rock, caz

Cem - session
Cem Çınlar
22:00 - 23:00
Müziğin üretimi ve tüketimi üzerine

Caz Portreleri
Mustafa Aykın
23:00 - 24:00
Ayrıntılı caz tiplemeleri

perşembe

Yaşayan Blues
Eyüp İblağ
20:00 - 21:00

Mercek
Gökhan Aya - Gözde Yılmaz
21:00 - 22:00
Rock

Seyahatname
Mansur Karakoç
22:00 - 23:00
Müzikli gezi anıları

Caz Uydusu
Mesut Çiçeker
23:00 - 24:00

King Kong
Gökhan Akçura - Deniz Pınar
00:00 - 01:00
Tarifi zor bir radyo programı

cuma

Şehri Gezerken
Ariana Ferentinou
13:30 - 14:30
İstanbullu Rumlarla İstanbul gezileri

Öbür Dünya
Ahmet Uluğ
22:00 - 23:00
Reggae, hip-hop, dub, acid caz, funk, soul, afro-pop, Latin, Brezilya, rai, bhangra...

FunkyDubGroovyHouse
Fransız Ajan
00:00 - 01:00
House, techno-funk, groove

cumartesi

Sandıktaki Sesler
Ariana Ferentinou
15:00 - 16:00
Anadolu'da Rum müziği

Smokestack Lightnin'
Stephen Kinzer
19:00 - 20:00
Blues

High Times
Osman Osman - Ras Memo
20:00 - 21:00
Reggae

Music Heavy - Duty
Nihat Güden
21:00 - 22:00
Latin caz, acid caz, fusion

Gilles Peterson "World Wide"
22:00 - 00:00
Caz, acid caz, drum & bass, Latin

Version Forward
DJ Dubfield / Dub - a - silence
00:00 - 01:00
Dub-reggae

Beton
Mete Sohtaoğlu
01:00 - 02:00
Rock

pazar

Mavi Nota
Cengiz Işılay
11:00 - 12:00
Caz ve fusion

Açık Deniz
Beysun Gökçin - Alican Turalı
15:00 - 16:00
Deniz insanlarıyla deniz sohbetleri

Saz ve Söz
Bülent Aksoy - Ersu Pekin
16:00 - 17:00
Osmanlı musikisinin gelişimi

[kitap] ↓

Yeşilçam Sokağı Fotoğrafları, Taner Ay, Çalıntı Yayınları, 86 sayfa.
Taner Ay'ın yazılarını kaç zamandır takip ediyoruz: Sinemayı konu edindiği zaman da güzel yazıyor, siyaseti de, edebiyatı da, müziği de kalemine yakıştırıyor. Yeni kitabı, uzun zamandır Çalıntı dergisinde tefrika ettiği Yeşilçam portrelerinden oluşuyor. Cümleleri kimi zaman uzun, girift, ağdalı gelse de, güzelliklerine doyum olmuyor. Ferda Ferdağ'dan Sadri Alışık'a, Danyal Topatan'dan Feri Cansel'e, Suphi Kaner'den Seher Şeniz'e, Filiz Akın'a, İzzet Günay'a bir dizi maharetle yazılmış portre sunuyor "Yeşilçam Sokağı Fotoğrafları". Biz, okuma parçamızı *Leyla Sayar*'dan alalım:
"Leyla Sayar'da çarpıldığım, erkekliğimin hayali makyajsızlıktı. Foto Sabah işi rötuşlu makyajsızlığı değildi asla. Ucu iğne ucu misali sivriltilmiş fotoğrafçı kaleminin değmediği, altı yukarıya doğru yusyuvarlak, dimdik, uçları fındık iriliğindeki memeleriydi, kara bakışlarındaki pembe ölümlere çağrıydı. Bedeninin Allah vergisi kadınlığa genç tutkusuydu. Leyla Sayar'ın çırılçıplaklığından seksüel bir güzellik yayılmıştır beyaz perdelere: Kadın bedenindeki "aşk hayvanı" ile "dindar güzelliğin" bileşimi. Bu bileşimden fetiş bir karakter çıkartabilmek için yıllarca 1964'ü bekler. Turgut Demirağ'ın 'Aşk ve Kin'ini satır hariçi bırakırsak, çırılçıplaklığındaki o seksüel zenginlik, önce "tutarsızlıkları ve dengesizlikleriyle tutkulu" Metin Erksan'a, barok filmi 'Suçlular Aramızda'da seksüel çeşitliliğin pathos'laşmış erotik malzemesini sağlar. Karışık, toplu bir malzemedir bu, sadizmi, fetişizmi, pedofiliyi ve teşhirciliği en aşırılıklarda kapsayan bir malzeme..."

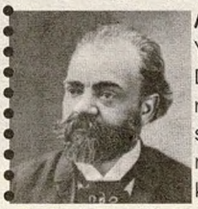

Antonin Dvorák, Kurt Honolka, çeviri: Emel Tezcan - Ülkü Akçar, Pan Yayınları, 144 sayfa.
Dvorák için, "Kral ile Sömürücü" operasının reddedilmesi cesaret kırıcı olmuştur. Yaşadığı şanssız aşk serüveni acı vericiydi. Çekmecesinde bekleyen ürünleri de bestecilik alanındaki parmak alıştırmalarından ibaret kalmıştı. Ama tanınmamak ve müzik yaşamının dışında kalmak, Dvorák gibi sade ve alçakgönüllü bir sanatçıyı ruhen yıkmıştı. Beste yapma arzusunu dizginleyemediği için çekmecesindeki kağıt miktarı elverdiğince, sahnelenme şansı olsun ya da olmasın, yazmıştı. Puccini'nin genç Bohemlerinin kayıtsızlığını anımsatan bu tutumu için Dvorák çok sonraları şunları yazıyordu: "Pazar günleri Buchten (bir tür Bohemya hamur işi) yemek istediğimizde, hizmetçi kız kendinden emin bir şekilde bana gelirdi. Çünkü ateş yakmak için gereken kağıt hep bende vardı."

King Kong'da bu ay

14 Ocak: Kovboy şarkıları, Tommiks'in doğumu, Buffalo Bill'in ölümü
21 Ocak: Humphrey Bogart 100 yaşında
28 Ocak: Eartha Witt ve John Belushi
4 Şubat: 2 Şubat 1949'da dünyada ilk 45'liğin yayınlanması vesilesiyle özel 45'lik programı
G. Akçura - D. Pınar / Perşembe, 00:00 - 01:00 / Tarifi zor bir radyo programı / Açık Radyo

Radyo Boğaziçi 107.9

For Those... Osman Kaytazoğlu / Pazartesi, 22:00 - 24:00 / Roll
Brittannica Eren Emirbayer - Enis Köstepen / Çarşamba, 24:00 - 02:00 / Brit-rock, Brit-pop
Saga Zeynep Palazoğlu / Perşembe, 19:00 - 20:00 / Caz
Mavi ve Siyah Anıl Özdemir - Oral Yasız / Perşembe, 20:00 - 22:00 / Caz
Triple Space Pelin Opçin / Cuma, 22:00 - 24:00 / Drum'n'bass

Radyo 5

(İst. 94.7, Ank. 101.8, İzmir 106.3, Bursa 95.7, Adana 90.9, Antalya 103.5)
MuSickness DJ Coco, Pazar 22:00 - 24:00
Latin, caz, soul, avant-garde, trip-hop, hip-hop, drum'n'bass, house
Pank-art Hakan Tamar, Pazar 24:00 - 02:00
Modern rock, indie, elektronika, avantgarde

Otuz üçlük

– Az pilav çek, bolca olsun!..

Kalabalık olunca haliyle gürültüler ve yapılan şakalar da ona göre olur. Bazı kimseler kaba şakalardan hoşlanabilirler. Bu kendilerinin bileceği bir şeydir. Ama siz, bu gibi kimseler terbiye sınırlarını aştıkları zaman, onları izlemek zorunda değilsiniz. Böyle hallerde sizin görevlerinizden biri de yumuşak ve tatlı bir dil kullanarak ötekileri sağduyuya davet etmektir.

Adımı çağırdı ve ses benim içimden geçti, tülden geçen duman gibi. **HENRY MILLER**, Sexus

Aşkın safâsı yok değil amma cefâsı çok **ŞEYHÜLİSLAM YAHYA**

– Katırlar niçin doğurmaz? Doğurursa dünya batar diyorlar, doğru mu?

– Katırların, at ve eşeğin melezi olmaları yüzünden cinsiyetleri tam değildir. Bu yüzden doğurmazlar. Kıyamet kopmasıyla katır doğurmasının hiçbir ilgisi yoktur.

(Hayat mecmuası Okuyucu Mektupları köşesinden, 1958)

HOLE
Celebrity Skin
(BMG Türkiye)

Duyduğumuza göre, son turnelerinde eski şarkıları "Miss World"ü, "ben... ben ölmesi gereken biriyim" diye yeni sözlerle söylüyormuş Courtney Love. 90'ların en muammalı post-punk figürleri arasında olması bir yana, kendisine beslenen husumetten son derece emin. Yaptığı onca şeyi dinlemeden, seyretmeden hakkında atıp tutacak bir dolu insan olduğunu biliyor. Halbuki en fazla Yoko kadar suçlu, ama neticesinde en az onun kadar boy hedefi. Hatırlarsınız, Hole bir önceki stüdyo albümünü hazırladığında, Kurt daha ölmemişti. Albümlerinin adını da korkunç bir tesadüf eseri "Live Through This" koymuşlardı: "Gel de bunun üzerine yaşa!". Belki grubun seçimiydi bu, bilmiyoruz; ama "Courtney eşittir Hole" sayıldığından olacak, epey uzun süre başını ağrıtmıştı bu durum. Olup bitenlerin üzerinden artık epey bir zaman geçti. Yeni albüm "Celebrity Skin", çoğumuzun pek yakından tanımadığı gibi, adını ünlüleri soymasıyla ünlü bir Amerikan dergisine borçlu. Courtney'e göre albümde yapmak istedikleri, Kaliforniya ve tabii "Los Angeles" sound'unu, yörenin kızlarını, erkeklerini, kum ve güneşini bütün çıplaklığıyla yeniden tarif etmek. Ama bunu yaparken, bildiğimiz, negatif elektrik yayan o eski Courtney yok artık. Durdukları yer, jübile bile yapmadan eriyip giden grunge dalgasına pek yakın değil. Hemen her şarkı, had safhada enerji dolu ve keskin bir melodinin peşinden akıp gidiyor. Courtney'in vokali de eskisine göre daha edepli ve çapaksız. Bu elbette tek başına iyi ya da kötü bir durum değil. Bütün olarak değerlendirirsek şayet, gözlerini daha merkezi yollara mı dikmişler, dedirtecek masum bir işaret sadece. "Celebrity Skin", albümle-aynı-adı-taşıyan-hit-şarkıyla başlıyor. Courtney, 80'lerin o koyu makyajlı, gürültülü ama cıvıl cıvıl rock kadınlarına nazire yaparcasına söylüyor şarkılarını. En çok da Ann Wilson (Heart), Joan Jett, Pat Benatar hattına temas ediyor. Eski Hole hayranları veya sadece dinleyicileri, adı geçen hattın en az bir iki istasyonuna uğramışsa, albümün tadı daha da artıyor. Gerçi arada Stevie Nicks ya da Belinda Carlisle'a da teğet geçiyor ama, rahatsız etmiyor. Hayır, gerçekten etmiyor. Albümün içinde ilerledikçe "Use Once & Destroy" ve "Playing Your Song" gibi sersemletici riff'leriyle sürükleyen şarkıların yanında, Seattle, San Fransisco gibi kuzey kentlerinin hatırasına göz kırptıkları "Northern Star" ya da "Reason to Be Beautiful" gibi iç yakıcı şarkılar öne fırlıyor. Hatta sonuncusu için Spin dergisi "yılın şarkısı" diyor. Bizce değil; ama her liste bir diğerinin ateşleyicisi olacağı için, bunun bir sakıncası da yok. Kapanıştaki "Petals"a gelince, onun da çekim kuvveti en az albümün açılışı kadar yüksek. "Celebrity Skin", alternatif kulvarına bırakılacak bir albümden çok, bu kulvara alternatif yolda çizilmiş bir düzine eli yüzü düzgün şarkıdan ibaret, şık bir albüm. Tahmin ettiğimiz gibi, Hole için hayat hâlâ bütün hızıyla devam ediyor. Hem Faith No More, hem de Babes In Toyland'ın kurucu üyesi olmuş, eski striptizci, rahmetli Kurt'ün eşi ve bir çocuk annesi Courtney'in kuruntuya kapılmasına da gerek yok; gerisini Hole sevmeyenler düşünsün.

Gökhan Pamuk

LIZ PHAIR
Whitechocolatespaceegg
(EMI / Kent)

Bu diyarda pek yankı yapmadı ama, 1993, Amerika'da Liz Phair'in ilk albümü "Exile In Guyville"in yılıydı. 1974'ten beri hiçbir kadın sanatçının albümü Village Voice dergisinin Amerika'nın seçkin eleştirmenlerinin oylarıyla oluşturduğu Pazz & Jop listesinin tepesine yerleşmemişti. Joni Mitchell'in "Court and Spark"ından 20 yıl sonra, hem de ilk albümüyle bu başarıya ulaşan ilk kadındı Liz Phair. Sadece Village Voice değil, hemen hemen bütün Amerikan dergilerine göre yılın albümüydü "Exile In Guyville". 1974'ün yıldızı Joni Mitchell, 1971 tarihli "Blue" albümüyle ruhunu bütün çıplaklığıyla ortaya sermiş ve bir anlamda "itirafçı şarkı yazarlığı"nın öncülüğünü yapmıştı. Phair, "Exile In Guyville"le itirafçı tarzı güncelleştirmiş, yaptığı "şok" açıklamalarla 90'lara taşımıştı. Çağımız itirafların, ifşaatların, talk show'ların çağıydı: Derdine derman bulmak, tutkularını, acılarını açıklamaktan geçiyordu. Bir başka bilinen gerçek daha vardı; o da "pis" konuşmanın veya yazmanın, temiz kalmanın bir yöntemi olduğuydu.

Liz Phair "pis" konuşan iyi aile kızıydı. Phair'in evlatlık oluşu da belki ona pis konuşmada daha bir rahatlık sağlamıştır. Playboy'un bir zamanlar oluşturmak isteyip de çok da başaramadığı şehvetli, seksi komşu kızı imajı Phair'e cuk oturdu. "Flower" adlı şarkısında yakışıklı bir delikanlıyı cinsel obje olarak kullanan, çocuğun kişiliği değil çüküyle ilgilenen, o çükün içinde bir pervane gibi dolaştığını hayal eden bir dominatrix'ti. "Oral sex kraliçen olacağım", "Çükün morarıncaya kadar seni sikeceğim" gibi sözler daha önce bu kadar rahat, bu kadar doğal bir şekilde ve bu kadar sıradan bir kız tarafından söylenmemişti. Phair "kızlar kendi aralarında nasıl konuşuyorsa öyle yazdım" diyordu. Doğruydu herhalde ama mübalağa şok olundu. "Fuck and Run"da (Sik ve Kaç) ise bu kez cinsel kurbandı Phair, düzülen ve terkedilen, sabah erkek arkadaşının nereye gittiğini merak eden kadındı. Hem yırtıcı ve yırtık hem de mazlum ve muhtaçtı; ezcümle bütünüyle postmoderndi Phair.

1994'te pek beğenilmeyen "Whipsmart" adlı albümünü çıkardıktan sonra iyi aile kızı iyi bir evlilik yaptı; kısa bir süre sonra bir oğlu oldu. Cinler çıkarılmış, şeytanlar kovulmuş, gökten üç elma düşmüş müydü?.. Tam adını unutmak üzereydik ki, 1998'de "whitechocolatespaceegg"le geri döndü Phair. Beklenebileceği üzere, yaşamındaki değişimler müziğine yansımış. Albümün adı bile oğlunun kabak kafasına gönderme yapıyormuş. Kapak fotoğraflarında da makyajlı, yüksek topuklu ayakkabılı, daha olgun bir kadın görüntüsü var. Oysa "Exile.."da ağzını iştahlı bir şekilde açmış yarı çıplak bir Phair vardı. Makyaj sadece Phair'in yüzünde değil, müzikte de belirgin. Bu albümün sound'u çok daha cilalı, çok daha yontulmuş (produce edilmiş diyeceğim ama kendimi frenliyorum; bunun Türkçesi nedir?). Kötü değil ama daha mesafeli ve daha soğuk. Phair yetenekli bir şarkı yazarı. Hiçbir şarkı için kötü demek mümkün değil. Hepsi melodik, iyi işçilik içeriyorlar. Ama çok da sarıp sarmalamıyorlar. Yine kışkırtıcı sözleri olan kimi şarkılar var. "Johnny Feelgood"da Phair'in kahramanı kendisine uygulanan cinsel şiddetten keyif alıyor. Eski şeytanların yerine yenileri gelmiş gelmesine de, bunlar daha terbiyeli şeytanlar. Albümün en iyi parçası "Headache"de Phair, "Beni evine götürebilirsin ama hiçbir zaman senin sevgilin olmayacağım" diyor. Albümün duygusunu da çok iyi yansıtıyor bence bu sözler. "Whitechocolatespaceegg"i eve götürüp keyifli zaman geçirebiliyorsunuz ama sevgiliniz olmuyor. *Cüneyt Cebenoyan*

Bir akarsu olup gitsem uzaklara, / özlemek için şehvetli yatağını / ve bileyebil diye kalbime saplayacağın bıçağı. **AHMET OKTAY**

Sofrada çantanızdan tuvalet takımınızı çıkarıp makyajınızı tazelemeye kalkışmayın. Bu konuda en fazla yapacağınız şey dudaklarınızın rujunu tazelemektir. Hele tarağınızı çıkarıp saçlarınızı taramak yapılmaması gereken hareketlerin başında gelir.

Kadınlar, siz
İçerde
Elleriniz suda beyaz
Ateşte pembe
BEHÇET NECATİGİL

Sürecek inanarak sevgilim / Gelecek yaza da beraberiz / Tarihte adını arayarak bir bünyenin / Biten bir yazın teorisiyle sevgilim / "Gözlerinden amansız bir hasretle öperim" **AHMET GÜNTAN**

Hoş geçen her dem-i sevdâ ebediyyet sayılır **TEVFİK FİKRET**

- "Ben anladım derdinizi" dedim. "Ben de New York'ta bebek gibi bir kızı bırakıp geldim. Şimdi herhalde birisiyle evlenmiştir."
- "Hiç nedamet duymadınız mı?" diye sordu.
- "Duydum ama, hepsi bir arada olmuyor, ben gene yolları tercih ederim."

ROBERT SHECKLEY, Sahilden Sahile

RED SNAPPER
Making Bones
(Warp / KodMüzik)

Şahsım adına İstanbul Festivali'nin en büyük kazancı ve sürprizi Red Snapper olmuştu. Daha önce hiç dinlemediğiniz bir grubun, bir yerlerde yapıldığına inandığınız ama rastgelmediğiniz bir müzikle karşınıza çıkmaları az buz bir bir tecrübe değildir, takdir edersiniz. Kabaca, İngiltere'de dans kültürü etrafında doğan bir müzikle İstanbul dinleyicisine bir selam çakıp gittiler. "Making Bones" albümününün yolda olduğunu ilk o zaman duyduk. Dahası, büyük bir tevazu içinde bu albümle neredeyse bir devrim yaptıklarına inandıklarını da sezdik. Ben de hiç çekinmeden ve büyük bir tevazu içinde, "Making Bones"un, çağdaş müziğe bir ateş topu gibi düştüğünü söyleyebilirim. Tıpkı "Blue Lines"ın 90'ların başındaki müziğe düşüşü gibi... Belki Red Snapper, Massive Attack gibi star olmayacak ama tarihin onlara hakkını vereceğine emin olabiliriz.

"Making Bones" bir plak olarak dinlendiğinde, elinizde olmadan Red Snapper'ın sahne performansıyla karşılaştırıyorsunuz. Ancak birkaç dinleyişten sonra sahnedeki ve albümdeki sound'un farklı, en azından işlev bakımından farklı olduğunu anlayabiliyorsunuz. Albümde, canlı performansta baskın olan dans ruhu derinlere saklanmış vaziyette. Ama Red Snapper'ın konser performansında da baskın olan sıkı müzisyenlik hali albüme de damgasını vuruyor. Red Snapper, stüdyo zanaatının (sample'lar, loop'lar ve daha nice terimlerle) yanısıra enstrümanlarını da konuşturan üç adamdan kurulu. Bir yandan bu adamların az ya da çok hepsinin (gitaristin oldukça çok) klasik müzik eğitiminden geçtiğine inanamazken, bir yandan da bunu müzikte belli belirsiz ama net biçimde hissediyorsunuz. Onlara, birçok türdaşının aksine grup kimliği kazandıran da allah vergisi yetenek zaten.

"Making Bones" farklı dalga boylarında parçalardan oluşuyor. Vokalist Alison David (bir nevi Shara Nelson) ve MC Hammer'ın (o da bir nevi massive Attack'teki Tricky) katıldığı parçalarla, sözsüz parçalar arasında farklı dalga boylarına gidip geliyorlar. "Making Bones" koca tekno şemsiyesi altında 'şarkı' yazılabileceğini gösteriyor. "Bogeyman" ve "The Tunnel" koparmış gitmiş. Bundan iyisi can sağlığı!

Bir önceki albümleri Prince Blimey (ki arayan Kod Müzik'te bulabilir) aynı tavır ve müzikal olarak aynı özellikleri taşıyor, ama "Making Bones"la birlikte müziğin esnediğini fark ediyorsunuz. 'Esnek müzik' demek kolay, ama burada bir türün ve müziğin ta kendisinin esnemekte olduğunu unutmamalı. Müziğin esnemesi her gün nasip olan bir şey değil. Hafife almayalım.

Red Snapper'ın müziği, rock'n'roll'la aynı temel üzerinde yükseliyor: Bas, gitar, davul. Ama bu rock'n'roll değil. Belki cazın günümüz hali, ama caz da değil. Ve hepsinin üstünde tekno. Bütün kökler müzikte yekvücut olmuş durumda. Red Snapper dört başı mağrur bir 'ses' üflemiş, kulak vermeyen tarih dersinden çakar.

Ogan Güner

TRANSGLOBAL UNDERGROUND
Rejoice Rejoice
(National / KodMüzik)

Edward Said, "Oryantalizm" adlı kitabında Lord Cromer'den tipik oryantalist bir cümle aktarıyor: "Doğulu soğuk gözlerle İngilize bakar ve gider, kendisini Fransızın kollarına atar." Kendilerini Fransızın kollarına atmadan ve ikamet ettikleri coğrafyaya soğuk bakışlar atarak, Batıdan Doğuya tutulmuş ayna mahiyetindeki şahsiyetler (bkn: Roll 25, "Londra'daki Asya" / Gökhan Pamuk) bir süredir kimliklerini müziklerinde yansıtıyorlar. Transglobal Underground bu albümünde de bize diğerleri gibi, parçalanmış coğrafyalarımızı –yaşamlarımızı– yeniden kurgulayan bir sanal coğrafya sunuyor. TGU; geleneksel Hint, Arap –elimizdeki albümde biraz da Macar– müziğinin elektriğe verilmiş bir formu.Trans-elektronika, etno-dans, ambient, raga ve bir sürü şeyden müteşekkil bir müzikal varyete. Torbalarına topladıkları binbir çeşit "beat"i Ortadoğu, Kuzey Afrika, Hindistan, Pakistan kesişme noktasında ortaya döküp yeniden formüle ediyorlar. Üstlerine tanım yakışmaz bir durumdalar. Üyeleri itibariyle kırma bir grup TGU, günden güne aralarına katılanlarla daha da melezleşiyorlar ve tabii ki güzelleşiyorlar. "Kendi coğrafyalarının özü + Batının teknolojisi" mavrasına çelmeyi takmış gibiler. Elimizdeki 1998 tarihli dördüncü albümleri "Rejoice Rejoice" Londra ve Marrekesh'in yanısıra Budapeşte'de de kaydedilmiş. Grup üyelerinden Alex Kasiek ve Hamid Matu albümün isminin, Falkland Çıkarması'nda İngilizlerin Arjantin gemisini batırmalarını müteakip Theatcher'ın sarfettiği "rejoice" sözcüğüne bir gönderme olduğunu söylüyor ve aynı zamanda sinematik bir sesi olduğunu da ekliyor. Albümde intro mahiyetindeki bir parçanın ardından "Nile Delta Disco" geliyor ki, adının da aşikar ettiği gibi, bir melezleme içeriyor. Kuzey Afrika müziğinin ve blues'un, enstrüman ve vokal çakıştırmalarıyla da, sıkı bir kimyası. "Rude Buddah"da Macar çingene grup Romanyi Rota üyelerinin katkısıyla da TGU, bizi Doğu Avrupa'da kurduğu çadırın içine sokuyor. "Air Giant"ın tabla ile bezenmiş atmosferik havasının ardından Nusret Fateh'e adanmış "Ali Mullah"da yılankavi vokaliyle Natasha Atlas karşınıza dikiliyor. "Chemnitz" keman ve bizim kanun sesi olarak algıladığımız, grup üyelerinin kurşundan olduğunu söylediği cimbalom adlı enstrümanın katıldığı bir ambient sound. Asya ve Doğu Avrupa kesişmesi "Shining Iron Face", vokalleriyle de eğlenceli bir parça. Albümün sonundaki "Sky Giant" için bile bu albümü cebinizde taşıyabilirsiniz. Talvin Singh'in öncüsü olduğu tabla-tronics efektlerin ve Dhol Foundation'ın da katkısıyla yaratılan atmosferin ardından Natasha Atlas süzülüyor sepetinden. Grubun dansöz ve şantözü Natasha Atlas, iki parçaya vokalinin dışında, birkaç parçada da kısa dalga radyo kullanmış. "Rejoice Rejoice" uzun emek isteyen bir albüm. Bir-iki dinleyip kenara atmayın deriz, bir süre sonra elinizin sık gittiği albümlerden biri olabilir. Saatlerimizi Greenwich'e ayarlamak bizi ne kadar bağlıyorsa, TGU'nun salıncağının oralarda düğümlü olması da o kadar bağlar. Onlar coğrafyaların üzerinden mekanik salıncakları ile salınıyorlar ve bize de üstümüzden geçerken düşürdüklerini toplamak kalıyor. *Cem Sorguç*

Otuz üçlük

Genç adam onu birazcık kendine çekerek, ayakları orkestranın çaldığı romantik tangonun temposunu asla şaşırmadan, "Barbara" dedi. "Benimle beraberken canınızın sıkılmayacağından emin olabilirsiniz." **JAMES ROBERT**, İlk İhanet

tart beni kusur em beni kum! **KÜÇÜK İSKENDER**

Her şey yerli yerinde; bir dolab uzaklarda / Azâbta bir rûh gibi, gıcırdıyor durmadan / Bir şeyler hatırlıyor belki mâcerâmızdan / Kuru güz yaprakları uçuşuyor rüzgârda. **AHMET HAMDİ TANPINAR**

Arkadaşlarının anlattıklarından, yahut eline geçmemesi icap eden kitaplardan öğrendikleri, çocuğun yanlış ve kötü fikirler edinmesine sebep olur.

yüzlerini güneşle yıkayan çingene kızlarım / kibarım diye bana gönül vermezler **ASAF HALET ÇELEBİ**

Veresiye içen iki defa sarhoş olur

GRAHAM COXON
The Sky Is Too High
(EMI / Kent)

Brit-pop'un çözülme sürecine yeni bir katkı da Blur'ün gitaristi Graham Coxon'dan geldi. Blur'ün son albümü bizim için güzel bir sürpriz olmuştu. Bu güzellikte en büyük katkının Graham Coxon'dan geldiği yönünde bir kanıya da sahiptik. Coxon hem albümün en güzel şarkılarından biri olan "You're So Great"i bestelemiş ve söylemiş, hem de gitarıyla diğer şarkılara damgasını vurmuştu. Bu nedenle Coxon albümü beklediğimiz bir albümdü. Hayal kırıklığına uğramadık. İyi bir albüm "The Sky Is Too High" ama, 11 adet "You're So Great"ten de oluşmuyor..

Albümdeki şarkıların yedisi akustik, sadece dördünde elektriğe bağlanılmış. Şarkıların 10'u Coxon'ın sigara ve alkolü bıraktığı bir dönemde, 1997'de yazılmış. Coxon o döneminde barlarda bulunmaktan sıkıldığından erken saatlerde eve döndüğünü ve sonuçta bu şarkıların ortaya çıktığını söylüyor. Bütün enstrümanları Coxon kendisi çalmış, kendisi kaydetmiş (hepsi hepsi beş gün içinde), albümün kapak notlarını yazmış, fotoğraflarını çekmiş ve kendi şirketi Transcopic'ten de çıkarmış. Albümün kapağı da son derece sevimli ve çocuksu.

Beş günde kaydedilen bir albümde ciddi bir prodüksiyon olmayacağı açık. Eski Stone Roses'cu Ian Brown'ın albümüyle birlikte bu albüm son yılda dinlediğimiz en lo-fi, en ham çalışma. Naif ve melankolik bir hava genele hakim ("In A Salty Sea", "Waiting", "R U Lonely?", "Mornin Blues"). "Who The Fuck?" punk havasıyla istisnai bir noktada duruyor. "I Wish" de daha ritmik yapısıyla diğer parçalardan ayrılıyor ("Nick Drake'i hayata geri döndürebilseydim" diyor Coxon). Ama ortak özellik basitlik. Regressif rock diye bir şey varsa, bu o olmalı. Coxon, etkilendiği isimleri basın bültenine yazmış: Yo La Tengo, Dinosaur Jr., Leonard Cohen, Nick Drake, Terry Callier, Thurston Moore ve The Headcoats. Yazmamış, ama bunlara Syd Barret'ı da eklemeli. Bu isimleri seviyorsanız, bu albümde çoğundan bir şeyler bulmak mümkün. *Cüneyt Cebenoyan*

REPUBLICA
Speedballads
(BMG Türkiye)

Sleeper, Echobelly, Elastica'yla beraber son üç-beş yılın "güzel-bayan-vokalist-öncülüğünde-kurulmuş-İngiliz-toplulukları"ndan birini oluşturuyor Republica... "Speedballads", iki yıl içindeki ikinci albümleri... İlki kendi isimlerini taşıyordu, "Ready To Go" gibi bir hit çıkardı ve Amerika'da bile kısmen başarılı bir satış grafiği çizdi. İlk albümde beş olan eleman sayısı, lüzumsuz derecede kalabalık bulunmuş olsa gerek, ikinci albümde üçe indirilmiş. Zaten Republica da sonuçta vokalistleri güzel Samantha "Saffron" Spreckling demek...

Onun görselliği üzerine harcanan emekler müzikleri için verilmiş olsa, durum bugün farklı olurdu... Albümün ilk single'ı "From Rush Hour With Love" dahil dört parçanın prodüksiyonunu "biryerlerdenaşina" Ian Stanley çeşitli arkadaşlarıyla ortaklaşa üstlenmiş. "Luxury Cage" isimli albümün en tahammül edilebilir parçasının prodüktörü ise " Lightning Seed" Ian Broudie... Disk kapakçığında yer alan şarkı sözlerinden aktarırsak, Republica "Nothing's Feeling New"da diyor ki: "Her şey gereksiz, her şey salakça, hiçbir şey yeni değil"... Üzerine eklenecek sözlere de bir dergide rastgeldik; "Speedballads" yeni bir Vanilla Ice albümü kadar doğuştan gereksiz bir albüm... Bizse "hızlı hisli şarkılar"la karşılaşırsanız, hislerinize kapılmadan hızla oradan kaçın deriz...
Atilla Aydoğdu

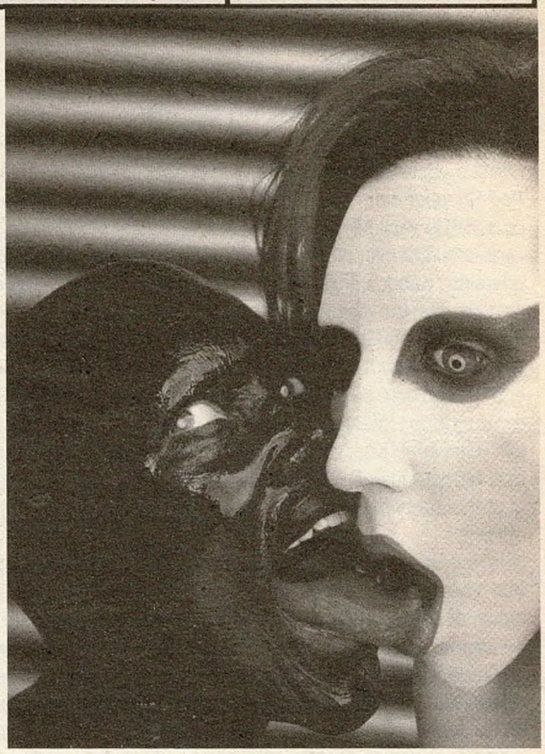

MARILYN MANSON
Mechanical Animals
(BMG Türkiye)

Marilyn Manson, değneğin iki ucunu özenle boklayıp elinize tutuşturuveriyor. Birincisi; insanın bu denli tuhaf bir görünüme bürünme isteğinin kendisi zaten bir tuhaf... Bütün bu "imaj" numaralarının "show business" gereği abartıldığını kabul etsek bile, gene de insan psikolojisi açısından elimize bulaşıp kalan bir şahısla karşı karşıyayız... Marilyn Manson kendisini İsa-karşıtı, insan-ötesi, müzik-dışı bir "yaratık" olarak o kadar allayıp pullamış durumda ki, tam da bu noktada varlığını karşı çıktığı kavramlara bağımlı kılmakta... Artık onun "düzen, biz beyazız ve çok da hetero, pozisyonumuzsa misyonerdir der yavrucuğum" demesi gerekir, çünkü "düzen karşıtlığı" da "düzen-içi", düzenin ihtiyaç duyduğu bir eylem biçimidir. Hele "biçim"den ibaret kalırsa... Bu nedenle Marilyn Manson'ın "Yeni Amerikan fenomeni" vazifesi, yakında olası bir Hindistan yolculuğu sonrası kendi "öz"üne kavuşmasıyla neticelenirse, pek fazla şaşıran olmayacak. Eylem "tapınma" olduktan sonra, tapınılan kutbun değişikliği pek fazla fark etmiyor sanırız... Şu ana dönersek, nihayetinde ortada yeni bir "müzik eseri" söz konusu: "Mechanical Animals"... "Salt müzik" olarak dinlemeyi becerebildiğiniz takdirde, önceki MM albümleri kadar vasatın üstünde bir müzikaliteyle karşılaşıyorsunuz. Aynı plak şirketinin bir başka sanatçısı –ve bizce daha inandırıcı bir aykırılığa sahip– Trent Reznor, bu kez prodüksiyon aşamasında MM'nin yanında yer almamış. Buna rağmen "Mechanical Animals" bu açıdan, "Anti -Christ Superstar"ın uzaklarında seyretmiyor. Manson gene uyuşturuculardan hoşlanmıyor, ama uyuşturucular gene ondan hoşlanmaya devam ediyor, Manson gene bir "spaceman" olduğunu düşlüyor, Manson bizi gene sevmiyor fakat bizi gene sikmek istiyor... Açık söyleyelim 15 yıl önceki Bill Idol bugün bile gözümüze, hem müzik hem de poz kesme açısından Marilyn Manson'dan çok daha "asi" görünmekte...
Atilla Aydoğdu

Bir ara sensizlik krizim tuttu / Bilmem ki o anda ne olup bitti / Hekimler heyeti havale etti / Acil vak'a Bakırköy'e yazdılar // Bu çağda bu sevda abes dediler / Cezası çelikten kafes dediler / Ben kime ne yaptım ne istediler / Bana bu çukuru niye kazdılar // Burda ne sen varsın ne de bir iş var / Üç adım voltalık gidiş geliş var / En ayıp sözlerle kaplı dört duvar / Bunca küfrü kime niye yazdılar // Açmak için zahmet etme zarf açık / Hâlâ bana sevgin varsa birazcık / Mektubumu alır almaz yola çık / Gözyaşlarım bir acayip azdılar / Gözyaşlarım bir acayip azdılar **CEMAL SAFİ**

Ve denizin yorgun çağındaydı çocuklar / Çığlıkları titretir balkondaki sarmaşığı, / Çünkü dardır saatler; sığmaz biraraya / Dalgınlık, deniz ve sardunya. **MELİH CEVDET ANDAY**

Sokakta bir kimseyi parmakla gösterenler, pek terbiyelice bir harekette bulunmamış olurlar.

Psikopatlar arasında büyük sanatkârlar, ihtilâlciler, hatta devlet adamları ve serdarlar da vardır. Şu kadarını söyleyelim ki, muvaffak olmuş nadir istisnalar dışında psikopatlar, etraflarına huzursuzluk vermekten gayrı bir şeye yaramazlar.

BETA BAND
The Three EP's
(EMI / Kent)

98 yılının en kıymetli hediyelerinden biri, Beta Band. Muhtemelen bütün grupların aksine, iyi single/iyi albüm patlamasıyla çıkmadılar ortaya ama, daha tuhaf, denenmemiş, görülmemiş bir iş yaptılar: Birbiri ardına üç EP çıkardılar. İlki 1997 tarihli "Champion Versions", diğer ikisi 98'e ait "The Patty Patty Sound" ve "Los Amigos del Beta Bandidos". Elimizdeki 75 dakikalık albüm piyasaya sunulup üçübiryerde vazifesi gördüğünde, EP'lerin orijinalleri çoktan karaborsaya düşüp £40 gibi, rayiçlerinin üzerinde bir fiyata satılmaya başlanmıştı bile... Böyle böyle, bir Beta Band lafı aldı yürüdü Britanya adasında, "ağır ama emin adımlarla"... Neresinden nasıl gireceğimizi, kağıda nasıl düşeceğimizi bilemediğimiz, tarifi hayli müşkül bir müzikleri var: Üç EP'nin de atmosferi farklı gibi ama, arka arkaya dinlenildiklerinde, her şarkı, sanki uzun, upuzun bir zincirin içiçe halkalarıymış, daha küçük halkaları da içlerinde barındırıyorlarmış gibi geliyor insana. Beta Band kimyası, aslında rock tarihi kimyası. Çeşitli İngiliz dergilerinin Beta Band için referans gösterdikleri isimleri, türleri yan yana koyalım: Velvet Underground, Beach Boys, Prodigy, Primal Scream, Beck, Beatles, Rolling Stones, reggae, JJ Cale, Phil Spector, Led Zeppelin, hip-hop, ska vs. vs. Nereden girip nereden çıktıkları belli olmuyor ama, Beta Band şarkıları, her nasılsa, bunların hepsi birden oluyor, ama hepsinden de farklı biçimleniyor. 15 dakikalık "The Monolith", bir dergiye göre "müziğin 40 yılında bir gezinti", bir başka dergiye göre, "Faust ile Primal Scream arasındaki kayıp halka". Beta Band müziği, bir şekilde, eklektikten bütüne varıyor. Enstrüman tercihlerini, aranjman kıstaslarını formüle etmek sanki hepten ümitsiz (ve, elbette, beyhude) bir çaba olacak: Perküsyonların nerede ritme abanacakları belli olmuyor, bir feveranla coşup tembel akan orkestrayı ayağa kaldırıyorlar, bazen hiç maceraya bulaşmayıp kendilerini ağır aksak parmak darbelerine bırakıyorlar. Dub bası, fena funky ve oynak, nabzı asla düşürmüyor, şarkıların ateşini, canlılığını her daim ayakta tutuyor. Bir akustik gitar, hep temiz sesler vermekle meşgul. Vokalist Steve Mason, düşeyazacakmış gibi, uyur gezer mırıldanmalarla işi götürüyor. Girdap gibi Beta Band şarkıları: Akışı hepten bozan, kökünden değiştiren ani bir darbe olmazsa, bir enstrüman geliyor, diğer enstrümanları yavaşça bastırıp kendi hikayesini anlatmaya başlıyor. Beta Band'in şarkılarını en çok "sesler" dolduruyor: Girdapta döne döne düşüp yükselirken, bir takım efektler, alakasız notalar, ağızdan sanki kayıt esnasında rastgele çıkmış laflar sağlı sollu darbeler vuruyor. Ne var ki, kağıt üstünde bir kakofoni tarifi gibi duran bu yoğun alaşım, şaşırtıcı bir içbütünlüğüyle icra ediliyor. Bir "deli"nin düşünce ritmi, biçimi nasılsa, sanki Beta Band müziği de öyle şekilleniyor (ne hikmetse, grubun müziği hep "delilik" üzerinden düşünülüyor). Her şarkıda, illâ ki esrik bir rock and roll büyüyor: "The Patty Patty Sound" EP'sinin psychedelic dub'ı öbür EP'lerde akustikleşse de, Beta Band'in dumanlı atmosferine halel gelmiyor. Coşa gelip enstrümanlarına abansalar da, abanmasalar da, dingin, ağırkanlı, tembel işi öz yara almıyor. Fakat, neresinden baksanız, Beta Band, eski zaman Pink Floyd'uyla aynı kulvarda koşuyor: Başka "madde"ye ihtiyaç bırakmaksızın "kafa" yapıyor; kuş sesleri arasında algı zorluyor. İster 60'ların Pink Floyd'uyla yan yana koyun, ister 90'ların Pink Floyd'u deyin: Meksika urbaları içinde dört adalı, üç sağlam EP'yi sizi zahmetlere sokmadan bir araya getiriyor, "buyrun, afiyetle uçun" diye masanıza servis yapıyor. *Merve Erol*

Araştırma ve düşünce yazıları, tarihsel belgeleri ile

Musiki Mecmuası

64 sayfa, yılda 4 sayı yayınlanır.

Abone olmak için 0212-249 88 85'ten abone formu isteyiniz.

KAF MÜZİK Nuruziya Sokak 41/5 Galatasaray 80050 İSTANBUL
Tel: 0212-249 88 85 **Faks:** 0212-245 59 42

KAF MÜZİK

52 yıldır Türk Müziğinin hizmetinde.

ÖZÜRLERRR: 1. Geçen sayıda 23. sayfadaki rezaleti farkettiniz değil mi? Ve kendi kendinize sordunuz: Divine Comedy sayfasında Charlélie Couture'ün söylediği lafların ne işi var? Evet, "Plastik sanat eğitimi gören biriydim, ressamdım..." diye uzayıp giden spot, aslında bir evvelki sayıda dergide yer alan Couture'e aitti. Yeni sayıyı yaparken bilgisayarda o sayfadan kopyalanan sayfa üzerinde çalışmışız ve eski spotu silip yerine yenisini koymayı unutmuşuz. Gördüğümüzde iş işten geçmişti, kahrolduk. Binbir özür. **2.** Urfalı Babi sayfalarında, Mehmet Güçlü söyleşisinin altındaki dipnot mahiyetindeki bölüm de eksik çıkmış. Tamamı şu: Mehmet Güçlü, şarkıcı ve menejer... Babi'nin en yakın arkadaşı. "İbo Show"da Babi'yi herkese tekrar hatırlattı." Yine aynı sayfalarda Ali Avaz, Aras Plak'ın sahibi Moiz beyden bahsediyordu. Halbuki Aras Plak'ın sahibi Onnik Aras'tı... Moiz Ergaz'ın ise Ergaz Plak isminde bir şirketi vardı **3.** Bunlar yetmiyormuş gibi, geçen sayıda bir sürü yazıda irili ufaklı bir sürü tashih var, üzgünüz.

Cypress Hill
IV
(Sony Türkiye)

Büyükler için yapılmış bir çizgi film düşünün, karanlık hangarlarda geçen. Hızlı hızlı şiir okur gibi konuşan gülünç ama sert bir karekter, yeraltı örgütündeki adamlarına emirler yağdırsın. Arkada da havayı koyultan, adeta o meşum atmosferi şiire dönüştüren DJ'ler, hip-hop'çular olsun. İşte Cypress Hill hep bu dumanlı "mood"un müziğini yapıyor senelerdir. Önce damarı buluyor, teslim alıyor ve albüm bitene kadar da havada asılı bırakıyor. Yarattıkları "arka plan", onlara hem uyurgezer bir eda veriyor, hem de belli belirsiz başka karaltılara sürükleyip duruyor.

Cypress Hill, bilindiği gibi memleketin en batı yakasının, Los Angeles'in haklı gururu; yörenin en karizmatik hip-hop ekibi. Biri Italyan asıllı, diğeri Meksika - Küba kökenli, sonuncusu da saf Kübalı fakat hepsi Los Angeles fahri hemşehrisi, toplam üç adam. Aslına bakarsanız, ilk zamanlarından beri hep yukarıdaki gergin atmosferi sil baştan kurup duran bir ekip Cypress Hill. Bu yüzden hiçbir albümünü diğerlerinden kesin çizgilerle ayırmak mümkün değil. Nitekim bu dördüncü albümlerindeki "mood"un da öncekilerden pek uzakta olduğu söylenemez. Belki "dark" tonları biraz artırdıkları söylenebilir, hepsi bu. Fakat esas enteresan olan, her defasında günlerce elden bırakılmayacak, sabah akşam yanımızda taşınacak albümler yapmayı hâlâ çok iyi beceriyor Cypress Hill. Bu yeni albümleri de tıpkı öncekiler gibi hiç boşluğa bırakmayan, hani derler ya, "boş-yok" sıfatını fazlasıyla hakeden bir albüm. Kavgalardan ayaküstü muhabbetlere, karmaşık seslerden çete dalaşlarına uzanan bir cümbüş yaratırken, duman olmadığı noktalarda da seslerle ortalığı karartıyorlar. Herhalde onların "tazmanya canavarı rap'i" yaptığını söyleyenler, bunu kastediyor. Yine bilindiği gibi, Cypress Hill dendiğinde es geçilmeyecek konular sadece bu kadarla kalmıyor. Marihuananın serbest bırakılması için gösterdikleri gayretler de unutulur gibi değil. "Marihuana Yasa Reformu Milli Komitesi"nin resmi müzikal sözcülüğüyle birlikte, albümlerine "marihuna sigaradan daha zararsız" diye notlar düşmeyi ihmal etmiyorlar. (Her ne kadar bu yeni albümde yazılı bir not göremesek de, kapağın yerli baskısından çıkarılmış olabileceği ihtimali üzerinde duruyoruz.) Buna karşılık, sözlü olarak elbette ki bol bol keten-kenevir dumanı tüttürmeye devam ediyorlar şarkılarda. Hem böyle sürükleyici hem de bu kadar "esrik" olmaları, tahminen yine bu "beyin kimyası"nın bir uzantısı... Sonuç itibarıyla albüm, benzeri bağlantıları derinleştirecek daha bir dolu işareti üzerinde taşıyor taşımasına, ama bir de tilki uykusuna yatıp "uyurgezerlik" yapıyorlar ki, işte zihnimizi teslim alan nokta bu oluyor her defasında...

Gökhan Pamuk

Joe Louis Walker
Preacher & The President
(PolyGram)

Joe Louis Walker, 80'lerin ortasında yıldızı parlayan üçüncü kuşak blues'cudardan. Her ne kadar 80'lerde ünlense de, adı 60'ların ortasından itibaren blues camiasında duyulmaya başlanır. 70'li yılların ortasına kadar Lightnin' Hopkins, Earl Hooker ve Magic Sam gibi baba blues'cularla konserlere çıkar. Freddie King'in, John Lee Hooker'ın turnelerinde ön grup olarak yer alır. Chicago ve Delta'yı bir arada harmanlamaya çalışan JLW, Texas blues'un üstadlarından Lowell Fulson ve slide devi Fred McDowell'la sıkı bir işbirliğine girer ve West Coast blues'un oluşmasında önemli işler yapar. Ardından 1975 yılında kendi deyişiyle bir anda "ışığı görür" ve The Spiritual Corinthians adında bir grup kurarak gospel kulvarında koşmaya başlar. Corinthians'la on yıllık bir maceranın ardından 1985'te New Orleans Caz Festivali, hayatının akışını bir kez daha değiştirir ve gruptan ayrılarak Mississippi Delta Blues Band'le Avrupa yollarına düşer. San Fransisco'ya döner dönmez The Bosstalker adlı grubunu kurar ve "Cold Is The Night" adlı ilk albümünü çıkarır. Albüm büyük beğeni kazanır ve ardından konserler, albümler, ödüller vesaire vesaire...

Doğrusu biz JLW'yi 92'de Verve'den çıkan ilk albümü "Blues Survivor"la tanıyıp bağrımıza basmıştık. Nitekim Albert King ve Otis Rush çizgisindeki sound'una eklediği gospel tecrübesiyle Chicago ve Delta arasındaki gelgitleri dikkatimizi celbetmişti. 1993'te BB King'in "Blues Summit" ve 1996'da James Cotton'in "Deep In The Blues" adlı Grammy'li albümlerindeki takdire şayan performanslarıyla yüzümüzü kara çıkarmadı. Hatta adamımız, Gatemouth Brown'dan Buddy Guy'a, Taj Mahal'den Tower Of Power'a bir sürü ünlüyü yanına alarak "Great Guitars" adlı müthiş bir düet albüme imza attı.

Walker, iki yıllık aranın ardından, başkanlar ve din adamları arasındaki çelişik benzerliğe dokundurduğu "Preacher & The President" adlı albümüyle çıkageldi. Albümün ismi konusunda Walker şöyle diyor: "On yıl boyunca kiliselerde çaldım ve ardından iki başkanın karşısında sahne aldım. Bir takım paralellikler var orada: Her ikisi de kendi kitlelerinin liderleri ve ahlaki olarak daha dürüst olmaları bekleniyor. Ama onlar da herkes gibi insan ve güç onları bin beter bir hale sokabiliyor. Bazen Roosevelt ve Truman'da olduğu gibi iyi yola sokuyor ama, çoğunlukla Nixon, Jimmy Swaggart ve Jerry Falwell'de olduğu gibi rezalete sürükleyebiliyor. Vaaz vermeksizin böyle bir şarkı yazmak da bana göre bir meydan okuma. Aslında meydan okuma onun içine biraz mizah katmakta."

Yine usta gitarist Steve Cropper'ın elinden çıkan albüm durgun deniz üzerindeki yakamozlar misalı hoş bir sada bırakıyor kulaklarımızda. Walker her albümde yaptığı gibi "Pride Of A Foll" ve "My Real Fantasy" adında iki baygınlık verici parça koymuş albüme. Doğrusu "Preacher & The President", "Great Guitars"ın ardından oldukça yavan bir çalışma. JLW sevenlere... *Kerem Demir*

Oldukları yerden vagon boydan boya görünüyordu / Orda konuşuyordu insanlar / fakat ses gelmediğinden / açılıp kapanıyordu ağızları / balıklarınki gibi ümitsiz **NÂZIM HİKMET**

Züğürt olup düşünmektense, uyuz olup kaşınmak yeğdir cennet, cehennemin tırnağı olamaz **KÜÇÜK İSKENDER**

Umumiyetle erkekler parfüm kokusundan hoşlanırlar. Aksi olmuş olsaydı asırlardır parfüm üzerine bu kadar araştırma yapılmaz ve bir parfüm sanayii doğmazdı. Yalnız ender olmakla beraber, bazı erkeklerin parfümden hoşlanmadıkları görülür.

İnsan olabildiğince az yalan söylediğinde olabildiğince az yalan söylemiş olur; yoksa olabildiğince az yalan söyleme fırsatı bulduğunda değil. **KAFKA**

Ben otuz bin spor yazarının başıyım **TOGAY BAYATLI**

– Bu mantarları bize satıyorsun ama, ya zehirli çıkarsa?
– Zehirli çıkarsa geri getirirsin abla
– Sen bana nasıl abla dersin!
(Kadıköy Salıpazarı'ndan bir diyalog, ayniyle vaki)

BOB DYLAN
Live 1966: The Royal Albert Hall Concert
(Sony Türkiye)

"Bu turne çok ilginç bir deneyimdi. İnsanların yaniliğini, müziğin dinamik etkisini görebiliyor ve duyabiliyordunuz. Kentten kente geziyorduk, sahneye çıkıyor çalıyorduk ve onlar yuhalıyorlardı, kafamıza bir şeyler atıyorlardı. Bir başka kente gidiyorduk, çalıyorduk, onlar yuhalıyorlardı, bir şeyler atıyorlardı ve biz oradan ayrılıyorduk. Bazen, para kazanmak için ne garip bir yol seçmişiz diye düşünürdüm. O zamanlar herkes arkamızdan konuşuyordu, hatta biz bir yerde otururken, duyacağımızı bile bile: 'Bırakın yahu şu berbat herifleri' dedikleri zamanlarda dahi, Bob hiç sesini çıkarmıyordu. İşte o zaman ona gerçek olumlu notumu verdim. Bir kere bile bana gelip de: 'Yahu Robbie, bu bizimki yapılacak iş değil be...' dediğini duymadım. Bu konserlerin bantlarını hâlâ saklamamızın bir nedeni de, 'Biz o zamanlar deli miymişiz?' diye kendi kendimize sorabilmek içindir. Konserlerin sonrasında otele gider, o günün bant kaydını dinlerdik, lanet olsun, hiç de kötü olmadığını görürdük. Peki ama millet neden yakınıyordu ki?.."

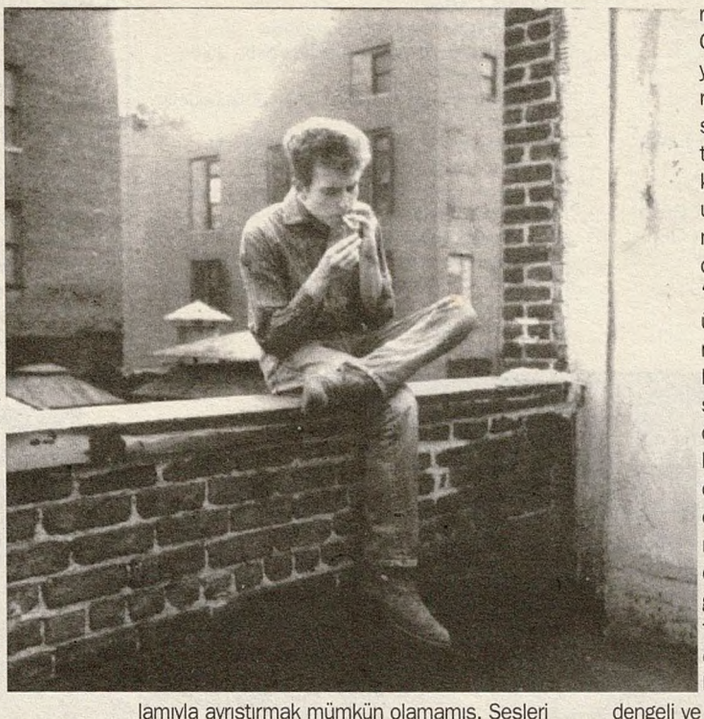

Bob Dylan'ın uzun yıllar birlikte çalıştığı The Band grubunun o dönemdeki lideri gitarist Robbie Robertson, 1966 turnesiyle ilgili bunları söylüyordu. Gerçi o yıllarda grubun adı The Band değildi, adları The Hawks olarak geçiyordu, henüz davulda ve vokalde Levon Helm yoktu; ama Dylan ve The Band işbirliği çoktan başlamıştı ve İngiltere turnesi gerçekten büyük bir hayal kırıklığıydı. Ama ne mutlu ki, Robbie Robertson'ın dediği gibi konser bantları saklanmıştı. Yıllar boyunca bu bantların kopyaları korsan plak olarak elden ele dolaştı. Hatta bir kez Royal Albert Hall konseri adlı bu korsana 11 yıl önce Paris'te çok yaklaşmış ve klasik "şimdi param yok, yarın alırım" gafletine düşerek kaçırmıştım. Yine de Dylan ile az çok haşır neşir olmuş herkesin çok iyi bildiği muhteşem Royal Albert Hall konseri efsanesinin izini sürmekteydim. İşte böyle bir anda "The Bootleg Series Vol. 4" karşıma çıkıverdi. Royal Albert Hall konseri artık legal olarak yayınlanmıştı ve herkes ona ulaşabilirdi. Ancak işin aslı farklıydı, legal albümün kapağında da Royal Albert Hall konseri yazmasına karşın (ne ironi ama), bu konser Londra Royal Albert Hall konseri değil, aynen Manchester konseriydi. Korsan plakçılar yıllardır dünyayı uyutmuşlardı... Eskiden edindiğim bilgilere göre, bu muhteşem konserin korsan kaydı rezaletti, hatta dinlenemeyecek kadar kötüydü; oysa legal albüm sanki günümüz olanaklarıyla daha dün banda alınmış gibiydi. İlk dinleme sırasında oldukça kalın albüm kitapçığında işin sırrı ayrıntılı olarak veriliyordu; ben de kısaltarak naklediyorum: Columbia Records, Dylan'ın İngiltere turnesinden dört gösteriyi kaydetmişti: 16 Mayıs Sheffield, 17 Mayıs Manchester (söz konusu konser albümünün kaynağı) ve son olarak 26-27 Mayıs Londra Royal Albert Hall. Kayıtlarda genel olarak 15 ips hızında üç kanallı bir stereo (!) teyp kullanılmıştı. Ayrıca turnenin tümü filme çekildiği için konserler sinema ekibi tarafından tek kanal olarak 7.5 ips hızında Nagra teyplerle kaydedilmişti. Tüm turnenin en başarılı gösterisi gerek kayıt gerek performans açısından Manchester konseriydi. İşte bu albüm oluşturulurken her iki sistemin kayıtları üst üste çakıştırılacaktı. Teyp hızlarını birbirine eşitleme sorunu, mızıkanın düzenli akordu referans alınarak çözülmüş, ama üç ayrı kanala üç grup halinde kaydedilmiş çalgıları birbirinden ayrıştırarak yeniden dengelemek ve tonlamak çok zor olmuş. Şöyle ki: Bas gitar ve davul bir kanalda, piyano ve org bir kanalda ve son olarak vokal ve gitar bir diğer kanalda. Haliyle bunları tam anlamıyla ayrıştırmak mümkün olamamış. Sesleri temizlemek yoluna daha önce gidilmiş ama, bu da canlı kayıt ortamını tümden yok etmiş ve vazgeçilmiş. Üstelik CBS kayıtlarında zaten belirgin biçimde limiter/compressor kullanılmış ve seyirci sesi yer yer vokalin üzerine çıkıyormuş. Bu nedenle mecburen iki ayrı kayıt sistemini çakıştırarak daha dolu bir seda elde etme yoluna gidilmiş. İlk disk olan akustik sette de (Dylan tek başına) ağırlıklı olarak film ekibinin Nagra teyple yaptığı kayıtlar kullanılmış. Ayrıca Nagra kayıtları ikinci disk olan grup setindeki "Just Like Tom Thumb Blues" şarkısında da kullanılmış (Liverpool'da kaydedilmiş bu yorum "I Want You" 45'liğinin arka yüzünde ve "Biograph" toplamasında da vardı). Daha bitmedi; akustik sette yer alan "Visions of Johanna" ve "Desolation Row" şarkılarında Nagra teyplerinin bantları bittiği için son kıtalar kaydedilememiş. Bu durumda birbirinden birkaç dakika farkla başlatılan iki teyp kullanan CBS'in kayıpsız bantlarına başvurulmuş ve iki ayrı sistemin kayıtları ustalıkla üst üste çakıştırılarak sorun çözülmüş...

Sonuç, aslında Bob Dylan'ın gerek tek başına, gerek Kanadalı The Hawks ile müzik tarihine geçecek performansı... İki diskten oluşan (kaseti tek olarak yayınlandı) albümdeki şarkılara şöyle bir göz atalım. İlk diskte Dylan gitarı ve mızıkasıyla yalnız; diyecek bir şey yok, o zaten bu işin gelmiş geçmiş en büyük ustalarından biri, ama "It's All Over Now Baby Blue"ya takılacaksınız, "Mr. Tambourine Man"i çok seveceksiniz ve "Desolation Row" ile kopacaksınız. İkinci diskte öncelikle albümlerde hiç yer almayan "Tell Me Momma"yı dikkatle dinleyecek, "Baby Let Me Follow You Down" (bir Eric Von Schmidt şarkısı) ile yerinizden kalkacak, "Leopard-Skin Pill-Box Hat" ile coşacak, "Ballad of a Thin Man" ile hayretlere düşecek, "Like a Rolling Stone" ile ne mutlu ki bu muhteşem konseri bunca yıl sonra dinlemek nasip oldu diyeceksiniz. Gerisi zaten harika, diyecek bir şey yok; 60'lı yılların gönülsüz gençlik lideri Dylan. Garip bir rastlantı gibi bile olsa, Dylan bu turneden sonra ünlü motosiklet kazası falan derken iki yıla yakın ortadan kayboldu ve bir daha uzun süre aynı performansı yakalayamadı. Ta ki The Band ile 73'de yeniden bir araya gelene değin.

"Like a Rolling Stone" başlamadan, o ünlü sahnenin de cereyan ettiğine tanık olacaksınız. İzleyicilerden biri Dylan'a "Judas" diye bağırıyor ve o da sükûnetle, hatta biraz da alaycı biçimde "Sana inanmıyorum... Yalancının tekisin" diyor. Şarkıya girmeden gruba dönüp fazlasıyla argo biçimde "Hadi daha gürültülü çalalım" dedikten sonra başlıyorlar. Makineli tüfek gibi gelen davul ataklarına dikkat. Bu konser olağanüstü dikkatle telaffuz edilen tane tane İngilizcesi, aşırılıktan uzak fakat etkileyici yorumu, tertemiz harika sesi, bir rock and roll band için fazlasıyla dengeli ve kararında çalgıları, şarkıları anons ettiği anlardaki sevimli gerginliğiyle Bob Dylan'ı yakından tanımak için bulunmaz fırsat. Zaten daha fazla yakınına sokulmamız mümkün değil ki...

Not: Bob Dylan daha önce 1991 yılında "The Bootleg Series Vol. 1-3 (Rare & Unreleased 1961-1991)" adlı bir toplama yayınlamıştı. Daha önce legal albümlerinde yer almayan şarkılar, dışlanmış kayıtlar ve konser kayıtlarından oluşan bu harikulade üçlü albümü de ne yapın edin, muhakkak edinin diye hararetle öneriyorum. Sonuçta, bu seferlik konumuz olan "Bootleg" dizisi kesinlikle daha önce yayımlanmamış parçalardan oluşmakta. Şimdilik beş diske ulaştık ve gerisini de bekliyoruz. Ayrıca bir tür Dylan best of'u sayılabilecek olan yine üç disklik "Biograph" albümünü (1985 - box set) de edinin derim. Onda da ilginç dışlanmış versiyonlar bulacaksınız.

Gökalp Baykal

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **George Michael** Ladies and Gentlemen
2. **M People** The Best Of...
3. **Robbie Williams** I've Been Expecting You
4. **Boyzone** Where We Belong
5. **The Corrs** Talk On Corners
6. **Bee Gees** One Night Only
7. **Steps** Step One
8. **Charlotte Church** Voice Of An Angel
9. **Phil Collins** Hits
10. **Mariah Carey** #1's The Best Of...

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Steps** Step One
2. **Oasis** Masterplan
3. **Fatboy Slim** You've Come A Long Way, Baby
4. **R Kelly** R
5. **Jane McDonald** Jane McDonald
6. **Levellers** One Way Of Life
7. **Garbage** Version 2.0
8. **Morcheeba** Big Calm
9. **2 Pac** Greatest Hits
10. **Stereophonics** Word Gets Around

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Garth Brooks** Double Live
2. **Celine Dion** These Are Special Times
3. **N Sync** N Sync
4. **Jewel** Spirits
5. **Backstreet Boys** Backstreet Boys
6. **Mariah Carey** #1's The Best Of...
7. **N Sync** Home For Christmas
8. **Shania Twain** Come On Over
9. **Offspring** Americana
10. **Metallica** Garage Inc.

ROLL DİSKO

Arab Strap The Week Never Starts Round Here
Aşık İhsani Balta
Beck Mutations
Ben Harper Welcome To The Cruel World
Black Box Recorder England Made Me
Bob Dylan Infidels
Ciwan Haco Destana Egîdekî
Concrete Blonde Y Los Illegals
Element of Crime Try To Be Mensch
Jacques Brel Quand on n'a que l'amour
John Lee Hooker Best Of Friends
Lauryn Hill The Miseducation of Lauryn Hill
Liz Phair Whitechocolatespaceegg
Leonard Cohen I'm Your Man
Lou Reed Set The Twilight Reeling
Mazhar Fuat Özkan MVAB
Mogwai Kicking A Dead Pig
Teoman O
Vic Chesnutt The Salesman and Bernadette
Willie Nelson Teatro

KOD MÜZİK / Atlas

1. **Jon Spencer Blues Explosion** Acme
2. **Coldcut** Let Us Play
3. **DJ Mahmut & Murat G.** Garip Dünya
4. **PJ Harvey** Is This Desire?
5. **Red Snapper** Making Bones

D-TONE/ Atlas

1. **"Vampyros Lesbos"** Soundtrack
2. **"Forbidden Planet"** Louis and Bebe Baron (Soundtrack)
3. **"Stroboscopica"** Italian '70's Psychedelic B-Movie Soundtracks
4. **Attilio Mineo** Man In Space With Sounds
5. **Dick Dale** Rocket Jockey

ÇALINTI / Atlas

1. **John Patitucci** Now
2. **Barry Adamson** As Above So Below
3. **Ray Brown Trio with Ulf Wakeniys** Summertime
4. **Alvin Youngblood** Territory
5. **Rachel's** Handwriting LP

MEMLEKETTE EN ÇOK SATANLAR

YABANCI

1. **Küschelrock 12**
2. **Power Hits Vol. 6**
3. **Mariah Carey** #1's The Best Of...
4. **George Michael** Ladies And Gentlemen
5. **Celine Dion** These Are Special Times
6. **Metallica** Garage Inc.
7. **U2** The Best Of 1980 - 1990
8. **Bryan Adams** On A Day Like Today
9. **Emma Shaplin** Carmine Meo
10. **Dire Straits** Sultans Of Swing
11. **Cher** Believe
12. **Diva's Life** Various Artists
13. **Edyta Gorniak** Edyta Gorniak
14. **Whitney Houston** My Love Is Your Love
15. **Offspring** Americana
16. **Radyo 5 Summer Hits 98**
17. **Richard Clayderman** Turquie mon amour
18. **Jennifer Paige** Jennifer Paige
19. **Thalia** Por Amor
20. **REM** Up

YERLİ

1. **Muazzez Ersoy** Nostalji 4-5-6
2. **Sezen Aksu** Adı Bende Saklı
3. **Yaşar** Esirinim
4. **Haluk Levent** Yine Ayrılık
5. **Beyaz** Türküler
6. **İbrahim Sadri** Adam Gibi
7. **Çelik** Onu Düşünürken
8. **Atilla Taş** Kırmızılım
9. **"Her Şey Çok Güzel Olacak"** Soundtrack
10. **Şükriye Tutkun** Çiğdem Der Ki
11. **Ferdi Özbeğen** Kandil
12. **Teoman** O
13. **Özcan Deniz** Çoban Yıldızı
14. **Mustafa Sandal** Detay
15. **Mahzun Kırmızıgül** Yıkılmadım
16. **Athena** Athena
17. **Sinan Özen** Tek Başına
18. **Hülya Avşar** Hayat Böyle
19. **Müzeyyen Senar** Bir Ömre Bedel
20. **Ayna** Dön Bak Aynaya

Aşık İhsani

işin "lolo"su

Aşık İhsani (İhsani Sırlıoğlu) sazıyla, sözüyle, saçıyla, sakalıyla memleketin müzikal ve siyasal hayatında derin iz bırakmış bir "efsane": Hikayesi 50'lerde başlar. Gece rüyasında gördüğü ve "Güllüşah" adını verdiği "nur yüzlü" aşkını aramak için Diyarbakır'dan çıkıp yollara düşer. Pek çok ilde bir "Güllüşah" bulur. Ama gönlüne göre bir "Güllüşah"a Uşak'ta rastlar. İhsani ve Güllüşah, kendilerine "modern Leyla ile Mecnun" dünyası yaratırlar. 50'lerde İhsani'nin yazdığı şiirler, âşıklama tarzında deyişlerdir. 59'da Ankara'da, günlerini Demokrat Parti erkânıyla birlikte geçirmeye başlar. 27 Mayıs darbesinden sonra dilindeki *"Evvel Allah, sonra Demokrat Parti"* lafı, *"Evvel Allah, sonra ordu"*ya dönüşür. Kasım 1960 tarihli bir gazetede şunlar yazılıdır: *"İnkilâp hareketinden sonra halkı aydınlatmak üzere vazife alan ekipler arasında meşhur aşık İhsani ve eşi Güllüşah'ın da bulunduğu malûmdur."* 1962 yılında NATO için çekilen bir tanıtım filminde oynar. Tahir Kutsi Makal'ın "Sahte Ozanlar" isimli kitabına göre, *"İhsani Nato'dan para yemiştir. Bu toplu para İhsani'nin 'tefecilik'e geçişte ilk sermayesi olmuştur".*

Sadece Makal değil, birçok sağ kalem (Ahmet Kabaklı, Orhan Seyfi Orhon...) İhsani'ye 60'lar boyunca saldırırlar. Çünkü 1963'ten itibaren, *"Sorumluyum ben çağımdan"* sözleriyle yeni bir İhsani doğmuştur. Güllüşah'ını arama bitmiş, "dava adamlığı"nın ilk adımları atılmıştır... Sazına daha sert vurur, sesini gürleştirir. TİP'lilerle o günlerde tanışır. "Ağalı Dünya", "Bakalım Hele", "Yazacağım" gibi kitapları yayınlar. *"Halkım uyanmasın diye / Gerçekler gizlenir niye / Anayasam raftan köye / Girene dek yazacağım!"* Bu şiirleri 45'liklerinde sazıyla seslendirir. Tavırları, nükteleri, sesi, sazı, "Stalin" bıyığı, köylü kasketiyle âşıktan ziyade bir tiyatrocudur adeta. Hakkında defalarca dava açılır, hapse düşer. Demokrat Parti zamanlarında her an yanında olan, onda *"yavaş yavaş belini doğrultan Anadolu"*yu gören Nimet Arzık, artık başka şeyler düşünmektedir: *"Dön sazına İhsani, dön sazına... Yerden bitme taze teorisyenliğinin arasında eski İhsani'den kırıntılar var çünkü, yoksa demezdim 'dön sazına'!"*

İstanbul'da geçirdiği zamanlarında yazarlarla, gazetecilerle, sanatçılarla birliktedir. Gazetelere yazılar yazar, Ant dergisinde köşe yazarlığı yapar. Çetin Altan, İlhan Selçuk gibileri onun davasını köşelerinde savunurlar. Oysa Tahir Kutsi Makal'a göre, *"İstanbul'a gelince ilginç tavırlarıyla 'sosyete solcuları'nın gözbebeği"* olmuştur. 1969 yılında TİP'in İstanbul birinci sıra milletvekili adayı olur. Yaşar Kemal yedinci sıradadır. Milletvekili seçilir. Ama TİP'lilerle tartışır ve istifa eder. Ama sazına, sözüne, yazılarına devam eder: *"Sosyalizme verdik emek / Yok bilmeyiz dur ne demek / Amacımız ilerlemek / Kitabımız yazmaz geri"*. 12 Mart geldiğinde bildiğini okumaya devam eder. Eylemlere katılır. Hece vezniyle yazdığı şiirlerin yanında, serbest ölçülü şiirler de yazar: *"Demem şu ki sevgilim / Ortaçağ'dan bu yana / bana / öyle bir ters geldi ki / bindokuzyüzyetmişbir Mart / Nisan / Mayıs / Ve sonrası / Yıkılası hapisaneler tıklım tıklım..."* 70'lerin ortasında "Bak Tarlanın Taşına", "Vur Ağanın Başına" kitapları yayınlanır. 80'lerde yine konserlere çıktığı, ufak çapta kitaplar yayınladığı olur, ama eski günlere oranla durgundur. 1990'da uzun süre için Fransa'ya yerleşir. Döndüğünde, İstanbul'da çok kalmaz, memleketi Diyarbakır'a göçer. İhsani hâlâ orada, Diyarbakır'da yaşıyor. Bugün 65 yaşında ama dipedinç, en önemlisi de dimağı capcanlı. 17. karısı Berivan'la, kitapları, eski fotoğrafları ve plaklarıyla "altın kafes"inde çok rahat... İhsani'yle Diyarbakır'da, evinde görüştük, anılarını can kulağıyla dinledik...

Aşık İhsani: Tam tarihi belli değil, ama 1934 ya da 35'te Diyarbakır'da doğmuşum. Ağaların, şıhların paslı mengeneleri arasında ezildikçe ezildim. Derken Adana, İstanbul, İzmir dolaşmaya başladık. Günlerce ekmek bulamadık. Ama bir yola çıktık. Köylere giderken kumların arasında bir parça sac ekmeği bulmuştuk, kumlu mumlu onu yedik. Çünkü adam Allah'ını bile yiyebiliyor. Urfa'da Allah'ını yemiş. Çünkü ona tapıyor, tapılan bir şey Allah'tır. Herif gitmiş, aç kalmış, o havuzun içinde, Urfa'daki Balıklı Göl'ün içindeki taptığı o balığı, Allah'ını yemiş. Ben de kum yedim, aç kalmıştım... Önce İzmir'e gittim. Bir yerde çöpçü arıyorlarmış. "Ben çöpçülük istiyorum" dedim. Çöpçü olunca sıcak ekmek yiyebildiğini söylediler. Sırf onun için çöpçü olayım dedim. Vermediler. Oradan çıktım. Dediler, hadi kaçak bin vapura, İstanbul'a... İstanbul'da İş ve İşçi Bulma Kurumu'na gittik. Nuruosmaniye Camii'nin içindeydi. Şimdi orayı dinciler aldı, Kur'an kursları filan yaptılar sanıyorum. Orada kalabiliyordum. İşsizsen üç gün kalabiliyordun, bir de öğlen yemeği yiyebiliyordun. Üç gün içinde bir iş bulmam lazım. Baktım bir iş geldi, fırrr fırladım. Nerede? Büyük Çekmece'de, Mimar Sinan köyünde kömür ocağı. Üfff! Oooo, çok uzakta! Gittik Mimar Sinan'a, –Mimar Sinan dev adam! Büyük sanatçı! Evet, o adam! Onu çok seviyorum– bir çingenenin yerine işe başladım. Mimar Sinan'da çingene çoktur. Ayda 2 lira alıyoruz. Durmadan göçük tehlikesi oluyordu. Öbürlerinin ayağında lastik çarıklar vardı. Benim ayağımsa çıplaktı, çarık alacak param yoktu. Kömürler ayağımı parçalıyordu. Ocağın içinde kambur gidiyorduk. Sırtımız da parçalanıyordu. Fakat kesildikçe benden kan akmıyordu. Beyaz etim çıkıyordu, ama bende kan kalmamıştı ki... Sonradan karnım şişmeye başladı. Sonradan öğrendik, madenin hava deliği yokmuş. Havasız kaldıkça karnımız şişiyordu, biz de "ooo ne yemek yemişiz" diyorduk. Ama bir sene zor dayandık. Sonra bizi kovdular.

Tımbır mımbır başladım çalmaya

Oradan Erzurum'a, askere gittim. Onbaşıydım, yüzbaşı emrime çavuşlardan üç tane verdi, "hadi temizlik yaptır İhsani" diye. Çünkü ben çok çalışıyordum. Tuvaletleri yıkıyordum, siliyordum, paklıyordum. Askerlik bittikten sonra İstanbul'da, Topçular'da bir lastik fabrikasında çalışmaya başladım. O yıllarda Türkiye'de lastik fabrikaları açmışlardı. Anadolu'nun derisini aldılar, lastik verdiler; etini aldılar, lastik verdiler; yününü aldılar, lastik verdiler. Ama oyunu aldılar, vergisini aldılar, askerini aldılar, hiçbir şey vermediler... Neyse, lastik fabrikasında öyle bir kötü koku var ki... Ama ben durmuyorum, gece gündüz çalışıyorum. Orada bir hoca vardı, namaz hocası, sakallı biri. O da fabrikada çalışıyordu. "İhsani, sen zayıfsın, gel sana bir şey bulalım" dedi. "Eee ne bulacaksın?"dedim. "Sen aldığın bir aylığını bana verirsen seni kurtaracağım" dedi. "Nasıl kurtaracasın?" dedim. "Vizite iste, iki tane zeytin koy dilinin altına, tam filmini çekerlerken zeytinleri yut. Filmlerinde, ciğerlerinde leke görünecek. Seni göndersinler hastaneye, kurtulursun". Ve bunu yaptık. Ciğerlerde leke görüldü. Ben de zaten

→57

54 kiloya düşmüşüm. Dediler ki, "burada yer yok, Bursa-Uludağ'a git". Yedi-sekiz ay orada kaldım, verem hastanesinde. Neyse, sonunda çıktık. Ne yapayım? Bir daha o fabrikada çalışamam. Aldım elime gene bir saz. Kurtulmak için. Çünkü işe dayanılmıyor. Tımbır mımbır başladım çalmaya...

Kerem ile Aslı, İhsani ile Güllüşah

Derken çal, çal, çal, çal... Köyleri dolaşmaya başladım. İlk önce İzmit köylerine. Oradan Ege'ye. Manisa'ya girdim. Dediler "burada Tarzan var, aynı senin gibi, ama o çıplaktır". "Aman ha" dedim, "incitmeyin!". Ben kibar bir adamım. Kibarlığı oynuyorum. Ruh yapım öyle. Tarzan geldi yanıma, "vay, garipsin, gel benimle" dedi. Aldı beni, yukarı dağa çıkardı. Orada kendisinden söz eden gazeteler vardı, altına seriyordu. Üstüne ise bir şey örtmüyordu. Kış günü gene de çıplak yatardı. Hava çok soğuk olduğu zaman, bir bakkala gider, bezir yağı alır, üstüne sürerdi. Vücudu manda derisi kadar kalındı. Tarzan bana, "artık manevi oğlumsun" dedi. Orada kaldım bir ay kadar, sonra bana "şöyle Uşak'a doğru git" dedi. Gittim, orada bana acıdılar... Kafamda bir Güllüşah olayı vardı. Güllüşah bir masal ismi. Kafamdan uydurmuşum. Güllüşah adında olmayan birine türküler söylüyorum... Uşak'ta bir mapushane müdürü vardı. Dedi ki, "bizim orada bir kız var, ya evlenirsin, ya da seni içeri atarım! Gel Güllüşah bu kız olsun." Adı Sevim'di. Altı aylık dul bir hanımdı. O kızla evlendirdiler ve Güllüşah o oldu. Ve radyolarda, Avrupa televizyonlarında, basında Güllüşah, Güllüşah, Güllüşah... Oldu size "Aşık İhsani ile Güllüşah". Bu isimle bir de kitap yazıldı. Kerem ile Aslı, Leyla ile Mecnun, Tahir ile Zühre, Ferhat ile Şirin'lerin arasına girdim. Köylere gidiyordum, "ben Aşık İhsani" diyordum, "hadi ya, o adam onbin sene önce ölmüş" diyorlardı. İki İhsani vardı yani. Biri masal kahramanıydı. Diğeri gerçek İhsani'ydi. Buraya kadar anlattıkların işin "lele"sidir. Esas "lolo"su geliyor... Türkiye'de çok ünlü kişilerle yaşadım. Neler gördüm neler... Maydanozlu köfteler bile gördüm!

Yurttan sesler

Uşak'ta biraz kaldık. Orada Güllüşah'a bildiğim kadarıyla saz dersi verdim. Sonra aldık ikimiz de sazımızı, Güneydoğu'ya kadar gittik. Dönüşte Ankara'ya uğradık. O zamanlar radyoda Muzaffer Sarısözen'in programı vardı. "Yurttan Sesler" programında çarşamba günleri biz programa çıkıyorduk. Alabildiğine mektup geliyordu. Çünkü ilk söylediğimiz çok tutmuştu: "Dolaştım Güllüşah hep senin için" adında çok uzun, değişik, coğrafi bir türküydü. Bütün illeri içine alan bir türküydü. Ondan sonra her söylediğimiz bir olay oldu. 58-59 yıllarıydı. Bir sene radyoda kaldık. Derken bir Nimet Arzık çıktı karşımıza. Esas olay burada başlıyor! Nimet Arzık kim? Demokrat Parti'nin Vatan Cephesi'nden...

Evvel Allah, sonra Demokrat Parti

Kars'ın Sarıkamış ilçesinde tanıdığım bir general vardı, bir gün Ankara'ya geldiğinde beni ziyaret etti. Yanında Ankara Valisi ve Yozgat milletvekili Ömer Erzurumluoğlu vardı. Dedi "paşa da biraz-dan gelecek". Dedim "paşa sen değil misin?" "Yo yo, Celal Bayar hazretleri" dedi. Oradan Asya Kulüp'e doğru yola çıktık. Asya Kulüp'te haftada bir gün Adnan Menderes, Celal Bayar'ın katıldığı toplantılar yapılırmış. Bir gün demişler ki, "Aşık İhsani adında bir adam var, Kerem ile Aslı, Leyla ile Mecnun gibi, halk tapıyor bu adama". Halk gerçekten de tapıyordu bana. Bayar'ın yanına giderken Güllüşah'a dedim ki, şu türküyü söyleyeceğiz, sen bana uy: *"Hey ağalar bahtiyarız, mesuduz / Evvel Allah sonra Demokrat Parti / Her köşesi cennet oldu yurdumuz / Evvel Allah sonra Demokrat Parti"*. Türkünün içinde "başbakan Menderes, bir ulu kişi" gibi ıvır zıvır geçiyor. Salonda Celal Bayar, Refik Koraltan, Nimet Arzık vardı. Menderes yoktu. Güllüşah'la başladık aynı müziği vır vır çalmaya. Cumhurbaşkanı dört köşe oldu. Oradakilerin ağızları kulaklarına geldi. Nimet Arzık ise bir köşede oturmuş, bize küçümser gibi bakıyordu. Celal Bayar dedi ki, "bunlara bir arsa verin, bir ev yaptırın". Dedim ki, "teşekkür ederim, biz halk ozanıyız. Bizim için nerede akşam orada sabah. Bizim evimiz olmaz, biz halkın arasında gezeriz". "İllâ bir şey verelim" dedi. "O zaman ikimize birer saz verin" dedim. Emir verdiler. İşte o sazlardan bir tanesi bu. (*duvarda asılı sazı gösteriyor*) Bizi bir yere götürürlerken halk hemen toplanıyordu, âşıklar gelmiş diye. Meğerse bizi kullanıyorlarmış. Bunu ben de bilmiyordum, ama birkaç gün sonra Nimet Arzık bunu yazdı. Yazdığını birisi söyledi. Ama ben o zamanlar okuma yazmayı pek beceremiyordum. Yavaş yavaş tık tık tık çözdüm. Nimet Arzık, "İhsani'yi böyle bırakmamalı, onu Amerikalara götürmeli, Türkiye'nin propagandasını yaptırmalı" filan yazmış. Ertesi gün aldık sazları, Nimet Arzık'ın evini öğrendik, doğru kapısına gittik. Tımbır tımbır bir türkü söyledik. Ondan sonra ahbap olduk. O günlerde Nimet Arzık'ın Anadolu Ajansı'nda çalışan kocası bir uçak kazasında öldü. Adam yanmış kül olmuş. Yalnızca yüzüğünü bulabildiler. O günlerde Nimet Arzık'ın yanındaydık. Onu teselli ediyorduk. Çünkü biz eskiydik. Yani cahildik sırılsıklam. Nimet Arzık ise güzel bir kadındı ve yepyeniydi. Biz de psikolojik olarak yeniliği istiyorduk. Onun için gidiyorduk. Beş sene böyle kaldık. Yeni Mahalle'de bir ev tutmuştuk. Bize gelir giderdi. Her zaman cıyak cıyak bağırırdı: "İhsaniii, hemen gel" diye. Bir gün telefon etti, gizli gizli "sazı al, hemen gel" dedi. Bir taksiye atladım, gittim. Sokakta bir-iki sivil adam dolaşıyordu, başka kimseyi göremedim. Kapıyı çaldım. Her zaman hizmetçisi çıkardı, bu sefer kendisi çıktı. Ama içerisi çok loştu. Sultane hanım –ben ona öyle derdim– bir takmış takıştırmış ki, aklım başımdan gitti. Aman namus elden gitti, girmeyeyim içeri dedim, ama mecburen girdim içeri. Duvara sürtüne sürtüne salona attım kendimi. Ama hayatımda böyle bir şey yapmamışım. Bir şey olursa pencereden atarım kendimi diye düşündüm. Baktım sağ tarafta bir adam oturuyor, Adnan Menderes... Gazetelerden tanıyoruz tabii onu. Hemen gittim elini öptüm. "İhsani bize saz çalar mısın" dedi. Ben de bir zamanlar yazdığım *"Diyar diyar belde belde gezdiğim / Yollar hüngür hüngür ağladığım"* sözlerini okudum. Eski İhsanilerden... Menderes, Nimet'e "ben bu adamı hiç görmedim bizim tiyatrolarda" dedi. Nimet de benim Aşık İhsani olduğumu söyledi. "Bizim Berrin radyodan hep bu adamı dinliyor, ona bayılıyor" dedi Menderes. Ertesi gün yanına gelmemi söyledi. Gittim. Örtülü ödenek dedikleri paradan "sanatçıyı koruma" babında bilmem kaç lira verdi. Bir ay aldım parayı, ikinci ay almadım. Üçüncü ay da geçti, gene almadım. Bir zaman sonra devrildiler. Önce inanamadık. Sonra asker geldi. Ama Nimet bırakmıyor beni. Onun amacı Avrupa'ya, Amerika'ya Türkiye'yi tanıtmak, "bizde böyleleri var" demek. O sıralar iyice ustalaşmıştım. Saf ipekten beyaz bir pantolon giyerdim.

Manisa'ya girdim. Dediler "burada tarzan var, aynı senin gibi, ama o çıplaktır". "Aman ha" dedim, "incitmeyin!". Ben kibar bir adamım. Kibarlığı oynuyorum. Ruh yapım öyle. Tarzan geldi yanıma, "vay, garipsin, gel benimle" dedi. Aldı beni, yukarı dağa çıkardı. Kendisinden söz eden gazeteler vardı, altına seriyordu.

Renkli bir kuşak takardım. Sazım omzumdaydı. Güllüşah da kırmızı saf ipekten giymişti. O da kuşak takmıştı. Gerçek halk ozanlarının uzantısı olarak değişik olmuştuk. Ama bilmeyerek, psikolojik olarak onları temsil ediyorduk.

Çaykovski kim, sen kim!

Basına bir demeç vermiştim: "Allah Nimet'i yarattı, Nimet de beni yarattı". Beş sene Nimet yanımda olmuştu. Bu arada beni sürekli küçümsüyordu. "Pislik" filan diyordu. Ben yaklaşıyordum, o itici konuşuyordu. Bir ara Çaykovski'den filan konuşuyorlardı; "kim bu Sultane hanım" dedim. "Sus! Ağzına alma bunları. Sen kim, bunlar kim!" dedi. "Bunlar doğarken mi böyleydiler, yoksa sonradan mı böyle olmuşlardı" diye soruyordum. İtici laflar ediyordu. Ben cahildim, bu doğru. Ama bu benim suçum değildi. Sırılsıklam cahildim. Ben aydınlanmak istiyordum. Kadın itiyordu beni. Birkaç gün sonra Nimet Hanım'ın evine gittim. Ona bu konuda bir şiir yazmıştım, onu göstermeye gittim. Baktım, bir bakan geldi. İsmini unuttum şimdi, Tanıtma Bakanı'ydı. Bir kutu çukulata getirmişti bakan. Yemek yapıldı, yedik. Baktım bakan ikide bir "İhsani artık git, evde Güllüşah'ın bekliyor" diyor. Dedim, "yok canım, haber verdim, merak etmez". Bakan böyle sordukça Nimet de arkadan bakıyor, "git artık" der gibi. O zaman anladım ve gitmedim. Bakan "git" diyor, ben inadına gitmiyorum. Gece saat 12'de baktı ben gitmiyorum, kendisi kalktı, aşağıya indi. Ben de "hadi iyi geceler Sultane hanım" dedim, çıktım. Sokağı geçtikten sonra bir baktım ki, bakan eve tekrar geldi, kapıyı çaldı. Evin ışığı sönmüştü. Bakan kapıyı çaldı, "istemez, açmam" dedi Nimet Arzık. Zır zır defalarca çaldı kapıyı Bakan. İşte bizi yöneten bakanlar... Ve böyle belki yüzlercesini, hatta daha fazlasını gördüm. Milletvekilleri, bakanlar... Hatta İsmet İnönü gelmiş bir gün evine. Nimet Hanım'a 10 lira vermiş, imzalamıştı. O da çerçeveletmiş, duvara asmış.

Ben ölüyom, sen ölmüyon

Bir gün Belçika'dan bir bakan geldi. Ben de Kültür Bakanlığı'na gidip geliyordum. Çünkü o zamanlar radyoda benim türkülerim de okunuyordu. Bir türkü yazmıştım, "Ben ölüyom, sen ölmüyon" adında: *"Nedendir be koca Tanrı / Ben ölüyom sen ölmüyon / Dünya kuruldu kurulalı / Ben ölüyom sen ölmüyon // Anlamak istiyorum önce / Bunlar doğru mudur sence / Vaktim saatim gelince / Ben ölüyom sen ölmüyon // Neden benim malım yoktur / Senin mülkün benden çoktur / Üstelik de adın haktır / Ben ölüyom sen ölmüyon // İhsaniyim için için / Bak şimdi anladım niçin / Ulan allahsız olduğun için / Ben ölüyom sen ölmüyon"*. Yobazlar kelleme para koymuşlardı o şiir için. Salman Rüştü gibi beni de öldürmek istiyorlardı. Kaç sefer kurşunlandım. Neyse, bu şiiri Belçikalı bakana da okumuştum. Adama "bize de buyurun" dedim. "Belki geliriz" dedi. Nimet Arzık'a haber verdim, o da gelsin diye. Ağzını açtı, gözünü yumdu: "Pis adam, nasıl onları evine çağırırsın" diye sinirlendi. Çünkü kadın süper. Gelişmiş. Rusça biliyor, Lehçe biliyor. Çünkü anası Polonyalı, babası Rus Çerkeslerinden. Fransızcası anadili gibi, salon Fransızcası biliyordu. Dışişlerinde de çalışıyordu. Her iktidar geldiğinde o tepedeydi. Öğleden sonra beni aradı. Hemen bir ahçı ayarla, büyük bir yemek hazırlat dedi. 4000 lira masraf ettim, bir yemek hazırlattım. Eve geldiler. Salonum çok küçüktü, gene de sıkışa sıkışa yerleştik. Onlara saz da çaldım. Çok hoşlarına gitti. Beş-on gün sonra Belçika'dan bir dergi geldi. Bu adam bir yazı yazmış, Türkiye'de en çok konuşulan şey şunlardır diyor: 1) Herkesin ağzında Atatürk. 2) Af teraneleri. (Çünkü o zamanlar adaletsiz Adalet Partisi Celal Bayar'a af istiyordu.) 3) (Özür dilerim, ama aynen böyle yazıyordu:) Uzun saç ve sakalı gibi uzun görüşlü İhsani... Dışişlerine gittim, öyle bir dayak çektiler ki bana. "Sen kim, bu kim?" dediler. İtalyanlar geldi, gazetede tam sayfa Güllüşah ile benim fotoğrafımızı koymuşlardı, gene dövdüler beni. Pek çok yabancı gazetede, dergide böyle yazılar çıktı. Le Monde defalarca yazdı. Ama beni sevmiyorlardı. Türkiye'de tepedekiler beni sevmiyordu. Gene de dünya tarihine geçtim.

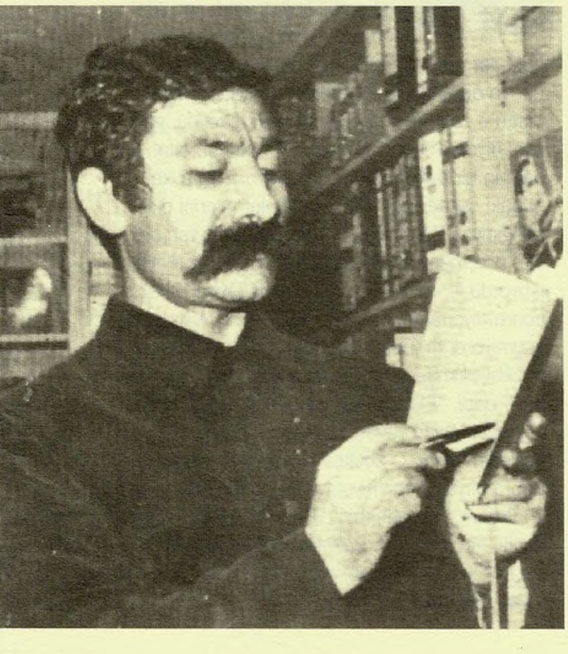

Nöbetçi savcıya "en büyük komünisti yakaladık" diye haber verdiler. Savcı, "sen ne okudun söyle bakalım" dedi. Şiirin tamamını okudum. "Tamam, komünist bu herif" derlerken, savcı dedi ki, "sen ne yapıyorsun ya, bu bir tasavvuf şiiri" dedi. "Hele şu şiiri söyle de, ben de yazayım" dedi. Okudum, yazdı, cebine koydu kağıdı.

Asuri krallar gibi

27 Mayıs geldi, önceleri çok şaşırdık. Sonraları TİP'i tanıyınca o şiirleri yazmaya başladık ve geliştik. Ama şöyle bir şey olmuştu. Önemli olan bu: 27 Mayıs'ın Cemal Ağa'sı Cemal Gürsel'in başbakanı Fahri Özdilek'ti. Türk Ocakları'nın 51. yıl dönümüydü. 3. Tiyatro'da toplanılmıştı. Bana dediler ki, "İhsani, bizim sanatçılar gecikebilir, sen önceden gel bir şeyler söyle". Bütün kordiplomasi oradaydı. "Kuvvetli" başbakan da oradaydı. Çünkü askerdi. Orada çıktım, Nimet'in beğendiği "Ben ölüyom sen ölmüyon" şiirini ayakta okumaya. Nimet'in "ufkunu kese kese, Asuri krallarına benzeye benzeye okuyorsun" dediği gibi okudum. Şiirin tamamını okuyamadan Başbakan olan adam ayağa fırladı, "susturun şu komünisti!" diye bağırdı. Polisler vırrr geldi, doğru Yenişehir karakoluna... "Aman Allahım, tamam, ben gittim" dedim. Hemen nöbetçi savcıya, yargıca "en büyük komünisti yakaladık" diye haber verdiler. Savcı, "sen ne okudun söyle bakalım" dedi. Şiirin tamamını okudum. "Tamam, komünist bu herif" derlerken, savcı dedi ki, "sen ne yapıyorsun ya, bu bir tasavvuf şiiri" dedi. "Hele şu şiiri söyle de, ben de yazayım" dedi. Okudum, yazdı, cebine koydu kağıdı.

Brigitte Bardot'yu öpemezdim

Türkiye'nin NATO camiası içinde tanıtımı için çekilen "Gelişen Türkiye" isimli kısa metrajlı bir film vardı. İngilizler ve Fransızlar ortak yapımı. Bizimkiler durmadan Veysel'i söylüyorlar onlara. Adamlar "Veysel iyi, ama ağır" dediler. Bir gün bizi gördüler, "İhsani'yi istiyoruz! Güllüşah ile birlikte, kıyafetleriyle ilginç olur" dediler. Bizimkiler "hayır olmaz, ya Veysel ya hiç" dediler. Adamlar Ankara'da birkaç gün kaldıktan sonra Ürgüp'e geçtiler. Nimet Arzık telefon etti, "sen de git" dedi. Ondan güç alıp gittim. Adamlar çok sevindi. Ürgüp'te makinaların toprağı eştiği yerlerde filan çekimler yapıldı. Önde biz varız, makina bizi gösteriyor, sonra gelişen yerleri gösteriyor. Bizim içinde bulunduğumuz üç sahne var. Onlar olmasa film olmayacak. O sıralarda başta askerler var. Film Milli Tanıtma Bakanı'na gelmiş, vurmuşlar makası... Bizim bulunduğumuz birkaç sahne kalmış. Film gösterime girdi. Bizim sahneler çıkar çıkmaz alkışlar başlıyordu...

Yıllar sonra da Arthur adında bir film yapımcısı gelmişti Fransa'dan. Gittik, orada film çektik. Filmin dublajına gittiğimiz günlerde Brigitte Bardot geldi. Ben onu filmlerden tanıyorum. Baktı bana. Saçlı sakallıydım o zamanlar. *(duvarda bir fotoğraf gösteriyor)* Buradaki fotoğrafta karşımda kim vardı biliyor musunuz? Brigitte Bardot'nun karşımda çıplak bacakları görünüyordu. Fakat bir gün eve geldim ki, karım müthiş kıskanmış, fotoğrafı kesecek... Sonra bir gazeteci arkadaşa gittim, resmin o bölümünü boyattım. Geçenlerde Aktüel dergisinden gelmişlerdi. Dediler ki, "İhsani, Brigitte Bardot'yla ilişki kurmuş, onunla bilmem ne yapmış". Oysa bir ilişkimiz olmadı. Fakat orada "bunu öp" demişlerdi. "Neresini öpeyim" diye sordum. Sonra kadın geldi, yanağımdan öptü. O kadar. Ben öpemezdim, ben cahildim.

Şu İşçi Partililer

1964'te "Ağalı Dünya" adlı kitabım yayınlandı. Bu kitap Kıbrıs'ta, İran'da, Suriye'de, Bulgaristan'da ikibuçuk milyon sattı. Altına da "100 kuruş yeter" yazdım. Çünkü bunu parası olmayanlar alıyordu. Böyle sattı kitap. Nimet de önsözüne, "Artık yeni yazarların yetişeceği kaynağı müjdeliyor: Halkın sinesinden kopacak yeni ozan, yeni yaratıcı!" diye bir önsöz yazdı. O sıralar Nimet beni bırakmıyor. O şiirler çıkınca,

"Nimet Hanım, şu İşçi Partililer var..." dedim. Lafımı bitirmeden "Aman onlar komünisttir, senin dosyalarını açarlar, polisin elinden kurtulamazsın" dedi, beni korkuttu. Çünkü bana anlatıyorlardı, ben çocuktum: Komünizm canavardır, sekiz ayağı var, beş başı var... Öyle biliyorduk biz. Bir gün Sultane hanımı dinlemeden doğru gittim İşçi Partisi'ne. Bir baktım ki, sevilen, sayılan kişiler gelmiş bir araya. Gazeteciler, yazarlar hep orada. "Ooo, İhsani hoşgeldin aramıza" dediler. Ben de çok sevindim. İçeride rahmetli Ruhi Su'nun türküleri çalıyordu. Bayıldım! Yeni şiirler yazmaya başladım. İşte o zaman "Bıçak kemikte" şiirini yazdım: *"Hangi güne duruyorsun arkadaş / Yürü, kalk olanca hızınla yürü / Bıçak geldi ta kemiğe dayandı / Oğlunla, karınla, kızınla yürü // Sözüm sana işçi kardaş bak dinle / Gün bugündür yürü zaman seninle / Ayağından kesilirsen elinle / Olmazsa dişinle dizinle yürü // Sen işsiz kardaşım sen benim gülüm / Böyle yaşamaktan evlâdır ölüm / Yürü kahrolası kuru bir dilim / Ekmeğe sattığın gözünle yürü // Sen köylü kardaşım yarınki güne / Hazırla kendini itilme düne / Yürü senden olmayanın üstüne / Dört yılda bir mutlak sözünle yürü // Sen yazar kardaşım dava derinde / Yürü vuruş ön safların birinde / Şu kaba kuvvetin her seferinde / Başında patlayan yazınla yürü // Sen Aşık İhsani çal, çağır, coştur/ Oturup uzunca beklemek boştur / Yürü halkın için bu son savaştır / O kutsal silahın sazınla yürü..."* Bunları söyler söylemez polisler peşime düştü. Büyük kovalamaca başladı...

Nimet Arzık'ın yanındaydık. Çünkü biz eskiydik. Yani cahildik sırılsıklam. Nimet Arzık ise güzel bir kadındı ve yepyeniydi. Biz de psikolojik olarak yeniliği istiyorduk. Onun için gidiyorduk. Beni sürekli küçümsüyordu. Bir ara Çaykovski'den konuşuyorlardı; "kim bu sultane hanım" dedim. "Sus! Ağzına alma bunları. Sen kim, bunlar kim!" dedi.

Hippiler benden sonra geldi

60'dan sonra ayağımızda çarıklarımız, çoraplarımızla İstanbul piyasasına girdik. İstanbul piyasası bizi böyle değişik kıyafetlerle, beni saçlı sakallı görünce hemen kabul etti. Türkiye'de ilk saç sakal bende oldu. Benden sonra hippiler geldi. Derken Barış Manço... İstanbul'a gelince eğlenti kabul edildik. "İhsani bu akşam bizim evde olsun!" "Yok yok bizim evde olsun!" "İhsani, gelsene, bir çay içsene!" İstanbul edebiyatçıları bir eğlenti gördükleri için bize ilgi gösterdiler. Hani kuzgunun yavrusu kuzguna şahin görünür ya, ben de doğurduğum şiirleri güzel gördüm, ama bu şiirleri yazdığıma kimse inanmadı.

Sennur Sezer, Ankara'ya geldiğinde bize gelip on-onbeş gün kalmıştı. İstanbul'da "Ağalı Dünya"yı çoğaltmak için gittiğim ilk günlerde Sennur'la görüştük. Küçük Çekmece'den şehir dışına doğru "hadi yürüyelim" dedik. Basınköy'e kadar konuşa konuşa yürüdük. "Bak Çetin Altan da burada oturuyor, istersen bir uğrayalım" dedi. Çetin Altan da bu arada şiirlerimden bir-iki söz etmiş yazılarında. "Hadi gidelim" dedim. Gittik, rakı içiyordu. Sennur'la oturduk. Bize de rakı ikram etti. Ben hiç rakı içmemiştim. Ama Anadolu'da görmüştüm, karşındakiyle rakıyı tokuştururken bardağını aşağıya indiriyordun. Ben de kibarlık olsun diye böyle yaptım. Çetin Altan rakıyı içmedi. Birden sinirlendi: "Kimsin lan? Sovyetler Birliği'nden gönderilmiş bir müfettişsin değil mi? Bizi denetlemeye geldin değil mi? Hadi konuş, konuş!" dedi. Hemen sustum, taşlaştım. Sovyetler Birliği'ni ilk defa duyuyordum. Ne diyeceğimi bilmedim. Sustum. Sırılsıklam cahilim. Hiç okula gitmemişim. Cehaletten gelmişim. Sennur da bir şey diyemedi. Sonra nasıl olduysa oradan çıktık. Çekmece sırtlarında bir yerde yere uzandık. Sonra sabah oldu, evlerimize gittik. Beş-on gün sonraydı... Eski Galata Köprüsü'nün üstünde eşimle kitabımızı satıyorduk. Millet sıraya giriyordu. Günde 5000 tane yalnız başıma ben satıyordum. Akşamüstü tam toparlanıp Beyazıt tarafındaki otelimize gidecekken, bir Wolkswagen durdu önümüzde. Bir kadın, "İhsani, Pertev Naili hoca gelmiş, sizi görmek istiyor" dedi. Hemen bir çağrışım yaptı: Anadolu'daki öğretmenler bana derdi ki, "Pertev Naili hocayı mutlaka bul, çünkü esas halk türküsü profesörü odur". Hemen arabaya bindik. Ama nereye gittiğimizi bilmiyordum. Bir evin önünde durduk. Girdik içeriye, geniş bir salondu. Pertev hoca oturuyordu. Karşısında sıra sıra, kucak kucağa Türkiye'nin en ünlü yazarları, çizerleri oturmuş, onu dinliyordu. Hemen Pertev hocanın elini öptük. "İhsani, bize saz çalar mısın?" dedi. Bir şeyler okudum. Döndü, "evet arkadaşlar, bu bir halk ozanıdır" dedi. Benim halk ozanı olduğuma inanmamışlar. Sovyetler Birliği'nden gelen bir müfettiş olduğumu sanmışlar bizim akıllılar! Benim halk ozanı mı, yoksa müfettiş mi olduğumu öğrenmek için de Pertev hocayı Fransa'dan getirtmişler.

Komünizm propagandası!

Mahpusa ilk kez Diyarbakır'da girdim. 1964'te Diyarbakır'a annemi ziyarete gelmiştim. Eşim ve çocuklarım Garip'le Elif de yanımdaydı. Garip, Farsçada gezgin demektir. Marco Polo, Evliya Çelebi yani... Diyarbakır'da bir tüccarlar kulubü vardı. Orada bir düğün varmış. Dediler ki ,"saz çalar mısın?" Sazımı aldım, gittim. İlk önce "Balta"yı çaldım, bir alkış geldi. Sonra "Korkuyorlar"ı çaldım, tıssss! Ses yok. Birdenbire bir silah patladı: "Yeter ulan! Komünizm propagandası yapılıyor!" Komünizmle Mücadele Derneği Başkanı, savcıya hemen bir yazı yazıyor: "Efendim, 'çekiçle kafanızı ezeceğiz, baltayla, yani orakla başınızı keseceğiz' diyorlar". Beni hemen aldılar. Önce annemin evine gittik. Sokak polis doldu. Annenim evi de eski Diyarbakır'da. Sokaklar perişan, mikroptan geçilmiyor. Annemin evinde bir küçücük oda var, o kadar. Eve girdik. Evi aradılar. Baktılar bir şey yok. Sadece bir bavul var. Bavulu çıkardılar. O da bizim bavulumuz. İçini açtılar. Baktım, benim küçük kızımın –o zamanlar bir buçuk yaşındaydı– külotlarına bakıyorlardı. Sinirden gözümü yumdum. Birdenbire birisi "tamam komiserim, buldum!" dedi. Artık ne buldularsa... Ama çantada bulabilecekleri hiçbir şey yok. Ya iskambil kağıdı vardı çocukların, yasaktı o zamanlar, onu buldular; ya polis bir parça esrar veya silah koydu; ya da annem –Diyarbakır'da kaçak eşya çoktu o zamanlar– kaçak bir parça koydu, gelini için, diyorum kendi kendime. Paketi sardılar, kocaman bir paket oldu. Hemen vırrrr Saraykapı'daki cezaevine! Bütün hakimler işlerini bırakıp gidiyor. Baktım, bekçi de gidiyor. Eyvah dedim, kaçmamı istiyorlar. Çünkü böyleydi: Polis istiyordu ki, kaçsın da arkadan vurayım. Biraz sonra diyorlardı ki, "niye kaçmadın?" Ama ben kaçmıyordum, üstlerine gidiyordum. Geldiğimiz yer savcılıkmış. Savcı eline paketi aldı. "Ne ulan bu?" dedi. "Bilmiyorum" dedim. Başladı paketi açmaya. Yavaş yavaş da açıyor. O açtıkça bende terler açıldı. O açtıkça bende terler açıldı. Sonra bir açtı, "bilmiyorsun ha, al bakalım" dedi. Dedim, "eyvahhhh!". "Bak ne bok yedin İhsani!" der gibi yani. Paketin içinden Aziz Nesin'in "Gıdı Gıdı" kitabı çıktı. Garip koymuş çantaya, yolda okumak için...

Baltasını biledi, biledi, biledi...

Ankara'da Keçiören'de oturuyordum. Bir gün bir oduncu gördüm. Onunla aramda bir şey kurdum, telepati mi ne diyorlar ya, öyle bir şey. Oturuyordu, odun kırıyordu, cigara sarıyordu, tekrar kırıyordu... Onu izledim, "Balta" şiirini yazdım: *"Odun kırıcıydı, adı İlyas'tı / Yanaştım yanına, yüzünü astı / İşin nasıl dedim, bir küfür bastı / Arkasından baltasını biledi // Bana bak arkadaş dedim, dedi ne / Dedim sen bir vatandaşsın, dedi he / Dedim kanunun var, dedi çekil be / arkasından baltasını biledi // Dedim ilin nere senin, dedi Van / Dedim çoluk-çocuk, dedi sekiz can / Dedim düzelecek, dedi ne zaman / Arkasından baltasını biledi // Dedim gidiş, dedi onlara göre / Dedim kötü mü ki, dedi bin kere / Dedim hak adalet, tuu dedi yere / Arkasından baltasını biledi // Dedim şu feleğin ocağı söne / Açıldı gözleri atıldı öne / Dedim dur bakalım, dedi ne güne / Arkasından baltasını biledi, biledi, biledi..."* Şiiri yazdıktan sonra TÖS'e (Türkiye Öğretmenler Sendikası) gittim. Fakir Baykurt onun başkanıydı. Önemli arkadaşlarımızdan biriydi Baykurt. Güzel bir arkadaştı. Benim için yazılar da yazmıştı. TÖS'de bu şiiri okudum. İnanamadılar. Çok beğendiler. Bense içimden, "bu adamlar ahmak mı, nedir bu şiir" diyordum... Sonra "Kızıldere"yi yazdım. Ama acıklı bir şey diye okumadım. Çünkü benim branşım marştı, devrimci türküydü, hareketti. "Kızıldere"yi ben okumadım, ama karıma verdim. O okudu. Sonra herkes başladı okumaya.

Hollandalı gazeteci "İhsani bu şavaş nedir?" diye sordu. "Savaş bir kalleşliktir. Mesela Yunan cumhurbaşkanıyla bizim cumhurbaşkanımız birbirine kızıyor. Halkı niye birbirine kırdırıyor? Erkekseler, çıksınlar ikisi düğüşsünler! Başbakan Apo'ya kızıyor, Apo Başbakan'a kızıyor. Çıksın ikisi döğüşsünler." dedim. "Süpersin!" dedi.

Çetin Altan, Deniz Gezmiş...

İlk olarak âşık plaklarım yayınlandı. Sonra diğer türkülerimin yer aldığı devrimci plaklarım çıktı. Sonra derken plaklar, plaklar, plaklar... çok çıktı. Devrimci plakların kapağında hep büyük bir resmim çizilirdi. "Niye böyle yapıyorsunuz? Ben küçük bir adamım" diyordum. "Olsun, senin ruh yapın böyle" diyorlardı. İlk long play'im "Aşık İhsani" adıyla Aşkın Plak'tan yayınlanmıştı. "Balta", "Yazacağım" o plaktaydı. Sonra Amerika'da ve Sovyetler Birliği'nde iki long play daha yayınlandı...

Çetin Altan'la ilk tanışmamızdan sonra arkadaş olduk. Benim hakkımda çok yazdı. Mahpustan çıktığımda Basınköy'de bir ev tutmuştum. O dönemde dost olduk. Ama bana göre Çetin Altan 1971'de öldü, Allah rahmet eylesin! Yani Faik Türün'ün İstanbul Komutanı olduğu günlerde öldü Çetin Altan. Orada gidip yemek yiyordu, solculara saldırıyordu Altan. Çetin Altan, 1970'e kadar mitti. Türkiye'de tekti. Hepimiz ona saygı duyuyorduk. Bizim için, devrimciler için bir okuldu o. Çetin Altan söz verdi yenilikçilerin karşılarında olmaya. Ben devrimci olarak anarşistleri bilmem, yenilikçileri bilirim. Onların hepsi benim elime doğdu. Size bir tanesini göstereyim: *(Ant dergisinin 28 Kasım 1967 tarihli sayısından şu haberi okuyor:)* "Kıbrıs mitinginde Amerikan bayrağı yakıldı! İstanbul'da onbinlerce kişinin katıldığı Kıbrıs mitinginde Amerika şiddetle suçlanmış, bu arada bazı gençler Dolmabahçe'de bir Amerikan motoruna asılı bulunan Amerikan bayrağını indirerek yakmıştır. Amerikan bayrağını yaktıkları iddiasıyla dergimiz yazarlarından Aşık İhsani'yle iki genç polis tarafından aranmaktadır." Derginin bu sayısında benim fotoğrafım yer alıyor, ama iki gençten haber yok. Bakalım diğer sayıda ne yazıyor, o iki genç kimmiş: "Yargılandılar! Kıbrıs olayları ile ilgili yapılan mitingde Amerikan bayrağını yaktıkları iddiasıyla Aşık İhsani, Deniz Gezmiş ve Uğur Büke hakkında..." Yani ben hiç okula gitmeyen adam, bunları yapıyordum. Amerika'yı protesto etmek için 60 bin kişi yürümüştük. Sonra beraat ettik. Polislerden birinin dediği diğerini tutmadı...

Biri yer biri bakar...

(bir kitabının önsözünü okuyor) "Aşık İhsani, 1960'ların burcu burcu devrim kokan ortamında, sosyalistlerin, devrimci sendikaların, üniversite gençliğinin yıldızıydı. Toplantılarda sahneye çıktığı zaman, ortam elektriklenir, alkıştan yer gök inler, kıyamet kopardı. Omuzlarına düşen saçları, göğsünü döven sakalı, köy işi giysileriyle, sazı, sesi türküleriyle, şiirleriyle İhsani ortalığı birbirine katıyor, girdiği yerde coşku yaratıyordu..." İşte bu kadar! İhsani buydu. Ama ben hiç okul görmemiştim. Hükümetler bir babaydı. Bir baba çocuklarını bir kısmına bisiklet alır, diğerine almazsa ne olur? Kıyamet kopar. Ünlü bir deyimdir, "biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar!". Nimet Arzık da çok doğru şeyler söylemişti "Ağalı Dünya"nın önsözünde: "İhsani bilmeyerek gerçeğin sembolü. Belki bilseydi, gerilerdi..." Evet, bilmiyordum. Cahildim. Öğrendiğim zaman bıraktım şiir yazmayı. Artık sıyrıldım bir şeylerden. Doğru söylüyorum ben. Nimet Arzık da doğru söylemişti.

Emniyette dev gibi dosya

Ecevit arkadaşımdı. Ailece birbirimize gider gelirdik. Çünkü biz onu demokrat biliyorduk, sosyalist biliyorduk. Şimdiki gibi çetelerin kıçına girmemişti. Sosyalizm derken, halk idaresinden bahsediyorum. Demokrasi de halk idaresidir. Ama bazı kişiler onu halka vermezler, kendileri idare ederler. Türkiye'nin politikacıları gibi. Başbakanken Ecevit'le rahat konuşabiliyordum. Sırada bakanlar varken "çekilin lan" deyip yanına gidebiliyordum. Bir gün sinirlendim Ecevit'e, bir telgraf çektim. İçeri girmiş, çıkmış, aklanmıştım. bitirmiştim işimi. Ama pasaport alamıyordum. Ecevit hemen bir cevap yazmış, Cumhuriyet gazetesine göndermişti. Adresim oraydı. İçişleri Bakanı'na konuyu ilettiğini söylüyordu. İçişleri Bakanı da "asil olmayan Türk" Oğuzhan Asiltürk'dü. Hemen Asiltürk'ün yanına gittim, "nah alırsın!" dedi. "Erkekse Ecevit gelsin alsın" dedi. Eski dosyalarımdan dolayı pasaport vermiyorlarmış. O sene pasaport alamadım. Bir yıl sonra gene başvurdum. Bir bakanla görüştüm. Devrimci, kafası gelişmiş bir arkadaştı. Dosyamı istedi pasaport dairesinden. Getirmediler. Kendim almak için gittim. Dosyamı istedim. Oradaki memur "dosyanı ben tek başıma getiremem" dedi. Zorla girdim dosya odasına. Bir baktım ki dev gibi bir şey. "Türkiye'de Nâzım Hikmet'ten Sabahattin Ali'ye en büyük dosya senin dosyan" dedi adam. Evet, bir cahil adamın dosyası! Halbuki başka ülkeden gelenler, "bizim ülkemizde olsan, seni Nobel Ödülü'ne yazdırırız" diyorlardı. Bu şiirleri nasıl yazdığıma inanamamışlardı. Çetin Altanlar da inanmamışlardı. Her neyse, dosyaları aldık, bakanın odasına zorla daldık. Bakan hemen imzaladı dosyayı ve pasaportu aldım. Almanya'ya gittim önce. Almanya'da bir konser verdik. Orada sınırdışı edilmiş Yunanistanlı sanatçılarla tanışacaktık. Beni görür görmez, "Yazacagim, bu can tende durane dek yazacagim" diye söylemeye başladılar. Bütün plaklarımdan türküleri teker teker okudular. Tanıyorlar beni.

Veysel bizim doğdu, onların öldü

Aşık Veysel ölmüştü. Türkiye'de Veysel bir şey söylemediği için, konuşmadığı için Veyselcilik yaratıldı. Cumhuriyet "Veysel öldü, halk şiiri onunla gömüldü" diye başlık çekti. Onun üzerine, halk ozanları Veysel'e saygıdan sazı sözü bıraktılar mı diye Anadolu'ya gittim. Baktım ki, Veysel'i çoktan aşmış şairler, ozanlar var. Onun üstüne "Ozan Dolu Anadolu" kitabını yazdım. Ne dedim biliyor musunuz? "Veysel bizim doğdu, ama onların öldü." Faik Türün diye bir faşist adam vardı, İstanbul komutanı. Bu adam Veysel'in Gülhane'ye heykelini dikti. Ama Veysel'i halk gömmeliydi, kendi kalbine gömmeliydi. Veysel neden Veysel oldu? Çünkü Atatürk'e türküyü ilk o söyledi, onun için! Mustafa Kemal'den sonra İsmet İnönü'ye de bir türkü söyledi Veysel. Radyolarda çalındı ve sevildi. Özür dilerim, ama hiçbir halk ozanı benim yazdıklarımı yazmadı. Veysel dahi yazmadı. Bunu bütün dünyada söylediler. Avrupa ve Amerika da söyledi. İnanın, Avrupa ve Amerika bizden çok daha iyi biliyor Türkiye'yi. Senden, benden, cumhurbaşkanından, başbakanından, hele milletvekillerinden –onların asıl ismini söylemek istiyorum, ama özür dileyerek söylüyorum, bokböceklerinden!– daha iyi biliyorlar. Çünkü para bok, bunlar da bokböcekleri, durmadan para götürüyorlar. Almanlar, Norveçliler, Danimarkalılar, İtalyanlar, Fransızlar hep beni çağırıyorlardı, "gel burada kal" diye. Ama gitmedim.

Erkekseler çıkıp döğüşsünler...

Geçen gün gazetecinin birisi geldi Hollanda'dan. Savaşı araştırmak için gelmiş. Beni de gördü. Çok geliyorlar böyle. Dedi ki, "İhsani bu şavaş nedir?" "Savaş bir kalleşliktir. Mesela Yunan cumhurbaşkanıyla bizim cumhurbaşkanımız birbirine kızıyor. Halkı niye birbirine kırdırıyor? Halklar birbirine kızmıyor ki. Erkekseler, çıksınlar ikisi döğüşsünler! Türkiye'de de Başbakan Apo'ya kızıyor, Apo Başbakan'a kızıyor. Çıksın ikisi döğüşsünler. Halkı niye kırdırıyorlar, halkın suçu yok ki. Sonra Saddam'la Amerika Başkanı çıksın döğüşsünler. Eskiden yiğitlik böyleymiş" dedim. "Süpersin!" dedi adam.

Cennetim Diyarbakır

En son 1990'da Mitterand çağırdı Fransa'ya. Orada epey kaldık. Mitterand vefat edince dayanamadım, Türkiye'ye döndük. İstanbul'da bir dairemiz vardı, bir süre orada kaldık, sonra sattık onu. Vatanımıza geldik. Ünlü bir deyimdir: "Bülbülü altın kafese koymuşlar, vatan demiş." Ben de altın kafesten değil, bir cennetten cehenneme geldim, ama cehennem de olsa benim cennetim Diyarbakır...

Söyleşi: **Ulaş Özdemir**

→61

b→

BAZILARI SICAK SEVER

1959 tarihli Billy Wilder filmi. Orijinal adı, "Some Like It Hot". Film, aslında Jack Lemmon ve Tony Curtis'in komedisi üzerine kuruludur. Marilyn Monroe filmde az gözükse de, film onun adıyla anılır. Joe (Curtis) ve Jerry (Lemmon), haydutlardan kaçan iki işsiz müzisyendir. Bir kadın orkestrasına rastlarlar ve kılık değiştirip orkestraya katılırlar. Joe, "Sugar" Kane'le "kadın kadına" muhabbet eder, onun dertlerini dinler. Fakat, Billy Wilder'ın dediği –ve Liz Phair'in belirttiği– gibi: "Kadınlar arasında her zaman en iyi kız arkadaşlarına anlatılacak bir şeyler vardır. Bu şeylere uyum sağlamak, çok uzun zamandır kadın değilseniz oldukça zordur, örneğin Tony Curtis'in Joe rolünde olduğu gibi." Nitekim Joe, "Sugar" Kane'e aşık olur. Kane mutsuzdur, kendisini kurtaracak bir milyoner beklerken habire içki tüketmektedir. Joe tiyoyu alınca Kane'le "dışarıda" buluşur, kendisini milyoner bir armatör olarak tanıtır, yatına davet eder. (Yatın asıl sahibini oyalama işi Jerry'e düşer. Adam Jerry'nin erkek olduğunu anlayınca şöyle der: "Kimse mükemmel değildir.") Haydutlar izlerini bulunca orkestradan ayrılmak zorunda kalırlar. Kane armatör olarak tanıdığı Joe'ya veda sahnesinde şöyle der: "Sen kaptandın, ben de tayfan." Film, yine de mutlu sonla bitecektir.

"Bazıları Sıcak Sever" o kadar tutuldu ki, tüm dünyada pek çok yeniden çevrimi yapıldı. 1964'de Hulki Saner'in çektiği "Fıstık Gibi Maaşallah", neredeyse birebir aktarmaydı: İzzet Günay ve Türkan Şoray'ın başrolde olduğu filmde, yat sahibi tarafından kovalanan Lemmon'ın rolünü "yapmaaa şekeriiim" diyen Sadri Alışık oynuyordu...

Mehmet Dinler, 1963'de çektiği filme "Bazıları Dayak Sever" ismini verdi. Bitmedi: 1977'de Günay Kosova, "Bazıları Cacık Sever" filmini çekti: Necla Fide, Canan Candan, Gönül Eren gibi dilberlerin yanında, başrolde Aydemir Akbaş vardı.

f→

FIELDS, W.C.

Gerçek adı: William Claude Dukenfield
Takma adları: Charles Bogle, Otis Criblecoblis, Mahatma Kane Jeeves
Doğum tarihi: 10 Şubat 1879, Philadelphia
Ölüm tarihi: 1946 noeli

Özellikle sessiz film döneminde çok popüler olan iyi kalpli, saf ve sakar komedyen tiplemelerinin (Buster Keaton, Harold Lloyd ve Charlie Chaplin'i hatırlayın) antitezi. Hem filmlerdeki tiplemelerinde hem de gerçekte, canlı ve cansız envai varlıkla arası hiç de iyi olmayan (bankalara ve bankacılara, bebeklere ve küçük köpeklere karşı nefreti meşhurdur) şüpheci bir tip, kesinlikle ahlaki doğruluk gözetmeyen bir mizantroptu. W.C. Fields, jonglörlükten gelen bir vodvil komedyeni olmasına karşın, fiziksel bir "slapstick" komedisinden ziyade, diyaloglara dayanan bir komedi tarzını izledi. Sinemada sesin kullanılmaya başlanmasıyla birlikte yıldız statüsüne yükselmesinin sebebi de budur. Zorlu çocukluk yıllarının hatırası olan iri ve basık burnu, başka tarafa bakarak belli belirsiz söylediği laflar (karşınızdaki ne olduğunu sorunca "yok bir şey" diyeceğiniz türden laf sokmalardır bunlar) ve gıcırtılı sesiyle sinema tarihinin en ünlü tiplerinden birini yaratmıştır Fields. Başrolünü oynadığı filmlerde bütün komedi onun bu tiplemesi üzerine kurulu olduğu için genellikle senaryoyu da kendisi yazıyordu –en ünlü filmlerinden "Never Give A Sucker an Even Break"i tuvaletteyken bir zarfın arkasına yazdığı söylenir.

h→

HAVUZ

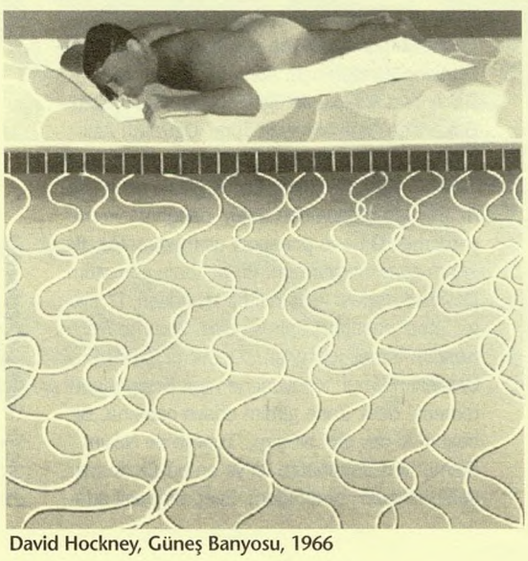

David Hockney, Güneş Banyosu, 1966

k→

KITANO, TAKESHI

Her yeni filmi merakla beklenen ender yönetmenlerden biri. Japonların kullandığı şekliyle soyadı önce olmak üzere Kitano "Beat" Takeshi, ya da Takeshi Kitano, hatta sadece Takeshi. "İyi Noeller Mr. Lawrence / Merry Christmas Mr. Lawrence"da sadece sonuncusunu kullanmış, Ryuichi Sakamoto'nın sorunlu subayı ile tezat oluşturan çavuşu oynamıştı. Oynamayı sürdürüyor, son filmi "Havai Fişekler / Hana-Bi"nin kahramanı polis Nishi'yi de o oynadı. Az konuşan Nishi ile film boyunca sadece bir kez "Teşekkür ederim" diyen karısı, suskunluktan yana, kahramanları sağır bir karı-koca olan "Scene at the Sea"yi hiç aratmıyorlardı. Venedik'te Altın Aslan alan film, birçok Takeshi özelliğini içeriyor: Harekette sıkı bir tempo, ilgisiz görünen ayrıntıların oluşturduğu karakterler, bireye ve topluma acı ve alaycı bir yaklaşım, gerçek sürprizler, neredeyse yamuk Takeshi açıları. Filmi süsleyen resimler de, (Takeshi filmleri görsellikten taviz vermez) 94'te geçirdiği ağır trafik kazasının ardından uzun süre resim yapan Takeshi'nin elinden çıkma ve kararakterin ketum ruhuna açılan bir kapı. Takeshi, aslında başını kaşıyacak vakti olmayan bir gösteri starı. TV'de haftada ortalama yedi şovun ya sunucusu, ya konuğu. Bir haftada 15 günlük TV programını çekiyor, eğer o sıralar film yapıyorsa, bir haftasını da filme ayırıyor. Kurgu onun için çok önemli, hep kendisi üstleniyor. Bir tür ön-kurgu: Daha çekimi yapmadan kafasında sahneleri netleştirmiş oluyor, ona göre çekiyor. Normal koşullar altında, bir ya da iki çekimle bir sahneyi bitiriyor. "Getting Any?"de komediyi, "Kids Return"de stilize toplumsal gerçekçiliği denedi. "Hana-Bi" ise, onun "Sonatine"deki sakin dışavurumculuğuna dönüşü sayılabilir. Bir sonraki projesinin ilk saati, "Sonatine" ya da "Hana-Bi"nin genel havasını taşıyan bir film olacak. Kapanış jeneriği aktıktan sonra film gene başlayacak ve bu sefer ilk versiyonun parodisini sunacak. Kitano "Beat" Takeshi, yorgun sinemaya yeni bir soluk getirenlerden, gözükara bir yaratıcı.

O→

ORYANTALİZM

Doğu miti nedir? Romantik arayışın 18. yüzyıl akılcılığına ve burjuva tekdüzeliğine başkaldırırken ürettiği birçok mitten biridir. Orijinallik arayışında her şeyi denemeye hazır romantiklerin, orijinal olanı bulduklarında paradokslu bir tavırları vardır. Orijinal bir fikir, yapıt, konu

onları heyecanlandırdığı ölçüde kıskandırır ve mutlaka daha orijinal olmaya iter. Örneğin Shelley, Ufizzi galerisinde gördüğü Medusa resminden çok mu etkilendi, bu etkiyi dile getiren şiiri mutlaka Medusa'nın olağandışılığını aşmalıdır. Yılan saçlı bu kadın kendi içinde yeterince orijinal sayılamaz, ta ki dehşet, korku ve ölümün güzelliğinin bir simgesi haline getirilebilsin.

Bilim öncesi mitlerin, varoluşun çözümlenmemiş yönlerini, insanın yönetemediği doğa güçlerini açıklama, olağanlaştırma, evcilleştirme güdüsüyle yaratıldığını biliyoruz. Bu mitik öyküler korkutucu ve gizemli olanı insanlaştırarak ve evcilleştirerek daha az gizemli, daha az korkulu hale getirmeyi amaçlıyordu. Romantik mitkuruculuğun amacı ise bunun tam tersiydi; olağan, güncel ve açık olanı yadsımak, olağandışı, ilkel ve gizemli olanın peşinde koşmak; bunlar bulunduğu zaman bile orijinallik uğruna bunları bir kat daha yabancılaştırmak. İşte romantikler, 18. yüzyıl şarkiyatçılığını böyle bir uğraş içindeyken ele aldılar. Ve Doğu, onların elinde alabildiğine yabancılaştırıldı, gizemlileştirildi, kişiselleştirildi. Öyle ki, Doğu'yu konu almış ne kadar romantik yazar varsa, o kadar da Doğu belirdi 19. yüzyıl romantik yazınında. Byron'ın Doğusu, Moore'un Doğusu, Hugo'nun Doğusu, Vigny'nin Doğusu, Musset'nin Doğusu, yüzyılın sonuna doğru da Nerval, Flaubert, Baudelaire, Gautier'nin Doğuları vb. Sonunda bütün bu Doğuları bir araya getirip romantiklerin yarattığı Doğu mitini şöyle tanımlayabiliriz: Ebedî ve değişmez bir Doğu vardır. Ve bu Doğu, değişmezliğini bir ölçüde karşıtlıklarını çözümlemesine borçludur. Doğu, her şeyden önce bir tezatlar ülkesidir. Orada en korkunç suçlarla en arı bir masumiyet, en affetmez tabularla en çıldırtıcı duyusallık ve yasak zevkler, efendilikle kölelik, kişiliklerde yoğun çelişkiler (çiftkişiliklilik) birlikte bulunur.

Her romantik yazarın gönlünde bir Doğu yolculuğu yapmak özlemi yatıyordu. Gerçi Doğuya gidip gitmemeleri Doğu hakkında yarattıkları edebiyatın esin kaynaklarını hiç kurutamıyordu ama, tek başına "Doğu Yolculuğu", Doğu mitine yeni bir öge ekleyebiliyordu: Kişilik arayışı.

Jale Parla, *Efendilik, Şarkiyatçılık, Kölelik*

S→

SİVİLLER

"Sivillik", kavram olarak da, yaşayış olarak da bizim topluluğa gelmedi, daha yeni yeni ve yavaştan yavaştan giriyor eh biraz aramıza.

Shakespeare'in saatlerce süren oyunlarını ayakta seyredenlere İngiltere'de "sivil" denirdi. Bizde Türkçede yalnız "çırılçıplak" anlamına gelir. 1943 yılında Dolmabahçe camiinin arkasında biz kopiller denize "sivil" girerdik. İlk sivilliğimiz belki de böyle başlamış olabilir.

Ne de olsa "Çanakkaleli Melahat'ın çocukları" olarak anılıyorduk, anılıyoruz. Çanakkaleli Melahat, devletin dışında ya da uzağında bulunmayı seçmiş bir sivil kahramandı. Fakir anası, Anafartalı. Hâlâ duruyor çift kapılı evi Beyoğlu'nda: Hasnungalip sokağı, 13 numara (Galatasaray Spor Kulübü ve kitapçı Simurg'un sokağı), arka kapı ise Anadolu sokağı 17/19.

Çanakkaleli Melahat, her olasılığa karşı hep çift kapılı evler tutardı. 1940 ile 1970 yılları arası gerçekten de fuhşun altın çağıydı. 1970 yıllarına doğru Buluşma Evleri Yönetmeliği'ni İstanbul Emniyeti çıkardı. Necdet Uğur, emniyet müdürü. Ama "başıbozuk" olan Çanakkaleli Melahat tasını tarağını topladı ve polis mıntıkasının dışına, kırlara, uzaklara çıktı. ("Sivillik"in bir başka anlamı da "başıbozuk"tur. Sözgelimi, "asker 1 kuruş, başıbozuk 2 kuruş" yazardı Hırkaişerif ilkokulunda okurken Karagümrük'teki çadır tiyatrolarında. İşte ben bu yüzden güncelerime "Başıbozuk Günceler" adını taktım, büyük uçurtma kuyruğu gibi.)

Kısacası, cumhuriyete bir de bu açıdan bakılmalı. Ben Çanakkaleli Melahat'ı, kendi köşesinden sivilliği en iyi anlatan kadın olduğu için seçtim. Bir de cumhuriyete Çanakkaleli Melahat'ın gözüyle bakılmalı yani. Tabii Ankara'daki devletin, iyice ve olabildiğince dışında ve uzağında.

Söylemek gereksiz belki, sivil bir toplumda orospu da, pezevenk de, serbest şairler de bulunacak bizim gibi.

Ece Ayhan, *Çanakkaleli Melahat'e İki El Mektup ya da Özel Bir Fuhuş Tarihi*

V→

VONNEGUT, KURT JR.

New Yorker dergisi, "narsist kıkırdamalar" demişti "God Bless You Mr Rosewater" adlı kitabı için. Graham Greene'e göre "çağımızın en yetenekli yazarlarından biri". 1922'de Indianapolis'te doğdu. 2. Dünya Savaşı'nda Nazilere esir düşüp Dresden'e gönderildi; şehrin müttefikler tarafından bombalanışı sırasında 135 bin kişinin yanarak ölmesine tanık oldu, bu tanıklığını "Mezbaha No. 5" adlı kitabında anlattı. Ama, "Şampiyonların Kahvaltısı" ile ünlendi. "Kedi Beşiği", "Gece Ana", "Piyano Çalmak", "Maymunlar Evi" ilk akla gelen eserleri. Nasıl bir yazar olduğunu, James Joyce üzerine yaptığı yorum imliyor: "Joyce'un en beğendiğim cümlesi şudur: "I am tired." (Yorgunum.)

zap→

Üçüncü sayımızda, yani tam iki yıl önceki ocak sayımızda Arda Uskan'la yaptığımız söyleşide Myrene de Mongeau gibi tuhaf isimli bir aktristen söz ediliyordu. Ama takdir edersiniz ki, aslında böyle biri yoktu. Yani tabii ki vardı da, ismi böyle yazılmıyordu. Cehaletimizin farkındaydık, yanlış yazdığımızı biliyorduk ama, doğrusunun nasıl yazıldığını öğrenemeden son dakika telaşıyla dergiyi matbaaya yollamak zorunda kaldık. Sonra da doğrusunu öğrenince sanki elimiz kolumuz bağlandı, bir türlü düzeltemedik. (O günlerde dergimizi ziyaret eden Doğan Şener'den nazikçe bir fırça da yemiştik hatta.) Aradan 24 ay geçtikten sonra, nihayet günah çıkartıyoruz: Bu aktris 50'li yılların sarışın bombası Mylène Demongeot. Fotoğrafçı Henri Coste ve yönetmen Marc Simenon'la (Georges Simenon'un oğlu) evlilikler yapmış, "Bonjour Tristesse" gibi önemli filmlerde oynamış bir kadın oyuncu. Bugün hâlâ hayatta, ama yönetmen arkadaşlarının hatrını kırmayıp küçük roller aldığı birkaç film dışında sinemadan uzakta yaşıyor. Şimdi 40 sene evveline gidelim... 24 Ekim 1958 tarihli Hayat dergisinde yukarıda gördüğünüz resim ve şu satırlar var: "Mylène Demongeot filim seyretmeye çok meraklı. Daima sinema dünyasının büyük aktrislerini seyredip onlardan ders almaya gayret ediyor. Bu yolda genç aktrise önderlik yapanlar: Anna Magnani, Elizabeth Taylor, Katherine Hepburn, Deborrah Kerr, Jean Simmons olmuş. Mylène aktörlerden de James Dean'in hayranı. 'Ölümünden sonra ortaya çıkan efsanelerden değil, oyun kabiliyetini beğeniyorum' diyor...

Mylène - Henri Coste ailesinin diskoteklerinde Gerry Mulligan, Count Basie, Bach, Debussy, Charles Trenet, Yves Montand velhasıl her çeşit müziğin popüler temsilcilerinin plaklarına rastlamak mümkün. Sarışın aktris boş zamanlarında kitap okumayı sever. Bilhassa Hemingway, Cocteau, Marcel Aymé, Stendhal, Anatole France ve Arthur Miller'in eserlerini tercih ediyor."

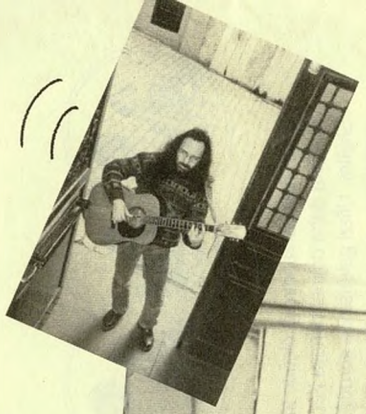

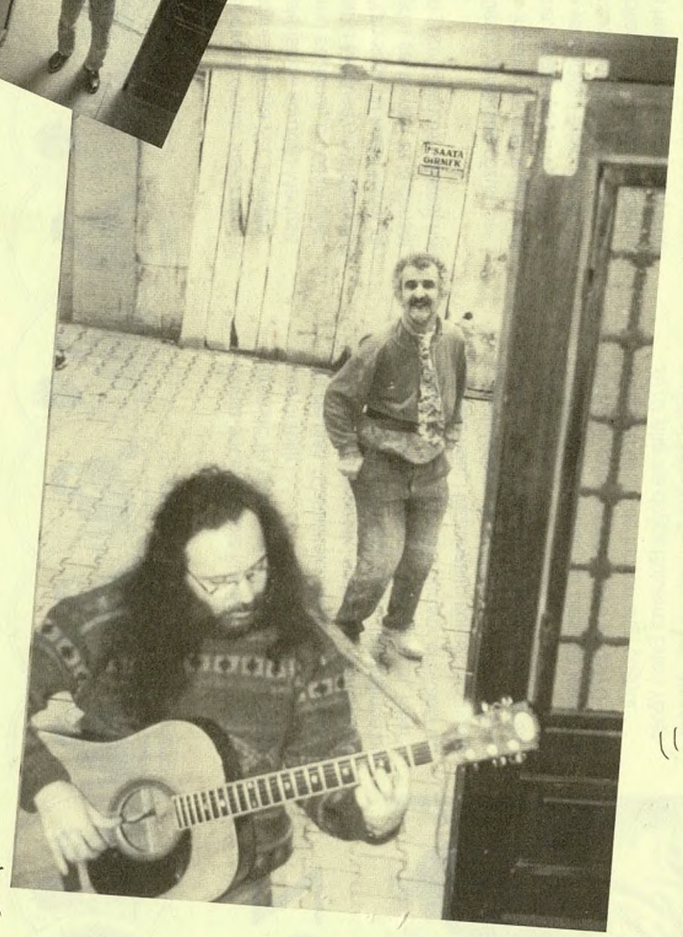

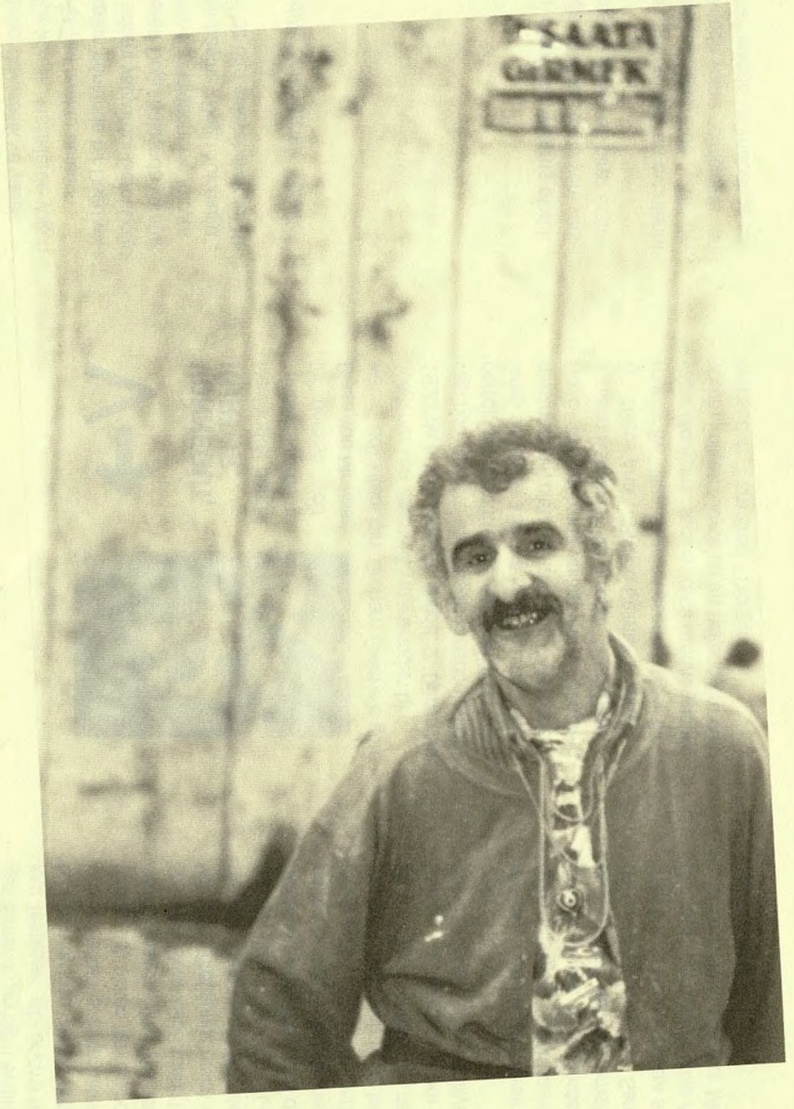

Feridun'u bilen bilir, bilmeyene selam olsun

Fotoğraf: Şahan Nuhoğlu